МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

БІЛА КНИГА 2018

ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

КИЇВ • 2019

Видання “Біла книга – 2018. Збройні Сили України” підготовлене авторським колективом Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України.

Голова робочої групи:
Іван РУСНАК

Робоча група:
Олексій ЧЕРНОБАЙ, Сергій ДУДКО, Ірина МАКАРЧЕНКО, Олег МЕЛІХОВ, Олександр ДУБЛЯН, Анатолій ПЕТРЕНКО, Ігор ПАВЛОВСЬКИЙ, Олег ШЕВЧУК, Віктор МУЖЕНКО, Андрій КОЛОМІЄЦЬ

Секретар робочої групи:
Сергій МАСЛОВСЬКИЙ

Дизайн:
Олександр МОСКАЛЕНКО

Інформаційний бюлетень “Біла книга” видається відповідно до Закону України “Про національну безпеку України” для систематичного інформування громадськості про діяльність Збройних Сил України та реалізації функції демократичного цивільного контролю над силами безпеки і оборони України, а також про оборонну політику держави, проблеми, що виникають у цій сфері, та шляхи їх розв’язання.

Чотирнадцяте видання бюлетеня "Біла книга - 2018. Збройні Сили України” присвячене питанням подальшого реформування Збройних Сил України. У виданні висвітлюються поточний стан Збройних Сил та головні напрями військового будівництва у сучасних умовах.

Матеріали бюлетеня призначені для цивільних і військових фахівців у галузі військового будівництва, оборонної політики та політики безпеки, журналістів, викладачів і студентів профільних вузів та факультетів, а також усіх, хто цікавиться станом і напрямами розвитку Збройних Сил України.

© Міністерство оборони України, 2019
© Дизайн і макет, ФОП Москаленко О.М., 2019

ВСТУПНЕ СЛОВО МІНІСТРА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

2018 рік став для Міністерства оборони України та Збройних Сил України складним і напруженим. Ми виконували заходи оборонної реформи в умовах триваючої гібридної агресії з боку Російської Федерації. Кремль, нехтуючи міжнародним правом, продовжував посилювати політичний та воєнний тиск на нашу Державу з метою зриву курсу на євроінтеграцію та повернення України до сфери свого впливу.

Безпрецедентними стали нарощування Росією військового потенціалу вздовж державного кордону з Україною та мілітаризація незаконно анексованого Кримського півострову. У ході акту відкритої збройної агресії було захоплено в полон військовослужбовців та кораблі Військово-Морських Сил Збройних Сил України в Чорному морі восени 2018 року.

У таких умовах Україна та її Збройні Сили за підтримки країн – партнерів продовжували надавати гідну відсіч агресору, впевнено просувалися на шляху реформ, активно впроваджували євроатлантичні принципи і стандарти.

У липні минулого року набрав чинності дуже важливий для проведення подальших реформ Закон України “Про національну безпеку України”, яким закріплено трансформацію Збройних Сил України відповідно до стандартів НАТО та незворотність змін в секторі безпеки і оборони України.

Стратегічний масштаб загроз національній безпеці України з боку Російської Федерації спонукав нас визнати, що прискорений рух для набуття членства в НАТО відповідає ключовим національним інтересам. Для їх реалізації у 2018 році були підготовлені, а на початку 2019 року прийняті зміни до Конституції, які закріпили євроатлантичні прагнення нашої держави.

Різке загострення ситуації в Азово-Чорноморському регіоні змусило воєнно-політичне керівництво держави ввести наприкінці 2018 року воєнний стан в окремих місцевостях України. Це дало змогу, крім набуття досвіду дій державних органів у кризових умовах, істотно підвищити рівень обороноздатності держави, розгорнути угруповання військ (сил) за загрозливих напрямах, зосередити у визначених районах необхідні запаси, підготувати відповідні резерви.

Найбільш вагомими здобутками у 2018 році слід вважати удосконалення системи керівництва та посилення демократичного цивільного контролю над сектором безпеки і оборони. Міноборони набувало спроможностей щодо формування державної політики у сфері оборони, а Генеральний штаб – її реалізації.

Продовжено розвиток нової системи оборонного планування. Упродовж року оновлено Каталог спроможностей, уточнено їх функціональні групи, апробовано методологію проведення оцінювання спроможностей.

Завершено підготовку до проведення оборонного огляду, метою якого є визначення перспективної моделі сил оборони з урахуванням стратегічного припущення щодо майбутнього членства України в НАТО.

Особлива увага впродовж року приділялася впровадженню в систему управління оборонними ресурсами сучасного програмно-проектного менеджменту. На засадах передових бізнес-практик у якості пілотних розпочато реалізацію 15 пріоритетних проектів оборонної реформи.

Запроваджено управління ризиками для нейтралізації загроз прийняття помилкових управлінських рішень та неприпустимих втрат під час використання бюджетних коштів.

Удосконалена кадрова політику забезпечила комплектування Збройних Сил підготовленим та вмотивованим особовим складом. Реалізовано принципи ґендерної рівності шляхом законодавчого закріплення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби.

Минулого року було прийнято на озброєння, допущено до експлуатації та поставлено у війська значну кількість сучасного озброєння і військової техніки. Вживалися заходи щодо освоєння виробництва ракет, артилерійських боєприпасів (мін), набоїв для стрілецької зброї, автоматичних гармат і гранатометів на національних підприємствах оборонного комплексу.

Запрацювала нова система закупівель озброєння та військової техніки, інших матеріальних засобів, зокрема за імпортом у іноземних партнерів. Запроваджено трирічний цикл планування їх закупівлі і модернізації в рамках державного оборонного замовлення.

Нові кроки зроблено в реалізації соціальної політики. Удосконалено військову інфраструктуру та створено належні умови для розміщення військовослужбовців за контрактом. Підвищено рівень мотивації особового складу до військової служби, у тому числі, за рахунок збільшення грошового забезпечення військовослужбовців.

Усе це дозволило:

продовжити успішне стримування російської агресії на Сході нашої Держави;

наростити рівень боєздатності, оперативні спроможності Збройних Сил України, покращити їх технічну оснащеність та забезпеченість;

зберегти на військовій службі професіоналів з бойовим досвідом;

забезпечити реалізацію курсу на європейську та євроатлантичну інтеграцію.

ввести в дію планові та програмні документи, необхідні для завершення оборонної реформи.

Завдання у 2019 – 2020 роках є ще більш амбітними та комплексними, тому потребуватимуть подвоєної політичної рішучості та потроєної ефективності у виконанні практичних заходів.

Сподіваюся, що поєднання національних можливостей та міжнародної допомоги надасть нам для цього необхідний ресурс.

Вірю у невичерпність нашої жаги до перетворень та перемоги, нашу самовідданість у службі на благо Держави.

Слава Україні!

Міністр оборони України Степан ПОЛТОРАК

ЗМІСТ

Вступне слово
Міністра оборони України 3

Розділ 1
Підсумки реформування Збройних Сил
України у 2018 році..... 6

Розділ 2
Розвиток системи управління Збройних Сил,
їх структура та чисельність 43

Розділ 3
Підсумки розроблення, модернізації, постачання
й відновлення озброєння та військової техніки,
удосконалення матеріально-технічного забезпечення 51

Розділ 4
Підготовка військ (сил) 65

Розділ 5
Комплектування персоналом Збройних Сил 75

Розділ 6
Реалізація гуманітарної політики в Збройних Силах,
забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців..... 92

Розділ 7
Міжнародне співробітництво Міністерства оборони
та Збройних Сил 128

Заключна частина 151

Додатки 152

БІЛА КНИГА 2018
ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ

Міністерство оборони України, 2019

Дизайн і макет ФОП Москаленко О.М., 2019

Надруковано Фамільна друкарня huss
вул. Шахтарська, 5, м. Київ, 04074.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3165 від 14.04.08р.
тел. +38 (044) 587 98 53 www.huss.com.ua E-mail:info@huss.com.ua

Наклад 2500 прим.

www.mil.gov.ua

РОЗДІЛ 1

ПІДСУМКИ РЕФОРМУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ У 2018 РОЦІ

Зміни – закон життя. Відтак, ті, хто дивиться лише у минуле або тільки на сьогодення, безсумнівно пропустять майбутнє.

Джон Ф. Кеннеді

Розвиток Збройних Сил України у 2018 р. здійснювався відповідно до цілей і завдань, затверджених Президентом України у Стратегічному оборонному бюлетені України та Державній програмі розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р. Заходи розвитку Збройних Сил України спрямовувалися на нарощування їх спроможностей щодо гарантованого захисту суверенітету держави, з максимальною інтеграцією у всі сфери діяльності євроатлантичних норм і стандартів.

ПІДСУМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ОБОРОНИ

Реалізація воєнної політики у 2018 р. здійснювалася в умовах ведення антитерористичної операції, а надалі – операції Об'єднаних сил (далі – ООС), яка розпочалася 30 квітня 2018 р., та правового режиму воєнного стану, введеного відповідним Указом Президента України з 26 листопада 2018 р. терміном на 30 діб в десяти областях України та внутрішніх водах Азово-Керченської акваторії.

У таких складних умовах у Міністерстві оборони та Збройних Силах продовжувалося виконання таких пріоритетних завдань оборонної реформи:

- забезпечення прийняття Верховною Радою України Закону України "Про національну безпеку України", яким визначені основи та цілі державної політики, засади планування у сфері національної безпеки і оборони відповідно до євроатлантичних принципів та норм;
- здійснення розподілу повноважень між Міноборони, яке набуває здатності виконувати функції щодо формування державної політики, організації оборонного планування та ефективного управління ресурсами у сфері оборони, та Генеральним штабом Збройних Сил України, який з 1 січня 2021 р. відповідатиме за стратегічне планування застосування Збройних Сил та визначених сил і засобів інших складових сил оборони, стратегічне керівництво ними в особливий період, визначення вимог до їх спроможностей та потреб у ресурсах, планування розвитку Збройних Сил, їх технічного оснащення, підготовки та всебічного забезпечення;
- включення до системи Міноборони Держспецтрансслужби з уточненням правових та організаційних засад щодо її функціонування в мирний час та особливий період;
- продовження реформування Генерального штабу та інших органів військового управління відповідно до принципів функціональної побудови органів військового управління в НАТО;

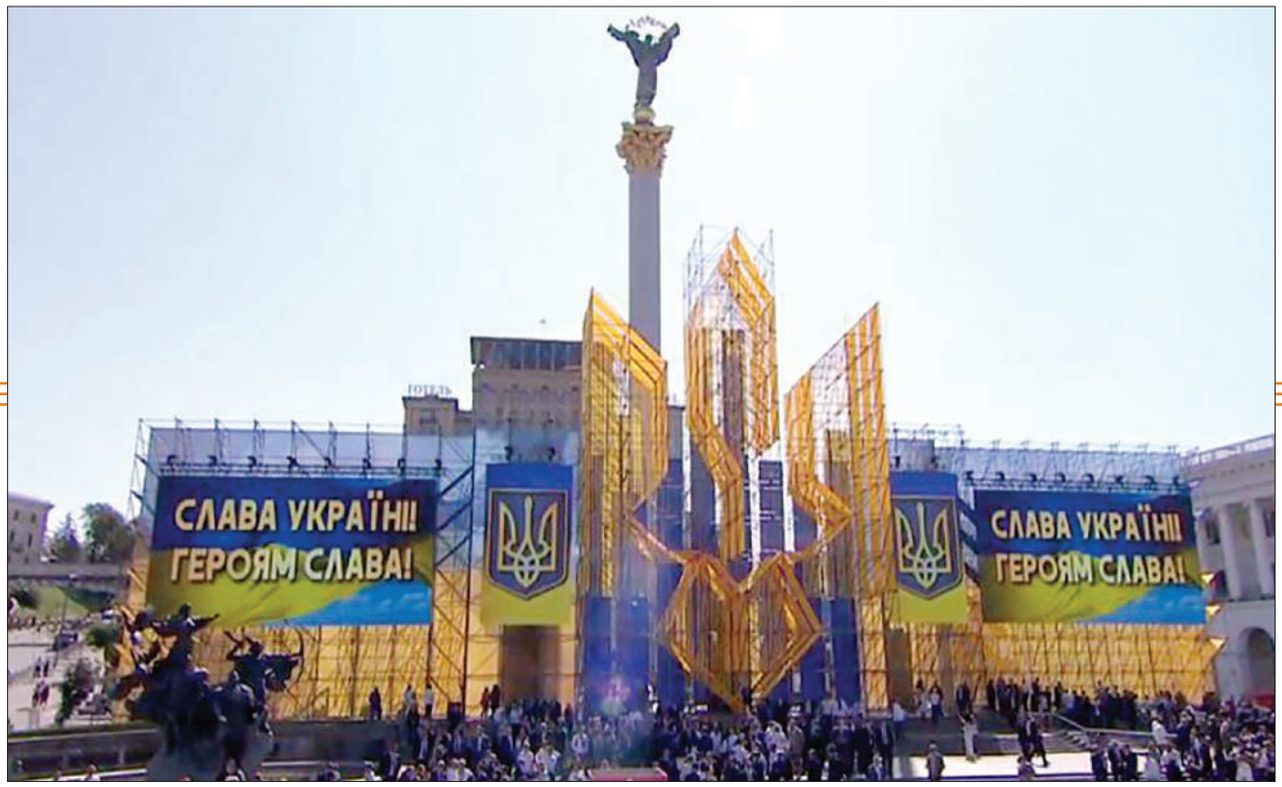

- введення посади Командувача Об'єднаних сил, який реалізує свої повноваження через Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України;
- продовження планового створення єдиної автоматизованої системи управління Збройними Силами шляхом розгортання ефективної системи оперативного (бойового) управління, зв'язку, розвідки та спостереження (C4ISR), її інтеграція з єдиною автоматизованою інформаційною системою управління оборонними ресурсами (DRMIS);
- затвердження Верховним Головнокомандувачем Збройних Сил України Доктрини застосування сил оборони держави, яка визначає роль, місце і завдання сил оборони, принципи та підходи до їх застосування, враховує досвід проведення АТО та ООС, а також відповідні стандарти НАТО;
- оптимізація структури особового складу з пониженням штатно-посадових категорій основних посад старшого офіцерського складу в Міноборони, Генеральному штабі, інших органах військового управління, у військових навчальних закладах, науково-дослідних установах та організаціях, а також перегляд відповідних їм рівнів військової освіти;
- вжиття заходів щодо укомплектування первинних офіцерських посад, зокрема за рахунок прийняття офіцерів запасу, випускників кафедр військової підготовки, проведення курсів прискореної підготовки молодших офіцерів з числа сержантів;
- запровадження принципу підготовки та застосування військових частин, який передбачає їх підготовку до виконання завдань протягом п'яти місяців, подальше виконання бойових завдань в ООС протягом семи місяців та ротацію військовими частинами, що відновили боєздатність;
- підвищення спроможностей морського командування та командування морської піхоти, здійснення переходу з бригадної на дивізіонну структуру Військово-Морських Сил Збройних Сил України, формування дивізіону та ланки суден забезпечення, започаткування створення комплекту сил (військ)

Військово-Морських Сил на постійній основі для виконання завдань на узбережжі та в акваторії Азовського моря;

- уточнення розподілу та призначення резервістів і військовозобов'язаних до військових частин, проведення навчальних зборів з резервістами оперативного резерву першої черги у бойових військових частинах, завершення створення Єдиного державного реєстру військовозобов'язаних;
- уточнення послідовності створення та переліку військових комісаріатів, на базі яких будуть створені територіальні центри комплектування та соціальної підтримки.

За підсумками виконання пріоритетних завдань, головними результатами реалізації воєнної політики у 2018 р. є:

- нормативно-правове врегулювання питань підготовки до чергового циклу планування у сфері оборони, проведення оборонного огляду з визначенням моделі Збройних Сил та інших складових сил оборони на довгострокову перспективу;
- посилення демократичного цивільного контролю та удосконалення системи керівництва силами оборони, в результаті чого наприкінці 2018 р. частка цивільного персоналу апарату Міністерства оборони становила 82%, військовослужбовців – 18%, а функції визначення та реалізації воєнної політики розподілені між Міноборони та Генеральним штабом;
- упровадження планування на основі спроможностей та програмно-проектного менеджменту у сфері оборонного планування та управління оборонними ресурсами;
- набуття та підтримання спроможностей Збройних Сил та інших складових сил оборони на рівні, достатньому для виконання покладених на них завдань щодо протидії збройній агресії РФ проти України, стримування її переростання у повномасштабну війну;

- нарощування спроможностей Збройних Сил та інших складових сил оборони з досягненням їх оперативної і технічної сумісності зі збройними силами держав – членів НАТО, набуттям критеріїв для членства України в ЄС і НАТО;
- створення та забезпечення дій двох угруповань військ (сил) у районах проведення ООС і утримання резерву для нарощування зусиль на критичних напрямах (оперативний резерв збільшено до близько 200 тисяч осіб);
- поступове збільшення частки військовослужбовців за контрактом разом зі збереженням змішаної системи комплектування Збройних Сил військовослужбовцями військової служби за контрактом та за призовом.

Удосконалення нормативно-правової бази у сфері оборони

Законопроектна та нормотворча робота впродовж 2018 р. у Міністерстві оборони була спрямована на юридичне забезпечення виконання завдань з реалізації оборонної реформи, забезпечення обороноздатності держави та створення сучасних і боєздатних Збройних Сил.

За результатами законопроектної та нормотворчої роботи Міністерства оборони прийнято 7 законів України, 38 указів Президента України, 53 постанови та 32 розпорядження Кабінету Міністрів України.

Прийняття цих нормативно-правових актів дало змогу:

- забезпечити супроводження реалізації оборонної реформи;
- підвищити обороноздатність і безпеку держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил у сучасному озброєнні та військовій техніці;
- завершити розроблення документів оборонного планування, реформування Міністерства оборони та Генерального штабу, інших органів військового управління, набуття ними оперативних спроможностей щодо управління військами (силами);

- удосконалити підготовку держави до оборони;
- визначити порядок застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції та операції Об'єднаних сил у мирний час та під час відсічі збройній агресії;
- визначити порядок контролю за якістю послуг з харчування особового складу Збройних Сил;
- спростити порядок постачання до Збройних Сил та інших складових сил оборони держави озброєння, військової та спеціальної техніки, боєприпасів вітчизняного й іноземного виробництва під час особливого періоду, введення надзвичайного стану, у період проведення операції Об'єднаних сил та поширення його дії на заходи щодо забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі й стримування збройної агресії;
- вдосконалити порядок організації будівництва житла для військовослужбовців та членів їх сімей на земельних ділянках, що належать до земель оборони;
- вдосконалити порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу;
- визначити порядок проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану;
- вдосконалити порядок визначення розміру і надання військовослужбовцям та членам їх сімей грошової компенсації за належне їм для отримання житлове приміщення;
- поширити дію Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві, на іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу в Збройних Силах;
- вдосконалити порядок проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу;

- вдосконалити порядок надання статусу учасника бойових дій особам, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції (операції Об'єднаних сил), забезпеченні її проведення.

Крім того, за результатами проведеного аналізу та враховуючи напруженість обстановки на Сході держави, розроблено і внесено встановленим порядком на розгляд заінтересованих державних органів низку нормативно-правових актів, які стосуються комплексу заходів організаційно-технічного і соціально-економічного характеру стосовно напрямів розвитку складових сектору безпеки і оборони, удосконалення існуючої системи оборонного планування у Збройних Силах та інших військових формуваннях, синхронізації періодів оборонного планування та періодів планування економічного та соціального розвитку України, поліпшення матеріального-технічного забезпечення Збройних Сил.

ПІДСУМКИ ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ ОБОРОННОЇ РЕФОРМИ У МІНІСТЕРСТВІ ОБОРОНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ У 2018 р.

Виконання Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016–2020 рр. Результати роботи Комітету реформ Міністерства оборони України та Збройних Сил з імплементації у 2018 р. стратегічних та оперативних цілей відповідно до Стратегічного оборонного бюлетеня України

У 2018 р. трансформація Збройних Сил спрямовувалася на набуття ними спроможностей, необхідних для оборони держави та досягнення повної оперативної сумісності зі збройними силами НАТО. Загальний стан виконання заходів оборонної реформи становить близько 80%.

Для аналізу стану виконання основних завдань та визначення подальших кроків реалізації стратегічних та оперативних цілей оборонної реформи у 2018 р. проведено два засідання Комітету реформ Міністерства оборони та Збройних Сил України (далі – Комітет реформ) та 12 засідань підкомітетів Комітету реформ.

Загалом, робота Комітету реформ була спрямована на досягнення таких результатів:

- створення системи управління силами оборони на основі нового розподілу повноважень, функцій, завдань, обов'язків і відповідальності у сфері оборони відповідно до прийнятих принципів держав – членів НАТО;
- формування політики, планування та управління ресурсами, які узгоджені з євроатлантичними принципами та забезпечують створення адекватно тренованих, оснащених та забезпечених сил оборони, здатних ефективно виконувати завдання, визначені стратегічними документами забезпечення національної безпеки, здійснювати оборону України та брати участь у міжнародних миротворчих операціях із підтримання миру та безпеки шляхом розвитку необхідних спроможностей у рамках визначених ресурсів;
- використання спільних спроможностей сил оборони, які забезпечують надійну відсіч збройній агресії, дають змогу ефективно реагувати на загрози національній безпеці у воєнній сфері, забезпечують оборону України, захист її суверенітету, територіальної цілісності та недоторканності, відповідають євроатлантичним стандартам та критеріям, необхідним для набуття членства в НАТО, забезпечують здатність сил оборони брати участь у підтриманні миру та міжнародної безпеки;
- створення єдиної ефективної системи логістики сил оборони відповідно до керівних положень, стандартів та інструкцій НАТО з логістики, забезпечення управління логістичним забезпеченням сил оборони, матеріально-технічними запасами, які утримуються відповідно до норм, що забезпечують виконання завдань за призначенням у мирний час та воєнний час (особливий період);
- формування необхідного кадрового потенціалу Збройних Сил та інших складових сил оборони професійно підготовленими, з високими морально-діловими якостями військовослужбовцями, здатними якісно вирішувати складні військово-професійні завдання у мирний час та особливий період;

- укомплектування сил оборони підготовленим та мотивованим особовим складом;
- утворення, утримування та підготовка до розгортання стратегічного резерву Збройних Сил, який здатний здійснювати наступальні (контрнаступальні) дії, посилювати угруповання військ (сил) на загрозливих напрямах, забезпечувати ротацію військ (сил), їх поповнення та заміну у разі втрати боєздатності.

За підсумками реалізації у 2018 р. заходів оборонної реформи вдалося удосконалити систему управління силами оборони, підвищити якість проведення оперативної та бойової підготовки, продовжити нарощення спроможностей Сил спеціальних операцій, запровадження нової системи логістичного та медичного забезпечення усіх складових сил оборони, забезпечити комплектування Збройних Сил підготовленим і вмотивованим особовим складом.

Стан впровадження системи організації оборонного планування на основі спроможностей та основ програмно-проектного менеджменту в управління оборонною реформою.

У 2018 р. продовжено виконання заходів щодо удосконалення системи оборонного планування з урахуванням принципів оборонного планування держав – членів НАТО (NATO Defence Planning Process).

Створено нормативну базу документів, що визначають засади оборонного планування на основі спроможностей, процедури огляду спроможностей за функціональними групами спроможностей, порядок організації проведення оцінювання спроможностей, а також порядок організації внутрішнього контролю та управління ризиками в системі Міноборони.

Опрацьовано Єдиний перелік (Каталог) спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил України. Сформовано функціональні групи спроможностей, визначено відповідальних за планування їх розвитку.

У Збройних Силах проведено пілотні оцінювання двох спроможностей:

- *ведення розвідки безпілотними авіаційними комплексами;*
- *ведення бойових дій у ближній морській операційній зоні та на морському узбережжі.*

Організовано навчання фахівців з питань оборонного планування на основі спроможностей на академічних курсах при Національному університеті оборони України ім. Івана Черняховського. У 2018 р. проведено два курси, на яких підготовлено 62 особи.

Розпочато підготовчі заходи з організації чергового циклу оборонного планування, а саме проведення оборонного огляду Міноборони, за результатами якого буде розроблено Стратегію воєнної безпеки України, а також нову редакцію Стратегічного оборонного бюлетеня України.

У зв’язку з цим Міноборони розробило, а Кабінет Міністрів України схвалив порядок проведення оборонного огляду Міністерством оборони.

Важливим елементом оборонного планування на основі спроможностей є впровадження методології проектно-програмного менеджменту.

З цією метою напрацьовано методологічну базу, яка включає методологію проектної діяльності, Посібник з управління проектами та Цільову модель проектного управління у Міністерстві оборони та Збройних Силах.

Обрано для реалізації 15 пріоритетних проектів в сферах:

1) *управління оборонними ресурсами;*
2) *цивільно-військового співробітництва;*
3) *забезпечення військ ОВТ;*
4) *створення автономних військових баз;*
5) *спільної підготовки сил оборони та внеску в сили реагування НАТО;*
6) *формування військово-морських спроможностей та інфраструктури базування ВМС;*
7) *розвитку спроможностей розвідки;*
8) *розвитку спроможностей ППО;*
9) *розвитку спроможностей авіації;*
10) *розвитку спроможностей ракетних військ і артилерії;*
11) *нарощування аеродромної мережі;*
12) *запровадження нового стилю керівництва;*
13) *покращення забезпечення військовослужбовців;*
14) *удосконалення військової освіти та підготовки кадрів;*
15) *розвитку професійного сержантського складу.*

Основні заходи реформування Міністерства оборони України

Основними заходами реформування Міністерства оборони у 2018 р. були:

- *введення до штату Міноборони цивільних посад Міністра оборони, заступників Міністра оборони, державного секретаря та керівників структурних підрозділів апарату Міноборони (42 посади військовослужбовців замінено на посади державних службовців)[1];*
- *виключення зі структури апарату Міноборони Військово-медичного департаменту (скорочено 11 посад військовослужбовців);*
- *переформування Департаменту охорони державної таємниці в Управління охорони державної таємниці Міноборони.*

Міністром оборони затверджено:

- перспективну схему організації апарату Міноборони з визначенням самостійних структурних підрозділів, відповідальних за формування державної політики та самостійних структурних підрозділів, які виконують виключно функції з реалізації державної політики;
- перелік посад керівників структурних підрозділів апарату Міноборони, які комплектуються військовослужбовцями та державними службовцями (*у 2018 р. кількість посад військовослужбовців зменшено на 53 посади).*

На виконання Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державну спеціальну службу транспорту" внесено зміни до Положення про Міноборони, до системи якого передано Державну спеціальну службу транспорту.

Міноборони надані права визначати особливості створення і функціонування служби безпеки дорожнього руху, порядок відомчої реєстрації та ведення обліку транспортних засобів, порядок проведення обов'язкового технічного контролю транспортних засобів, а також врегулювання інших питань, пов'язаних із забезпеченням функціонування Держспецтрансслужби.

Організаційна структура Міністерства оборони затверджена наказом Міністерства оборони України від 6 червня 2017 року "Питання міністерства оборони України" (зі змінами) (схема 1.1, стор. 16).

Цілеспрямована робота Міністерства оборони, зокрема його провідного структурного підрозділу – Департаменту воєнної політики, стратегічного планування та міжнародного співробітництва, інших органів військового управління забезпечила подальше удосконалення організаційних структур оборонного відомства та органів військового управління стратегічної ланки з наближенням їх до прийнятої у державах – членах НАТО, процесу оборонного планування відповідно до євроатлантичних принципів та підходів, системи логістики і постачання, медичного забезпечення, розвиток кадрового потенціалу Збройних Сил, а також ефективне реагування на реально виниклі загрози національній безпеці у воєнній сфері.

[1] На виконання директив Міноборони "Про проведення організаційних заходів у апараті Міністерства оборони України у 2018 році":

Схема 1.1. Організаційна структура Міністерства оборони України

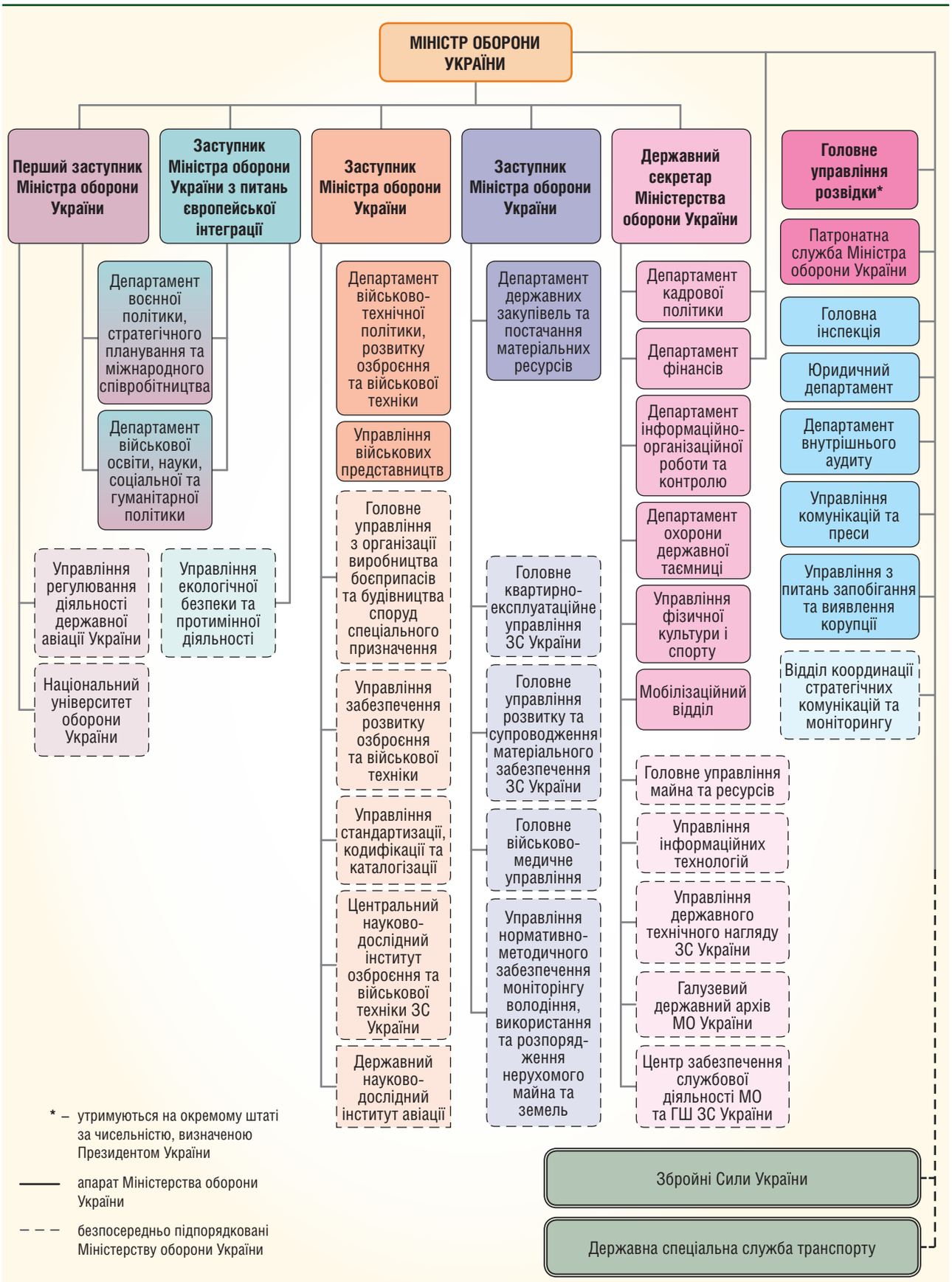

ФІНАНСУВАННЯ ПОТРЕБ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Останнім часом спостерігається стійка позитивна динаміка щодо зростання військового бюджету з одночасним зменшенням індексу інфляції.

Виконання бюджету Міністерства оборони у 2018 р.

Державним бюджетом України на 2018 р. (зі змінами) Міністерству оборони визначено асигнування в сумі 91 557,4 млн грн (2,75 % валового внутрішнього продукту 2018 р.), з них за загальним фондом – 82 177,5 млн грн (89,8 % видатків), за спеціальним – 9 379,9 млн грн (10,2 % видатків), у тому числі конфісковані кошти та кошти, отримані від реалізації майна, конфіскованого за рішенням суду за вчинення корупційного та пов'язаного з корупцією правопорушення, – 7 700,0 млн грн.

Фактично у 2018 р. отримано 94 983,5 млн грн (2,85 % ВВП), або 103,7 % річних призначень, з них за загальним фондом – 82 177,5 млн грн (100 % призначень загального фонду), за спеціальним – 12 806,0 млн грн (136,5 % призначень спеціального фонду, передбачених Державним бюджетом України), у тому числі за бюджетною програмою "Видатки для Міністерства оборони України на реалізацію заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави" – 7 688,7 млн грн (додаток 2).

У 2018 р. Міністерство оборони отримало безоплатну допомогу у вигляді благодійної, гуманітарної та міжнародної технічної допомоги від іноземних держав у сумі 3 355,7 млн грн, яка стала додатковим джерелом забезпечення потреб Збройних Сил.

За 2014 – 2018 рр. благодійних пожертв, гуманітарної та міжнародної технічної допомоги від іноземних держав отримано 10 241,6 млн грн, у тому числі: 2014 р. – 426,2 млн грн, 2015 р. – 1 696,1 млн грн, 2016 р. – 2 083,8 млн грн, 2017 р. – 2 679,8 млн грн, 2018 р. – 3 355,7 млн грн.

Діаграма 1.1. Стан фінансування потреб Збройних Сил відповідно до прийнятої структури видатків Міністерства оборони у 2017 – 2018 рр., *млрд грн.*

У 2018 р. обсяг асигнувань, виділених Міністерству оборони, порівняно з 2017 р., збільшено на 22 857,3 млн грн, або на 31,67% при одночасному зменшенні індексу інфляції на 3,9 % (діаграма 1.1).

Структура видатків Міністерства оборони у 2018 р.

Своєчасне та в повному обсязі фінансування протягом року було спрямовано на забезпечення основних та першочергових потреб:

- виплату грошового забезпечення військовослужбовцям та заробітної плати працівникам Збройних Сил;
- відновлення ОВТ та навчально-матеріальної бази полігонів, розвиток інфраструктури військових містечок, утримання та удосконалення системи зв'язку;
- утримання Збройних Сил на належному рівні (харчування військовослужбовців, пально-мастильні матеріали, речове забезпечення, медичне забезпечення, комунальні послуги тощо).

Виділені кошти (94 983,5 млн грн.) були спрямовані на:

- *озброєння та військову техніку – 24 095,5 млн грн (25,4% загальної суми);*
- *персонал – 51 150,6 млн грн (53,8% загальної суми);*
- *інфраструктуру – 5 588,9 млн грн (5,9% загальної суми);*
- *експлуатаційні витрати – 14 148,5 млн грн (14,9% загальної суми).*

Виділений фінансовий ресурс забезпечив задоволення основних та першочергових потреб Збройних Сил і надав змогу проводити заходи щодо розвитку інфраструктури військових містечок, відновлення ОВТ, навчально-матеріальної бази полігонів та удосконалення системи зв'язку.

ВНУТРІШНІЙ АУДИТ

У 2018 р. Міністерство оборони виконувало завдання, визначені Стратегічним оборонним бюлетенем України[2], Стратегією реформування державного управління України на 2016-2020 рр.[3], Стратегією реформування управління державними фінансами на 2016-2020 рр.[4], Угодою про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами – членами, з іншої сторони[5], та Планом пріоритетних дій Уряду на 2018 р.[6] щодо

[2] Стратегічний оборонний бюлетень України, введений в дію Указом Президента України від 06.06.2016 №240/2016

[3] Стратегія реформування державного управління України на 2016-2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 №474-р

[4] Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 08.02.2017 №142-р

[5] Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони

[6] План пріоритетних дій Уряду на 2018 рік, затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України "Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2018 рік" від 28.03.2018 №244-р

розвитку спроможностей внутрішнього аудиту, його гармонізації з міжнародно визнаними стандартами[7] та методологіями, а також найкращою практикою держав – членів НАТО та Європейського Союзу щодо належного адміністрування (“good governance”).

Основні зусилля внутрішнього аудиту у 2018 р. спрямовувалися на розвиток компетенцій внутрішніх аудиторів, розмежування внутрішнього аудиту від внутрішнього контролю та управління ризиками, а також на впровадження рекомендацій міжнародних експертів щодо удосконалення внутрішнього аудиту.

Консультативна діяльність, спрямована на підвищення ефективності управління фінансовими, матеріальними та іншими ресурсами

Для мінімізації можливих ризиків в управлінні фінансовими і матеріальними ресурсами у 2018 р. внутрішні аудитори продовжували попереднє (перед прийняттям управлінських рішень) оцінювання проектів документів.

Завдяки впровадженим рекомендаціям, наданим внутрішніми аудиторами, забезпечено додаткові надходження та попереджено зайві витрати на суму 412,2 млн грн (таблиця 1.1).

Таблиця 1.1. Економічний ефект від упереджувальних заходів Служби внутрішнього аудиту за 2014 – 2018 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
Опрацьовано пакетів документів щодо ризикових операцій, *шт.*	3446	6178	7982	10496	10955
на суму, *млрд грн*	17,4	68,2	70,9	64,9	78,5
Економічний ефект, *млн грн*	57,6	895,9	488,8	909,0	412,2
У т.ч. у районі проведення антитерористичної операції, *млн грн*	–	59,5	8,0	8,1	5,4

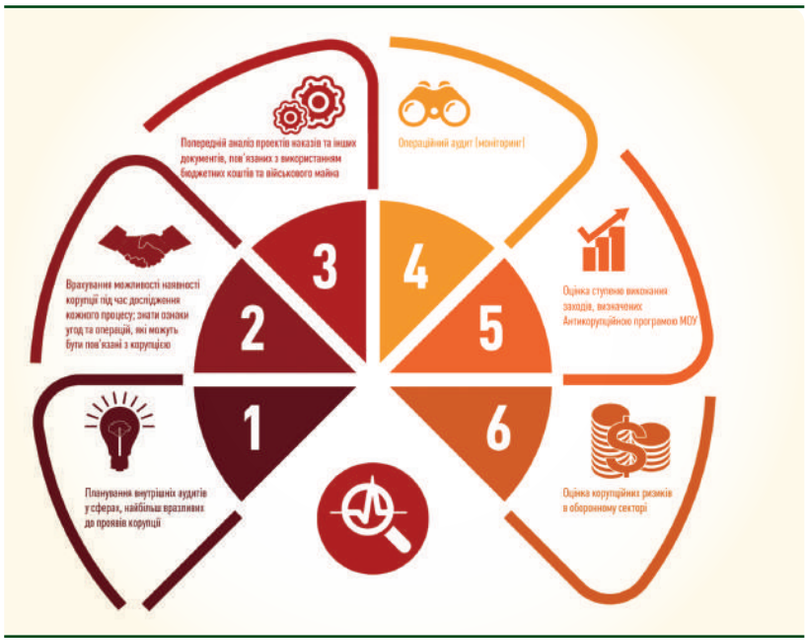

Відбулося підвищення якості використання бюджетних коштів їх розпорядниками різних рівнів, про що свідчить зменшення як загальної суми наданих внутрішніми аудиторами рекомендацій, так і сума економічного ефекту від їх впровадження, хоча кількість пакетів документів, наданих для проведення попереднього оцінювання, та обсягів зазначених у них операцій у 2018 р. зросла.

Крім того, опрацьовано понад 1,3 тис. проектів нормативно-правових актів та інших документів Міністерства оборони і Генерального штабу та надано рекомендації щодо підвищення ефективності систем управління фінансовими і матеріальними ресурсами.

[7] Інститут внутрішніх аудиторів (IIA), Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), INTOSAI

Проведення аудитів ризикових сфер та моніторинг вжитих заходів

Завдяки удосконаленню ризик-орієнтованого планування, кількість позапланових аудитів та інших контрольних заходів у 2018 р. порівняно з 2017 р. зменшилася майже на 10%, що дало змогу ефективно використовувати обмежені ресурси Служби внутрішнього аудиту.

Під час проведення у 2018 р. виїзних аудитів попереджено 65,4 млн грн втрат ресурсів, а запроваджені за рекомендаціями внутрішніх аудиторів заходи внутрішнього контролю забезпечили додаткові надходження та економію видатків на суму 31,3 млн грн.

Впровадження з 01.01.2017 Стандартів внутрішнього контролю в Міністерстві оборони та Збройних Силах сприяло підвищенню відповідальності керівників усіх рівнів за усунення виявлених порушень і ризиків. Упродовж 2018 р. відшкодовано майже 172,6 млн грн, усунуто порушень та наслідків неефективних управлінських рішень майже на 1,9 млрд грн.

За результатами аудитів, проведених у 2018 р., до матеріальної та дисциплінарної відповідальності притягнуто 2 585 осіб. Матеріали щодо втрат на суму 417,3 млн грн передано до правоохоронних органів (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. Результати виїзних внутрішніх аудитів за 2014 – 2018 рр.

Показники	2014	2015	2016	2017	2018
Вартість відшкодованих втрат та збитків, *млн грн*	39,6	82,8	92,4	102,3	172,6
Вартість втрат ресурсів, *яким вдалося запобігти завдяки попереджувальним заходам, млн грн*	18,6	84,2	23,0	60,1	65,4
Вартість усунення інших порушень, які не призвели до втрат та збитків, зменшення негативного впливу неефективних управлінських рішень, *млн грн*	1288,7	3489,4	4537,6	2689,8	1892,8
Вартість ресурсів, щодо яких усунуто ризики втрат і збитків під час здійснення управління майном і коштами, *млн грн*	-	266,3	2690,3	2276,1	2152,7
Економічний ефект від впровадження рекомендацій, *млн грн*	8,6	51,0	57,1	168,2	31,3
Кількість осіб, *притягнуті до дисциплінарної та матеріальної відповідальності/звільнені із займаних посад*	1365/6	1397/4	1825/5	3497/-	2585/-
Передано до правоохоронних органів, *кількість матеріалів/сума збитків, млн грн*	224/210,0	223/437,9	242/298,9	329/425,2	240/417,3

Загальний економічний ефект від діяльності Служби внутрішнього аудиту у 2018 р. складався з обсягів додаткових надходжень, попереджених зайвих витрат, усунутих порушень (втрат, збитків та інших) і ризиків та загалом становив 4727 млн грн.

Сприяння військовослужбовцям і членам їх сімей в одержанні належних соціальних гарантій та реагування на повідомлення про факти порушень

Системна робота з впровадження Стандартів внутрішнього контролю в Міністерстві оборони та Збройних Силах сприяла істотному зменшенню загальної кількості звернень (порівняно з 2017 р. – на 52%), а також кількості звернень, що надійшли на “гарячу лінію” Департаменту внутрішнього аудиту Міністерства оборони (порівняно з 2017 р. – на 63%).

Упродовж 2018 р. опрацьовано 141 звернення та запити на інформацію,

з них 43 надійшли через "гарячу лінію" (30,5%). У зверненнях, в основному, порушувалися питання стосовно фінансового забезпечення, а також повідомлялося про порушення. За результатами розгляду 27 звернень прийнято позитивне рішення або надано інформацію щодо термінів, розмірів та порядку виплат; до військових частин направлено листи для усунення причин виникнення проблем; за необхідності організовано проведення позапланових аудитів.

Приведення внутрішнього аудиту у відповідність до міжнародних стандартів та безперервний професійний розвиток внутрішніх аудиторів

На виконання заходів Стратегічного оборонного бюлетеня України у 2017 р. міжнародними експертами завершено незалежне зовнішнє оцінювання внутрішнього аудиту на відповідність міжнародним стандартам[8]. На початку 2018 р. проведено огляд реалізації рекомендацій, наданих за підсумками згаданого незалежного зовнішнього оцінювання.

Результати оцінювання засвідчили, що за 30 критеріями внутрішній аудит Міноборони повністю відповідає міжнародним стандартам та ще за 20 – частково.

Наступний огляд, проведений у листопаді 2018 р., засвідчив успішне виконання ще 11 рекомендацій; всього впродовж 2017 – 2018 рр. впроваджено 60% рекомендацій, виконання решти заплановано на 2019 – 2022 рр.

У 2018 р. забезпечено впровадження таких рекомендацій:

- *Міністром оборони затверджено концепцію (засади) створення у Міноборони аудиторського комітету та Програму забезпечення і підвищення якості внутрішнього аудиту;*
- *визначено функції, які не мають виконувати внутрішні аудитори;*
- *удосконалено ризик-орієнтоване планування аудитів з визначенням пріоритетності виконання планових завдань та урахуванням пропозицій керівників, відповідальних за певні види діяльності;*
- *запроваджено пілотний розподіл рекомендацій за ступенями важливості ("критичні", "важливі" і "бажані");*
- *розроблено критерії загального висновку, який надає директор Департаменту внутрішнього аудиту у річному звіті;*
- *проведено тренінги з ІТ-аудиту та пілотні ІТ-аудити;*
- *забезпечено розвиток компетенцій внутрішніх аудиторів;*
- *затверджено тимчасову настанову з внутрішнього оцінювання якості внутрішнього аудиту, яку апробовано в пілотному режимі;*
- *проведено анонімне анкетування керівників органів військового управління, військових частин, установ, організацій та інших підконтрольних суб'єктів для вивчення рівня їх задоволеності роботою аудиторських груп;*
- *оновлено систему управління ризиками у внутрішньому аудиті.*

В рамках виконання положень Стратегічного оборонного бюлетеня України та Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 р. у співпраці з Міністерством оборони Великої Британії 196 внутрішніх аудиторів Міністерства оборони та Адміністрації Державної спеціальної служби транспорту взяли участь у 68 різноманітних навчальних заходах та підвищили кваліфікацію з внутрішнього

[8] Міжнародні основи професійної практики Інституту внутрішніх аудиторів (The International Professional Practices Framework (IPPF)

аудиту за міжнародними та національними стандартами (курси “сертифікований внутрішній аудитор”, “IT-аудит”, “аудит управління ризиками”, “сучасна методологія аудиту”, “аудит ефективності”), а також з питань, пов’язаних з внутрішнім аудитом.

Навчання з внутрішнього аудиту за міжнародними стандартами пройшли 39 представників структурних підрозділів Міністерства оборони, Генерального штабу та інших органів державного фінансового контролю сектору безпеки і оборони.

За підсумками навчання і тестування 93 внутрішні аудитори отримали сертифікати внутрішнього аудитора та вступили до Гільдії професійних внутрішніх аудиторів України; наразі понад 45% внутрішніх аудиторів є сертифікованими та членами Гільдії.

Представники Служби внутрішнього аудиту брали участь у Міжнародній конференції з питань внутрішнього аудиту у сфері оборони, яка відбулась у м. Тбілісі, Грузія, за підтримки Проекту професійної підготовки НАТО (представництво в Грузії) та Міністерства оборони Великої Британії. Учасники конференції та міжнародна неурядова організація Transparency International високо оцінили презентований внутрішніми аудиторами Міністерства оборони досвід щодо проведення аудитів в умовах воєнного конфлікту.

ВНУТРІШНІЙ КОНТРОЛЬ

У 2018 р. Міністерство оборони у рамках завдань, визначених Річною національною програмою Україна – НАТО, виконувало заходи, спрямовані на подальше удосконалення внутрішнього контролю та управління ризиками, а також реалізацію положень законодавства України щодо підвищення ефективності ресурсного менеджменту та посилення контролю за використанням оборонних ресурсів.

Удосконалення внутрішнього контролю у Збройних Силах у 2018 р.

Основні зусилля Міністерства оборони з питань удосконалення внутрішнього контролю були зосереджені на виконанні заходів щодо нормативно-правового врегулювання засад внутрішнього контролю, а також проведенні інспекційних заходів у структурних підрозділах Міноборони, органах військового управління, військових частинах та установах, направлених на оцінювання запровадження внутрішнього контролю та інструментів управління ризиками.

У травні 2018 р. на засіданні Підкомітету з впровадження ефективної політики та планування Комітету реформ представникам Міноборони, іноземним радникам та представникам інших складових сектору безпеки і оборони презентовано основні підходи до впровадження внутрішнього контролю та управління ризиками в оборонному відомстві.

За результатами спільної роботи у серпні 2018 р. Міністр оборони затвердив Тимчасовий порядок внутрішнього контролю та управління ризиками у Міністерстві оборони та Збройних Силах України, який ґрунтується на рекомендованому Європейською комісією посібнику зі стандартів внутрішнього контролю для державного сектору, а також доповнений ключовими елементами нагляду, координації та декларування про забезпечення гарантій внутрішнього контролю, що застосовуються в оборонних відомствах держав – членів НАТО, у першу чергу, Сполучених

Штатах Америки. Підходи до внутрішнього контролю та управління ризиками гармонізовано з впроваджуваною за стандартами НАТО системою оборонного планування на основі розвитку спроможностей.

Для реалізації Основних засад здійснення внутрішнього контролю[9] розроблено проект наказу Міністерства оборони "Про затвердження Порядку організації у Міністерстві оборони України та Збройних Силах України внутрішнього контролю та управління ризиками".

Наприкінці 2018 р. у командуваннях видів, окремих родів військ, управліннях оперативних (повітряних) командувань завершено формування підрозділів внутрішнього контролю.

Для підвищення професійного рівня персоналу підрозділів Міністерства оборони, Генерального штабу, органів військового управління з питань внутрішнього контролю у 2018 р. здійснено низку навчальних заходів, організованих Національним університетом оборони України ім. Івана Черняховського.

До навчання залучено 160 осіб з числа військового та цивільного персоналу. Завершується підготовка вищих академічних курсів з питань внутрішнього контролю (за дистанційною формою навчання) для посадових осіб Міністерства оборони та Збройних Сил. Генеральним штабом двічі проводились навчальні збори з офіцерами-ревізорами органів військового управління щодо забезпечення належного контролю за обліком та використанням ресурсів у підпорядкованих військових частинах.

Завдяки вжитим заходам та незважаючи на окремі проблеми щодо запровадження нової системи внутрішнього контролю та управління ризиками, створено передумови до переходу вже у 2019 р. Міністерства оборони та Збройних Сил від початкового до повторюваного рівня внутрішнього контролю та управління ризиками за шкалою, рекомендованою Практичними вказівками щодо впровадження фінансового управління і контролю та посилення управлінської підзвітності (відповідальності) в органах державної влади в Україні.

ЗАПОБІГАННЯ ТА ВИЯВЛЕННЯ КОРУПЦІЇ

Корупція у сфері оборони залишається однією з актуальних загроз для національної безпеки України, проведенню оборонної реформи, запровадження євроатлантичних стандартів та демократичних перетворень українського суспільства. Вжиття ефективних і дієвих заходів щодо активізації боротьби з корупцією, поліпшення стану військової дисципліни і правопорядку в Збройних Силах в умовах захисту держави від збройної агресії є одним з основних пріоритетів, визначених Міністром оборони.

Головні напрями реалізації антикорупційної політики держави в діяльності Міністерства оборони у 2018 р.

Пріоритетними напрямами реалізації державної антикорупційної політики у 2018 р. були:

- підвищення ефективності існуючих антикорупційних органів та незалежних контролюючих інституцій для зменшення корупційних ризиків у діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил;
- реалізація військової кадрової політики в питаннях запобігання корупції, формування доброчесності військовослужбовців та цивільного персоналу, їх

[9] Затверджені постановою Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062

негативного ставлення до корупції, забезпечення кадрової безпеки під час підготовки та прийняття кадрових рішень;

- забезпечення нетерпимості до вчинення корупційних правопорушень в ході виконання завдань захисту суверенітету і територіальної цілісності України, участі підрозділів Збройних Сил в міжнародних заходах з підтримання миру;
- зменшення корупційних ризиків під час публічних закупівель забезпеченням їх прозорості і конкурентності;
- посилення ефективності управління фінансовими ресурсами, використання бюджетних коштів, забезпечення прозорості виконання бюджетних програм, розвитку і підтримки системи внутрішнього контролю, проведення е-декларування;
- забезпечення належних умов для повідомлень про факти порушення вимог антикорупційного законодавства, застосування ефективних та стримувальних заходів до осіб, причетних до корупційних правопорушень;
- забезпечення відкритості та моніторингу результативності антикорупційної політики, сприяння участі громадськості, міжнародних організацій в її реалізації.

Основні здобутки в роботі щодо запобігання та виявлення корупції в Міністерстві оборони та Збройних Силах

Діяльність Міноборони в 2018 р. спрямовувалася на виконання завдань і заходів, передбачених Антикорупційною програмою на 2018 – 2020 рр.[10] та Організаційно-методичними вказівками з питань реалізації державної антикорупційної політики в діяльності Міноборони та Збройних Силах у 2018 р.[11].

[10] Затверджена наказом Міністерства оборони від 27.04.2018 № 190

[11] Затверджені першим заступником Міністра оборони України та доведені окремим дорученням

Протягом року Комісія Міноборони відповідно до Методології оцінювання корупційних ризиків у діяльності органів влади[12] оцінювала корупційні ризики діяльності оборонного відомства. Складено опис і таблицю ідентифікованих корупційних ризиків, визначено заходи щодо їх усунення (ідентифіковано 36 корупційних ризиків за 13-ма напрямами діяльності, запропоновано 63 заходи щодо їх усунення). Організовано моніторинг виконання Антикорупційної програми в Міноборони та Збройних Силах.

У видах Збройних Сил та визначених структурних підрозділах Міноборони відповідно до методичних рекомендацій[13] розроблено власні антикорупційні програми, які затверджені наказами відповідних командувачів.

Забезпечено моніторинг діяльності уповноважених осіб, відповідальних за виконання заходів щодо запобігання корупції в структурних підрозділах Міноборони, Генерального штабу, органах військового управління, військових частинах, установах, закладах та держпідприємствах, які входять до сфери управління Міноборони.

Набули функціональних спроможностей територіальні групи з питань запобігання та виявлення корупції. Удосконалено єдину систему планування та організації завдань щодо запобігання корупції.

Актуалізовано антикорупційні заходи Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2019 – 2020 рр. (Дорожня карта оборонної реформи).

Запроваджено низку ключових антикорупційних інформаційних ініціатив, реалізовано заходи Стратегії комунікацій у сфері запобігання та протидії корупції на 2018 р.

Головним квартирно-експлуатаційним управлінням спільно з Урядово-громадською ініціативою “Разом проти корупції” оновлено й реалізується проект Етапів здійснення заходів та комунікаційної підтримки до 2020 р. щодо внесення до Державного земельного кадастру відомостей про земельні ділянки, що належать до земель оборони, реєстрацію у Державному реєстрі речових прав, їх кількісні, якісні характеристики та грошову оцінку[14].

Експертний антикорупційний консультативно-дорадчий комітет (головою комітету обрано заступника директора Центру зі зниження ризиків корупції в секторі оборони, полковника Міноборони Королівства Норвегії (CIDS) Туре Квалвіка) набув функціональних спроможностей у забезпеченні зовнішнього моніторингу антикорупційної діяльності Міноборони.

Запроваджено сучасні засади в роботі тендерного комітету Міноборони, забезпечено прозорість та ефективність процедур проведення торгів у рамках функціонування проекту “Електронних закупівель” за системою ProZorro.

Тривала діяльність незалежного антикорупційного комітету з питань оборони (НАКО), який презентував Міністру оборони проведене у 2018 р. дослідження щодо корупційних ризиків у сфері житлового забезпечення, висвітлив перспективи імплементації рекомендацій стосовно дослідження корупційних ризиків в

[12] Затверджена рішенням НАЗК від 02.12.2016 № 126

[13] Затверджені рішенням НАЗК від 19.01.2017 № 31

[14] Розпорядження Кабінету Міністрів України “Деякі питання запобігання корупції в міністерствах, інших центральних органах виконавчої влади” від 05.10.2016 № 803-р

оборонних закупівлях, питаннях захисту державної таємниці, публікації оновленого індексу Government Defenct Anti-Corruption Index, а також корупційних ризиків в управлінні земельними та непрофільними активами Міноборони.

Погоджено Меморандум про співпрацю з Національним антикорупційним бюро України.

Взаємодія з правоохоронними органами в роботі щодо запобігання та виявлення корупції

За даними Національної поліції, за 2018 р. до Єдиного реєстру досудових розслідувань внесено відомості про 57 осіб, які вчинили кримінальні корупційні правопорушення (у 2017 р. – 64 особи). З них: 6 злочинів, пов'язаних з привласненням, розтратою майна або заволодіння ним шляхом зловживання службовим становищем (ст. 191 ККУ); 1 – пов'язаний зі зловживанням владою або службовим становищем (ст. 364 ККУ); 22 – пов'язаних з прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди (ст. 368 ККУ), які за кількісними показниками є найбільш поширеними в Збройних Силах; 18 – пов'язаних зі зловживання впливом (ст. 369-2 ККУ); 6 – пов'язаних з викраденням, привласненням, вимаганням військового майна або заволодіння ним (ст. 410 ККУ), інші – 4.

Крім того, обліковано 95 адміністративних корупційних правопорушень, скоєних військовослужбовцями та працівниками Збройних Сил. З них більше 80% складають порушення вимог фінансового контролю (ст. 172.6 КУпАП).

У 2018 р. відносно 30 осіб вироки (ухвали) суду набрали законної сили (у 2017 р. – відносно 81 осіб), з них: 24 – засуджено (3 – позбавлено волі на певний строк, 18 – накладено штрафи, 3 – звільнено від покарання). Крім того, 6 проваджень закрито (2 – амністія, 2 – закінчення строку давності, 1 – зміна обставин, 1 – у зв'язку зі смертю).

За скоєння злочинів, пов'язаних з прийняттям пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди (ст. 368 ККУ) у 2018 р. у Збройних Силах 27 осіб звільнені з військової служби за службовою невідповідністю, з них: 16 позбавлені військового звання та 11 притягнуті до дисциплінарної відповідальності. Триває прийняття рішення судами відносно 15 осіб.

Взято участь в проведенні 182 службових розслідувань та антикорупційних перевірок (у 2017 р. – 32). Попереджено завдання збитків державі внаслідок виявлених фактів корупційних правопорушень на суму близько 27,4 млн грн (у 2017 р. – 22 млн грн). Проведено перевірку керівного складу державних підприємств на наявність конфлікту інтересів, пов'язаного з наявністю в їх володінні приватних підприємств або корпоративних прав (перевірено 364 особи, з них виявлено 11 осіб, які працюють за сумісництвом, 45 (12%) – мають в особистій власності приватні підприємства). Матеріали відносно 51 особи за рішенням керівництва Міноборони направлено до правоохоронних органів. 18 осіб звільнено з роботи.

Розглянуто 91 звернення громадян щодо запобігання корупції (у 2017 р. – 149 звернень). Проведено спеціальні перевірки відомостей щодо 19 осіб, які претендують на зайняття посад, пов'язаних з виконанням функцій держави в Міноборони.

У військах (силах) впроваджено Алгоритм роботи посадових осіб Збройних Сил України у разі вчинення корупційних правопорушень, пов'язаних з одержанням неправомірної вигоди[15].

[15] Затверджений начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України від 05.05.2017

Діаграма 1.2. Динаміка проведення антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів у 2014 – 2018 рр.

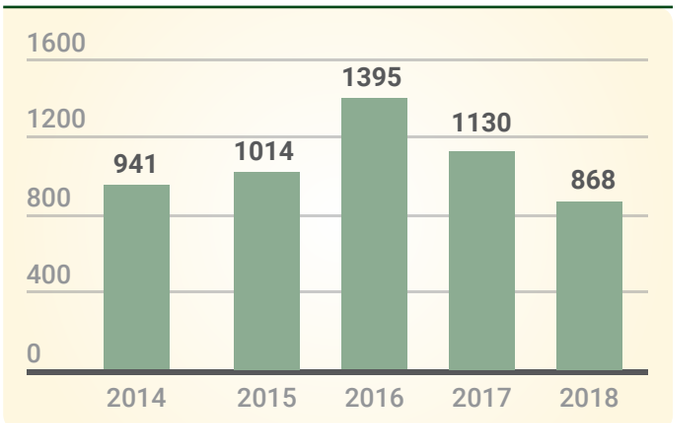

Здійснено 868 антикорупційних експертиз проектів нормативно-правових актів Міністерства оборони на наявність корупційних ризиків (діаграма 1.2).

Формування доброчесності керівників, військових посадових осіб, державних службовців та працівників структурних підрозділів Міністерства оборони та Збройних Сил, інших органів військового управління.

Підготовка та формування доброчесності керівників, посадових осіб структурних підрозділів Міноборони та Збройних Сил у 2018 р. здійснювалася на тижневих Вищих академічних курсах підвищення кваліфікації з питань запобігання і протидії корупції в Національному університеті оборони України ім. Івана Черняховського, мобільних курсах, а також 1 – 2-денних спеціалізованих заняттях з антикорупційної тематики за навчальною програмою міжнародної організації Transparency Internationali за сприянням міністерства оборони Великої Британії.

Всього у 2018 р. проведено 33 навчальних заходи, підготовлено 1 327 осіб, з них в Національному університеті оборони України ім. Івана Черняховського – 1 175 осіб, антикорупційними експертами Представництва НАТО в Україні – 152 особи (діаграма 1.3).

Діаграма 1.3. Підготовка керівного складу та уповноважених осіб з питань запобігання корупції Міністерства оборони та Збройних Сил на антикорупційних курсах в НУОУ у 2015 – 2018 рр.

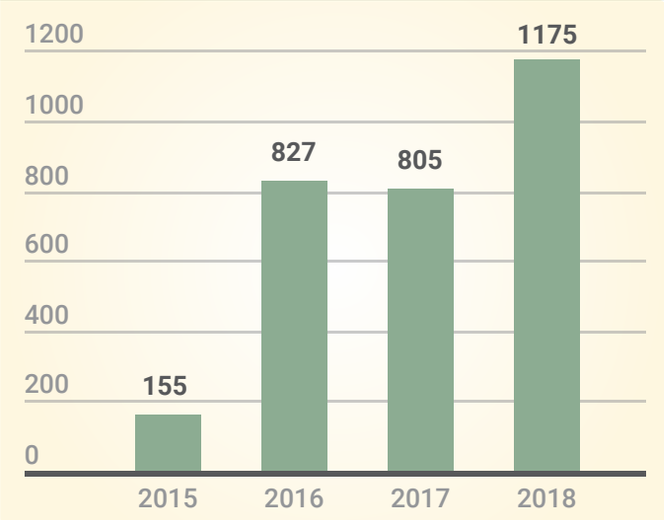

Перший заступник Міністра оборони затвердив Кваліфікаційні характеристики та Кваліфікаційні вимоги до випускників антикорупційних курсів.

26 – 28 листопада 2018 р. у Національному університеті оборони України ім. Івана Черняховського проведено Міжнародну антикорупційну конференцію

за участю вищого керівництва Міноборони, Надзвичайного і Повноважного посла Королівства Норвегії Уле Тур'є Хорпестала, провідних іноземних експертів у сфері протидії корупції, голови Представництва НАТО в Україні, іноземних радників Міноборони та Збройних Сил, Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, засобів масової інформації, громадських організацій у сфері протидії корупції (у заході брало участь 80 осіб, з них 11 іноземних представників).

За ініціативою радника при Міноборони від Великої Британії організовано розроблення нового on-line антикорупційного курсу дистанційного навчання посадових осіб Міноборони.

Продовжується реалізація Плану заходів з мінімізації конфлікту інтересів осіб, уповноважених на виконання функцій держави. Кандидати на керівні посади, особи, які мають доступ до фінансових і матеріальних ресурсів та державної таємниці, а також державні службовці проходять тестування з використанням поліграфа.

З 2015 р. опитано 1 147 посадових осіб, з них у 2016 р. – 334, 2017 р. – 238, 2018 р. – 411. На постійній основі проводиться робота щодо люстрації. Розпочато перевірку відносно 63 375 осіб, з них перевірено – 44 639 особи.

Проведено роботу щодо розроблення нового Проекту щодо зниження ризиків корупції в системі управління персоналом, виховання доброчесності та здійснення державних закупівель на 2019 – 2021 рр. у співпраці з Центром зі зниження ризиків корупції в оборонному секторі (CIDS) Королівства Норвегії в рамках допомоги ЄС (SIGMA). За участю Центру CIDS проведено заходи щодо впровадження у військах

(силах) Кодексу доброчесності та професійної етики військовослужбовців та цивільного персоналу Міністерства оборони та Збройних Сил.Завершено аналіз і перевірку 21 нормативно-правового акта Міноборони за 2009 – 2016 рр. у сфері реалізації військової кадрової політики на наявність можливих корупціогенних норм. До майже половини з них внесено зміни щодо недопущення їх можливої корупціогенності.

Забезпечення системної співпраці з представниками громадянського суспільства.

Для пошуку спільних шляхів вирішення актуальних проблем у реалізації державної антикорупційної політики опрацьовано й виконано План заходів з реалізації Стратегії державної політики сприяння розвитку громадянського суспільства в 2018 р. На засіданні Громадської ради при Міністерстві оборони України розглянуто питання щодо стану антикорупційної діяльності в Міністерстві оборони України.

Перший заступник Міністра оборони за участю представників Комітету реформ Міноборони, громадських організацій та ЗМІ організував громадське обговорення проекту Антикорупційної програми Міноборони на 2018 – 2020 рр.

Державний секретар Міноборони провів зустріч із заступником директора Центру CIDS (Королівство Норвегія) щодо розширення співпраці в 2019 – 2021 рр. та зниження корупційних ризиків у сфері управління персоналом, системі держзакупівель.

Для забезпечення права громадян на отримання та надання інформації в Міністерстві оборони діють Колл-центр, Громадська приймальня Міністра оборони та 14 регіональних приймалень при обласних військових комісаріатах. Працюють телефонні “гарячі лінії” Військової служби правопорядку у Збройних Силах, Відділу (з 2019 р. – Управління) з питань запобігання та виявлення корупції, Департаменту внутрішнього аудиту Міноборони.

Відкритість і прозорість у діяльності Міністерства оборони. Виконання антикорупційних заходів у Міністерстві оборони та Збройних Силах за міжнародними антикорупційними програмами НАТО

Діяльність Міноборони з питань запобігання корупції здійснюється на принципах відкритості та прозорості, систематично висвітлюється у відомчих та загальнодержавних засобах масової інформації.

Протягом 2018 р. проведено 7 інтерв’ю Міністра оборони стосовно запобігання корупції в рамках виконання завдань оборонної реформи в 2018 р. та завдань на 2019 р.

Всього за участю керівного складу Міноборони та Генерального штабу Збройних Сил України проведено 7 брифінгів, 6 виступів, 10 зустрічей, 14 інтерв’ю та 11 коментарів, у яких висвітлювалися питання протидії корупції. Центральною телерадіостудією Міноборони підготовлено 9 телесюжетів. Взято участь в телевізійних програмах на 5 каналі, “112”, “1+1” та в газетах “Голос України”, “Факти”, “День”, “Народна Армія”.

На офіційному веб-сайті Міноборони постійно триває інформаційне наповнення рубрик: “Запобігання проявам корупції”, “Очищення влади”. До Міжнародного дня боротьби з корупцією (9 грудня) розміщено відповіді на поширені питання при роботі з Єдиним державним реєстром декларацій осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, Пам’ятку декларанта, а також рекомендації суб’єктам декларування до чергового етапу електронного декларування в Україні, опубліковано 19 інформаційних повідомлень про виконання заходів запобігання корупції.

Діаграма 1.4. Показники проведення антикорупційних перевірок в Міноборони та Збройних Силах

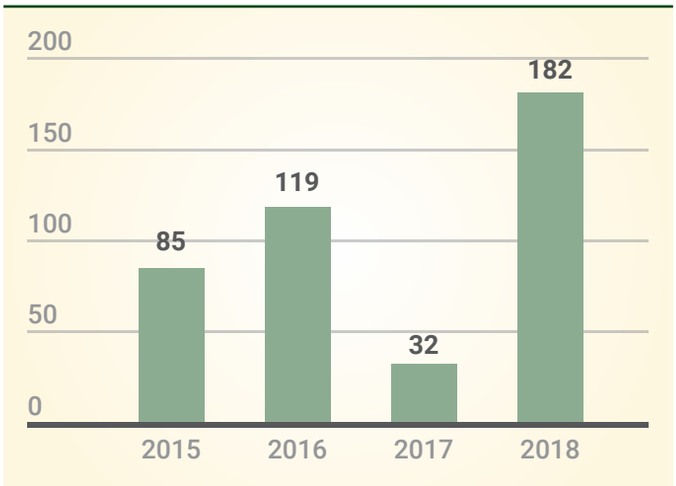

Загалом протягом 2018 р. проведено 182 перевірки на предмет виявлення корупції в Міноборони та Збройних Силах України (діаграма1.4).

У Міноборони організовано виконання антикорупційних заходів за міжнародними програмами НАТО:

- Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 р. (РНП-2018);
- робочого плану (Дорожньої карти) для України з реалізації Програми Ініціативи НАТО з розбудови цілісності, прозорості, запровадження доброчесності та зниження корупційних ризиків у роботі оборонних і безпекових інституцій (Building Integrity);
- цілі партнерства G0204 "Забезпечення доброчесності в рамках Міністерства оборони та Збройних Сил України" Ініціативи НАТО/ПЗМ з розбудови цілісності, прозорості, доброчесності, зниження корупційних ризиків у роботі оборонних та безпекових інституцій в рамках реалізації програми "Розвиток цілісної оборонної інституції (Integrity Development)";
- другого етапу Самооцінки структур сектору безпеки і оборони держави на предмет виявлення корупційних ризиків і загроз за програмою та опитувальником НАТО у визначених структурних підрозділах Міноборони та Генерального штабу. Продовжено виконання аналогічних заходів за програмою та опитувальником Міжнародної неурядової організації Transparency International.
- Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО на 2019 р.; проекту програми PDP на 2019 р. щодо антикорупційної підготовки керівного складу, працівників та уповноважених осіб з питань запобігання корупції.

ОСНОВНІ ПІДСУМКИ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ У 2018 РОЦІ

18 січня 2018 р. Верховною Радою України прийнятий Закон України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях", який, зокрема визначив цілі державної політики відносно тимчасово окупованих територій (стаття 4):

1) звільнення тимчасово окупованих територій у Донецькій та Луганській областях та відновлення на цих територіях конституційного ладу;
2) захист прав, свобод і законних інтересів фізичних та юридичних осіб;
3) забезпечення незалежності, єдності та територіальної цілісності України.

16 березня 2018 р. Президент України призначив генерал-лейтенанта Наєва С.І. Командувачем Об'єднаних сил.

Відповідно до Указу Президента України[16] та наказу Верховного Головнокомандувача ЗС України з 14.00 30 квітня 2018 р. на Сході країни розпочалася операція Об'єднаних сил.

[16] Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 30 квітня 2018 року "Про широкомасштабну антитерористичну операцію в Донецькій та Луганській областях" від 30.04.2018 № 116/2018

Командувач Об'єднаних Сил під час вступу на посаду зазначив про свою оцінку стану Збройних Сил і виділених для проведення операції сил і засобів. Він визнав їх спроможними виконати поставлені Президентом України завдання, а саме – забезпечити готовність Збройних Сил, а також сил і засобів інших збройних формувань і правоохоронних органів не лише до ведення оборонних дій під час операції, а й до повного звільнення окупованих територій.

Основні результати, досягнуті Збройними Силами під час проведення операції Об'єднаних сил у 2018 р.

Збройні формування російських окупаційних військ за підтримки регулярних військ збройних сил Російської Федерації протягом 2018 р. продовжували діяльність, спрямовану на дестабілізацію внутрішньої соціально-політичної ситуації на тимчасово окупованій території Донецької і Луганської областей, залякування місцевого населення та позбавлення його права на волевиявлення.

Основні зусилля противника зосереджувалися на підтриманні на Сході України збройного конфлікту шляхом нарощування воєнного потенціалу та здійснення провокаційних дій проти Об'єднаних сил, активних обстрілів їх позицій та дотриманні тактики "ведення війни на виснаження", у тому числі із застосуванням важких озброєнь, заборонених Мінськими домовленостями.

Таблиця 1.3. Динаміка змін у кількості обстрілів позицій Об'єднаних сил збройними формуваннями російських окупаційних військ.

Показники	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень	Липень	Серпень	Вересень	Жовтень	Листопад	Грудень	Всього
Всього обстрілів:	*129*	*282*	*364*	*1344*	**1532**	*880*	*741*	*1010*	*782*	*672*	*387*	*322*	**8445**
у т.ч. із застосуванням важких озброєнь	*74*	*163*	*57*	*280*	**412**	*204*	*32*	*153*	*75*	*148*	*104*	*79*	**1781**
інтенсивність обстрілів (мін/снарядів)	*630*	*2373*	*201*	*2484*	**3861**	*1672*	*162*	*1399*	*533*	*1179*	*812*	*487*	**15793**

Незважаючи на економічні втрати від санкцій, витрати ресурсів на утримання окупованих територій та засудження світовою спільнотою агресивних дій, РФ не відмовляється від амбітних планів повернення України до сфери власних інтересів і продовжує ведення неоголошеної війни силами оперативного угруповання російського-окупаційних військ.

До складу угруповання, розгорнутого на території окупованого Донбасу, входять два армійських корпуси (1, 2 АК 8 А) Південного воєнного округу ЗС РФ загальною чисельністю понад 35 тис. осіб, що виконують завдання стримування Збройних Сил України та подальшого розширення окупованих територій. На озброєнні угруповання противника мають: танків – до 480 од.; ББМ – до 850 од.; артилерійських систем – до 760 од.; РСЗВ –до 210 од.; ПТЗ – до 430 од.; засобів ППО – до 620 од.

Також на тимчасово окупованій території Донецької та Луганської областей перебувають підрозділи оперативного (бойового) забезпечення і контингент військових радників та інструкторів збройних сил РФ, чисельністю до 2,1 тис. осіб.

Загальне угрупування противника, в межах тимчасово окупованій території Донецької й Луганської областей, нараховує близько 37,1 тис. чол.

Загони бойовиків переформовані у бойові підрозділи та інтегровані до організаційно-штатних структур збройних сил РФ, озброєні основними типами зброї Росії (танки Т-72(Б, Б3), РСЗВ БМ-21 “Град” та БМ-27 “Ураган”; САУ 2С1; гармати “Мста-Б” та “Гіацинт-Б” тощо) та включені до складу загальної системи управління Південного військового округу ЗС РФ.

Ключові керівні та командні посади займають так звані "куратори" з числа кадрових військовослужбовців ЗС РФ.

З метою можливої підтримки оборонних (наступальних) дій 1 та 2 АК противник на території Ростовської області РФ завершив формування 150 мотострілецької дивізії та частин безпосереднього підпорядкування 8 А, в ході якого збільшив чисельність угруповання вдвічі, яке за станом на кінець 2018 р. налічує дванадцять готових до застосування БТГр чисельністю до 10,2 тис. чоловік.

У цих непростих умовах Об'єднаним силам за результатами активних та ретельно спланованих оперативних заходів у 2018 р. вдалося:

- досягти безперервного функціонування системи забезпечення розвідувальною інформацією, моніторингу обстановки та виключення раптовості дій противника;
- удосконалити систему фортифікаційного обладнання, що дало змогу підвищити ефективність застосування військ (сил), озброєння та військової техніки, знизити ефективність застосування засобів ураження противника;
- підвищити оперативність та ефективність боротьби з броньованими об'єктами противника (без порушення вимог Мінських домовленостей);
- збільшити можливості підрозділів РЕБ щодо дезорганізації системи управління противника;

Вдалося покращити тактичне положення, просунутись вперед від передових позицій та повернути під контроль населені пункти та територію площею більше ніж 25 км² (травень – у районі н.п. ЛЕНІНСЬКЕ, МАР'ЇНКА; червень – у районі н.п. НОВОТОШКІВСЬКЕ, НОВОМИХАЙЛІВКА, ЗОЛОТЕ-4; серпень – у районі н.п. ШУМИ; вересень – у районі н.п. КАТЕРИНІВКА, КРАСНОГОРІВКА; жовтень – у районі н.п. НОВОЗВАНІВКА; листопад – у районі н.п. ТАРАМЧУК);

- систематизувати підготовку підрозділів військових частин зі складу Об'єднаних сил та збільшити її інтенсивність;
- організувати дієву систему технічного прикриття об'єктів інфраструктури та забезпечити її стійке функціонування;
- забезпечити надійну охорону публічного порядку та безпеки в населених пунктах, належний захист та охорону життя, здоров'я, прав і свобод громадян, боротьбу із злочинністю в районі проведення операції Об'єднаних сил;
- запровадити систему ізоляційних заходів району операції;
- створити надійну систему контролю за переміщенням осіб, транспортних засобів та вантажів з тимчасово окупованої території на підконтрольні території;
- впровадити нову систему контрольно-дозвільних процедур на контрольних пунктах в'їзду-виїзду, що значно зменшило незаконний обіг товарно-матеріальних цінностей;

- наростити психологічний вплив на особовий склад противника;
- розгорнути та забезпечити безперервне функціонування дієвої системи логістичного, лікувально-профілактичного та технічного забезпечення;
- створити удосконалену систему відносин з міжнародними, благодійними, гуманітарними організаціями, органами місцевого самоврядування, об'єднаннями громадян, місцевим населенням та засобами масової інформації.

Водночас близько 16 800 км² територій Донецької і Луганської областей та понад 400 км державного кордону України залишаються тимчасово непідконтрольними Уряду України.

Втрати військовослужбовців та цивільного населення внаслідок бойових дій

Внаслідок збройного конфлікту на Сході України станом на кінець 2018 р. загалом загинуло 3 792 та отримали поранення 12 711 військовослужбовців Збройних Сил та інших силових структур України, перебувають в полоні 34 військовослужбовця.

За даними Моніторингової місії ООН з прав людини у Києві з квітня 2014 р. до кінця 2018 р. на Донбасі загинули близько 13 тис. людей, з яких близько 4 тис. цивільних осіб, до 30 тис. осіб отримали поранення.

Збройні Сили виконали усі визначені стратегічні та оперативні завдання з мінімальними втратами.

У 2018 р. поранень різних ступенів тяжкості зазнали близько 800 військовослужбовців, а безповоротні втрати склали 133 особи, з яких:

- від снайперського вогню та вогню кулеметів – 47 загиблих;
- від уламкових смертельних поранень, завданих вогнем мінометів, СПГ, РПГ, ВОГів, гармат БМП, артилерії – 43 загиблих;

- внаслідок підривів на мінах – 27 загиблих;
- внаслідок ведення ближнього бою з використанням стрілецької зброї та ручних гранат – 11 загиблих;
- від ураження керованою ракетою – 3 загиблих;
- від поранень, яких зазнали на фронті у минулі роки – 2 загиблих.

Вічна пам'ять загиблим захисникам України.

З числа загиблих 122 військовослужбовці Збройних Сил, 5 – Нацгвардії, 4 – добровольчих загонів, 2 – СБУ.

Крім того, продовж 2018 р. внаслідок збройного конфлікту на Донбасі загинуло 55 цивільних осіб, що вдвічі менше, ніж у 2017 р., 224 людини отримали поранення.

Діяльність Міністерства оборони та Збройних Сил в умовах воєнного стану

25 листопада 2018 р. кораблі прикордонної служби ФСБ та ЧФ Південного ВО РФ відкрили вогонь та захопили три кораблі ВМС Збройних Сил України, що здійснювали плановий перехід з порту ОДЕСА до порту МАРІУПОЛЬ.

У полон було захоплено 24 військовослужбовця Збройних Сил, троє з яких були поранені під час агресивних дій російських військових.

Президент України у відповідь на загострення обстановки видав Указ, затверджений Законом України[17] щодо введення в 10 областях України правового режиму воєнного стану строком на 30 діб.

Протягом дії правового режиму воєнного стану було здійснено такі заходи:

- проведені збори з резервістами оперативного резерву першої черги для бойових військових частин Збройних Сил та управлінням кадру бригад територіальної оборони;

[17] Закон України "Про затвердження Указу Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 06.11.2018 № 2630-VIII

- доукомплектовано військові частини, визначені для посилення діючих угруповань військ (сил);
- проведено перегрупування військ (сил) для зосередження зусиль на визначених напрямках (посилення діючих угруповань відповідним комплектом військових частин);
- нарощено протиповітряну оборону на південному напрямку;
- посилено протидиверсійну боротьбу у південних регіонах України;
- проведено відновлення боєздатності військових частин у скорочені строки (до двох тижнів);
- посилено охорону важливих державних об'єктів на території визначених 10 областей;
- проведено заходи щодо підготовки інфраструктури, казармено-житлового фонду, квартирного забезпечення для бригад ТрО в першу чергу у визначених областях;
- прийнято у підпорядкування Генерального штабу визначені сили і засоби Національної гвардії та Державної спеціальної служби транспорту;
- опрацьовано питання порядку функціонування військових адміністрацій;
- розроблено План запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих місцевостях України.[18]

Заходи з розмінування підконтрольної силам ООС території Донецької та Луганської областей.

Протягом 2014 – 2018 рр. до виконання завдань з розмінування місцевості та об'єктів залучалось 29 груп розмінування Збройних Сил, з яких 14 груп від інженерних підрозділів, 15 груп від загальновійськових підрозділів.

За цей період групами розмінування інженерних підрозділів Збройних Сил перевірено місцевість площею понад 4 101,54 га, виявлено та знешкоджено 255 596 тис. вибухонебезпечних предметів, перевірено та очищено 1 356,39 км доріг, 17,6 км залізничних колій, а також 106 об'єктів інфраструктури.

Основними об'єктами розмінування у 2014 – 2018 рр. залишаються залізничні перегони, мости, дороги, будівлі, насосні станції, водоводи, лінії електропередач, які з'єднують Об'єднану енергетичну систему України з енергосистемою тимчасово окупованої території Донецької і Луганської областей.

На виконання Плану розмінування залізничних перегонів та територій навколо ліній електропередач силами та засобами груп розмінування Збройних Сил спільно з Державною службою спеціального транспорту та Державною службою України з надзвичайних ситуацій у 2018 р. виконувались заходи, наведені у таблиці 1.4.

[18] Затверджений розпорядження Кабінету Міністрів України "Питання запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих місцевостях України" від 12.12.2018 № 1002-р

Таблиця 1.4. Показники перевіреної території та кількості виявлених та знешкоджених вибухонебезпечних предметів, розмінованих об'єктів інфраструктури на території Донецької та Луганської областей у 2014 – 2018 рр.

№ з/п	Завдання, які виконувались	Розмір перевіреної території	Кількість виявлених та знешкоджених ВНП, од.	Кількість матеріальних засобів маркування та інформування
1.	На виконання Плану розмінування залізничних перегонів та територій навколо ліній електропередач, що з'єднують Об'єднану енергетичну систему України з енергосистемою тимчасово неконтрольованої території Донецької і Луганської областей: - очищення залізничних перегонів та забезпечення проведення ремонтно-відновлювальних робіт на підконтрольній території між станціями: КОСТЯНТИНІВКА – МАЙОРСЬКА (до станції ДЕЛІЇВКА), АВДІЇВКА – ЯСИНУВАТА, ОЛЕНІВКА – ПІВДЕННОДОНБАСЬКА та КУРДЮМІВКА-МАЙОРСЬК; - проведення інженерної розвідки, розмінування та забезпечення проведення ремонтно-відновлювальних робіт на магістральних електричних мережах.	120,8 га 357,7 га	872 1 205	-
2.	На виконання Плану заходів з організації робіт гуманітарного розмінування звільнених територій Донецької та Луганської областей (HALO Trust та DDG): - загальна перевірена територія; - очищено місцевості; - виявлено ВНП	1 400 га 378,4 га	938	-
3.	Розроблено буклети "ОБЕРЕЖНО! Вибухонебезпечні предмети" та брошуру "Пам'ятка військовослужбовцям ЗС України щодо безпеки (дій) при виявлені вибухонебезпечних (підозрілих) предметів"	-	-	150 000 екз.
4.	Для інформування та маркування небезпечних ділянок встановлено: - зносостійкі інформаційні знаки "Мінна безпека"; - зносостійкі інформаційні банери "Мінна безпека"; - засобів огорожі та маркування небезпечних ділянок.	-	-	7 300 шт. 4 250 шт. 205 000 м
5.	Загалом групами розмінування перевірено: - місцевість площею - доріг - залізничних колій - об'єктів інфраструктури - виявлено та знешкоджено	4 101,54 га 1 356,39 км 17,6 км 106 -	- - - - 255 596	-

На виконання Плану заходів з організації робіт гуманітарного розмінування звільнених територій Донецької та Луганської областей з 1 січня 2016 р. до виконання робіт з розмінування були залучені неурядові організації "The HALO Trust", DDG та FSD, загальною чисельністю 260 чол., силами яких продовжуються роботи на 102 ділянках загальною площею 898 га ***(з урахуванням нетехнічного обстеження – 1 400 га)***, з них очищено 378,4 га, виявлено 938 од. ВНП.

Для інформування цивільного населення та військовослужбовців Збройних Сил, інших складових сил оборони про порядок поводження під час виявлення вибухонебезпечних предметів розроблено буклети "ОБЕРЕЖНО! Вибухонебезпечні предмети" та брошура "Пам'ятка військовослужбовцям Збройних Сил України щодо безпеки (дій) при виявленні вибухонебезпечних (підозрілих) предметів". Зазначена поліграфічна продукція роздрукована загальним тиражем 150 000 екземплярів.

ЦИВІЛЬНО-ВІЙСЬКОВЕ СПІВРОБІТНИЦТВО В ЗОНІ ПРОВЕДЕННЯ ОПЕРАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ СИЛ

У районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях Збройні Сили продовжували координувати діяльність, спрямовану на відновлення об'єктів зруйнованої інфраструктури, надання гуманітарної допомоги місцевому населенню, зменшення впливу бойових дій на цивільне середовище.

Протягом звітного періоду структурними штатними та тимчасовими підрозділами цивільно-військового співробітництва загалом було охоплено (проводилися акції) 197 населених пунктів.

Попередження та подолання наслідків гуманітарних криз

У 2018 р. в районі проведення операції Об'єднаних сил структурними підрозділами цивільно-військового співробітництва було скоординовано пересування 7 836 гуманітарних вантажів міжнародних, громадських, благодійних організацій та фондів.

Представники цивільно-військового співробітництва спільно з місцевими органами самоврядування та підрозділами ДСНС виконали 306 спільних заходів щодо відновлення пошкодженого житла та життєво важливої інфраструктури (ліній електропередач, водо- та газопостачання, технічних будівель, дорожнього покриття тощо).

Підрозділи та представники цивільно-військового співробітництва спільно з представниками створених штабів оперативного реагування виконували заходи з подолання наслідків надзвичайних ситуацій у населених пунктах Донецької та Луганської областей, де проводили моніторинг гуманітарної ситуації, оцінку наслідків та збитків для цивільного населення внаслідок надзвичайних подій, координацію дій щодо відновлення інфраструктури та надання гуманітарної допомоги постраждалим.

У 2018 р. групи цивільно-військового співробітництва, які дисльоковані на лінії зіткнення у Донецькій та Луганській областях, проводили такі основні заходи із запобігання розвитку гуманітарної кризи:

- *забезпечення підвозу технічної та питної води для населення м. Торецьк (після пошкодження водогону ворожими обстрілами);*
- *відновлення надання основних життєво важливих послуг для населення н.п. Золоте-4, що стало можливим завдяки проведеній операції Об'єднаних сил.*

Координація заходів щодо розмінування

У ході нетехнічного та технічного обстеження забруднених мінами та залишками боєприпасів територій було ідентифіковано 188 підозрілих та небезпечних ділянок, загальною площею 1 400 га.

Залишки мін та боєприпасів залишаються основним видом небезпеки для цивільного населення. Для мінімізації цієї шкоди Збройними Силами нарощувалися зусилля з проведення розмінування територій та ознайомлення населення з

правилами поведінки на забруднених територіях. Особливі зусилля в цьому аспекті були спрямовані на дітей дошкільного та шкільного віку.

До зазначеної діяльності активно залучалися ресурси міжнародних гуманітарних організацій ***(Дитячий фонд ООН, міжнародна організація "The HALLO Trust", "Датська група з розмінування" (DDG)***. У рамках цих заходів спільно з підрозділами Державної служби України з надзвичайних ситуацій було проведено 219 занять з мінної безпеки для учнів загальноосвітніх шкіл і населення.

Гуманітарний проект Збройних Сил "Евакуація 200"

У рамках Гуманітарного проекту Збройних Сил "Евакуація 200" здійснювався пошук, евакуація та транспортування тіл загиблих військовослужбовців та інших громадян України з району проведення операції Об'єднаних сил до місць проведення судово-медичних експертиз та місць остаточного поховання (таблиця 1.5).

Таблиця 1.5. Кількісні показники діяльності в рамках Гуманітарного проекту Збройних Сил "Евакуація-200", *чол.*

Усього транспортовано (евакуйовано) з району проведення операції Об'єднаних сил	262
Знайдено в результаті пошукових робіт, з них: ідентифіковано та перепоховано	13 8
Передано з тимчасово окупованої території для ідентифікації та поховання	9
Передано родинам на тимчасово окуповану територію	9

Станом на кінець 2018 р. 75 військовослужбовців Збройних Сил вважаються зниклими безвісти.

За участю представників органів військового управління відбулося 27 зустрічей із сім'ями військовослужбовців Збройних Сил, місцезнаходження яких невідоме (які зникли безвісти).

Протягом 2018 р. вдалося ідентифікувати (розшукати) 8 військовослужбовців Збройних Сил та Національної гвардії України, які вважалися зниклими безвісти. Останки їх тіл після ідентифікації були передані родичам для перепоховання.

Протягом 2018 р. проводилися міжвідомчі заходи із залученням слідчих органів СБУ, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції України, органів судово-медичної експертизи, щодо відпрацювання комплексного (міжвідомчого) підходу для вирішення проблемних питань ідентифікації загиблих (зниклих безвісти) військовослужбовців.

Крім того, внесено зміни до наказу Міністерства оборони України "Про додаткові заходи щодо організації поховання військовослужбовців, які загинули (померли) під час проходження військової служби" від 05.06.2001 № 185.

Захист цивільного населення

У 2018 р. продовжено створення ефективної системи попередження втрат серед цивільного населення.

У квітні 2018 р. відбулася III Міжнародна конференція з питань цивільно-військового співробітництва, присвячена цій темі (м. Київ).

У межах проекту "Розбудова спроможності до захисту цивільного населення на Сході України" у червні 2018 р. підписано Меморандум про взаєморозуміння між Генеральним штабом та міжнародною неурядовою організацією "Центр захисту цивільного населення в умовах конфлікту" (США).

Для реалізації завдань, визначених цим меморандумом, спільною робочою групою розроблено, а Командувачем Об'єднаних сил підписано відповідний

наказ[19]. Згідно з його вимогами передбачено (відповідно до стандартів НАТО) врахування зібраної групами інформації для вжиття заходів з попередження та мінімізації цивільних втрат під час здійснення Об'єднаними силами заходів з відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації проти України.

СТРАТЕГІЧНІ КОМУНІКАЦІЇ

2018 р. відзначався всебічним розвитком та розбудовою спроможностей стратегічних комунікацій сил оборони, як складової інформаційної безпеки України.

Головні зусилля у сфері стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил були спрямовані на підвищення рівня професійного навчання і розвитку з комунікативних дисциплін для Збройних Сил, поглиблення співробітництва з НАТО і ЄС, набуття спроможності військ (сил) ефективно протистояти агресії Російської Федерації в інформаційній сфері.

Заходи щодо розбудови системи стратегічних комунікацій Міністерства оборони та Збройних Сил

На виконання реформи у воєнній сфері та набуття взаємосумісності з відповідними підрозділами держав – членів Північноатлантичного Альянсу, у 2018 р. тривало вдосконалення системи реалізації стратегічних комунікацій та моніторингу Міністерства оборони. За принципами НАТО впроваджено організаційну структуру стратегічних комунікацій для координації комунікаційної активності на оперативному і тактичному рівнях.

З жовтня 2018 р. за підтримки держав-членів НАТО почав формуватися Навчально-науковий центр стратегічних комунікацій у сфері забезпечення національної безпеки та оборони на базі Національного університету оборони України ім. Івана Черняховського, що дасть змогу якісно готувати командирів і начальників усіх рівнів, а також спеціалістів у сфері стратегічних комунікацій.

[19] Наказ Командувача ОС "Про утворення робочої групи зі збору та узагальнення інформації про випадки поранення і загибелі цивільного населення" № 851 від 29.12. 2018.

У 2018 р. удосконалено нормативно-правову базу щодо забезпечення функціонування стратегічних комунікацій у структурах Міноборони та Збройних Сил, розширено чисельність органів зв'язків з громадськістю, які наповнили інформаційний простір оперативною і актуальною інформацію про Збройні Сили.

Розроблено організаційно-штатну структуру Центру стратегічних комунікацій Основного командного пункту сил оборони, а його інтеграцію в процес планування, координацію діяльності та ефективність виконання завдань випробувано під час стратегічного командно-штабного навчання "Козацька воля – 2018".

Крім того опрацьовано Наратив щодо заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях.

Протягом року проведено низку заходів із міжнародного співробітництва, обміну досвідом та підвищення професійно-фахового рівня профільних спеціалістів.

Під час пілотного проекту відбувся візит групи експертів НАТО зі стратегічних комунікацій до районів виконання бойових завдань, зокрема н.п. Авдіївки, що дало змогує розширити вивчення українського досвіду протидії гібридній війні.

Започаткувано проект фотокниг про події на Сході України для посилення інформування громадськості та міжнародної спільноти "War. No comment" та "World we defend".

Протягом 2018 р. система стратегічних комунікацій успішно інтегрувалася у структури Міноборони та Збройних Сил, завдяки чому налагоджено синхронізацію зусиль усіх складових стратегічних комунікацій: публічної дипломатії, зв'язків з громадськістю, військових зв'язків, інформаційних та психологічних операцій, кібербезпеки та інших заходів, спрямованих на просування цілей держави.

Підтримання цього курсу у 2019 р. сприятиме нарощуванню спроможностей Міноборони та Збройних Сил як частини загальнодержавної та міжвідомчої системи стратегічних комунікацій, спрямованих на підтримку, формування та реалізацію політики у сфері безпеки і оборони України, а також досягнення цілей оборони держави.

Українська армія продовжуватиме виконувати завдання щодо врегулювання та стабілізації ситуації на Донбасі, забезпечення стримування та недопущення збройної агресії з боку Російської Федерації, послідовної реалізації завдань оборонної реформи з максимальною інтеграцією євроатлантичних норм і стандартів у всі сфери діяльності, а також започаткування підготовчих заходів для забезпечення проведення чергового оборонного огляду.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ, ЇХ СТРУКТУРА ТА ЧИСЕЛЬНІСТЬ

Досить важко керувати, якщо робити це сумлінно.

Наполеон-Бонапарт I

Протягом 2018 р. система управління Збройними Силами функціонувала в умовах особливого періоду, обумовленого веденням операції Об'єднаних сил та введенням в окремих областях правового режиму воєнного стану.

Головним завданням Збройних Сил у цій сфері були забезпечення надійного, стійкого та безперервного управління військами (силами) у пунктах постійної дислокації та в районі проведення операції Об'єднаних сил.

УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ

У 2018 р. продовжувено впровадження у практику діяльності органів військового управління принципів та підходів держав – членів Альянсу, а також оптимізація та перехід на структури штабів військ НАТО. Одночасно нарощувалася система зв'язку та здійснювалося переоснащення її технічної складової, розвиток автоматизації військового управління.

Для планової реалізації норм Стратегічного оборонного бюлетеня України та Державної програми розвитку Збройних Сил України на період до 2020 р. продовжено реформування та розвиток системи управління Збройними Силами, посилення спроможностей органів військового управління.

Головні зусилля зосереджувалися на таких заходах:

- оптимізація складових системи управління у районі проведення антитерористичної операції, а по її завершенню – операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей;
- перехід органів військового управління на структури типу J, G, S (з функціями штабів НАТО);
- переоснащення мобільної та стаціонарної компоненти системи зв'язку на цифрову платформу;
- нарощування системи захисту інформації та кібернетичної безпеки Збройних Сил;
- розвиток автоматизації військового управління.

Під час переформатування операцій з антитерористичної на операцію Об'єднаних сил відбувалася зміна основних принципів застосування військ (сил), що безпосередньо вплинуло на необхідність зміни засад функціонування системи управління Збройними Силами на Сході України.

Перехід на новий формат операції дав змогу без зміни оперативної побудови військ (сил) запровадити оборонну операцію на напрямку ймовірного головного удару противника у випадку розв'язання широкомасштабної агресії з боку Російської Федерації проти України.

Уточнено права та повноваження службових осіб стосовно керівництва веденням операції Об'єднаних сил[1]. Зокрема, керівництво операцією здійснюють:

- загальне – начальник Генерального штабу – Головнокомандувач Збройних Сил України;
- безпосереднє – командувач Об'єднаних сил з Об'єднаного командного пункту через командирів оперативно-тактичних угруповань військ "Схід" та "Північ".

Для організованого переведення на новий формат операції Об'єднаних сил визначених органів військового управління та оперативно підпорядкованих їм військ (сил) Генеральним штабом проведено такі заходи:

- планування операції Об'єднаних сил;
- прийом (передачу) відповідного комплекту сил і засобів;
- розгортання угрупування військ (сил) для ведення операції у складі двох оперативно-тактичних угрупувань та резерву командувача Об'єднаних сил;
- створення системи управління угрупуванням Об'єднаних сил;
- уточнення порядку організації взаємодії з органами управління інших складових сектору безпеки і оборони та цивільно-військовими адміністраціями Донецької і Луганської областей.

Для підвищення ефективності системи оперативного та бойового управління військами (силами) на основі отриманого бойового досвіду та з урахуванням перспективної структури органів військового управління розпочато розгортання Центру оперативного управління та контролю[2] Головного командного центру Збройних Сил.

На базі Центру передбачено розгортання новітньої системи оповіщення на

---

[1] Ухвалено Принципову схему організації управління, взаємодії і забезпечення Об'єднаних сил та Основні повноваження державних органів і органів військового управління при проведенні операції Об'єднаних сил.

[2] Розгортання Центру оперативного управління та контролю Головного командного центру Збройних Сил України здійснюється починаючи з квітня 2018 року за підтримки Програми уряду США з впровадження рішень на основі інформаційних технологій для Збройних Сил України.

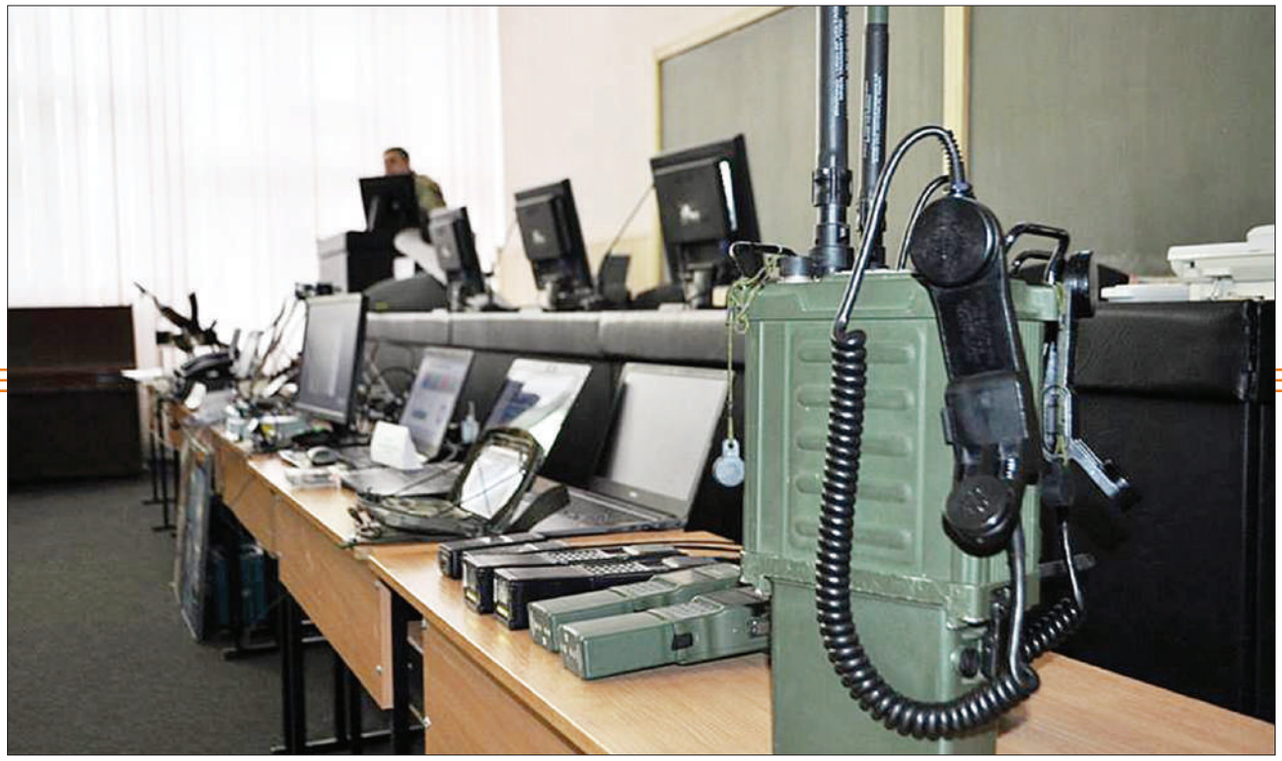

основі спеціалізованого програмного продукту, що позбавить систему управління Збройними Силами застарілих засобів оповіщення та заощадить значні кошти, які витрачалися на оренду каналів зв'язку.

У 2018 р. продовжено оснащення системи зв'язку новими засобами та нарощування системи захисту інформації та кібернетичної безпеки Збройних Сил. Протягом року створено:

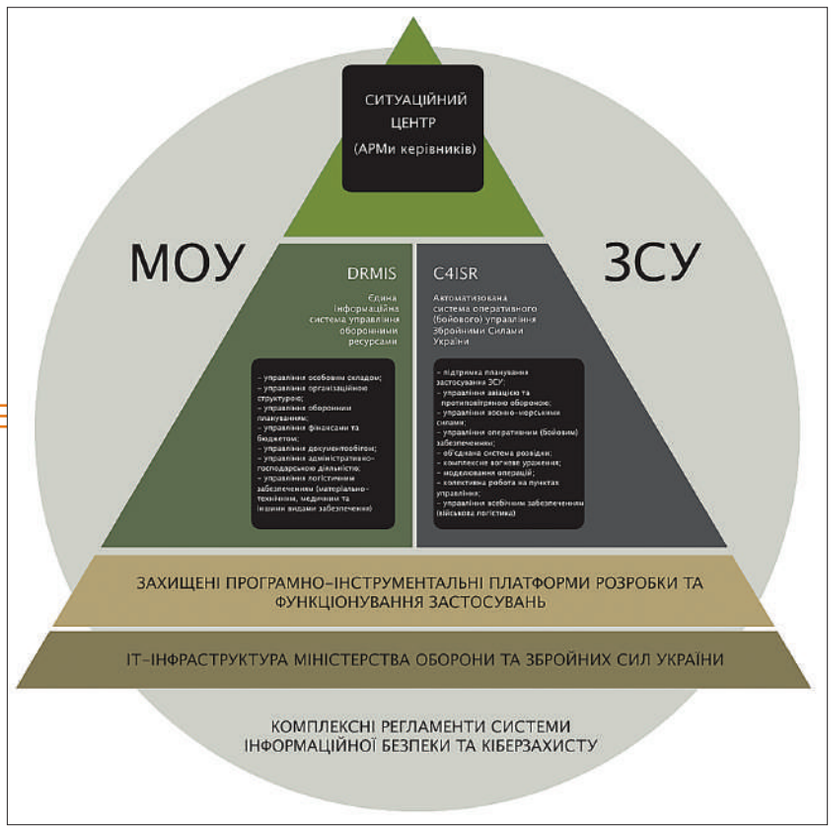

- основу перспективної автоматизованої системи оперативного (бойового) управління Збройних Сил для стратегічної та оперативної ланок *(проведено макетування та апробацію технічних рішень під час стратегічного командно-штабного навчання "Козацька воля – 2018")*;
- рухомі комплекси засобів автоматизації перспективної автоматизованої системи управління авіацією та протиповітряною обороною;
- інформаційно-аналітичну систему обліку особового складу.

В ході запровадження у Збройних Силах автоматизованих систем управління протягом року проведено:

- планове нарощування захищеної системи електронного документообігу Міністерства оборони і Генерального штабу та її впровадження до рівня окремої військової частини;

- перші національні змагання фахівців з програмування “UKRAINIAN DEFENSE HACKATHON 2018”[3].

Для подальшого розвитку автоматизованих систем управління у Збройних Силах протягом 2018 р. тривали:

- створення єдиної інформаційної системи управління оборонними ресурсами та побудови захищеної інформаційної інфраструктури Міністерства оборони;
- створення автоматизованої системи управління тактичної ланки управління;
- розроблення ескізного проекту та макетування автоматизованої системи управління логістичним забезпеченням Збройних Сил.

Станом на кінець 2018 р. система управління Збройними Силами включає (схема 2.1):

- *стратегічний рівень* – Міністерство оборони, Генеральний штаб та органи військового управління, які виконують його окремі функції: Головне управління оперативного забезпечення, Головне військово-медичне управління, Озброєння, Тил, Командування сил логістики Збройних Сил;
- *оперативний рівень* – командування видів Збройних Сил, Десантно-штурмових військ, Сил спеціальних операцій, Об’єднаний оперативний штаб, управління оперативних командувань “Північ”, “Південь”, “Схід”, “Захід”, управління Корпусу резерву Сухопутних військ, управління повітряних командувань “Центр”, “Захід”, “Схід” і “Південь” Повітряних Сил, управління Морського командування та управління Командування морської піхоти Військово-Морських Сил;
- *тактичний рівень* – управління бригад, полків, баз, складів, арсеналів, інших військових частин та їм рівних, національні миротворчі контингенти.

Схема 2.1. Структура органів військового управління Збройних Сил, *на кінець року*

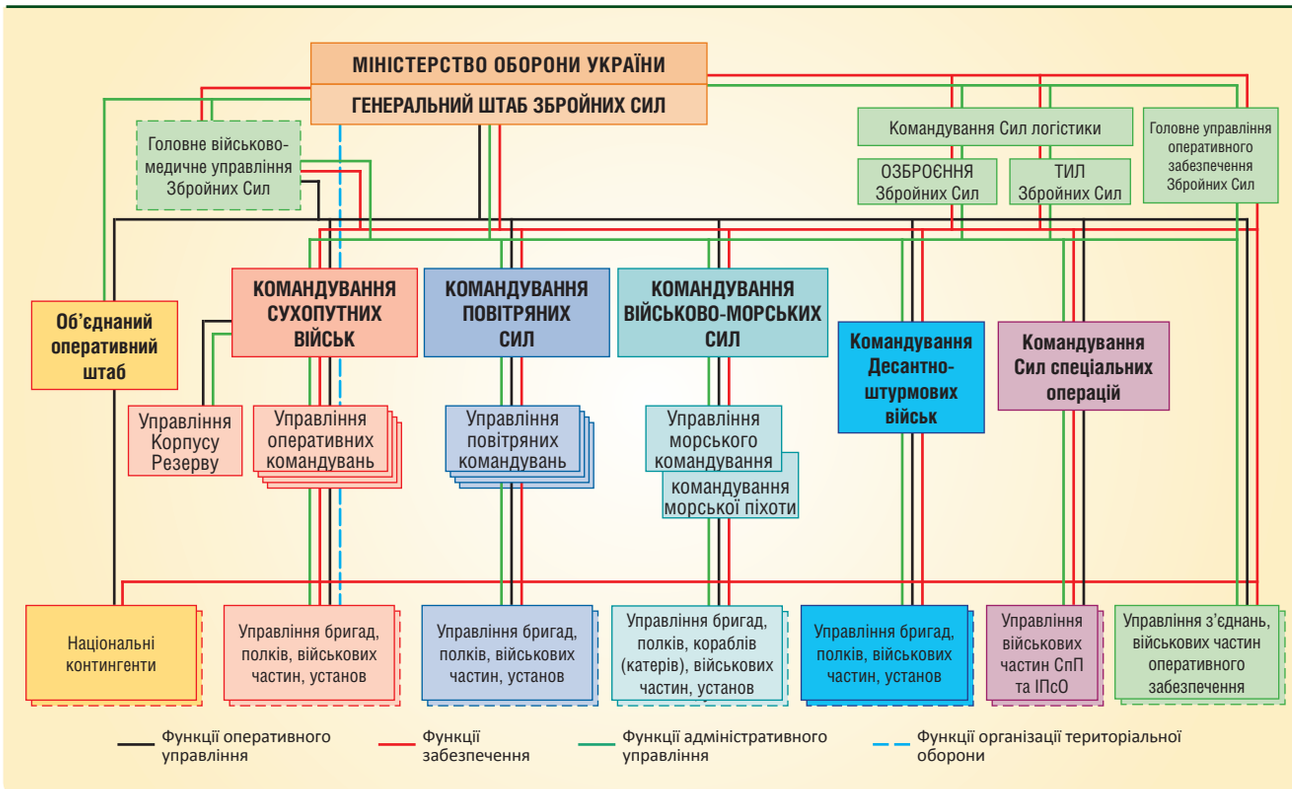

[3] Змагання “UKRAINIAN DEFENSE HACKATHON 2018” проведено за стандартами та у форматі аналогічних змагань НАТО, спрямоване на покращення взаємодії між складовими сектору безпеки і оборони України.

Стратегічна ланка управління На стратегічному рівні тривало впровадження у діяльність органів військового управління євроатлантичних принципів керівництва обороною та приведення їх організаційної структури у відповідність до процедур і стандартів оборонних відомств та штабів армій держав – членів НАТО

У межах приведення органів військового управління Збройних Сил до типових структур штабів НАТО у 2018 р. підлягали реформуванню (формуванню):

- *Головне управління персоналу Генерального штабу Збройних Сил України;*
- *перший Департамент Головного управління розвідки Міністерства оборони України;*
- *Головне управління логістики Збройних Сил України;*
- *Головне управління зв'язку та інформаційних систем Генерального штабу Збройних Сил України;*
- *Головне управління підготовки Збройних Сил України;*
- *Управління цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України;*
- *підрозділи оперативного, оборонного планування, бюджету та фінансів.*

Під час запровадження євроатлантичних норм та для забезпечення демократичного цивільного контролю над Збройними Силами в апараті Міністерства оборони замінено на цивільні чотири військові посади керівництва Міністерства оборони[4] та військові посади п'яти керівників структурних підрозділів. Оптимізовано співвідношення між військовослужбовцями та працівниками апарату Міністерства оборони, на кінець року чисельність цивільних посад становить 82%.

[4] Призначено цивільних Міністра оборони, державного секретаря Міністерства оборони та двох (із трьох існуючих посад) заступників Міністра оборони України.

Сформовано Командування Сил логістики Збройних Сил[5], розпочато комплекс заходів щодо набуття ним визначених спроможностей.

Продовжено розвиток і нарощування нормативно-правової бази щодо опанування Об'єднаним оперативним штабом[6] Збройних Сил функцій з планування застосування та безпосереднього управління угрупованнями військ (сил).

Структуру Генерального штабу, видів, окремих родів військ (сил) Збройних Сил України на кінець 2018 р. наведено у додатку 3.

Оперативна ланка управління

На оперативному рівні продовжено перехід органів військового управління Збройних Сил на структури типу G та розподіл між ними функцій із формування, підготовки, розвитку і забезпечення військ (сил) та функцій з управління їх застосуванням під час ведення операцій (бойових, спеціальних дій).

У Сухопутних військах протягом року реформовано управління персоналу, оперативне управління, управління оборонного планування, управління бойової підготовки, управління логістики штабу Командування Сухопутних військ, управління оперативних командувань "Захід", "Південь", "Північ" та "Схід".

У Повітряних Силах проведено перший етап експерименту з реорганізації логістики штабів оперативної ланки.

У Військово-Морських Силах сформовано два органи військового управління – Морське командування та Командування морської піхоти. Розпочато проведення

[5] Спільна директива Міністерства оборони України та Генерального штабу Збройних Сил України від 04.05.2018 № Д322/1/7дск.

[6] Наказом Верховного Головнокомандувача від 30.04.2018 затверджено "Положення про Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України".

комплексу заходів щодо набуття ними спроможностей з планування застосування та управління підпорядкованими силами.

У Десантно-штурмових військах та в Силах спеціальних операцій проведено заходи з формування засад для переведення органів військового управління на уніфіковані штати за G-структурою штабів армій держав – членів НАТО.

Тактична ланка управління

На тактичному рівні триває перехід штабів військових частин Збройних Сил на структури типу S.

Загалом проведено понад 3 тис. організаційних заходів, у ході яких сформовано 240 нових військових частин, переформовано 163 та переведено на нові штати 121 військову частину.

У Військово-Морських Силах дві бригади надводних кораблів переформовано в дивізіони надводних кораблів та сформовано управління двох дивізіонів кораблів охорони рейду.

У Десантно-штурмових військах внесено зміни до штатів органів управління, призначені для формування елементів логістики.

У Силах Спеціальних операцій удосконалено організаційно-штатні структури військових частин спеціального призначення та інформаційно-психологічних операцій, переведено їх на нові уніфіковані штати за S-структурою, внесено зміни до штатів частин забезпечення та навчально-тренувального центру.

У 2018 р. удосконалення системи управління Збройними Силами тривало відповідно до пріоритетів державної політики у сфері безпеки і оборони, на основі здобутого бойового досвіду та з урахуванням перспективної структури органів військового управління Збройних Сил. При цьому забезпечено підвищення її загальної ефективності, збережено керованість військ (сил) та їх оперативні і бойові спроможності.

УДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ ЗБРОЙНИХ СИЛ, ЇХ ЧИСЕЛЬНІСТЬ

У 2018 р. удосконалення організаційної структури Збройних Сил було спрямовано на підтримання їх оперативних (бойових) спроможностей, забезпечення здатності виконувати завдання щодо оборони України, захисту її національних інтересів, суверенітету і територіальної цілісності. Основні зусилля були зосереджені на визначеному складі військ (сил), залучених до виконання бойових завдань в операції Об'єднаних сил із забезпечення національної безпеки і оброни, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій і Луганській областях.

Підґрунтям для формування структури Збройних Сил слугували такі чинники:

- підвищення загальної ефективності системи військового управління;
- дотримання принципів і підходів збройних сил держав – членів НАТО;
- підтримання оперативних (бойових) спроможностей військ (сил), залучених до виконання бойових завдань в операції Об'єднаних сил;
- уніфікація штатів бойових військових частин;
- збільшення загальної частки бойових військових частин, нарощення їх боєздатності.

У Сухопутних військах для оперативного реагування на раптово виникаючі в ході бойових дій завдання та збільшення вогневого впливу на імовірного противника сформовано реактивну артилерійську бригаду та переформовано окрему гірсько-піхотну бригаду в окрему гірсько-штурмову бригаду.

У Повітряних Силах удосконалено організаційно-штатні структури бойових військових частин, додатково сформовано три зенітних ракетних дивізіони.

У Військово-Морських Силах сформовано два органи військового управління оперативного рівня, бригаду морської піхоти та 10 екіпажів катерів.

Окремий рід військ Збройних Сил України – Високомобільні десантні війська – перейменовано у Десантно-штурмові війська, при цьому їх організаційна структура істотних змін не зазнала. Протягом року удосконалено організаційно-штатні структури десантно-штурмових, аеромобільної та повітрянодесантних бригад. Додатково сформовано окремий танковий та окремий розвідувальний батальйони.

У Силах спеціальних операцій тривало нарощування бойових спроможностей військових частин спеціального призначення.

На кінець 2018 р. загальна чисельність Збройних Сил, порівняно з 2014 – 2017 рр., залишилася незмінною і становила 250 тис. осіб, у тому числі 204 тис. військовослужбовців та 46 тис. працівників Збройних Сил (додаток 3).

Проведене протягом 2018 р. удосконалення організаційної структури Збройних Сил забезпечило якісне виконання військам (силам) завдань із захисту незалежності держави, сприяло нарощенню системи зв’язку та її переоснащенню, розвитку автоматизації військового управління та в цілому підвищило загальну ефективність системи управління.

РОЗДІЛ 3

ПІДСУМКИ РОЗРОБЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЇ, ПОСТАЧАННЯ Й ВІДНОВЛЕННЯ ОЗБРОЄННЯ ТА ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ, УДОСКОНАЛЕННЯ МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ті, хто перекували свої рушниці на плуги, будуть орати на тих, хто цього не зробив.

Томас Джефферсон

У 2018 р. основні зусилля щодо розроблення, модернізації, постачання та відновлення озброєння і військової техніки, удосконалення матеріально-технічного забезпечення спрямовувалися на набуття й підтримання силами оборони необхідного рівня бойової готовності та здатності до виконання завдань оборони держави (оборонних спроможностей), ефективної відсічі збройної агресії Російської Федерації у зоні проведення операції Об'єднаних сил, підвищення рівня оперативної сумісності Збройних Сил та інших військових формувань з підрозділами збройних сил держав – членів НАТО та ЄС з метою спільного виконання завдань в міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки, а також реалізації планів оборонної реформи.

ОСНАЩЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ОЗБРОЄННЯМ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ

Для переоснащення Збройних Сил, інших складових сил оборони новітніми та модернізованими зразками (комплексами, системами) озброєння, військової і спеціальної техніки, у 2018 р. Міністерством оборони продовжувалась робота щодо виконання завдань Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2022 р.[1]

Основні зусилля у 2018 р. були зосереджені на поліпшені стану зразків озброєнь та військової техніки підрозділів Збройних Сил, які мають найбільш критичний характер для проведення операції Об'єднаних сил на Сході України, забезпечення Збройних Сил озброєнням, яке впливає на боєздатність бойових частин і підрозділів (додаток 4).

За цих умов понад 90% фінансового ресурсу спрямовано на модернізацію наявного і закупівлю нового озброєння та військової техніки, а 10% коштів – на фінансування дослідно-конструкторських робіт, які перебувають на етапі проведення державних (попередніх) випробувань та виготовлення дослідних зразків.

[1] Затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 № 284-6 (в редакції постанови Кабінету Міністрів України від 29.08.2018 № 722-14)

Хід виконання програм розвитку озброєння і військової техніки, оснащення Збройних Сил новим та модернізованим озброєнням і військовою технікою

У 2018 р. прийнято на озброєння (постачено у війська) 16 зразків озброєння та військової техніки, основними з яких є:

- міномет "УПІК 82";
- 60 мм постріл з осколковою міною UB60;
- виріб Р624 та контрольно-перевірочна апаратура до нього;
- вертоліт Мі-8МТВ-МСБ-1;
- комплексні тренажери екіпажів вертольотів Мі-8МСБ-В та Мі-24ПУ1;
- автоматизований командний пункт підрозділів військ ППО Сухопутних військ;
- малий броньований артилерійський катер проекту 58155;
- електростанція силова;
- полкова землерийна машина;
- спеціальна апаратна.

Допущено до експлуатації в Збройних Силах 36 зразків озброєння та військової техніки, зокрема комплексів автоматизованого управління вогнем артилерійських підрозділів, броньованих медичних машин, спеціальних приладів корегування стрільби зі стрілецької зброї, автомобілів санітарних та швидкої допомоги, тепловізійної системи нічного керування, безпілотних авіаційних комплексів, тренажера стрільця-зенітника ПЗРК "Ігла"/"Ігла-1", учбово-тренувального стенду "Стугна-П", станції перешкод, комплексів РЕБ з БпЛА, комплексів для проведення досліджень електромагнітних випромінювань, пристроїв радіомоніторингу системи зв'язку, навігаційної апаратури споживачів супутникових систем, автомобільної техніки різних модифікацій, у тому числі загальновійськового призначення, протикорабельного ракетного комплексу берегового базування, берегового мобільного заобрійного комплексу виявлення надводних цілей, знімного бортового обладнання безпарашутного десантування, парашутних систем різних типів.

Закуплено та постачено до Збройних Сил 7 310 нових і модернізованих зразків озброєння та військової техніки, обладнання та майна, 527 382 од. боєприпасів різного призначення.

Для забезпечення Збройних Сил та інших складових сил оборони необхідними боєприпасами у 2018 р. тривало виконання Державної цільової програми створення та освоєння виробництва боєприпасів та продуктів спеціальної хімії на період до 2021 р.[2]

[2] Затверджена постановою Кабінету Міністрів України "Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2001 р. № 1764 і від 23 квітня 2014 р. № 117" від 29.03.2017 № 197-3

Протягом 2018 р. вжито заходів щодо скорочення строків оснащення Збройних Сил сучасним озброєнням та військовою технікою для забезпечення їх нагальних потреб, у тому числі пов'язаних із проведенням заходів антитерористичної операції (операції Об'єднаних сил), стала можлива їх закупівля із залученням кредитів під державні гарантії

У 2018 р., в межах реалізації Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період[4], повністю забезпечено реалізацію державних цільових оборонних програм розвитку ОВТ та їх координацію із заходами щодо створення спеціальних технологій і підготовки виробництва новітніх зразків ОВТ на підприємствах оборонно-промислового комплексу України.

Виконання державного оборонного замовлення на 2018 р. щодо закупівлі нових і модернізованих одиниць ОВТ

Основні результати виконання державного оборонного замовлення стосовно закупівлі основних зразків нового та модернізованого ОВТ у 2014 – 2018 рр. наведено в таблиці 3.1.

Таблиця 3.1. Стан закупівлі основних зразків нового та модернізованого ОВТ за державним оборонним замовленням у 2014 – 2018 рр.

Типи ОВТ	Всього, од.				
	2014	2015	2016	2017	2018
Модернізовані літаки та вертольоти	8	20	14	22	30
Малі броньовані артилерійські катери	–	–	–	4	2
Бронетанкове озброєння та техніка	21	31	43	56	101
Артилерійські системи (самохідні гаубиці, міномети, автоматичні гармати до бронетанкового озброєння)	18	67	522	63	113
Протитанкове озброєння	10	30	3	23	200
Стрілецька зброя, у тому числі гранатомети	508	640	150	–	2158
Засоби протиракетного захисту авіації	52	20	84	–	25
Броньовані автомобілі	15	90	35	18	36
Автомобільна техніка	48	526	394	381	685
Радіолокаційні станції (спряження РЛС із ЗРК)	6	8	14	12	31
Наземні радіотехнічні засоби розвідки	40	50	60	20	–
Засоби ураження	89	932	612	350	1902
Засоби зв'язку	–	–	236	129	840
Навігаційні прилади	134	337	310	500	456
Засоби захисту інформації	8	87	306	192	1139
Засоби радіоелектронної боротьби	10	10	23	22	38
Засоби хімічного захисту	–	–	1500	500	618
Безпілотні авіаційні комплекси	–	–	–	35	75

[3] Постанова Кабінету Міністрів України "Про затвердження Програми підвищення обороноздатності держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил на 2018 рік" від 11.04.2018 № 289-4

[4] Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про схвалення Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період" від 14.06.2017 № 398-р

Виконання у 2018 р. заходів Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2022 р. надало змогу:

- *забезпечити нагальні потреби Збройних Сил у переоснащенні їх сучасним та модернізованим озброєнням та військовою технікою для проведення антитерористичної операції (операції Об'єднаних сил);*
- *забезпечити та підвищити науково-технологічний і кадровий потенціал для потреб сектору безпеки і оборони;*
- *забезпечити підґрунтя для збільшення кількості замкнених циклів виробництва в Україні озброєння та військової техніки для потреб Збройних Сил;*
- *створити умови для забезпечення науково-технічних досягнень у сфері створення озброєння та військової техніки шляхом проведення фундаментальних та пошукових досліджень для потреб оборони України;*
- *зберегти мобілізаційні потужності підприємств оборонно-промислового комплексу із серійного виробництва окремих видів озброєння та військової техніки.*

ВІДНОВЛЕННЯ ТЕХНІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОЗБРОЄННЯ І ВІЙСЬКОВОЇ ТЕХНІКИ

Відповідно до затверджених кошторисних призначень Міністерства оборони на 2018 р. для відновлення ОВТ виділено фінансовий ресурс у сумі 4,2 млрд грн., що склало до 10% від потреби.

Під зазначений фінансовий ресурс у 2018 р. відремонтовано:

- ***силами і засобами ремонтних органів Збройних Сил*** – 4 942 од. ОВТ, з них: РАО – 220 од., БТОТ – 1 021 од., АТ – 1 613 од., авіаційної техніки – 10 од., техніки РТВ – 307 од., техніки ЗРВ – 25 од., інженерної техніки – 92 од., техніки РХБз – 48 од., апаратних зв'язку та засобів зв'язку – 1 606 од;
- ***на підприємствах ОПК України*** – 979 од. ОВТ та 2 600 агрегатів до них: РАО –120 од., БТОТ – 309 од., АТ – 238 од., авіаційної техніки – 32 од., БПАК – 2 од., техніки ЗРВ – 20 од., техніки РТВ – 43 од. інженерної техніки – 52 од., техніки РХБз – 12 од., техніки ВМС – 11 од., техніки РЕБ – 7 од., техніки тилу – 103 од., техніки зв'язку та криптографічного захисту інформації – 30 од.

Результати відновлення озброєння і військової техніки

Основні результати відновлення озброєння та військової техніки Збройних Сил у 2014 – 2018 рр наведено в таблиці 3.2.

Таблиця 3.2. Стан відновлення озброєння та військової техніки Збройних Сил у 2014 – 2018 рр. на підприємствах ОПК

Типи ОВТ	Всього, од.				
	2014	2015	2016	2017	2018
Літаки	12	11	39	40	23
Вертольоти	4	19	20	13	9
Безпілотні літальні апарати	–	–	–	–	2
Зенітні ракетні комплекси	3	4	7	46	20
Техніка радіотехнічних військ, АЕТ	2	16	7	8	43
Ракетно-артилерійське озброєння	181	234	205	186	120
Бронетанкове озброєння і техніка	118	652	487	384	309
Автомобільна техніка	160	381	231	285	238
Техніка радіоелектронної боротьби	–	–	12	15	7
Техніка ВМС	–	2	7	7	11
Інженерна техніка	11	55	30	24	52
Техніка паливно-мастильних матеріалів	334	150	15	37	60
Техніки продовольчої служби	–	14	–	38	43
Техніка радіаційного, хімічного та біологічного захисту	–	–	14	15	12
Засоби зв'язку та криптографічного захисту інформації	-	360	20	31	30

Відновлення озброєння та військової техніки у 2018 р., доукомплектування ними військових частин (підрозділів) Збройних Сил, дало змогу на 5% збільшити середній рівень справності основних зразків ОВТ та виконати заходи нарощення бойових спроможностей підрозділів (військових частин) Збройних Сил.

СТАН МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Створена система тилового забезпечення Збройних Сил спроможна виконувати заходи із безпосереднього забезпечення виконання завдань угрупованнями військ (сил) у районі проведення операції Об'єднаних сил, підготовки та відновлення боєздатності військових частин і забезпечення заходів повсякденної діяльності Збройних Сил.

Хід забезпечення потреб Збройних Сил у військовому майні

Протягом 2018 р. служба пально-мастильних матеріалів Збройних Сил забезпечила виконання таких заходів:

- закупівлю 6 од. АЦ-12-63221 ***(на суму 17,2 млн грн.),*** 9 од. заправних модулів для зберігання та заправлення світлими нафтопродуктами ***(на суму 14,53 млн грн., технічного майна на загальну суму 12,5 млн грн.);***
- ремонт 22 од. автоцистерн ***(на підприємствах ПП "Престиж-Авто+" та ПП "Юсод" на суму 12,9 млн грн.),*** що у 2 рази більше у порівнянні з 2017 р.;
- переобладнання 36 од. АЦГ-5-4320 під засоби заправлення загальновійськового призначення АЦ-5,5-4320 ***(на ДП "45 експериментальний механічний завод" на суму 32,3 млн грн.),*** що у 1,4 рази більше, ніж у минулому році;
- відкриття дослідно-конструкторської роботи щодо розробки автопаливозаправника ємністю 6,5 м^3 на базовому шасі КрАЗ-5233, на даний час виготовлено дослідний зразок автопаливозаправника;

- продовження роботи щодо організації визначальних відомчих випробувань автопаливозаправника АПЗ-8,0-53162 на базовому шасі МАЗ-53162 з подальшим прийняттям на постачання до Збройних Сил;
- початок дослідно-конструкторської роботи на напівпричеп-цистерну ємністю 25 м^3 (НПЦ-25) з використанням сідельних тягачів КрАЗ паливозаправника ТЗ-22, які є надлишковими у Збройних Силах.

У 2018 р. на продовольче забезпечення виділено фінансовий ресурс у сумі 3 561,0 млн грн. *(у 2017 р. – 3 201,7 млн грн.)*, що на 11% більше порівняно з минулим роком, але загалом становить 70% від потреби.

За рахунок виділеного ресурсу забезпечено:

- *перехід 50 визначених військових частин (установ) на нову систему організації харчування за каталогом продовольства, який збільшився у 2 рази порівняно з минулим роком (23 військові частини);*
- *проведення ремонту (обслуговування) – 430 од. технічних засобів продовольчої служби, що на 16 од. більше порівняно з минулим роком (414 од.);*
- *закупівлю 6 708 од. холодильного, технологічного обладнання, що у 3 рази більше порівняно з минулим роком (2 251 од.), та 164,0 тис шт. столового посуду, що у 1,6 разів більше, ніж у минулому році (100,0 тис. шт.).*

Запровадження системи електронних закупівель для прискорення процедури торгів та заощадження державних коштів

Усі процедури закупівель товарів, робіт і послуг, що здійснюються відповідно до законів України “Про публічні закупівлі” та “Про особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для гарантованого забезпечення потреб оборони”, оприлюднюються в електронній системі закупівель ProZorro.

Протягом 2018 р. за напрямком закупівлі товарів, робіт і послуг тилового призначення (продовольство, речове майно, ПММ) економія становить 359 590,699 тис грн.

Перехід на нову систему логістичного забезпечення Збройних Сил відповідно до стандартів НАТО

У 2018 р. продовжувалося виконання заходів з переходу до системи логістичного забезпечення за стандартами НАТО.

Системи продовольчого та речового забезпечення приводились до побудови, наведеної у схемах 3.1, 3.2.

Схема 3.1. Система продовольчого забезпечення Збройних Сил

Схема 3.2. Система речового забезпечення Збройних Сил

Підсумки забезпечення Збройних Сил продовольством, речовим майном та матеріальними засобами

У 2018 р. кошторисом призначено 11 млрд 796,8 млн грн., укладено договори та додаткові угоди (взято зобов'язань) на суму 11 млрд 796,8 млн грн., що становить 100,0% від кошторису. Постачено продукції і надано послуг тилового призначення на 11 млрд 786,7 млн грн., що становить 99,9% від суми укладених договорів (таблиця 3.3).

Таблиця 3.3. Взяті зобов'язання та надані у 2018 р. послуги, *млн грн.*

№ з/п	Матеріальні засоби (види послуг)	Призначено кошторисом	Укладено договори та додаткові угоди до договорів на суму (взято зобов'язань)	Постачено продукції, надано послуг на суму	Залишок невикористаних коштів
1.	Продовольче забезпечення	3 352,6	3 352,6	3 345,8	6,7
2.	Постачання ПММ	4 350,6	4 350,6	4 350,6	0,0
3.	Постачання речового майна	3 722,9	3 722,9	3 719,9	3,0
4.	Лазне-пральні послуги	39,2	39,2	39,2	0,0
5.	Військово-ветеринарна служба	0,2	0,2	0,2	0,0
6.	Майно тилу (інші видатки)	331,3	331,3	331,0	0,3
РАЗОМ		**11 796,8**	**11 796,8**	**11 786,7**	**10,0**

Загальний стан тилового забезпечення Збройних Сил свідчить про тенденцію підвищення у 2018 р. якості забезпечення, що дало змогу організувати забезпечення військових частин на 100% у районі проведення операції Об'єднаних сил, а також під час виконання заходів правового режиму воєнного стану, відновлення боєздатності, підготовки та повсякденної діяльності Збройних Сил.

ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ НАТО

Завдання щодо впровадження стандартів НАТО у діяльність Міністерства оборони та Збройних Сил, інших складових сил оборони визначені законодавством та стратегічними оборонними документами України[5].

Впровадження стандарту НАТО передбачає проведення комплексу заходів, що включає прийняття рішення на застосування у Міністерстві оборони та Збройних Силах положень (норм, вимог) стандарту НАТО, розроблення на його підставі відповідного акту законодавства чи нормативного документа (внесення відповідних змін та/чи доповнень до чинного документа), надання йому чинності в установленому порядку і його застосування у повсякденній діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил.

Підсумки виконання основних заходів переходу на стандарти НАТО

Першочерговість опрацювання стандартів НАТО для прийняття рішення щодо доцільності застосування їх положень (норм, вимог) у діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил визначена пакетом Цілей партнерства Україна – НАТО, який схвалено на рівні глав постійних делегацій держав – членів Альянсу 23 травня 2018 р.

Відповідно до пакету Цілей партнерства Україна – НАТО опрацюванню підлягають 219 стандартів НАТО.

Станом на 01.01.2019 відповідно до Цілей партнерства впроваджено 59 стандартів НАТО (27% від тих, що підлягають опрацюванню в межах Цілей партнерства), на підставі положень яких розроблено 61 національний та військовий нормативно-правовий акт і нормативний документ, з них у 2018 р. впроваджено 16 стандартів НАТО шляхом розроблення 19 національних військових нормативних документів.

[5] Закон України "Про національну безпеку України", Стратегія національної безпеки України, Стратегічний оборонний бюлетень, Воєнна доктрина України тощо

Водночас, у 2018 р. тривало впровадження стандартів НАТО й поза межами Цілей партнерства. В межах роботи технічного комітету стандартизації ТК-176 "Стандартизація продукції оборонного призначення" національний орган стандартизації підтвердив відповідність стандартам НАТО 26 прийнятих національних технічних стандартів.

Загалом у межах досягнення Цілей партнерства та поза ними впроваджено 196 стандартів НАТО шляхом розроблення 197 національних та військових нормативно-правових актів і нормативних документів (розподіл за функціональною ознакою наведено у таблиці 3.4).

Таблиця 3.4. Розподіл за функціональними ознаками національних військових документів, розроблених з урахуванням положень стандартів НАТО

	Оперативна сфера	
1	Воєнна політика, безпека та стратегічне планування	5
2	Оперативна робота штабів	3
3	Застосування ВМС ЗС України	11
4	Застосування ПС ЗС України	16
5	Застосування Сил спеціальних операцій ЗС України	2
6	Інформаційні та психологічні операції	3
7	Логістика	2
8	Військовий зв'язок та інформаційні системи	10
9	Медичне забезпечення	11
10	РХБ захист	3
11	Топогеодезичне і навігаційне забезпечення	16
12	Гідрометеорологічне забезпечення	2
13	Інженерне забезпечення	1
14	Військова поліція	4
15	Цивільно-військове співробітництво	1
16	Екологічна безпека	3
17	Водолазна діяльність	5
	Матеріальна сфера	
18	Розроблення, поставлення на виробництво та прийняття на озброєння зразків озброєння, військової і спеціальної техніки	10
19	Вимоги до обладнання, озброєння, військової і спеціальної техніки	10
20	Оцінювання та випробування озброєння, військової і спеціальної техніки	27
21	Ракети і боєприпаси	10
22	Ремонт озброєння та військової техніки	1
23	Метрологічне забезпечення	2
24	Речове забезпечення	16
25	Вимоги до ПММ	6
	Адміністративна сфера	
26	Стратегічні комунікації	1
27	Військова освіта	3
28	Гендерні перспективи	2
29	Стандартизація	3
30	Кодифікація	7
31	Фінансове забезпечення	1

Впровадження стандартів НАТО сприяє планомірному нарощуванню боєздатності військ (сил) та досягненню взаємосумісності з силами та засобами провідних країн світу, а також підвищує ефективність використання державних ресурсів у сфері оборони.

Протягом 2018 р. виконані заходи з удосконалення нормативно-правової бази, підвищення ефективності військово-технічної політики, розвитку оборонно-промислового комплексу, а також коригування документів середньострокового планування розвитку озброєння та військової техніки, закупівлі та постачання матеріально-технічних засобів відповідно до аналізу їх виконання у попередні роки сприяли мінімізації ризиків національній безпеці України.

Виконання протягом 2018 р. запланованих заходів Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки до 2022 р. відповідно до Основних напрямів розвитку озброєння та військової техніки на довгостроковий період дало змогу:

- *забезпечити першочергову потребу Збройних Сил в новітніх та модернізованих зразках озброєння та військової технікиі;*
- *продовжити роботу з імпортозаміщення вузлів та агрегатів іноземного виробництва;*
- *підвищити науково-технічний потенціал із розроблення новітніх зразків озброєння та військової техніки, в тому числі на новітніх принципах роботи;*
- *збільшити мобілізаційні потужності підприємств оборонно-промислового комплексу для забезпечення серійного виробництва озброєння, військової техніки, ракет і боєприпасів, а також матеріально-технічних засобів.*

Планове прийняття стандартів НАТО підвищило взаємосумісність Збройних Сил України зі збройними силами держав – членів НАТО в ході спільного виконання завдань з підтримання миру і безпеки під час миротворчих операцій.

РОЗВИТОК ТА УДОСКОНАЛЕННЯ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Основні результати будівництва та відновлення об’єктів інфраструктури Збройних Сил у 2018 р.

У 2018 р. враховано пріоритетні напрями використання коштів, які спрямовано на заходи з будівництва казарм поліпшеного планування для розміщення військовослужбовців військової служби за контрактом, розбудову та розвиток інфраструктури навчальних центрів (полігонів) Збройних Сил, відновлення фондів новосформованих підрозділів.

Порівняно з минулим роком у 2018 р. фінансування заходів з будівництва та відновлення фондів військових містечок збільшено у 3,8 рази, а кількість завершених об'єктів – більш ніж у 4 рази.

За рахунок виділення 3 354,0 млн грн. у 2018 р. завершено виконання робіт на 483 об'єктах казармено-житлового фонду, в тому числі 58 об'єктах будівництва, 127 об'єктах реконструкції та 298 об'єктах капітального ремонту (таблиця 3.5).

Табдиця 3.5. Кількість збудованих (відновлених) об'єктів інфраструктури Збройних Сил у 2014 – 2018 рр., *од.*

Заходи	2014 р.	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Разом
Збудовано та відновлено об'єктів	120	209	127	132	483	1071

Створення автономних військових баз з необхідною інфраструктурою для розташування військових частин

У 2018 р. тривало будівництво табірного містечка на 2500 військовослужбовців для розміщення бригади у польовому таборі у центрі підготовки, розташованому у Миколаївській обл. Наприкінці року загальна будівельна готовність об'єкта становила 50%.

У 2018 р. завершено:

- *будівництво 1 казарми, гуртожитку, медичного пункту; реконструкцію зовнішніх інженерних мереж електропостачання та котельні для розміщення бригади морської піхоти в Одеській області;*
- *будівництво 2-х одноповерхових казарм, 4-х казарм поліпшеного планування на 500 ліжко-місць та навчального корпусу; капітальний ремонт 2-х їдальнь для розвитку інфраструктури навчального центру Сухопутних військ у Львівській області;*
- *відновлення фондів військового містечка № 3 для розміщення навчального центру Сил спеціальних операцій у Приазов'ї.*

Створення фонду службового житла для розміщення військовослужбовців військової служби за контрактом

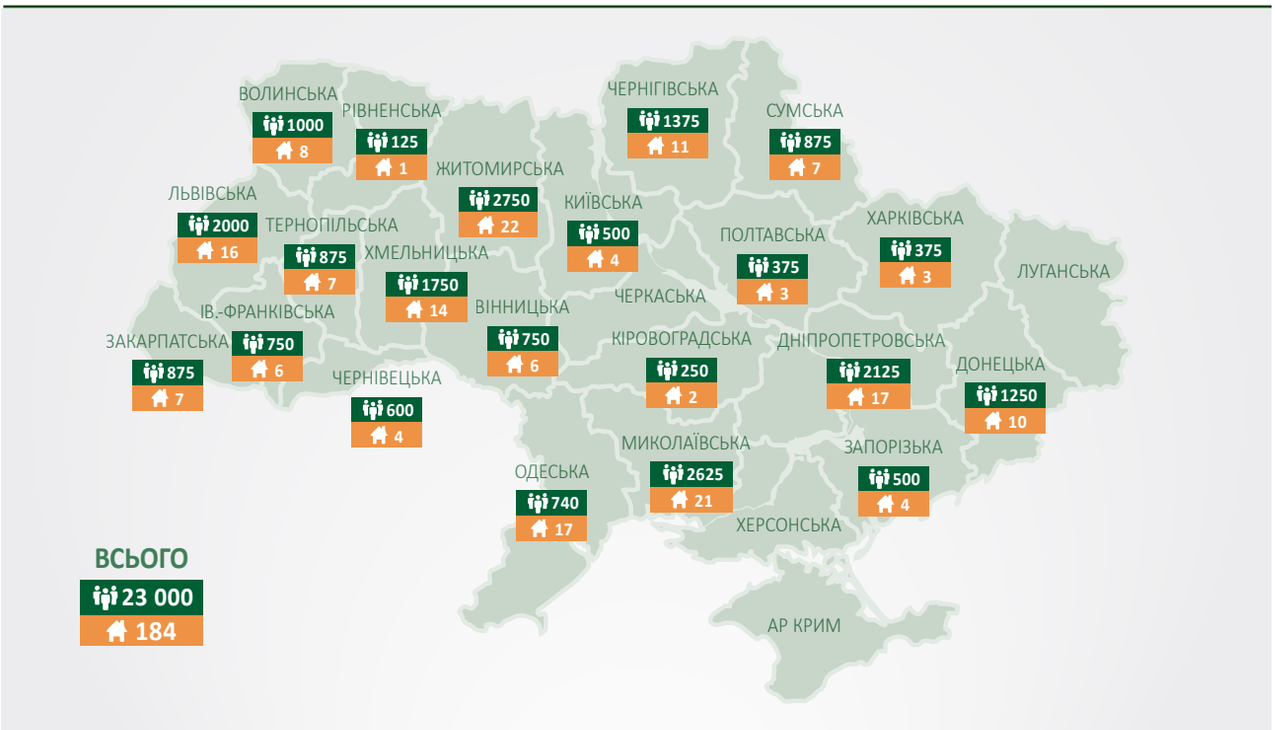

У межах передбачених асигнувань протягом 2018 р. завершено будівництво 19 казарм поліпшеного планування, в тому числі:

- 4 казарми на 500 ліжко-місць та 1 казарма на 125 ліжко-місць у Львівській області;
- 1 казарма на 125 ліжко-місць в Івано-Франківській області;
- 4 казарми на 500 ліжко-місць у Київській області;
- 1 казарма на 125 ліжко-місць та 2 казарми на 250 ліжко-місць у Сумській області;
- 6 казарм на 500 ліжко-місць на Житомирщині.

Крім того, протягом 2018 р. реконструйовано 2 казарми, що дало змогу розмістити 411 військовослужбовців за контрактом у м. Одеса (347 ліжко-місць) та у м. Очаків (64 ліжко-місця).

Протягом 2014 – 2018 рр. переобладнано 27 військових будівель у спеціально пристосовані казарми для розміщення 3475 військовослужбовців за контрактом (діаграма 3.1).

Діаграма 3.1. Стан забезпечення службовим житлом військовослужбовців за контрактом у 2014 – 2018 рр., *ліжко-місць*

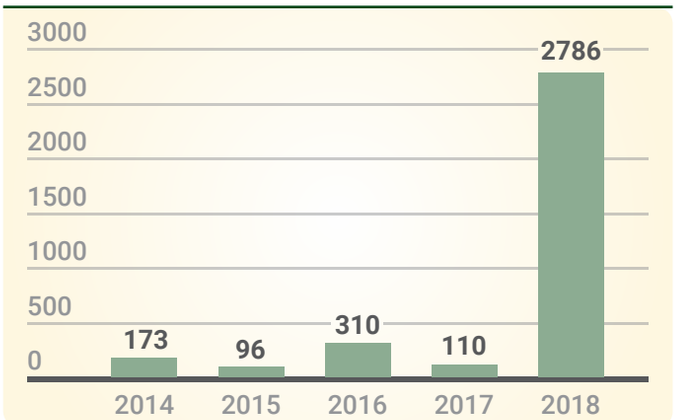

Загалом у 2016 – 2018 рр. завершено капітальний ремонт на 27 об'єктах та реконструкцію зовнішніх інженерних мереж електропостачання, теплопостачання, водопостачання та каналізації.

Завершити будівництво та розбудову інфраструктури навчальних центрів і полігонів планується у 2019 р. в межах виділеного Міноборони фінансового ресурсу на заходи будівництва, реконструкції та капітального ремонту військових об'єктів.

РОЗДІЛ 4

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Посилати людей на війну ненавченими –значить зраджувати їх.

Конфуцій

У 2018 навчальному році підготовка Збройних Сил здійснювалася за єдиним замислом і планом, під єдиним керівництвом, на єдиному оперативно-стратегічному фоні, наближеному до реальної обстановки. Заходи підготовки мали за основу бойовий досвід, отриманий під час участі в антитерористичній операції та операції Об'єднаних сил, та враховували сучасні підходи і принципи, притаманні для підготовки армій держав – членів НАТО.

Цілями підготовки органів військового управління були забезпечення керованого переходу від антитерористичної операції до операції Об'єднаних сил, підтримання спроможностей штабів щодо управління оборонною операцією на напрямку імовірного головного удару у разі розв'язання широкомасштабної агресії з боку Російської Федерації проти України.

Головним завданням підготовки військ (сил) у 2018 р. визначено збереження високого рівня бойових спроможностей та їх подальше нарощування для забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій і Луганській областях.

Пріоритетні напрямки підготовки Збройних Сил у 2018 р. визначалися, виходячи з необхідності забезпечення їх готовності до виконання таких завдань:

- здійснення стратегічного розгортання Збройних Сил;
- ведення протиповітряної та територіальної оборони України;
- запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану;
- посилення охорони визначених ділянок державного кордону на суходолі;
- охорона повітряного простору держави;
- охорона підводного простору в межах територіального моря України;
- відсіч збройній агресії проти України, ведення операцій Збройних Сил із ліквідації (локалізації, нейтралізації) збройного конфлікту спільно з іншими складовими сил оборони;
- участь у боротьбі з тероризмом і піратством, ліквідації надзвичайних ситуацій, узаходах міжнародного військового співробітництва та міжнародних операціях із підтримання миру і безпеки.

Особливостями підготовки військ (сил) у 2018 р. були:

- навчання кризовому плануванню щодо застосування військ (сил) та управління угрупованнями військ (сил) з використанням стаціонарних та рухомих пунктів управління в умовах переваги противника у повітрі та значної дестабілізації обстановки в районах поза межами ведення воєнних дій;
- удосконалення загального порядку проведення комплексу заходів бойової підготовки, переміщення акцентів щодо індивідуальної підготовки у вищі військові навчальні заклади та центри підготовки підрозділів;

- подальший розвиток підготовки резервів Головнокомандувача Збройних Сил, насамперед оперативного резерву першої черги, для забезпечення готовності до виконання завдань за призначенням;
- підвищення якості підготовки персоналу через впровадження новітніх технологій навчання (дистанційне навчання, використання сучасних тренажерів) та уніфікації структури і змісту підготовки військових фахівців в усіх вищих військових навчальних закладах та навчальних центрах.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

У 2018 р. значно збільшено фінансування заходів з підготовки військ (сил). Загальні обсяги виділених коштів, порівняно з минулим роком, підвищено на 58%, цільові призначення на удосконалення навчальної матеріально-технічної бази Збройних Сил зросли майже у 2,5 рази (до 552,5 млн грн). Заходи підготовки профінансовано в обсязі 2 418,5 млн грн. (таблиця 4.1).

Таблиця 4.1. Фінансування підготовки Збройних Сил у 2016 – 2018 рр., *млн грн*

2016			2017			2018		
План	**Факт**	**%**	**План**	**Факт**	**%**	**План**	**Факт**	**%**
1 718,2	1 718,2	*100*	1535,0	1535,0	*100*	2418,5	2418,5	*100*

Виділені обсяги фінансування підготовки Збройних Сил забезпечили високу якість заходів з оперативної підготовки органів військового управління та бойової підготовки підрозділів, сприяли підтриманню визначеного рівня готовності військ (сил) до виконання завдань за призначенням та дали змогу істотно підвищити спроможності навчальної матеріально-технічної бази підготовки.

Видатки розподілялися за відповідними напрямками фінансування (таблиця 4.2), а для гарантованого підтримання визначених спроможностей військ (сил) фінансування заходів з їх підготовки здійснювалося виключно за загальним фондом.

Таблиця 4.2. Фінансування складових підготовки Збройних Сил у 2018 р., *млн грн*

Напрями фінансування підготовки	Призначено на рік			Виділено			*% від плану*
	Загальний фонд	Спеціальний фонд	**Разом**	Загальний фонд	Спеціальний фонд	Разом	
Оперативна підготовка	8,2	–	**8,2**	8,2	–	8,2	*100*
Бойова підготовка	2 320,3	–	**2 320,3**	2 320,3	–	2 320,3	*100*
Фізична підготовка	69,0	–	**69,0**	69,0	–	69,0	*100*
Забезпечення багатонаціональних навчань	21,9	–	**21,0**	21,0	–	21,0	*100*

Головним досягненням у сфері забезпечення підготовки військ (сил) стало істотне підвищення можливостей навчальної матеріально-технічної бази підготовки та збільшення інтенсивності заходів підготовки.

ПІДСУМКИ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Наявність реальних і потужних зовнішніх загроз та ризиків, що зумовлені головними тенденціями розвитку воєнно-стратегічної обстановки навколо України, стали головними чинниками для визначення пріоритетів підготовки Збройних Сил у 2018 навчальному році.

Протягом року розвинуто практику міжвидового та міжвідомчого принципу підготовки військ (сил). Під час навчань на засадах отриманого бойового досвіду відпрацьовувалися питання комплексного застосування сухопутної, повітряної і морської компонент, усіх родів військ та інших складових сил оборони.

Основні зусилля були зосереджені на злагодженні органів військового управління, військових частин і підрозділів, підвищені льотного вишколу авіаційних підрозділів, рівня навченості особового складу.

Характерною рисою підготовки визначених військових частин і підрозділів зі складу угруповання Об'єднаних сил стало уточнення алгоритму відновлення їх боєздатності. Для них запроваджено однакові упродовж року терміни для участі у бойових діях та відпочинку – по 6 місяців. Відповідно до цього період їх інтенсивної підготовки може тривати до півроку.

Головними особливостями підготовки військових частин та підрозділів були:

- надання пріоритету двостороннім тактичним навчанням, проведення яких дає змогу враховувати реальний час і характер тактичних дій, об'єктивно визначати переможців відповідного "двобою";
- розвиток комплексного проведення тактичних навчань шляхом послідовних дій (виконання бойових завдань) на різних полігонах (районах з різною місцевістю) та здійснення маршів комбінованим способом на великі відстані з подоланням бар'єрних ділянок місцевості (водних перешкод);
- активне впровадження стандартів підготовки армій держав – членів НАТО.

Підготовка органів військового управління

У ході підготовки органів військового управління тривало нарощування таких оперативних спроможностей:

- кризове планування оборонної операції міжвидового та міжвідомчого угруповання сил;
- організація та здійснення відновлення боєздатності військ (сил), підготовка військовонавчених резервів;
- всебічне забезпечення військ (сил) у різних умовах обстановки відповідно до обсягів наявних ресурсів.

Особливе значення для органів військового управління мали п'ять заходів комплексного характеру:

- *командно-штабне навчання з органами управління розвідки (червень);*
- *командно-штабне навчання з Командуванням Сил спеціальних операцій "Вовча зграя – 2018" (липень);*
- *командно-штабне навчання з органами управління всебічного забезпечення Збройних Сил (липень);*
- *командно-штабне навчання з Командуванням Десантно-штурмових військ "Маруновий берет – 2018" (серпень);*
- *командно-штабне навчання з Командуванням Військово-Морських Сил спільно з іншими складовими сил оборони України "Шторм – 2018" (серпень).*

Протягом року у Збройних Силах проведено 236 заходів оперативної підготовки.

Для органів військового управління стратегічної ланки найбільш важливим було стратегічне командно-штабне навчання “Козацька воля – 2018” (схема 4.1). До участі у ньому було залучено органи військового управління, війська (сили) Збройних Сил та підрозділи інших складових сил оборони держави, а до практичних дій щодо позначення військ (сил) залучалося понад 100 військових частин і підрозділів Збройних Сил.

Схема 4.1 Стратегічне командно-штабне навчання з органами військового управління, військами (силами) Збройних Сил України “Козацька воля – 2018”

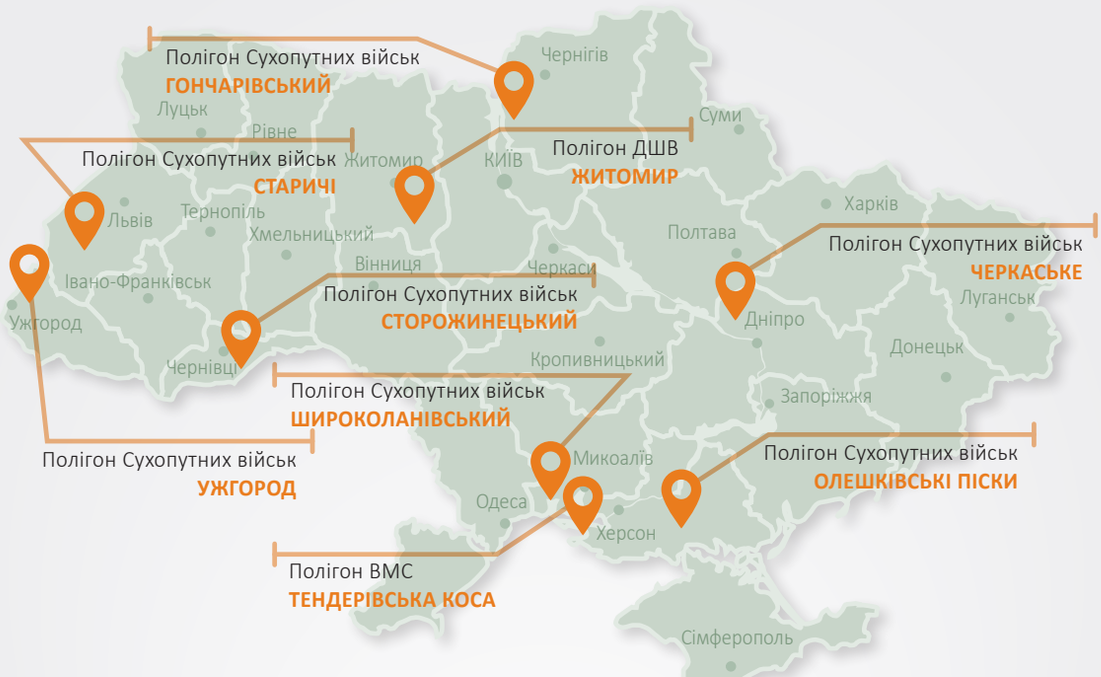

СИЛИ ТА ЗАСОБИ ЗБРОЙНИХ СИЛ, ЗАЛУЧЕНІ ДО НАВЧАНЬ

	військовослужбовців – **11 300**		танків та бойових броньованих машин – **485**
	літаків – **26**		артилерійських систем – **107**
	вертольотів – **19**		кораблів – **16**
	засобів ППО – **148**		спеціальної техніки – **890**

Загалом проведено більше 100 практичних заходів на дев’яти полігонах та у межах 80 визначених районів, що дало змогу військам (силам) діяти в районах, просторово-часові показники яких наближені до реальних.

Головними результатами стратегічного командно-штабного навчання стали здобуття практичного досвіду з відпрацювання повного циклу заходів щодо підготовки оборонної операції з оформленням відповідного комплекту документів, набуття необхідних оперативних спроможностей з відсічі збройної агресії, підвищення рівня злагодженості оперативного складу на пунктах управління.

Проведення заходів оперативної підготовки забезпечило набуття та розвиток спроможностей щодо ведення операції Збройних Сил з відсічі збройної агресії, протиповітряної оборони, оборонних, стабілізаційних операцій, територіальної оборони, оборони морського узбережжя.

Підготовка резервів

Особливе значення у 2018 р мала підготовка військових резервів. Порівняно з минулим роком проведено майже втричі більше зборових заходів, значну частину з них – під час режиму воєнного стану, введеного в окремих областях держави. Запроваджено новий вид зборів резервістів – перепідготовка на базі навчальних центрів.

Під час проведення зборів:

- *підвищено рівень індивідуальної підготовки понад 40 тис. резервістів, насамперед зі складу оперативного резерву першої черги;*
- *підготовлено військові частини і підрозділи Корпусу резерву та п'яти окремих бригад територіальної оборони;*
- *проведено перепідготовку близько 7 тис. резервістів зі складу екіпажів (обслуг) бойових бригад.*

Індивідуальна підготовка військовослужбовців

В індивідуальній підготовці військовослужбовців продовжено впровадження новітніх технологій навчання, зокрема дистанційного навчання, інноваційного навчального обладнання та сучасних тренажерів. Практичний досвід підготовки військових фахівців в арміях держав – членів НАТО реалізовано в багаторівневій системі підготовки сержантського (старшинського) складу та базовій загальновійськовій підготовці персоналу. В рамках централізованої підготовки особового складу, на курсах підготовки персоналу штабів бригад (батальйонів)[1] поширено практику використання центрів імітаційного моделювання та програмного забезпечення JCATS. При цьому, пріоритет надавався практичному відпрацюванню процедур планування бойових дій, пересування, маневру та управління підпорядкованими військовими частинами і підрозділами під час виконання завдань за призначенням.

У навчальних центрах Збройних Сил на основі досвіду держав – членів НАТО введено курс базової загальновійськової підготовки. Розпочато впровадження Бойової армійської системи (БАрС), в основу якої покладено навчання діям на полі бою в умовах реальної тактичної обстановки. Забезпечено подальший розвиток спеціалізованих шкіл. Створено три школи підготовки спеціалістів за фахом: танкістів, фахівців ПТРК, загальновійськової підготовки.

[1] Централізована підготовка особового складу здійснюється на базі Національного університету оборони України та у вищих військових навчальних закладах із залученням науково-педагогічного складу, який має практичний бойовий досвід.

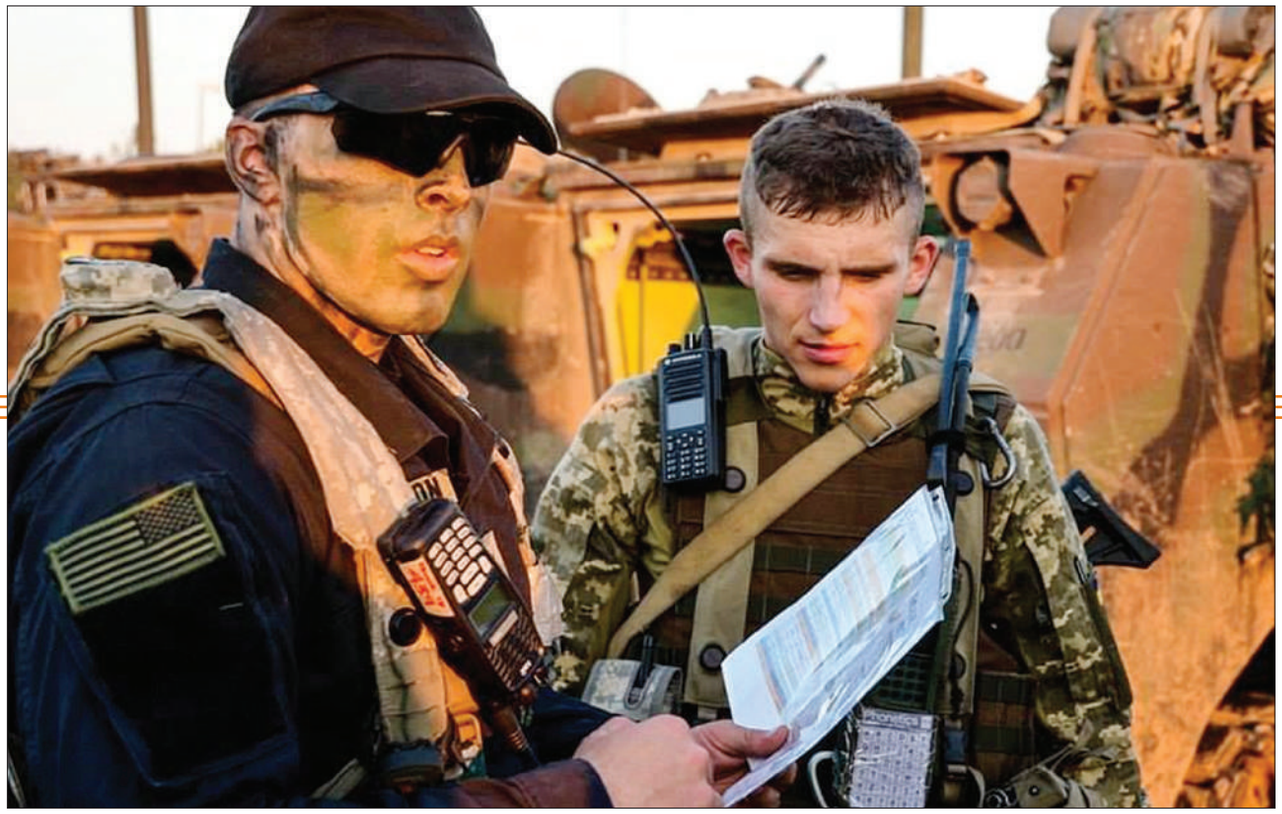

Також протягом року набули спроможностей Центри підготовки сержантського складу видів Збройних Сил, що дало змогу впровадити багаторівневу систему підготовки сержантського складу базового та середнього рівнів.

Особливого значення в індивідуальній підготовці набули формування та розвиток лідерських якостей у командирів тактичної ланки, що сприяє не лише фаховій підготовці майбутніх командирів, а й навчанню командним навичкам. Для цього в Центрі підготовки сержантського складу Сухопутних військ створено "Смугу реакції лідера". У системі підготовки курсантів вищих військових навчальних закладів введено курс лідерства, в ході якого майбутні офіцери здобувають знання та навички, необхідні для очолювання військових колективів. Розпочато експеримент з підготовки фахівців з числа цивільної молоді у Школі лідерства.

Всього у навчальних центрах підготовлено понад 40 тис. військовослужбовців.

Вперше з курсантами Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного (за спеціалізаціями механізовані (танкові) та інженерні війська) проведено штабні тренування з планування та застосування підрозділів за процедурами і стандартами НАТО.

Для поліпшення індивідуальної підготовки військовослужбовців, підготовки органів військового управління, військових частин та підрозділів застосовано практичні процеси Євроатлантичної інтеграції, що поширюються у Збройних Силах.

У військах (силах) Збройних Сил триває активне впровадження системи підготовки інструкторів, яка працює у 7 навчальних центрах. Зокрема на базі таких центрів надають допомогу українським фахівцям іноземні інструктори зі США, Великої Британії, Канади, Данії, Польщі, Литви. Високу ефективність показали курси підготовки особового складу під керівництвом інструкторів навчально-тренувальних місій "ORBITAL", "JMTG-U", "UNIFIER".

За участі іноземних інструкторів у 2018 р. загалом підготовлено понад 300 національних військових інструкторів та 3,5 тис. військовослужбовців Збройних Сил. У межах діяльності Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки України "JMTG-U" за стандартами НАТО підготовлено чотири підрозділи рівня "батальйон" та один штаб бригади.

Бойова підготовка військових частин і підрозділів

У 2018 р. досягнуто підвищення інтенсивності бойової підготовки військових частин і підрозділів Збройних Сил. Протягом року проведено понад 6 тис. основних заходів бойової підготовки, що на 20% більше порівняно з 2017 р.

Загалом, у 2018 р. у Збройних Силах проведено: 33 бригадних тактичних навчання, понад 1300 командно-штабних навчань і тренувань, близько 300 батальйонних (дивізіонних) навчань, здійснено понад 43 тис. стрибків з парашутом. Авіаційні підрозділи провели 14 льотно-тактичних навчань ескадрилій, середній наліт екіпажів становив понад 47 год. Кораблі та катери провели 151 артилерійську стрільбу по морських цілях, 33 стрільби по берегових цілях та 71 стрільбу по повітряних цілях, середня наплавність становила 20 діб (додаток 5).

Проведення річного комплексу заходів підготовки військ (сил) дало змогу відновити боєздатність, підтримати та створити у заново сформованих військових частинах та підрозділах необхідні бойові спроможності для виконання завдань в операції Об'єднаних сил з відсічі збройної агресії.

МІЖНАРОДНІ НАВЧАННЯ В ЗАГАЛЬНІЙ СИСТЕМІ ПІДГОТОВКИ ВІЙСЬК (СИЛ)

Участь підрозділів Збройних Сил у багатонаціональних навчаннях дала змогу використати наявний потенціал армій країн – партнерів та держав – членів НАТО на користь підвищення власних спроможностей і нарощення оперативної сумісності з ними, долучитися до інтелектуальних здобутків у сфері оборони, високорозвиненої економічної бази підготовки силових структур та військового досвіду миротворчих дій. Багатонаціональні навчання сприяли вивченню оборонних методик та поширенню процесу подальшого впровадження стандартів збройних сил держав – членів НАТО у діяльність вітчизняних сил оборони.

У 2018 р. підрозділи Збройних Сил взяли участь у 33 багатонаціональних навчаннях[2], з них 6 навчань проведено на території України[3] та 27 навчань – поза її межами. Загалом до участі у навчаннях залучалося понад 15 880 українських військовослужбовців, близько 200 од. військової техніки (схема 4.2).

У 17 багатонаціональних навчаннях представники Збройних Сил взяли участь як штабні офіцери, спостерігачі та військові посередники.

Під час багатонаціональних навчань виконувалися завдання, спрямовані на подальше опанування західних стандартів, найкращих військових практик і методик, відпрацювання питань спільного виконання завдань та досягнення сумісності, підвищення професійної майстерності особового складу.

Навчання, проведені на території України, дали змогу наростити й удосконалити функціональні можливості новостворених та існуючих навчальних центрів Збройних Сил, підвищити рівень міжвідомчої взаємодії з Національною гвардією та Державною прикордонною службою України.

Участь підрозділів Збройних Сил у багатонаціональних навчаннях та інші інструменти міжнародного військового співробітництва сприяли підвищенню їх бойових спроможностей, опануванню ними передовими методиками підготовки за стандартами Альянсу.

Проведення заходів підготовки Збройних Сил у 2018 р. забезпечило набуття оперативних (бойових) спроможностей військами (силами) та готовність їх до виконання завдань у ході застосування Збройних Сил, інших складових оборони держави та управління ними у ході стратегічного (оперативного) розгортання, запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, ведення протиповітряної і територіальної оборони, операції з відсічі збройній агресії проти України.

Крім того, з введенням правового режиму воєнного стану в окремих областях держави у найкоротші терміни здійснено підготовку резервістів для доукомплектування бойових військових частин та військовозобов'язаних бригад територіальної оборони.

[2] Указ Президента України "Про План проведення багатонаціональних навчань за участю підрозділів Збройних Сил України на території України та їх участі у багатонаціональних навчаннях поза межами України на 2018 рік і про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях" від 21.12.2017 №424/2017.

[3] Закон України "Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях" від 18.01.2018 №2270-VIII

Схема 4.2 Багатонаціональні військові навчання за участю підрозділів Збройних Сил у 2018 р.

“Кленова Арка – 2018”

Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ

Залучено 62 військовослужбовця

Основні завдання: підготовка та оцінка штабів підрозділів національних складових ЛИТПОЛУКРБРИГ до спільного виконання завдань, підвищення рівня взаємосумісності між штабами та підрозділами багатонаціональної бригади ЛИТПОЛУКРБРИГ

“Флемінг Сворд – 2018”

Багатонаціональне тактичне навчання

Залучено 63 військовослужбовця

Основні завдання: набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціональних сил, підвищення рівня взаємосумісності підрозділів ССпО ЗС України з підрозділами ССпО держав – членів та партнерів НАТО

Багатонаціональне тактичне навчання з підготовки підрозділів збройних сил у рамках JMTG-U

Залучено 13000 військовослужбовців.

Основні завдання: підвищення оперативних спроможностей ЗС України шляхом професійної підготовки військовослужбовців та бойового злагодження підрозділів за стандартами НАТО

“Rapid Trident – 2018”

Українсько-американське командно-штабне навчання із залученням військ

Залучено 4000 військовослужбовців, 30 літаків та вертольотів.

Основні завдання: набуття практичних навичок штабів бригади та підрозділів в ході планування бойових дій відповідно до військового процесу прийняття рішення за стандартами НАТО

“CWIX – 2018”

Багатонаціональне навчання НАТО з питань кібернетичної безпеки

Залучено 9 військовослужбовців

Основні завдання: удосконалення взаємосумісності захищених телекомунікаційних мереж сил держав – членів та партнерів НАТО шляхом дослідження та випробування інноваційних технологій, досягнення технічної та оперативної взаємосумісності телекомунікаційних мереж на всіх театрах ведення бойових дій та їх захисту

“Світла лавина – 2018”

Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ

Залучено 600 військовослужбовців

Основні завдання: оцінка ефективності дій національних складових багатонаціонального інженерного батальйону “Тиса”

“Чисте Небо – 2018”

Багатонаціональне тактичне навчання

Залучено 800 військовослужбовців, 40 літаків та вертольотів.

Основні завдання: підвищення рівня взаємосумісності з повітряними силами США та інших держав – членів НАТО, проведення спільних повітряних операцій із забезпечення повітряного суверенітету

“Сейбер Джанкшин – 2018”

Багатонаціональне тактичне навчання

Залучено 137 військовослужбовців

Основні завдання: практичне виконання завдань у багатонаціональному середовищі за стандартами та процедурами НАТО

“Комбайнд Резолв 10”

Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ

Залучено 140 військовослужбовців

Основні завдання: практичне виконання завдань у багатонаціональному середовищі за стандартами та процедурами НАТО

“Комбайнд Резолв 11”

Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ

Залучено 149 військовослужбовців

Основні завдання: практичне виконання завдань у багатонаціональному середовищі за стандартами та процедурами НАТО

“Сі Бриз – 2018”

Українсько-американське командно-штабне навчання із залученням військ

Залучено 3700 військовослужбовців, 20 кораблів, 5 підводних човнів, 20 літаків та вертольотів.

Основні завдання: відпрацювання за стандартами провідних країн світу дій багатонаціональних штабів та сил під час планування і проведення міжнародної операції зі встановлення миру

“Ріверайн – 2018”

Українсько-румунське тактичне навчання

Залучено 200 військовослужбовців, 10 кораблів, 2 літаків та вертольотів.

Основні завдання: відпрацьовування спільних дій багатонаціональних катерних тактичних груп для підвищення їх взаємосумісності та спроможностей проведення операції з безпеки на річці Дунай

“Танковий виклик міцної Європи – 2018”

Багатонаціональне змагання танкових підрозділів

Залучено 34 військовослужбовця

Основні завдання: зміцнення дружніх відносин між танковими родами військ держав – учасниць заходу, обмін досвідом ведення бойових дій танковими підрозділами

“Платінум Ігл – 2018-1”

Багатонаціональне тактичне навчання

Залучено 29 військовослужбовців

Основні завдання: набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціонального підрозділу відповідно до стандартів НАТО

“Платінум Ігл – 2018-2”

Багатонаціональне тактичне навчання

Залучено 45 військовослужбовців

Основні завдання: набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціонального підрозділу відповідно до стандартів НАТО

“Нобл Партнер – 2018”

Багатонаціональне тактичне навчання

Залучено 96 військовослужбовців

Основні завдання: набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціонального підрозділу, набуття досвіду у веденні різних видів загальновійськового бою та нанесенні вогневого ураження противнику за процедурами та стандартами НАТО

На території України або поблизу її кордонів

Поза межами України

РОЗДІЛ 5

КОМПЛЕКТУВАННЯ ПЕРСОНАЛОМ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Солдатська робота – хороша школа для того, хто забажав бути відважним та набути військової мудрості

Артур Конан Дойл

Головні зусилля Міністерства оборони та Генерального штабу у сфері військової кадрової політики спрямовувалися на підтримання належного рівня укомплектованості військових частин бойового складу, збереження та нарощування кадрового потенціалу, удосконалення порядку комплектування та проходження служби навченим особовим складом з метою забезпечення якісного виконання військовими частинами та підрозділами завдань в умовах проведення операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей.

ПІДСУМКИ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Упродовж 2018 р. з метою виконання Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016 – 2020 роках та Концепції військової кадрової політики у Збройних Силах на період до 2020 р. здійснено такі заходи:

- розроблено, ухвалено та видано ряд нормативно-правових актів і планувальних документів з питань комплектування та проходження громадянами військової служби у Збройних Силах;
- приведено органи управління персоналом до J-структури, прийнятої в арміях держав – членів НАТО. Створено та набуває спроможностей Кадровий центр Військово-Морських Сил;
- розпочато поетапне створення на базі військових комісаріатів територіальних центрів комплектування та соціальної підтримки;
- створено три вертикалі сержантського складу – командну, інструкторську та штабну;
- включені до підрозділів персоналу, підготовки та морально-психологічного забезпечення відповідні структурні підрозділи сержантського складу;
- затверджено та реалізується Перелік посад офіцерського складу, які підлягають заміні сержантськими і старшинськими посадами у військових частинах.

З лютого по вересень 2018 р. у Повітряних Силах проведено експеримент зі створення сучасної системи кадрового менеджменту, під час якого:

- *уточнено методики з порядку визначення рейтингу військовослужбовців та запровадження паспортів військових посад і алгоритмів управління кар'єрою;*
- *сформовано та організовано роботу Комісії з відбору кандидатів до призначення на посади за рейтинговим принципом;*
- *розроблено та апробовано спрощений порядок підготовки та прийняття кадрових рішень на підставі затверджених рейтингових списків;*
- *опрацьовано алгоритми управління кар'єрою за сімома групами військово-облікових спеціальностей, розроблено 1 935 паспортів на типові військові посади.*

За підсумками експерименту заплановано проведення аналогічного експерименту у Військово-Морських Силах та Сухопутних військах із залученням окремих військових частин, що беруть участь в операції Об'єднаних сил .

Результати експерименту планується врахувати при переході Збройних Сил на сучасну систему кадрового менеджменту.

Результати вдосконалення нормативно-правової бази з питань проходження військової служби у 2018 р.

Розроблення та видання низки нормативно-правових актів, інших документів з питань проходження громадянами військової служби та комплектування Збройних Сил протягом 2018 р. дало змогу:

- підвищити з 23 до 30 років вік прийому громадян України як курсантів до вищих військових навчальних закладів, що дозволило учасникам операції Об'єднаних сил (далі – ООС) та антитерористичної операції (далі – АТО) бути зарахованими на навчання для подальшого продовження військової служби на посадах офіцерського (сержантського) складу;
- збільшити мобілізаційний ресурс та забезпечити гендерну рівність військовозобов'язаних завдяки підвищенню граничного віку перебування в запасі жінок до 60 років, як це було встановлено для чоловіків;
- розширити діапазон строків продовження в особливий період військової служби за новим контрактом від 1 до 10 років (замість існуючих строків від 3 до 5 років для солдат і сержантів та від 5 до 10 років для офіцерів), що сприяло збільшенню кількості громадян, які бажають проходити військову службу за короткотривалим контрактом;
- звільнитися чи укласти новий контракт військовослужбовцям, дія контрактів яких була примусово продовжена в особливий період, а також військовослужбовцям, які уклали контракт до закінчення особливого періоду та оголошення демобілізації (тобто на невизначений строк);

- продовжити військову службу на окремих посадах (які не визначають бойову готовність) військовослужбовцям (особам, звільненим з військової служби), які мають бойовий досвід та визначні заслуги перед Україною, але яких за наслідками отриманих поранень (захворювань) визнано непридатними за станом здоров'я до подальшого проходження військової служби (що призвело до встановлення інвалідності)[1];
- ввести необхідні керівні посади у командуваннях Сил логістики, Сухопутних військ, Повітряних Сил і Військово-Морських Сил, Головному військово-медичному управлінні та Національному університеті оборони України ім. Івана Черняховського для призначення осіб вищого офіцерського (начальницького) складу[2], [3];
- заохотити учасників бойових дій шляхом присвоєння військових звань на один ступінь вище незалежно від займаних посад і строку вислуги у військовому званні;
- скоротити до 1 року строк вислуги у військовому званні "молодший лейтенант";
- надати повноваження командувачам Десантно-штурмових військ та Сил спеціальних операцій щодо присвоєння військових звань і звільнення з військової служби військовослужбовців до підполковника включно після оголошення демобілізації;
- розширити повноваження командувачів видів Збройних Сил щодо присвоєння військових звань та звільнення з військової служби до підполковника включно, командувачів військ оперативних командувань щодо звільнення з військової служби військовослужбовців, які займають посади до командира батальйону включно, командирів окремих батальйонів щодо звільнення з військової служби осіб сержантського та старшинського складу[4].

Напрями подальшого удосконалення системи кадрового забезпечення

Для удосконалення системи кадрового менеджменту планується виконати такі завдання:

- *привести нормативно-правові та планувальні документи з питань планування кадрових ресурсів та проходження військової служби військовослужбовцями у відповідність до принципів та підходів (стандартів), прийнятих у державах – членах НАТО, з урахуванням набутого досвіду участі в ООС (АТО);*

- завершити оптимізацію співвідношення категорій особового складу Збройних Сил, зокрема продовжити зменшення частки офіцерського складу до загальноприйнятих показників у збройних силах держав – членів НАТО та відповідне збільшення частки військовослужбовців рядового і сержантського складу, які проходять військову службу за контрактом;

- *завершити організаційні заходи щодо реформування кадрових органів в служби персоналу на всіх рівнях організаційної структури Збройних Сил, забезпечити подальше вдосконалення системи підготовки фахівців служб персоналу;*

[1] Закон України "Про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення окремих питань проходження громадянами військової служби» від 05.04.2018 № 2397-VIII.

[2] Указ Президента України "Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277" від 22.02.2018 № 39/2018.

[3] Указ Президента України "Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277" від 12.09.2018 № 276/2018.

[4] Указ Президента України "Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України" від 12.09.2018 № 277/2018.

- впровадити індивідуальне планування та управління кар'єрою кожного військовослужбовця за військово-обліковими спеціальностями офіцерами-менеджерами кадрових центрів видів та Збройних Сил;
- уточнити кваліфікаційні вимоги до посад військовослужбовців, переглянути або розробити паспорти військових посад і типові алгоритми управління кар'єрою офіцерів та професійних солдатів і сержантів;
- опрацювати можливі алгоритми реалізації системи ротацій військовослужбовців за посадами з урахуванням впливу професійних, антикорупційних, соціальних та матеріально-побутових чинників;
- організувати на базі кадрових центрів роботу незалежних Комісій з відбору кандидатів для призначення на посади та формувати резерв кандидатів для просування по службі за рейтинговим принципом;

- *продовжити виконання Дорожньої карти з реалізації Концепції розвитку професійного сержантського і старшинського складу Збройних Сил;*
- *завершити запровадження єдиної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи обліку та управління персоналом «Персонал» до окремої військової частини.*

ПІДСУМКИ КОМПЛЕКТУВАННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ

У 2018 р. діяльність Міністерства оборони та Генерального штабу була зосереджена на досягненні належного рівня укомплектованості Збройних Сил підготовленим персоналом, насамперед військових частин (підрозділів), які виконували бойові завдання із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі та стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях та реалізації заходів, пов'язаних із введенням воєнного стану в Україні.

Удосконалення системи кадрового менеджменту Збройних Сил

У 2018 р. тривав розвиток запровадженої роком раніше перспективної моделі кар'єрного зростання офіцерів.

Сутність перспективної моделі кар'єрного зростання полягає у зміні стандартних підходів у кадровій роботі та удосконаленні кадрового менеджменту централізованого типу.

В основу алгоритму реалізації моделі кар'єрного зростання покладено поетапний комбінований спосіб підготовки та просування офіцерів по службі, який передбачає послідовне підвищення рівня мовної і фахової підготовки у навчальних закладах країн-партнерів у поєднанні з поетапним виконанням функціональних обов'язків за командними і штабними посадами в Україні, за кордоном, під час персонального супроводження їх кар'єрного зростання офіцерами-менеджерами кадрових органів (схема 5.1).

Схема 5.1. Алгоритм індивідуального кадрового супроводження та просування по службі найбільш підготовлених офіцерів

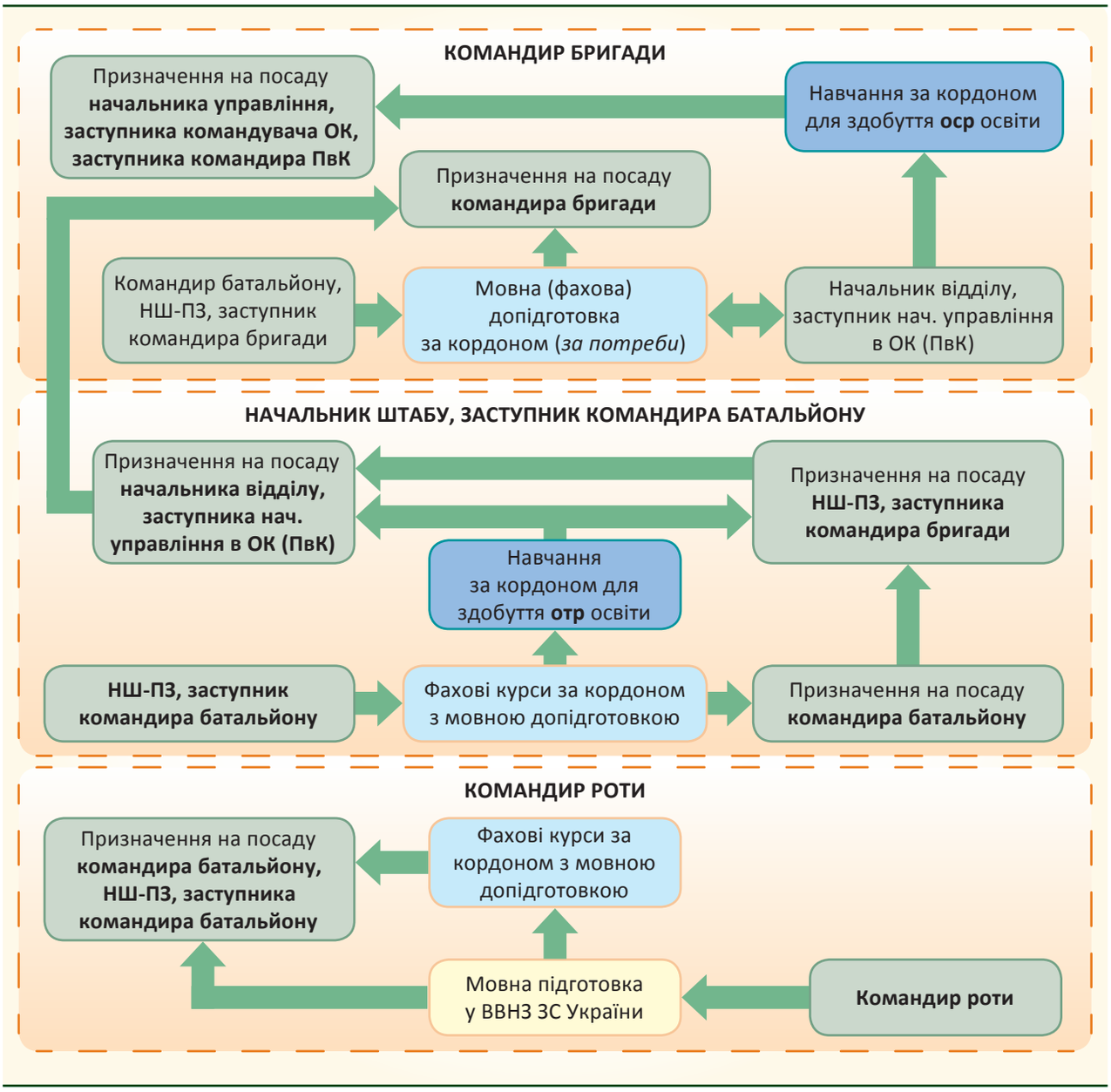

Результати комплектування Збройних Сил

Протягом 2018 р. організовано та проведено заходи, спрямовані на забезпечення укомплектування військ (сил) підготовленим персоналом:

- *прийнято на військову службу за контрактом понад 34,5 тис. осіб, з них офіцерів запасу 2,3 тис. осіб, з яких надійшло на первинні посади 1,4 тис. осіб;*
- *проведено призов 1 тис. осіб на військову службу за призовом осіб офіцерського складу;*
- *на посади офіцерського складу призначено 950 сержантів, які мають вищу освіту, практичний та бойовий досвід;*
- *протягом 2015 – 2018 рр. у Збройних Силах сформовано оперативний резерв загальною чисельністю близько 200 тис. резервістів, які набули практичного бойового досвіду під час військової служби;*
- *понад 6 тис. резервістів уклали контракти на подальше проходження служби в резерві з командирами військових частин, до яких вони зараховані;*
- *проведено призов громадян України на строкову військову службу, призвано понад 33 тис. осіб, у тому числі до Збройних Сил – 18 тис. осіб.*

У 2018 р. проведено звільнення 28,6 тис. військовослужбовців (4,6 тис. офіцерів, 24 тис. солдатів та сержантів військової служби за контрактом).

Результати комплектування офіцерським складом

У 2018 р. на військову службу призвано (прийнято на контракт) 4,2 тис. осіб офіцерського складу, у тому числі на первинні посади призначено 3,4 тис. офіцерів.

Діаграма 5.1. Динаміка змін списочної чисельності офіцерського складу у 2014 – 2018 рр., *тис. осіб*

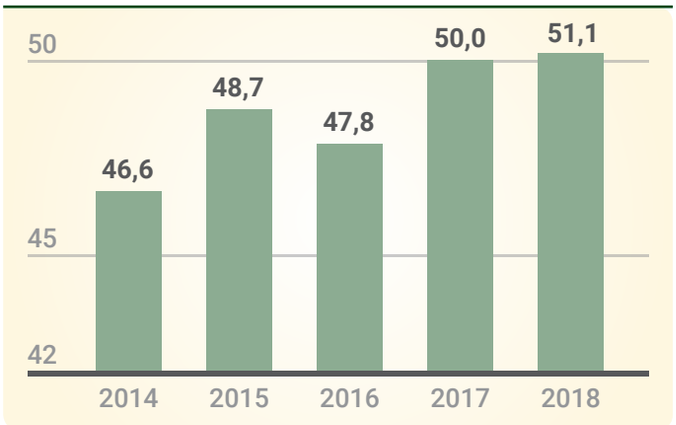

Посади офіцерського складу комплектувалися таким чином:

- прийняття офіцерів запасу на військову службу за контрактом;
- призов громадян України на військову службу за призовом осіб офіцерського складу;
- випуск офіцерів після завершення навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах закладів вищої освіти (далі – ВВНЗ та ВНП ЗВО);
- призначення на офіцерські посади сержантів з вищою освітою та практичним бойовим досвідом.

Протягом 2014 – 2018 рр. облікова чисельність осіб офіцерського складу збільшилася на 4,5 тис. осіб (з 46,6 тис. до 51,1 тис. осіб) (діаграма 5.1).

Результати комплектування військовослужбовцями військової служби за контрактом, особами рядового, сержантського (старшинського) складу

У 2018 р. основні зусилля спрямовувались на збереження та нарощування кадрового потенціалу, удосконалення порядку комплектування та проходження служби навченим особовим складом для забезпечення якісного виконання військовими частинами та підрозділами бойових та інших завдань в умовах проведення ООС (АТО).

Протягом 2018 р. на військову службу за контрактом прийнято 32,2 тис. осіб рядового та сержантського складу, у тому числі:

- *з військових комісаріатів – 28,7 тис. осіб;*
- *з числа військовослужбовців строкової служби – 3,5 тис. осіб.*

Діаграма 5.2. Динаміка зміни облікової чисельності осіб рядового та сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом у 2014 – 2018 рр., *тис. осіб*

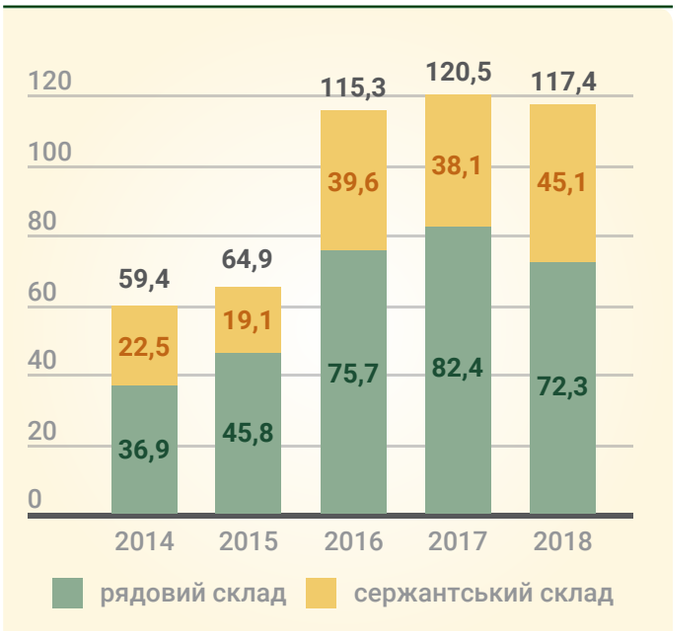

Зазначені обсяги прийняття рядового та сержантського складу на військову службу за контрактом дали змогу забезпечити підтримання належного рівня укомплектованості Збройних Сил, насамперед військових частин бойового складу, які виконують завдання у складі ООС, з урахуванням законодавчо визначених показників чисельності Збройних Сил.

Загалом, облікова чисельність осіб рядового та сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом Збройних Сил з 2014 р. збільшилась майже у 2 рази та наприкінці 2018 р. становила 117,4 тис. військовослужбовців (діаграма 5.2).

В межах удосконалення системи комплектування рядовим, сержантським та старшинським складом Збройних Сил протягом року 111 військових комісаріатів (з них: 107 районних (міських) та 4 обласних) переформовано у територіальні центри комплектування та соціальної підтримки (ТЦК та СП).

У 2019 – 2020 рр. передбачено завершити переформування решти військових комісаріатів у ТЦК та СП.

Головним завданням цих установ є відбір громадян на військову службу за контрактом і кандидатами на вступ до ВВНЗ та ВНП ЗВО, популяризація військової служби за контрактом та служби у військовому резерві.

За результатами реформи системи комплектування особовим складом планується досягти:

- *впровадження сучасних процесів рекрутингу в систему комплектування Збройних Сил;*
- *проведення заходів популяризації військової служби за контрактом та служби у військовому резерві;*
- *підвищення рівня довіри та поваги суспільства до діяльності органів військового управління.*

Підготовка рядового та сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом

Основні зусилля у підготовці рядового та сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом були спрямовані на подальшу професіоналізацію цих військовослужбовців, забезпечення умов для підвищення якості їх підготовки з урахуванням сучасних вимог та методик.

У навчальних центрах Збройних Сил протягом 2018 р. створені Школа підготовки фахівців протитанкових ракетних комплексів і Школа танкістів, у яких проводиться поглиблена підготовка військовослужбовців та підвищення їх кваліфікації. У 2019 р. цей досвід буде поширено за іншими напрямами підготовки.

Діаграма 5.3. Результати підготовки рядового, сержантського та старшинського складу військової служби за контрактом за рівнями підготовки у 2017 – 2018 рр., *осіб*

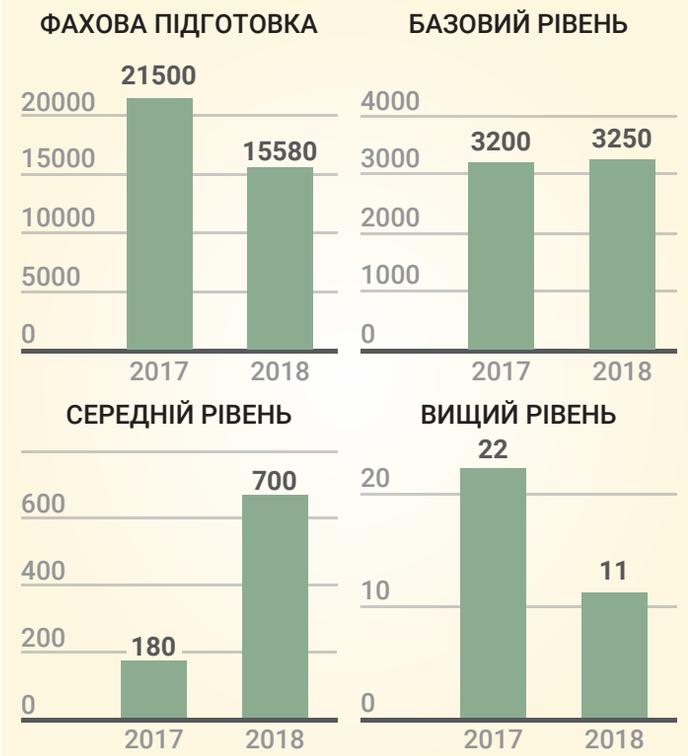

Проведені заходи з підготовки персоналу в повному обсязі забезпечили потребу військ (сил) у висококваліфікованих спеціалістах.

Протягом 2018 р. у навчальних центрах і військових коледжах сержантського складу підготовлено та відправлено до військ (сил) близько 20 тис. осіб рядового і сержантського (старшинського) складу військової служби за контрактом (діаграма 5.3), з них:

- *з фаховою підготовкою – 15 580 осіб;*
- *з базовим рівнем підготовки – 3 250 осіб;*
- *із середнім рівнем – 700 осіб;*
- *з вищим рівнем – 11 осіб.*

Підсумки призову громадян України на строкову військову службу

Відповідно до указів Президента України[5] та розпоряджень Кабінету Міністрів України[6] у квітні – травні та жовтні – грудні 2018 р. на строкову військову службу було призвано 33 150 осіб, у тому числі:

- до Збройних Сил– 18 000 осіб (54,3%);
- до Національної гвардії України – 10 500 осіб (31,7%);
- до Державної спеціальної служби транспорту – 1 900 осіб (5,7%);
- до Державної прикордонної служби України – 2 750 осіб (8,3%).

Загалом після поновлення призову громадян України на строкову військову службу у 2015 – 2018 рр. було призвано понад 121,8 тис. осіб (таблиця 5.1), у тому числі для Збройних Сил – 58%, або майже 70,5 тис. громадян України (діаграма 5.4).

Таблиця 5.1. Показники призову на строкову військову службу у 2015 – 2018 рр.

Найменування військових формувань	Призвано по рокам:				УСЬОГО
	2015	2016	2017	2018	
Збройні Сили України	19 081	15 923	17 495	18 000	**70 499**
Національна гвардія України (МВС України)	9 851	8 912	8 700	10 500	**37 963**
Державна спеціальна служба транспорту	2 000	1 600	1 400	1 900	**6 900**
Державна прикордонна служба України	–	3 690	–	2 750	**6 440**
РАЗОМ	**30 932**	**30 125**	**27 595**	**33 150**	**121 802**

Діаграма 5.4. Показники призову громадян України на строкову військову службу до Збройних Сил у 2015 – 2018 рр, *тис. осіб*

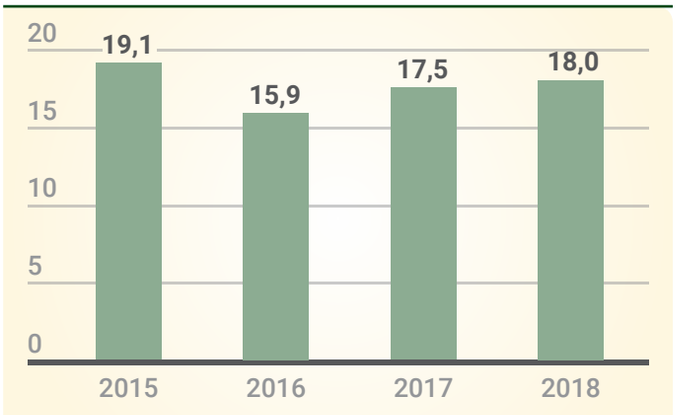

Упродовж 2018 р. військовослужбовцями строкової військової служби комплектувалися у першу чергу арсенали, бази, склади та посади для забезпечення життєдіяльності військових частин (установ) в пунктах постійної дислокації, за виключенням тих, які дислокуються у Донецькій та Луганській областях.

Відповідно до рішення Ради національної безпеки та оборони України, уведеного в дію Указом Президента України[7], військовослужбовці строкової військової служби до виконання бойових завдань в районі проведення ООС (АТО) не залучаються.

РОЗВИТОК ВІЙСЬКОВОГО РЕЗЕРВУ

З настанням у 2014 р. в Україні особливого періоду у Збройних Силах було започатковано формування оперативного резерву першої черги, до складу якого обов'язково зараховувалися військовослужбовці, які набули бойового досвіду та звільнилися з військової

[5] Указ Президента України "Про звільнення в запас військовослужбовців строкової служби, строки проведення чергових призовів та чергові призови громадян України на строкову військову службу у 2018 році" від 15.02.2018 № 33/2018.
Указ Президента України "Про внесення змін до Указу Президента України від 15 лютого 2018 року № 33" від 10.09.2018 № 274/2018.

[6] Розпорядження Кабінету Міністрів України "Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у квітні – травні 2018 року" від 21.03.2018 № 171-р., "Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у жовтні – грудні 2018 року" від 26.09.2018 № 679-р.

7 Указ Президента України "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 28 серпня 2014 року «Про невідкладні заходи щодо захисту України та зміцнення її обороноздатності" від 24.09.2014 № 744/2014.

Діаграма 5.5. Чисельність резервістів Збройних Сил у 2014 – 2018 рр., *тис. осіб*

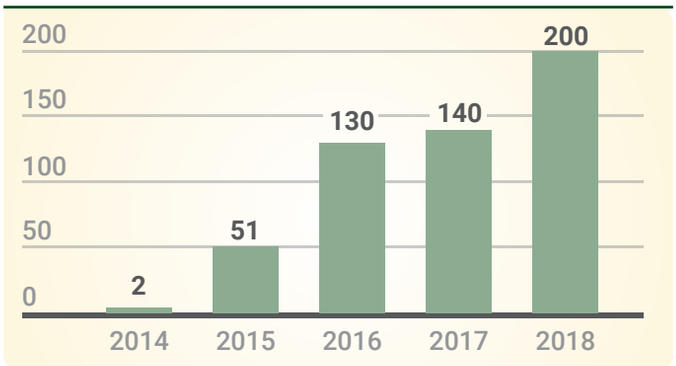

служби. Станом на кінець 2018 р. сформовано достатній оперативний резерв загальною чисельністю близько 200 тис. осіб (діаграма 5.5).

Для збереження необхідного обсягу підготовлених резервістів і після завершення особливого періоду резервістам оперативного резерву пропонується укладати контракти на подальше проходження служби в резерві з командирами військових частин, до яких вони зараховані.

На цей час такі контракти укладено з понад 6 тис. резервістів.

Підготовка резервістів Збройних Сил

Починаючи з 2018 р. апробовано нові підходи щодо систематизації проведення навчальних зборів, які забезпечують перехід від кількісних до якісних показників підготовки оперативного резерву.

Діаграма 5.6. Підготовка резервістів для Збройних Сил України у 2015 – 2018 рр., *тис. осіб*

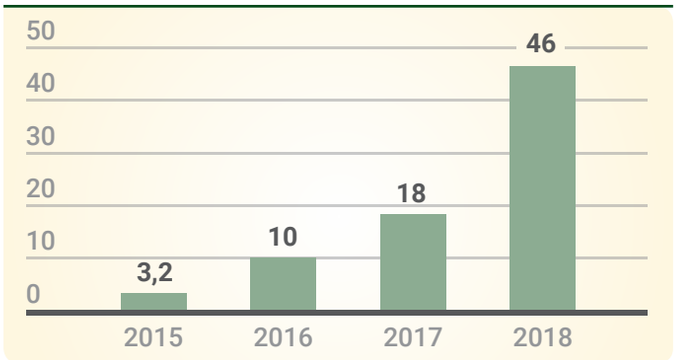

Призов резервістів на навчальні збори в складі штатних підрозділів кожної бойової бригади проводиться один раз на два роки. Для бригад, які не залучалися протягом року до зборових заходів, перепідготовка резервістів на більш дефіцитні спеціальності екіпажів (обслуг) здійснюється у навчальних центрах. Протягом наступного року ці резервісти залучаються до навчальних зборів вже у складі своїх бригад.

Протягом 2015 – 2018 рр впроваджена в Збройних Силах система підготовки оперативного резерву дала змогу якісно підготувати понад 46 тис. резервістів (діаграма 5.6).

Раптові збори, які проводилися під час введення воєнного стану, підтвердили дієвість створеної системи комплектування бойових бригад резервістами. Час від отримання розпорядження військовими комісаріатами до практичного призову резервістів до військових частин значно скоротився. Крім того, спостерігалася позитивна тенденція щодо прибуття до військових комісаріатів та безпосередньо до військових частин великої кількості добровольців.

У цілому, накопичені обсяги резервістів оперативного резерву дають змогу в стислі терміни доукомплектувати до повних штатів 100% бойових військових частин.

РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНОГО СЕРЖАНТСЬКОГО (СТАРШИНСЬКОГО) СКЛАДУ ЗБРОЙНИХ СИЛ

Заходи з реалізації розвитку професійного сержантського складу у 2018 р. проводилися відповідно до Дорожньої карти реалізації Концепції розвитку професійного сержантського і старшинського складу Збройних Сил України.

В рамках цієї роботи до Верховної Ради України подано ряд законопроектів, зокрема щодо військових звань сержантського (старшинського) складу.

ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ	ЗНАКИ РОЗРІЗНЕННЯ	ОСНОВНІ ПОСАДИ	ЕКВІВАЛЕНТИ НАТО	ТОТОЖНІ ВІЙСЬКОВІ ЗВАННЯ	
				США	КАНАДА
СТАРШИЙ СЕРЖАНТСЬКИЙ СКЛАД			OR-9	Command sergeant major of the Army	Canadian Forces chief warrant officer
Головний майстер-сержант (Головний майстер-старшина)		Головний старшина Збройних Сил України			
		Головний старшина виду, окремого роду військ (сил) Збройних Сил України			
Старший майстер-сержант (Старший майстер-старшина)		Головний старшина роду військ (сил), військ ОК, ПвК, органу військового управління, що має підпорядковані військові частини		Command sergeant major	Command chief warrant officer
Майстер-сержант (Майстер-старшина)		Головний старшина військової частини (окремого батальйону, полку, бригади), навчального закладу, військового коледжу сержантського складу, навчального центру, навчального центру підготовки сержантського складу		Sergeant major	Chief warrant officer
Штаб-сержант		Головний старшина батальйону (дивізіону та їм рівних)	OR-8	Master sergeant, First sergeant	Master warrant officer
МОЛОДШИЙ СЕРЖАНТСЬКИЙ СКЛАД			OR-7	Sergeant first class	Warrant officer
Головний сержант (Головний корабельний старшина)		Головний сержант роти (батареї та їм рівних)			
Старший сержант (Головний старшина)		Головний сержант взводу (та йому рівних)	OR-6	Staff sergeant	Sergeant
Сержант (Старшина)		Командир відділення (танка, бойової машини та їм рівних)	OR-5	Sergeant	Master corporal

На базі Національного університету оборони України ім. Івана Черняховського з 2018 р. впроваджено курси лідерства підвищеного та вищого рівнів підготовки для сержантського (старшинського) складу. У процесі навчання на цих курсах впроваджено нові методи виявлення лідерських якостей у курсантів, одним з яких є проходження Смуги реакції лідера. Курси лідерства пройшли 50 військовослужбовців сержантського та старшинського складу.

Діаграма 5.7. Динаміка зміни облікової чисельності сержантського (старшинського) складу у 2014 – 2018 рр., *тис. осіб*

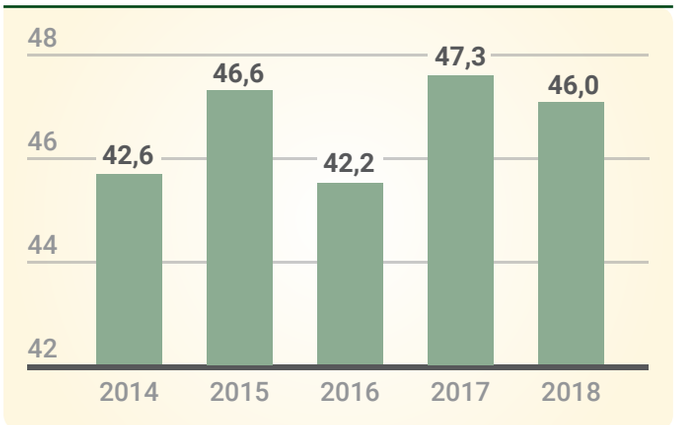

За програмою НАТО "Удосконалення військової освіти" (DEEP NCO Ukraine) та в межах роботи Багатонаціонального об'єднаного координаційного комітету (MJC) за рахунок НАТО здійснювалися заходи з підготовки сержантського (старшинського) складу Збройних Сил як в Україні, так і за кордоном, надання консультативно-дорадчої допомоги з питань реформування системи підготовки сержантів радниками та експертними групами.

Облікова чисельність осіб сержантського (старшинського) складу у 2018 р. становить 46 тис. осіб (діаграма 5.7).

Посади сержантського (старшинського) складу комплектувалися таким чином:

- перепідготовка (підготовка) осіб рядового, сержантського (старшинського) складу у навчальних центрах (школах підготовки);
- прийняття на військову службу за контрактом військовозобов'язаних з числа сержантського (старшинського) складу;
- випуск військових коледжів сержантського складу.

ВІЙСЬКОВА ОСВІТА ТА НАУКА

У Збройних Силах тривало створення сучасної системи військової освіти з підготовки військових фахівців за усіма ступенями вищої освіти, яка інтегрована в державну систему освіти на засадах єдиної законодавчої бази і відповідних нормативно-правових актів. Управління системою військової освіти здійснює Міністерство оборони через Департамент військової освіти, науки, соціальної та гуманітарної політики.

Розвиток військової освіти

У 2018 р. система військової освіти розвивалася в тісній співпраці з воєнною наукою та спрямовувалася на досягнення високого рівня підготовки військових фахівців і вирішення актуальних наукових завдань через інтеграцію військової освіти і науки, ефективне використання матеріально-технічних, фінансових, кадрових та інформаційних ресурсів.

У процесі реалізації Програми НАТО "Удосконалення військової освіти" визначено нові підходи щодо удосконалення системи військової освіти та підготовки військових фахівців.

Для цього у ВВНЗ та ВНП ЗВО протягом 2018 р. проведено такі заходи:

- приведено зміст військової освіти та якості підготовки військових фахівців у відповідність до потреб і завдань Збройних Сил з урахуванням практичної складової досвіду ООС;
- впроваджено в освітній процес сучасні інформаційні, інформаційно-комунікаційні та особистісно-орієнтовані педагогічні методики і технології дистанційного навчання відповідно до стандартів НАТО;
- внесено зміни до програм підготовки з урахуванням набутого досвіду ведення бойових дій, бойової та оперативної (спеціальної) підготовки військ (сил);
- збільшено на 20-25% практичну складову підготовки військових фахівців.

У навчальному процесі основні зусилля зосереджувалися на напряму підготовки “командира-лідера”, спроможного організовувати та забезпечувати діяльність підрозділів і військових частин, управляти ними безпосередньо в бойових умовах. Також значної уваги приділено набуттю майбутніми офіцерами морально-психологічної стійкості та здатності ефективно керувати підлеглими в умовах підвищених психологічних навантажень.

На новий рівень піднято вивчення питань тактичної медицини.

Для створення додаткового джерела кадрів у Національній академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного організовано проведення пілотного проекту щодо підготовки громадян України (які мають ступінь освіти не нижче “бакалавр”) на “Курсах лідерства офіцерського складу” для комплектування первинних офіцерських посад.

У 2018 р. продовжено оптимізацію мережі ВВНЗ та ВНП ЗВО та їх організаційно-штатних структур (схема 5.2).

Схема 5.2. Структура системи військової освіти на кінець 2018 р.

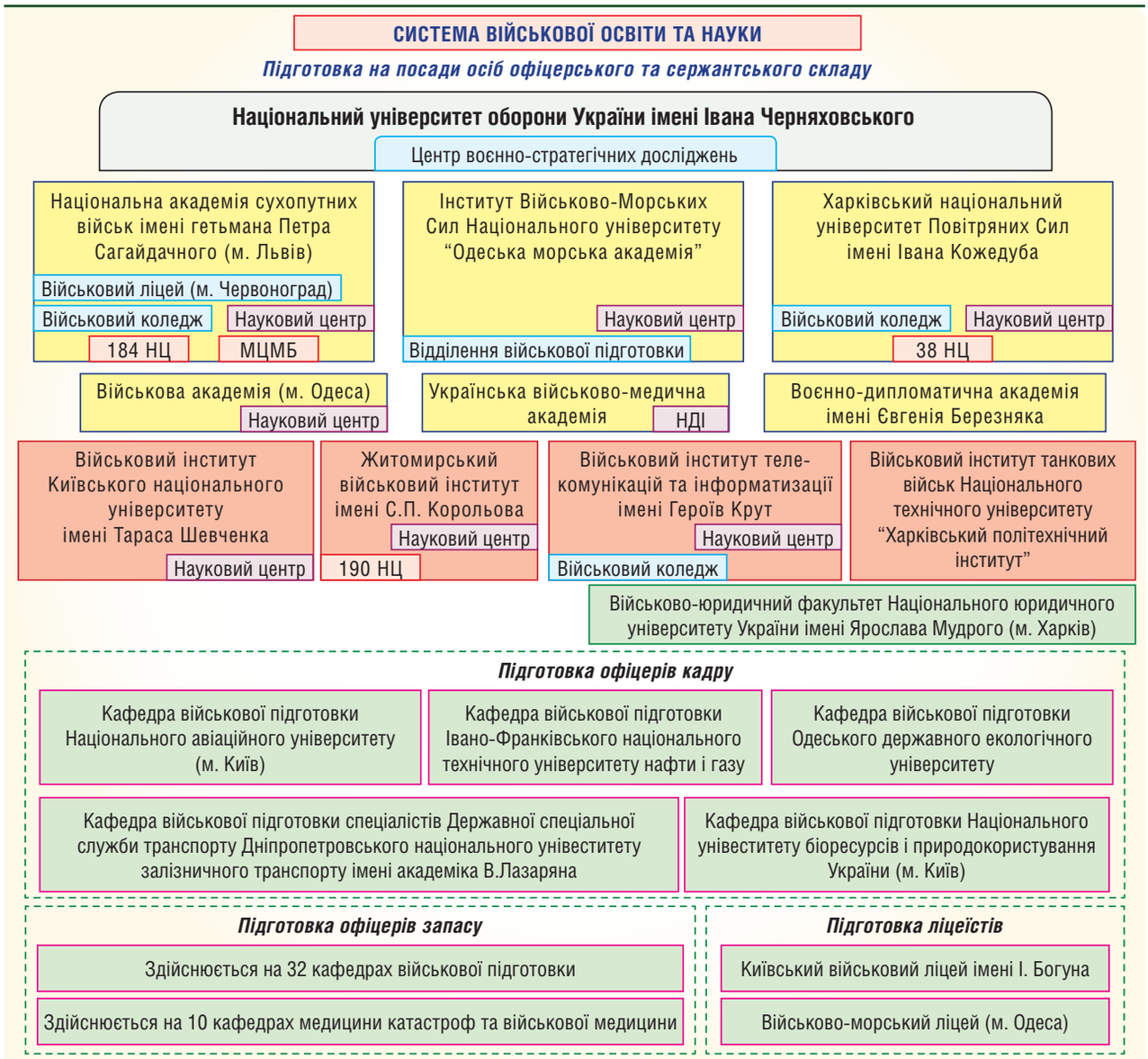

В результаті цього завершено створення таких установ (закладів):

- Інституту фізичної підготовки та спортивно-оздоровчих технологій у складі Національного університету оборони України ім. Івана Черняховського;
- Інституту морально-психологічного забезпечення та Військового ліцею (м. Червоноград, Львівська обл.) у складі Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного;
- кафедри військової підготовки Вінницького національного технічного університету[8].

Здобутки від реалізації заходів Дорожньої карти Програми НАТО "Удосконалення військової освіти" (DEEP – Україна)

Упродовж 2018 р. тривало отримання допомоги від НАТО щодо опрацювання навчальних програм та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників військових навчальних закладів Збройних Сил у процесі реалізації Програми НАТО "Удосконалення військової освіти" – Програма DEEP (Defense Education Enhancement Program).

Протягом року проведено 61 міжнародний захід, у яких брали участь 698 представників Міністерства оборони, Збройних Сил, науково-педагогічного складу закладів вищої освіти Збройних Сил та 254 експерти держав – членів НАТО.

Під час реалізації Програми DEEP Альянс продовжував надавати допомогу у трансформації системи освіти, розробці та удосконаленні навчальних програм та дисциплін, розвитку професійних навичок викладацького складу, створенні системи дистанційної освіти та підготовки сержантського складу Збройних Сил.

Започатковано спільний проект "Розвиток системи військової освіти та підготовки військових фахівців"[9]. Стратегічною метою цього проекту є набуття спроможності системи військової освіти щодо підготовки офіцерського та сержантського (старшинського) складу для операційної сумісності зі стандартами, прийнятими у збройних силах держав – членів НАТО.

Система курсової та мовної підготовки військовослужбовців, державних службовців і працівників у Міністерстві оборони та Збройних Силах

Курсова підготовка (допідготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації) у 2018 р. проводилася для комплектування посад підготовленими фахівцями та забезпечення перспектив просування їх по службі.

В основу системи курсової підготовки покладено принцип підготовки військовослужбовців за посадовим призначенням з обов'язковим проходженням курсів перед призначенням на вищу посаду.

Підвищення кваліфікації та перепідготовка фахівців здійснювалася в Національному університеті оборони України ім. Івана Черняховського та інших закладах вищої освіти на постійно діючих курсах з терміном підготовки від 1 до 12 тижнів.

Підвищення кваліфікації керівного складу органів військового управління та науково-педагогічних працівників ВВНЗ та ВНП ЗВО здійснювалося на відповідних курсах, а також шляхом військового (флотського) стажування не рідше одного разу на 5 років (з терміном проведення не менше 1 місяця).

При формуванні змісту програм перепідготовки та підвищення кваліфікації військових фахівців застосовано принцип безперервності військової освіти з максимальним забезпеченням відповідності рівня підготовки фахівців вимогам їх функціональних обов'язків згідно з посадовим призначенням.

[8] Постанова Кабінету Міністрів України "Деякі питання утворення військового навчального підрозділу Вінницького національного технічного університету" від 31.01.2018 № 37

[9] Статут проекту затверджено Міністром оборони України 19.12.2018

За таким принципом у 2018 р. підготовлено 2 964 офіцери, ***з них на курсах підвищення кваліфікації****:*

- *осіб офіцерського складу – 1 493 офіцери;*
- *офіцерів інформаційно-аналітичних підрозділів – 7 офіцерів;*

на курсах перепідготовки та підвищення кваліфікації:

- *офіцерів, прийнятих на військову службу за контрактом із запасу – 403 офіцери;*
- *офіцерів, призваних на військову службу за призовом із запасу – 1 000 офіцерів;*

на курсах підготовки:

- *керівного складу органів військового управління та військових частин з оперативних та адміністративних питань, питань підготовки військ (сил) та їх всебічного забезпечення – 40 офіцерів;*
- *офіцерів органів військового управління логістики – 21 офіцер.*

Для набуття спроможності до мовної сумісності з представниками держав – членів НАТО продовжено мовну підготовку військовослужбовців, державних службовців і працівників на курсах іноземних мов у восьми ВВНЗ та ВНП ЗВО з відривом слухачів від виконання службових обов’язків з терміном навчання 4 місяці.

Пріоритет під час відбору кандидатів для навчання на мовних курсах у 2018 р. надано офіцерам командної ланки (командири взводів – рот – батальйонів – полків – бригад та їх заступники), військовослужбовцям, яких планувалося залучити до багатонаціональних навчань та сержантам-інструкторам навчальних центрів і центрів підготовки сержантського складу.

Усього у 2018 р. на курсах іноземних мов у Збройних Силах навчено близько 700 осіб, а на курсах підвищення кваліфікації – понад 13 тис. осіб.

Впровадження та розвиток технологій дистанційної освіти

Для створення умов щодо надання якісних освітніх послуг за допомогою застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій за певними освітньо-професійними, освітньо-науковими, науковими програмами підготовки та програмами підвищення кваліфікації, у Збройних Силах впроваджено технології дистанційного навчання, для чого залучено науковий центр дистанційного навчання Національного університету оборони України ім. Івана Черняховського та відповідні структурні підрозділи з організації та супроводження дистанційного навчання у складі ВВНЗ та ВНП ЗВО.

Загалом у 2018 р. проведено два курси підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників за дистанційною формою навчання.

СИСТЕМА ВОЄННОЇ НАУКИ

Розвиток воєнної науки у 2018 р. продовжено у напрямку забезпечення обороноздатності держави, підвищення бойового потенціалу і здатності до виконання Збройними Силами та іншими складовими сил оборони завдань щодо захисту суверенітету, територіальної цілісності і недоторканості України.

Удосконалення системи воєнної науки

Упродовж 2018 р. тривали заходи щодо удосконалення структури військових науково-дослідних установ та наукових підрозділів ВВНЗ та ВНП ЗВО відповідної до потреб Збройних Сил.

Для підвищення ефективності наукової і науково-технічної діяльності в інтересах Військово-Морських Сил Науково-дослідний центр Збройних Сил України “Державний океанаріум” реорганізовано приєднанням його до Інституту Військово-Морських Сил Національного університету “Одеська морська академія” (м. Одеса).

Підсумки наукової та науково-технічної діяльності

У 2018 р. наукова і науково-технічна діяльність у ВВНЗ та ВНП ЗВО, науково-дослідних установах Міністерства оборони спрямовувалась на наукове супроводження реалізації основних завдань оборонної реформи та проведення системних досліджень з практичного розв’язання актуальних проблем підготовки, бойового застосування військ (сил), розвитку системи їх всебічного забезпечення, розроблення нових (модернізації існуючих) зразків озброєння та військової техніки (ОВТ).

Результати воєнно-наукових досліджень забезпечили наукове обґрунтування прийняття важливих управлінських рішень, спрямованих на удосконалення законодавства у сфері оборони, підвищення ефективності діяльності органів військового управління Збройних Сил та спроможностей військ (сил), прийняття на озброєння та постачання нових зразків ОВТ.

Реалізація військової кадрової політики у 2018 р. у цілому забезпечила Міністерство оборони та Збройні Сили необхідною кількістю підготовлених фахівців, насамперед посад, які визначають бойову здатність в органах військового управління, військових частинах і підрозділах зі складу угруповань в операції Об’єднаних сил.

Система військової освіти у тісному поєднанні із системою воєнної науки в повному обсязі забезпечили підготовку (допідготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації) військовослужбовців, державних службовців і працівників для Збройних Сил та інших складових сил оборони, а також сталий розвиток теорії воєнного мистецтва та створення сучасних (модернізацію існуючих) зразків ОВТ.

РОЗДІЛ 6

РЕАЛІЗАЦІЯ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

Без будь-кого з нас Батьківщина може обійтися, але будь-хто з нас без Батьківщини – ніщо.

Український педагог, публіцист, письменник, поет Василь Сухомлинський

Головні зусилля у 2018 р. щодо реалізації державної гуманітарної та соціальної політики зосереджувалися на підвищенні морально-психологічного стану особового складу, підтриманні його психологічної стійкості та емоційно-вольової готовності до виконання завдань за призначенням.

Діяльність органів військового управління щодо гуманітарного і соціального розвитку Збройних Сил спрямовувалася на забезпечення верховенства права, законності і гуманності, поваги до людини, її конституційних прав і свобод, соціального і правового захисту військовослужбовців та членів їх сімей, дотримання рівних прав і можливостей жінок і чоловіків (гендерна політика).

Заходи щодо забезпечення соціальних гарантій військовослужбовців вживалися з урахуванням участі військ (сил) в операції Об'єднаних сил, підвищення мотиваційних чинників до проходження військової служби, спрямованих на підтримання бойового духу військовослужбовців та їх готовності до захисту територіальної цілісності держави.

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ

У сучасних умовах впливу нових воєнних загроз національній безпеці України вирішальне місце належить морально-психологічній стійкості та готовності особового складу Збройних Сил до виконання завдань за призначенням. Особливо це виявилось під час відсічі і стримуванні збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, де поряд із традиційними засобами збройної боротьби з боку Російської Федерації активно застосовується весь комплекс засобів негативного інформаційно-психологічного впливу.

Для нейтралізації або мінімізації цього впливу у 2018 р. надано пріоритет питанням формування, підтримання і поновлення морально-психологічного стану особового складу та формування єдиних концептуальних поглядів і підходів на завдання, напрями, порядок організації та вдосконалення системи морально-психологічного забезпечення.

Формування та утвердження національної ідентичності військовослужбовців

У 2018 р. основні зусилля в організації та забезпеченні заходів військово-патріотичної і культурологічної роботи були зосередженні на активізації роботи щодо утвердження національної ідентичності військовослужбовців створенням умов для зміни ментальності особового складу Збройних Сил на базі національних і європейських цінностей.

Протягом 2018 р. опрацьовано низку нормативно-правових актів Міністерства оборони та Генерального штабу, якими окреслено пріоритетні засади діяльності органів військового управління, військових частин, закладів та установ оборонного відомства щодо відходу від залишків комуністичного минулого України з одночасним відновленням та впровадженням нових національних бойових традицій:

- *План дій (Дорожня карта) з відновлення та впровадження військових традицій Українського народу в систему діяльності Міністерства оборони та Збройних Сил України на 2018 – 2020 рр., затверджений Міністром оборони України 03.07.2018;*
- *Методичні рекомендації щодо реалізації у бібліотеках Збройних Сил Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки";*
- *Методичні рекомендації щодо типової тематики інформаційного наповнення музейних експозицій військових музеїв та музеїв (кімнат) бойових традицій військових частин, установ закладів Міністерства оборони та Збройних Сил;*
- *Програма заходів щодо популяризації Збройних Сил в суспільстві на період 2018 – 2020 рр., затверджена 22.09.2018;*
- *Накази Генерального штабу Збройних Сил України*[1].

[1] "Про затвердження Положення про кімнату традицій у Збройних Силах України" від 05.09.2018 № 299;
"Про затвердження Програми заходів щодо відновлення та впровадження національних бойових традицій у Збройних Силах України" від 25.04.2018 № 166;
"Про затвердження Інструкції про організацію виконання у Збройних Силах України Закону України "Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки" від 09.04.2015 № 317-VIII" від 28.06.2018 № 240;
"Про затвердження Інструкції про порядок обліку, поповнення, перевірки, вилучення та списання документів з фондів бібліотек у Збройних Силах України" від 26.07.2018 № 239.

Продовжено практику присвоєння нових почесних найменувань військовим частинам і закладам, які відображають військово-історичні національні традиції. Протягом 2018 р. восьми військовим частинам та закладам Збройних Сил присвоєно нові почесні найменування:

- *Військовий інститут інформатизації – імені Героїв Крут;*
- *30 окрема механізована бригада – імені князя Костянтина Острозького;*
- *93 окрема механізована бригада – імені "Холодного Яру";*
- *56 окрема мотопіхотна бригада – "Маріупольська";*
- *55 окрема артилерійська бригада – "Запорізька Січ";*
- *406 окрема артилерійська бригада – імені генерал-хорунжого Олексія Алмазова;*
- *15 бригада транспортної авіації - імені авіаконструктора Олега Антонова;*
- *3 окремий полк спеціального призначення – імені князя Святослава Хороброго.*

Важливим елементом ідеологічного перетворення українського війська стало встановлення нових дат військово-професійних свят, які відповідають національній військовій історії та базуються на традиціях національного державотворення.

У 2018 р. встановлено нове свято – День морської піхоти України, яке щороку відзначатиметься 23 травня. Ця пам'ятна дата приурочена до 100-річчя створення морської піхоти УНР[2].

2018 р. став роком остаточного переходу Збройних Сил на нову форму одягу, в якій присутня нова символіка, нові знаки розрізнення, нові берети, а їхня кольорова гама та призначення демонструє європейський підхід до носіння військової форми від ліцеїста до генерала.

[2] Указ Президента України "Про День морської піхоти України" від 23.05.2018 № 145/2018

Позитивні зміни відбулися в питаннях підведення національного базису в систему військово-патріотичної роботи з військовослужбовцями. Цьому сприяло внесення змін до деяких законів, якими у Збройних Силах встановлено нове вітання "Слава Україні! – Героям слава!". Це вітання народилось в армії УНР і протягом останнього століття було одним із духовних символів національно-визвольних змагань українського народу за свою незалежність. У військових статутах введено звернення "пане (пані)", що стало вагомим кроком у впровадженні нової культури взаємовідносин між військовослужбовцями, які базуються на національних цінностях та загальноєвропейській культурі.

Проведення заходів військово-патріотичної та культурологічної роботи

У 2018 р. у взаємодії з органами державної влади, місцевого самоврядування та громадськими організаціями патріотичної спрямованості продовжено інформування суспільства щодо діяльності Збройних Сил у сфері захисту суверенітету та територіальної цілісності України.

Міністерством оборони України протягом року організовано проведення в Україні державних та військово-професійних свят, а також відзначення історичних подій за участю вищого керівництва держави:

- з 27 по 29 січня 2018 р. на території філії Національного військово-історичного музею України – Меморіального комплексу "Пам'яті Героїв Крут" у м. Київ за участю керівництва держави та делегацій 29 закладів спеціалізованої освіти військового (військово-спортивного) профілю проведено комплекс меморіальних заходів з відзначення 100-річчя бою під Крутами;
- 24 серпня 2018 р. оборонним відомством підготовлено та проведено урочистий парад військ "Марш Нової Армії", присвячений 27-й річниці незалежності України та 100-річчю відродження української державності, із залученням близько 4,5 тис. особового складу, більше ніж 250 од. озброєння та військової техніки, 30 од. авіаційної техніки. На цьому параді вперше застосовано привітання військовослужбовців "Слава Україні – Героям слава";

- 14 жовтня 2018 р. на території Міністерства оборони (м. Київ) урочисто відкрито Залу пам'яті та Пам'ятного знака, що є частиною Меморіального комплексу вшанування пам'яті військовослужбовців Збройних Сил України, які загинули за свободу, незалежність і територіальну цілісність України та під час проведення міжнародних операцій з підтримання миру та безпеки. Народилася нова традиція – щоденно урочисто вшановувати кожного військовослужбовця, який загинув під час відбиття збройної російської агресії та у миротворчих місіях.

Міністерством оборони надано підтримку та сприяння більше ніж 20-ти громадським організаціям у проведенні заходів військово-патріотичного виховання дітей та молоді.

Продовжено реалізацію спільних проектів патріотичної спрямованості у взаємодії з Міністерством культури та Міністерством освіти і науки України. Спільно з Міністерством освіти і науки продовжено патріотичні акції серед учнівської молоді "Лист пораненому", "Малюнок воїну" та "Оберіг солдату", надано системну підтримку та всебічне сприяння проведенню всіх етапів Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри "Сокіл" ("Джура"), зокрема її Всеукраїнського етапу – "Джура – 2018. Наддніпрянська Січ" у м. Переяслав-Хмельницькому.

За сприяння Міністерства культури проведено низку культурно-мистецьких турів за участю провідних національних творчих колективів, присвячених Дню Військово-Морських Сил та 27-й річниці Збройних Сил:

- гала-концерт зірок української естради 1 липня 2018 р. у м. Одесі до Дня Військово-Морських Сил;
- виступи Українського академічного фольклорно-етнографічного ансамблю "Калина" (м. Харків), Київського академічного театру українського фольклору "Берегиня" (м. Одеса), Національного заслуженого академічного українського народного хору України імені Г.Г. Верьовки (м. Львів) до 27-й річниці Збройних Сил України.

Протягом 2018 р. в різних населених пунктах України встановлено 102 меморіальних і пам'ятних дощок, перейменовано 43 вулиці і проспекти, встановлено та відкрито 53 об'єкти увічнення пам'яті (пам'ятники, Алеї слави, стели) на честь воїнів, які виявили мужність і героїзм під час відбиття російської збройної агресії.

У 2018 р в місцях відновлення боєздатності та в районі проведення операції Об'єднаних сил організовано виступи концертних груп.

Заслуженим академічним Ансамблем пісні і танцю Збройних Сил України:

- *проведено 82 концертних заходи, 16 гарнізонних та 4 міжнародних гастрольних тури, 4 виступи на телебаченні (в зоні проведення ООС (АТО) – 24, за участю Президента України або під його патронатом – 4);*
- *введено в репертуар Ансамблю понад 30 нових творів та хореографічних постановок національно-патріотичного та героїко-патріотичного спрямування.*

Національним президентським оркестром:

- *проведено 69 концертних заходи, 32 гарнізонних гастрольних тури (в зоні проведення ООС (АТО) – 10, за участю Президента України або під його патронатом – 10);*
- *введено в репертуар оркестру 30 нових творів національно-патріотичного та героїко-патріотичного спрямування.*

Заслуженим академічним зразково-показовим оркестром Збройних Сил України *спільно з лідером гурту "Шабля" Володимиром Ейгензеером реалізовано Всеукраїнський патріотично-мистецький проект "Браття українці".*

Впродовж 2018 р. до цієї роботи активно залучався потенціал військово-музичних колективів та двадцяти будинків офіцерів, які щомісячно організовували виїзні мистецькі тури для особового складу Збройних Сил.

Психологічне забезпечення військовослужбовців

В умовах триваючої агресії організація та проведення заходів психологічного забезпечення діяльності військ (сил) продовжувала займати визначальне місце в роботі командирів (начальників) усіх рівнів. Формування, підтримання та відновлення належного морально-психологічного стану особового складу стало необхідним підґрунтям для ефективного виконання бойових завдань (схема 6.1).

Схема 6.1. Структура психологічного забезпечення Збройних Сил

У 2018 р. психологічне забезпечення здійснювалося за напрямами соціально-психологічного діагностування, психологічної підготовки, психологічного супроводу.

Соціально-психологічне діагностування забезпечує якісний професійно-психологічний відбір особового складу (кандидатів для проходження військової служби) для призначення на посади з урахуванням військово-професійних та індивідуально-психологічних властивостей.

У якості основних інструментів діагностування застосовано системи автоматизованого психологічного відбору “Яшма”, “Лідер 1,2”, “Хвиля”.

У 2018 р. за результатами відбору у навчальних центрах визнано непридатними для проходження військової служби за контрактом 671 особа (8,5% загальної кількості осіб, які прибули на навчання).

Розпочато розроблення військового мобільного психолого-діагностичного комплексу, призначеного для психологічного (психофізіологічного) обстеження особового складу, захисту екіпажу та засобів зв’язку і автоматизації від негативних впливів навколишнього середовища у будь-яку пору року та час доби.

Психологічна підготовка[3], спрямована на формування у військовослужбовців стійкої психологічної готовності до виконання завдань та емоційно-вольової стійкості до негативних факторів сучасного бою (схема 6.2).

Схема 6.2. Психологічна підготовка

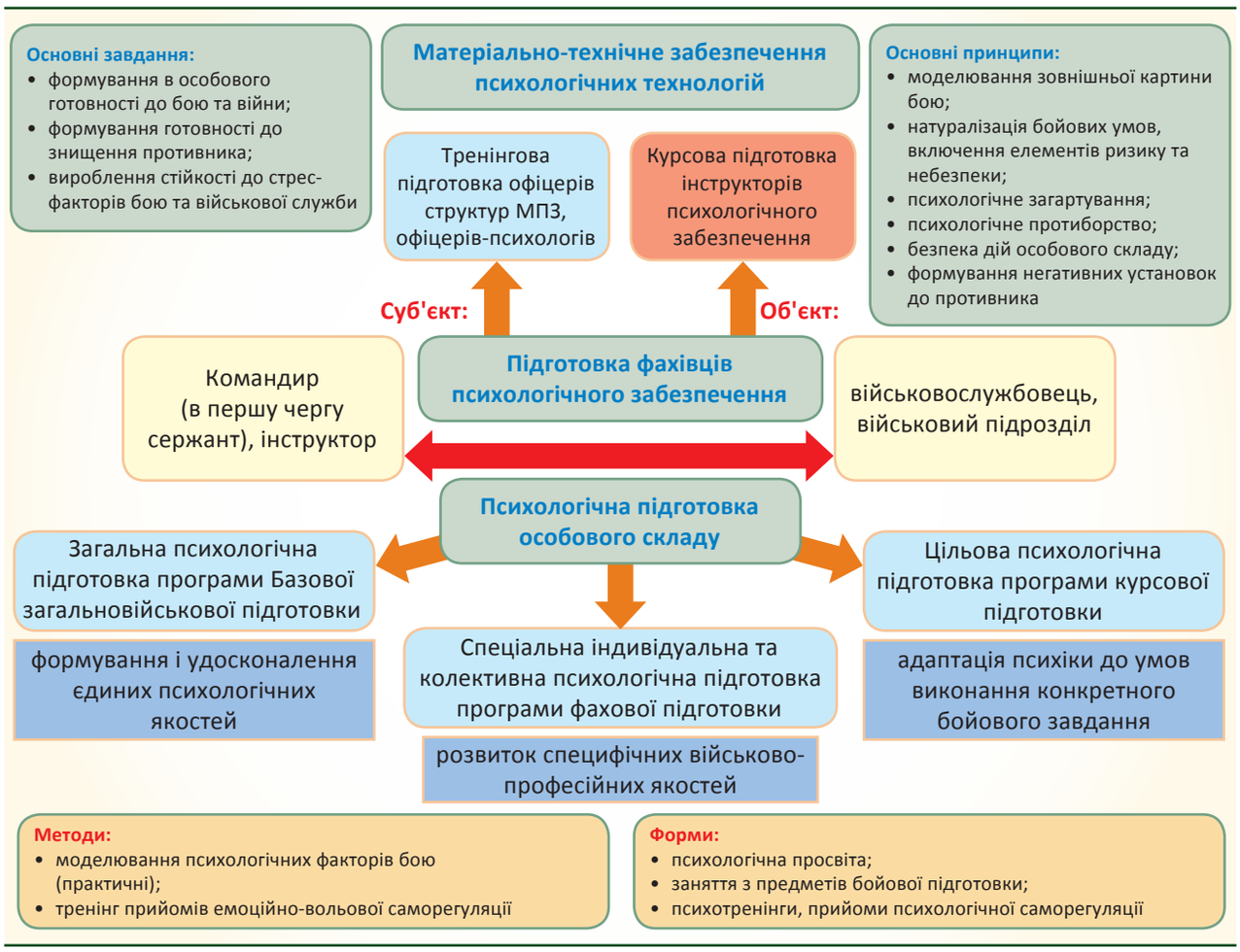

[3] Здійснюється відповідно до вимог наказу Генерального штабу Збройних Сил України від 16.11 2012 № 240

У 2018 р. стандартизовано та включено до загального каталогу завдань індивідуальні завдання з психологічної підготовки програми Базової загальновійськової підготовки Збройних Сил України

Протягом 2018 р. проведено понад 250 тренінгових занять з психологічної підготовки, під час яких пройшли підготовку близько 3500 осіб.

Продовжується впровадження стандарту держав – членів НАТО STANAG 7226 (*підготовка з питань правил поводження після захоплення в полон (CAC)*).

Психологічний супровід (підтримання та відновлення психічних властивостей військовослужбовців).

Забезпечено виконання активних заходів превентивної реабілітації та психокорекції у військових частинах (підрозділах), які виконують завдання в операції Об'єднаних сил. Роботою спеціалізованих груп щодо психологічного супроводу було охоплено понад 1950 військовослужбовців.

Заходами психологічної реабілітації у 2018 р. охоплено 7704 особи, з них за межами України оздоровлено 40 військовослужбовців (31 – Республіка Грузія, 9 – Республіка Польща).

Усього пройшли реабілітацію в мережі госпіталів 61 532 учасники антитерористичної операції (операції Об'єднаних сил).

Протягом 2018 р. заходи психологічної декомпресії[4] пройшли близько 12 000 військовослужбовців (схема 6.3).

Схема 6.3. Мета і завдання психологічної декомпресії

ПСИХОЛОГІЧНА ДЕКОМПРЕСІЯ – комплекс психологічних та медико-психологічних заходів, які здійснюються після виведення військової частини (підрозділу) з району виконання завдань за призначенням для відновлення психофізіологічного стану та реадаптації військовослужбовців (затверджена наказом Генерального штабу ЗС України від 27.12.2108 №462)

МЕТА ПРОВЕДЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ДЕКОМПРЕСІЇ – поступове переключення механізмів реагування в екстремальних (бойових) умовах до мирних умов життєдіяльності, стабілізація психоемоційного стану, профілактика розвитку психогенних розладів

ЗАВДАННЯ ДЕКОМПРЕСІЇ
- психодіагностування (скринінг) та медичне обстеження;
- опанування методами психологічної саморегуляції до зустрічі з сім'єю та найближчим оточенням;
- профілактика виникнення дистресових станів;
- зняття внутрішнього напруження

Протягом 2018 р. **заходи психологічної декомпресії** пройшов **11901** військовослужбовець

4 Наказ Генерального штабу Збройних Сил України "Про затвердження Інструкції з організації психологічної декомпресії військовослужбовців Збройних Сил України" від 27.12.2018 № 462

Українські військові психологи брали участь у тренінгу за темою: "Комплекс послуг психосоціального супроводу військових та ветеранів у період переходу на стандарти НАТО", який проведено в Американському домі Офісом зв'язків НАТО в Україні, та у тренінговому курсі зі стресового контролю під час ведення бойових дій (операцій) програми з психічного (поведінкового) здоров'я, проведеного на базі Київського військового ліцею ім. Івана Богуна мобільною тренувальною групою збройних сил США з питань охорони психічного здоров'я.

На базі Національної академії Сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів) американськими інструкторами проведено другий етап Курсу з питань психологічної реабілітації, в якому брали участь 62 військовослужбовця.

Підготовлено та розповсюджено у військах понад 3000 екземплярів методичних посібників, пам'яток військовослужбовцям з питань надання психологічної допомоги.

Протягом 2018 р. проведено низку заходів:

- конкурс на визначення кращого психолога Збройних Сил у видах, окремих родах військ (сил) на базі Військової академії (м. Одеса);
- узгодження програми базової загальновійськової підготовки солдата (з питань психологічного забезпечення);
- апробація методики зі стрес-щеплення на тему "Перебування в умовах примусової ізоляції, складних стресових ситуаціях" у Харківському національному університеті Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба (м. Харків) та Національній академії Сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного (м. Львів);
- реінтеграція та психологічний супровід осіб, які утримувалися у примусовій ізоляції на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях;
- розроблення та направлення у війська (сили) алгоритму дій командирів військових частин (підрозділів) щодо виконання постанови Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1057 "Про затвердження Порядку психологічної реабілітації учасників антитерористичної операції";
- практична апробація методики (протоколу) надання першої психологічної допомоги психотравмованим військовослужбовцям;
- упровадження в повсякденну діяльність військ (сил) порядку (алгоритму) відбору військовослужбовців для прийняття на військову службу за контрактом.

Здійснено оцінювання морально-психологічного стану особового складу чотирнадцяти бригад бойового складу Сухопутних військ, трьох бригад Десантно-штурмових військ, однієї бригади Військово-Морських Сил, двох вищих військових навчальних закладів, дев'яти навчальних центрів та двадцяти п'яти структурних підрозділів Генерального штабу Збройних Сил. За результатами оцінювання рівень морально-психологічного стану особового складу визнано задовільним та таким, що сприяє виконанню завдань за призначенням.

Відповідно до рішення колегії Міністерства оборони в період серпень–жовтень 2018 р. проведено оцінювання рівня авторитету і лідерства 266 командирів військових частин згідно з Інструкцією з оцінювання рівня авторитету і лідерства командирів (начальників) у Збройних Силах України[5], за результатами якого посадових осіб з низькими показниками авторитету і лідерства не виявлено. Більшість командирів мають високий рівень авторитету (78,9%) та лідерства (67,3%).

[5] Затверджена наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 05.07.2018 № 249.

Практична реалізація у 2018 р. заходів морально-психологічного забезпечення дала змогу сформувати оновлену та скоординовану систему морально-психологічного забезпечення і максимально реалізувати національно-духовний потенціал, моральні та психологічні можливості особового складу, захистити його від негативного інформаційно-психологічного впливу та цілеспрямованих деморалізуючих зусиль противника в бойовій обстановці, підтримати психологічну готовність до ефективного виконання завдання за призначенням.

ГРОМАДСЬКА ПІДТРИМКА ДІЯЛЬНОСТІ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2018 РОЦІ

Консультативно-дорадчі органи при Міністерстві оборони України представлені на схемі 6.4.

Основні завдання консультативно-дорадчих органів:

- сприяння забезпеченню координації дій Міністерства оборони з питань, що належать до його компетенції;
- підготовка пропозицій щодо формування і реалізації державної політики у відповідній сфері, визначення шляхів, механізмів та способів вирішення проблемних питань, що виникають під час реалізації державної політики у відповідній сфері, підвищення ефективності діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, удосконалення нормативно-правової бази з відповідних питань;
- виконання інших завдань, передбачених нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України.

Схема 6.4. Консультативно-дорадчі органи, які діють при Міністерстві оборони України

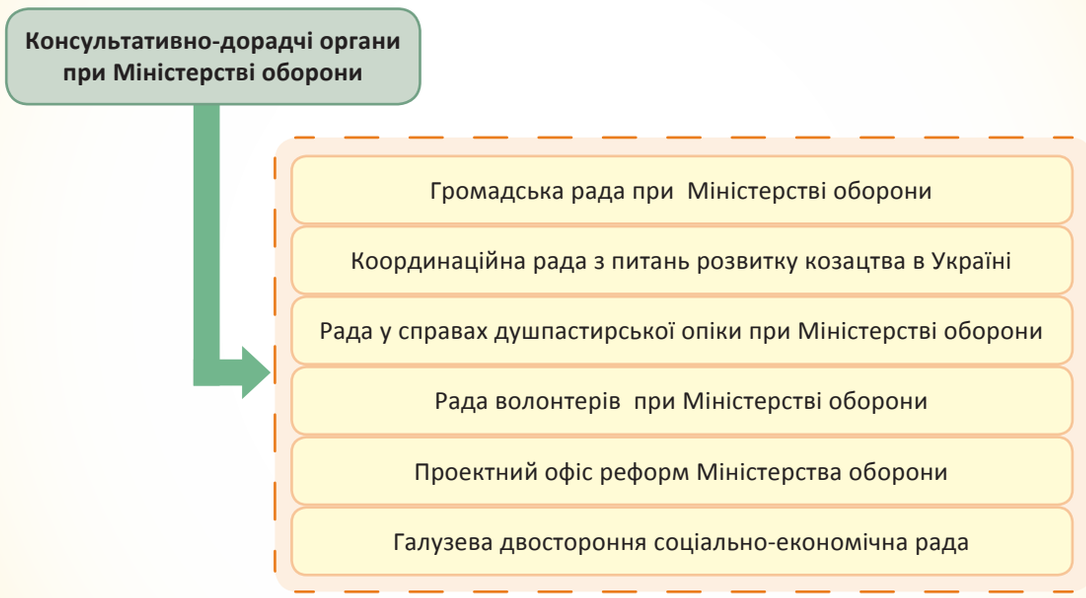

Громадська рада при Міністерстві оборони України

Громадська рада при Міністерстві оборони України є тимчасовим консультативно-дорадчим органом, утвореним для сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики[6] (схема 6.5).

Схема 6.5. Структура Громадської ради при Міністерстві оборони

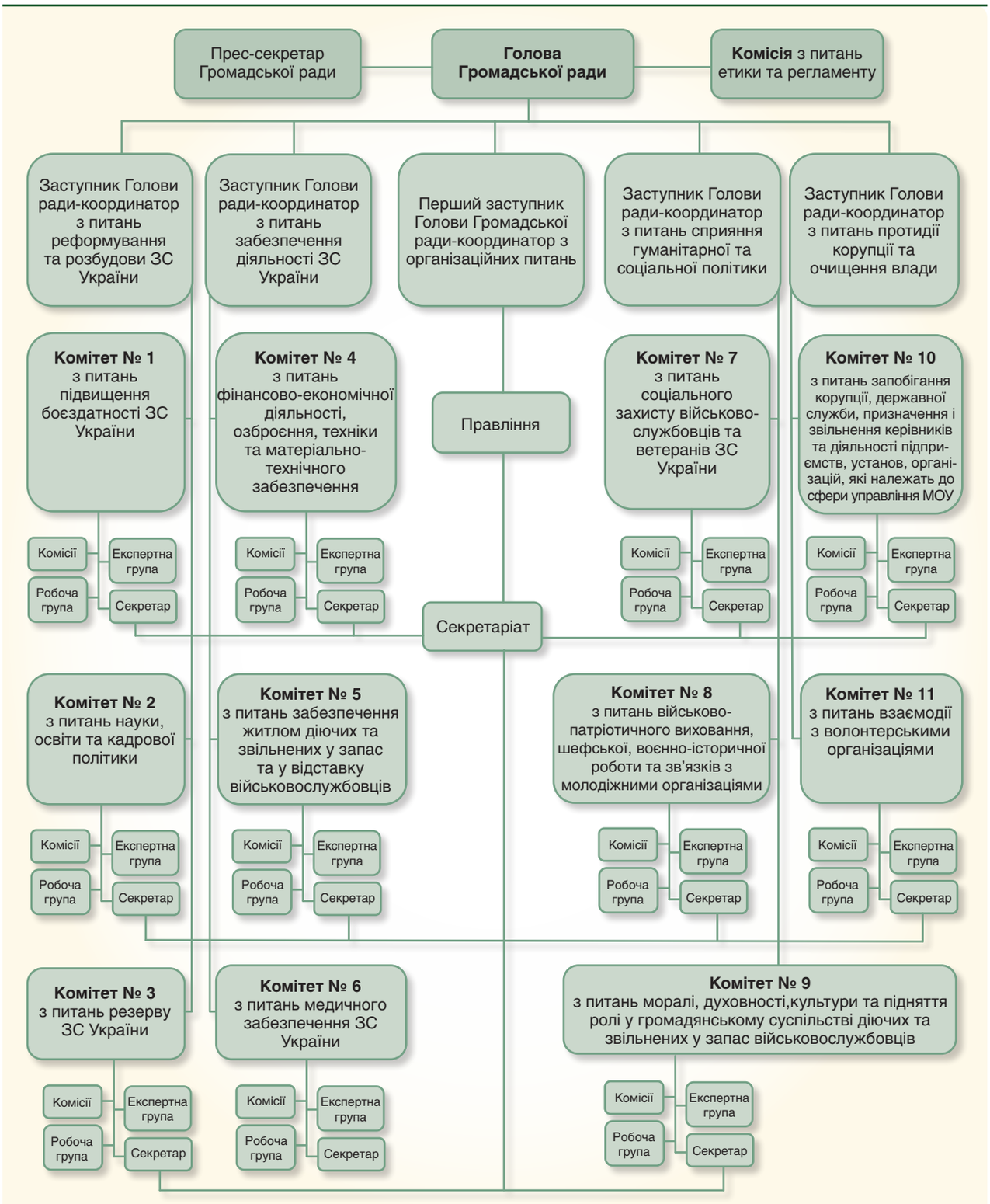

[6] Утворена і функціонує відповідно до вимог постанови Кабінету Міністрів України "Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики" (зі змінами) від 03.11.2010 № 996

До складу Громадської ради належать представники 35 інститутів громадянського суспільства, які обираються шляхом рейтингового голосування.

Голова Громадської ради – Гаращук Петро Григорович.

Протягом 2018 р. основні зусилля інститутів громадянського суспільства спрямовувалися на забезпечення участі громадськості в заходах з реалізації державної політики, врахування громадської думки під час прийняття управлінських рішень, наданні всебічної допомоги військам (силам), що беруть участь у проведенні операції Об'єднаних сил на території Донецької та Луганської областей.

Під час консультацій з громадськістю у 2018 р. обговорювалися такі питання:

- *стан виконання Плану дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016 – 2020 роках (Дорожньої карти оборонної реформи);*
- *напрями реалізації функцій і завдань Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил України щодо організації і забезпечення кібербезпеки в інформаційно-телекомунікаційних системах та кібероборони;*
- *заходи щодо поліпшення грошового забезпечення військовослужбовців Збройних Сил та пенсійного забезпечення осіб, звільнених у запас або у відставку;*
- *забезпечення житлом сімей військовослужбовців та розбудова житлової інфраструктури у військових містечках та на полігонах, зокрема на полігоні "Широкий Лан";*
- *медичне забезпечення військ, відповідність вимогам та сучасним потребам;*
- *результати моніторингу громадської думки про діяльність Міністерства оборони в питаннях розв'язання проблем квартирно-експлуатаційного забезпечення військ (сил), зокрема стан житлового забезпечення військовослужбовців, учасників антитерористичної операції (операції Об'єднаних сил), військовослужбовців, звільнених в запас або у відставку та членів їх сімей;*
- *проблеми національно-патріотичного виховання військовослужбовців та молоді.*

Координаційна рада з питань розвитку козацтва в Україні

Координаційна рада з питань розвитку козацтва в Україні складається з представників козацьких організацій (об'єднань, товариств), що є громадськими неприбутковими організаціями, які об'єднують громадян України на засадах єдності інтересів для забезпечення захисту своїх прав і свобод та задоволення інтересів щодо відродження історичних, патріотичних, господарських, культурних, духовних і моральних традицій Українського козацтва (схема 6.6).

Схема 6.6. Структура Координаційної ради з питань розвитку козацтва в Україні

Голова Координаційної ради – Міністр оборони України, який здійснює керівництво діяльністю Координаційної ради, затверджує персональний склад ради та вносить (у разі потреби) зміни до нього, призначає заступників голови та секретаря.

До складу Координаційної ради належать:

- заступник Міністра освіти і науки України – заступник голови Ради;
- заступник Міністра молоді та спорту України;
- заступник Міністра внутрішніх справ України;
- заступник голови Державної служби України з надзвичайних ситуацій;
- заступник Міністра культури України;
- заступник Голови Адміністрації Державної прикордонної служби України;
- керівники громадських організацій (представляють інтереси 24 козацьких організації, статутна діяльність яких пов'язана з відродженням традицій козацтва в Україні).

Основними завданнями Координаційної ради є:

- сприяння забезпеченню координації заходів з розвитку козацтва в Україні;
- проведення аналізу стану розвитку козацтва в Україні, налагодження конструктивного діалогу між органами державної влади та громадськими організаціями, статутна діяльність яких пов'язана з відродженням традицій козацтва в Україні.

Координаційна рада відповідно до покладених на неї завдань проводить такі заходи:

- проводить аналіз рішень органів державної влади з питань відродження традицій козацтва в Україні та підготовку відповідних пропозицій;
- бере участь у розробленні проектів нормативно-правових актів з питань розвитку козацтва в Україні;

- вносить Кабінетові Міністрів України пропозиції та рекомендації щодо реалізації державної політики у сфері відродження та розвитку історичних, патріотичних, військових та культурних традицій козацтва в Україні, залучення козацтва в Україні до процесу військово-патріотичного виховання та допризовної підготовки молоді, подолання наслідків надзвичайних ситуацій, охорони громадського порядку і державного кордону, участі у військових церемоніях, парадах тощо, сприяння охороні пам'яток історії та культури, відновленню історичних назв, пов'язаних з історією козацтва в Україні, надання державної підтримки організації та проведенню фестивалів козацької творчості, спортивних змагань;
- надає інформаційну та аналітичну допомогу органам державної влади, підприємствам, установам та організаціям з питань, що належать до її компетенції.

Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України

Для координації заходів, пов’язаних із забезпеченням у Збройних Силах вимог законодавства України щодо свободи совісті і віросповідання, участі в обговоренні проектів законодавчих та інших нормативно-правових актів, сприяння підвищенню морально-психологічної стійкості та готовності особового складу до захисту України, при Міністерстві оборони створена Рада у справах душпастирської опіки[7], як представницький міжконфесійний консультативно-дорадчий орган, який діє на громадських засадах (схема 6.7).

Схема 6.7. Рада у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України, на кінець 2018 р.

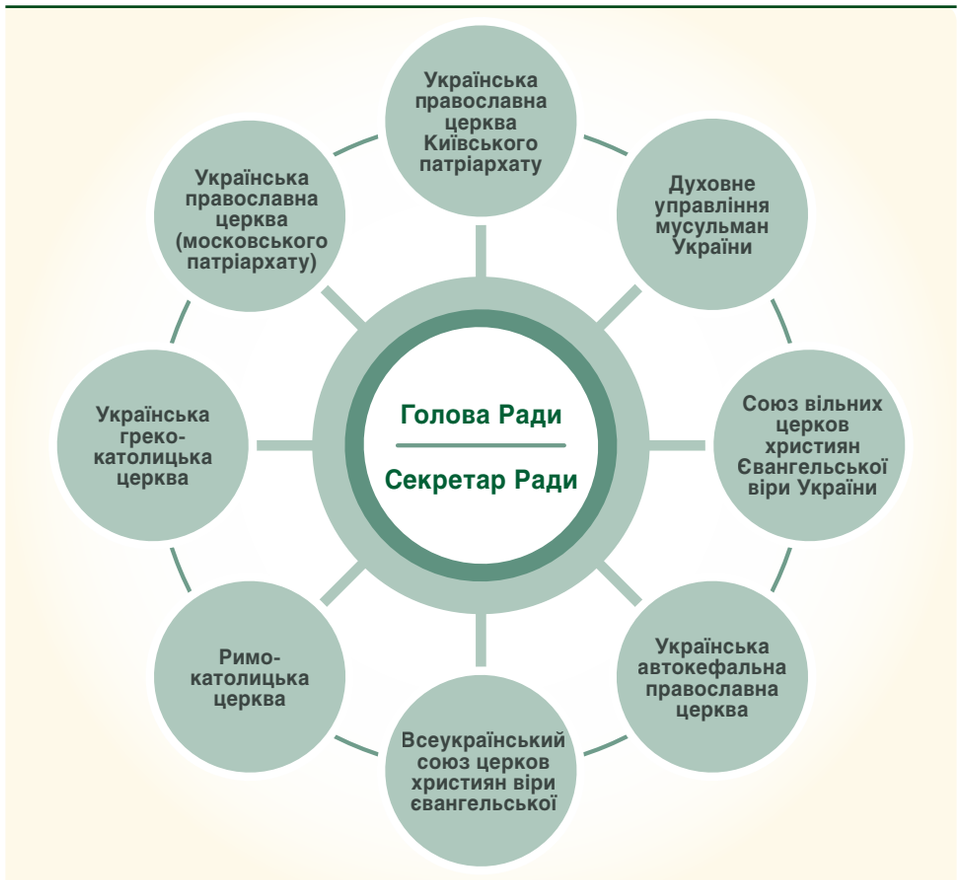

[7] Положення про Раду у справах душпастирської опіки при Міністерстві оборони України затверджено наказом Міністра оборони України від 17.03.2009 № 115 (із змінами)

Кількість церков (конфесій) у Раді не може перевищувати кількість релігійних організацій, які є членами Всеукраїнської ради церков та релігійних організацій.

Церкву (конфесію) представляють у Раді дві особи – відповідальний церкви за співробітництво зі Збройними Силами та його заступник.

Головування в Раді – почергове, строком на 1 рік. Протягом 2018 р. Раду очолював представник Української греко-католицької церкви, керівник Департаменту військового капеланства Патріаршої курії єпископ Михаїл (Колтун), секретар Ради – представник Всеукраїнського союзу церков євангельських християн-баптистів, пастор Василь Хіміч.

У 2018 р. відбулося п'ять засідань Ради. Діяльність Ради проводилася за двома пріоритетними напрямами – розбудова на багатоконфесійній основі служби військового духовенства (капеланської служби) та задоволення релігійних потреб військовослужбовців, у тому числі в районах проведення операції Об'єднаних сил.

Галузева двостороння соціально-економічна рада

Галузева двостороння соціально-економічна рада – двосторонній орган, який утворено на паритетних засадах із представників Міністерства оборони та галузевої професійної спілки, які здійснюють співробітництво в процесі формування та реалізації економічної та соціальної політики в оборонній галузі[8].

Відповідно до Закону України "Про соціальний діалог в Україні" та з метою забезпечення ведення соціального діалогу в Міністерстві оборони затверджено Склад повноважних представників від Міністерства оборони для участі в роботі Галузевої двосторонньої соціально-економічної ради[9].

[8] Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Положення про Галузеву двосторонню соціально-економічну раду" від 28.03.2017 № 181.

[9] Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Складу повноважних представників від Міністерства оборони України для участі в роботі Галузевої двосторонньої соціально-економічної ради" від 24.10.2018 № 533.

Галузева двостороння соціально-економічна рада має такі основні функції:

- *розгляд проектів нормативно-правових актів у сфері соціально-економічних і трудових відносин в оборонній галузі;*
- *сприяння веденню колективних переговорів, укладанню та виконанню Галузевої угоди між Міністерством оборони та профспілкою працівників Збройних Сил України на відповідний рік, колективних договорів на підприємствах галузі;*
- *сприяння запобіганню виникнення та врегулюванню колективних трудових спорів (конфліктів);*
- *вивчення та узагальнення досвіду ведення соціального діалогу на підприємствах та їх об'єднаннях, що належать до сфери управління Міністерства оборони;*
- *утворення за своїм рішенням комісій, робочих груп, проведення консультацій, узгоджувальних процедур.*

З метою оперативного вирішення питань соціального захисту працівників Збройних Сил у 2018 р. у складі Галузевої двосторонньої соціально-економічної ради утворено постійно діючі комісії з питань виробничо-економічної діяльності, оплати праці, охорони праці, охорони здоров'я та житлово-побутових гарантій.

Співголовами ради є перший заступник Міністра оборони України та голова Центрального комітету профспілки працівників Збройних Сил України, які одночасно є координаторами сторін соціального діалогу.

У 2018 р. на засіданнях ради та її комісій були підведені підсумки виконання Галузевої угоди між Міністерством оборони України та Центральним комітетом профспілки працівників Збройних Сил України на 2016–2018 рр., внесено пропозиції до проекту нової Галузевої угоди на 2019–2021 рр., обговорено звітну доповідь Центрального комітету профспілки за період 2012–2017 рр. та виступи делегатів VI-го з'їзду профспілки працівників Збройних Сил України в частині оплати праці та медичного забезпечення працівників[10].

Рада волонтерів при Міністерстві оборони України

Для здійснення функції громадського контролю і моніторингом діяльності та реформування Збройних Сил вже 5 років діє Рада волонтерів, яка співпрацює з керівництвом військового відомства та з профільними фахівцями на всіх рівнях відповідальності.

Упродовж 2018 р. представники Ради волонтерів продовжували збирати та аналізувати матеріали щодо проблемних питань з матеріально-технічного забезпечення, ремонту та вдосконалення військової техніки, побудови (придбання) житла для військовослужбовців, морально-психологічного стану особового стану, заохочень та стягнень.

Протягом 2018 р. члени Ради волонтерів брали участь:

- у підготовці та супроводі у комітетах Верховної Ради України законопроектів "Про протимінну діяльність", "Про національну безпеку", "Про внесення змін до законів України "Про Збройні Сили України" та "Про оборону України"

[10] Профспілка працівників Збройних Сил утворена на Установчому з'їзді 23 квітня 1992 року (вибрані її керівні органи, прийнято Статут). Правовою основою взаємовідносин між командирами (начальниками) та галузевими профспілковими організаціями є наказ Міністра оборони України "Про професійну спілку працівників Збройних Сил України" від 22.06.1992 № 89. Профспілка працівників Збройних Сил нараховує біля 50 тис. членів, які об'єднуються в 7 територіальних комітетів.

(щодо здійснення Збройними Силами цивільно-військового співробітництва)" (прийняті), "Про військову поліцію" (розглядається);

- у внесенні змін до постанови Кабінету Міністрів України від 07.03.2012 № 176 "Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на фінансову підтримку громадських об'єднань ветеранів";
- у роботі Проектного офісу з аналізу загальнодержавної системи надання пільг, послуг та виплат ветеранам війни та учасникам АТО/ООС, у межах підготовки та створення Міністерства ветеранів;
- у роботі щодо вдосконалення тимчасового порядку про перебування цивільних осіб в зоні проведення ООС;
- у роботі з представниками Міністерства оборони та корпорації "Богдан" з удосконалення автотранспортного засобу для здійснення медичної евакуації;
- в організації та проведенні Всеукраїнського волонтерського форуму;
- в організації та проведенні заходів української скаутської організації "Пласт" і Всеукраїнської дитячо-юнацької військово-патріотичної гри "Сокіл" ("Джура");
- у співпраці зі Службою безпеки України під час підготовки і проведення форуму в Херсонській області в рамках реалізації спільного проекту "Росія агресор" за участю Міністерства інформаційної політики України, Ради національної безпеки і оборони України та Служби безпеки України;
- у проведенні навчально-тренувальних заходів з підвищення кваліфікації фахівців з тактичної медицини.

У 2018 р. продовжено збір даних силами профільних громадських об'єднань, аналіз та підготовка інформаційних матеріалів для інформування населення щодо російської агресії, даних щодо потреб, організації та надання військовослужбовцям усіх доступних видів волонтерської допомоги.

Проектний офіс реформ Міністерства оборони України

Діяльність Проектного офісу реформ Міністерства оборони України у 2018 р. була зосереджена на таких напрямах:

- *харчування особового складу Збройних Сил;*
- *закупівлі Міністерства оборони та Збройних Сил;*
- *військова освіта і наука;*
- *медицина;*
- *впровадження проектно-програмного менеджменту;*
- *професійний сержантський корпус.*

Основні результати спільної діяльності у 2018 р. консультативно-дорадчого органу та структурних підрозділів Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил в ході досягнення цілей оборонної реформи:

- у межах реформи системи продовольчого забезпечення та харчування станом військовослужбовці більше ніж 70 військових частин харчуються за новою системою харчування;
- розроблені нормативно-правові акти щодо здійснення прямих закупівель Міністерством оборони продукції, робіт та послуг оборонного призначення за імпортом та проект концепції створення системи державного гарантування якості оборонної продукції в Україні;
- у рамках реформи військової освіти і науки розпочато проект з удосконалення (розвитку) системи військової освіти та підвищення якості підготовки військових фахівців за стандартами НАТО, розроблено і змонтовано онлайн курс зі зміцнення доброчесності та запобігання корупції у Збройних Силах;
- завершено проект з формування Головного військово-медичного управління;
- у межах упровадження проектно-програмного менеджменту закладено сучасну методологічну базу для виконання стратегічних цілей та розпочато її пілотне тестування на 15 пріоритетних проектах, визначених Міністерством оборони;
- з метою розвитку професійного сержантського корпусу удосконалено нормативно-правову базу щодо покращення соціального забезпечення сержантського та старшинського складу.

Діяльність консультативно-дорадчих органів при Міністерстві оборони є складовою механізму демократичного цивільного контролю і спрямована на забезпечення принципів прозорості (відкритості) у роботі органів військового управління, проведенні громадських експертиз окремих питань діяльності Збройних Сил, врахування громадської думки під час прийняття управлінських рішень та моніторингу суспільної позиції про функціонування оборонного відомства, поданні відповідних пропозицій для подальшого розв'язання суспільно-значущих проблем.

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ НА СВОБОДУ СОВІСТІ ТА ВІРОСПОВІДАННЯ

Забезпечення конституційного права військовослужбовців на свободу совісті та віросповідання у Збройних Силах здійснюють структурні підрозділи (посадові особи) Міністерства оборони і Збройних Сил з питань служби військового духовенства (капеланської служби) та військові священики (капелани), які належать до служби військового духовенства (капеланської служби).

Служба військового духовенства (капеланська служба) у Збройних Силах

Діяльність служби військового духовенства (капеланської служби) щодо задоволення релігійних потреб здійснюється на основі принципів:

- забезпечення конституційного права громадян на свободу світогляду і віросповідання;
- добровільності участі військовослужбовців у богослужіннях, релігійних обрядах та інших заходах, рівності представників всіх віросповідань, які проходять службу у Збройних Силах, щодо задоволення їх релігійних потреб;
- взаємного невтручання військового командування та релігійних організацій у діяльність один одного;
- поваги, толерантного ставлення до віруючих та військових священиків (капеланів) усіх релігійних організацій;
- рівноправності доступу до духовних центрів представників різних релігійних організацій, що зареєстровані та діють відповідно до законодавства України.

Станом на кінець 2018 р. у Збройних Силах введено 123 штатних посади “військовий священик (капелан)” та призначено на них 84 священнослужителів, які виконують свою місію “Бути поруч” у бойових військових частинах, медичних закладах, військових навчальних закладах та навчальних центрах (діаграма 6.1).

Діаграма 6.1. Розподіл посад військових священників (капеланів) по видах, родах військ (сил) Збройних Сил, на кінець 2018 р.

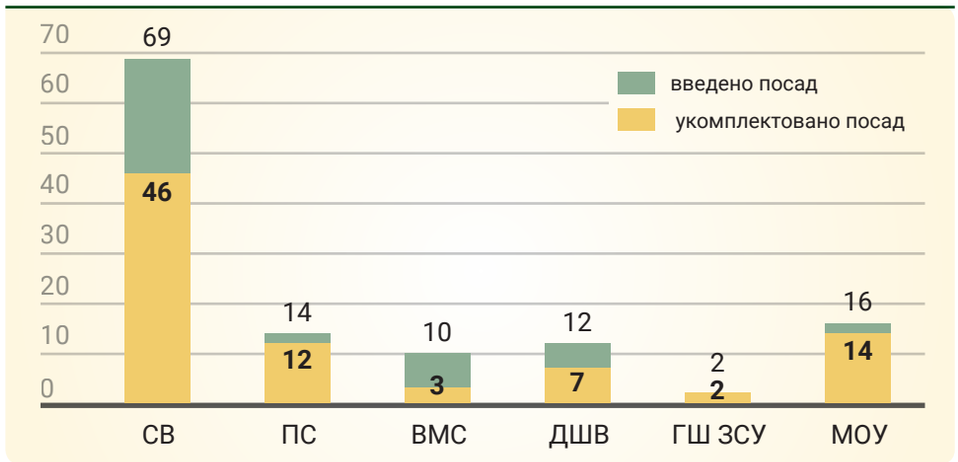

До служби військового духовенства (капеланської служби) Збройних Сил, на основі результатів анонімних опитувань, що визначають рівень релігійності військовослужбовців (діаграма 6.2), увійшли священнослужителі Української православної церкви Київського патріархату (у подальшому – Православної Церкви України, Української греко-католицької церкви, Української церкви християн віри євангельської, Української вільної церкви християн віри євангельської, Всеукраїнського союзу церков євангельських християн – баптистів, Релігійного центру Божої церкви християн віри євангельської України (діаграма 6.3).

Діаграма 6.2. Релігійність військово-службовців Збройних Сил

Діаграма 6.3. Основні віросповідання військово-службовців Збройних Сил та членів їх сімей

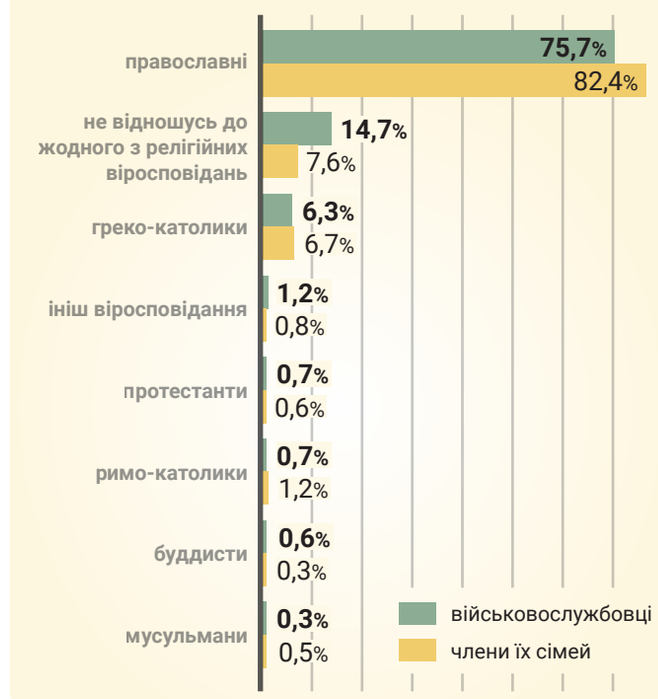

Визначено порядок організації діяльності і використання духовних центрів Збройних Сил України[11], яким встановлено рівноправність доступу до них представників різних релігійних організацій, що зареєстровані та діють відповідно до законодавства України.

[11] Затверджено наказом Генерального штабу від 20.11.2018 № 417

Діаграма 6.4. Ставлення військовослужбовців до служби військового духовенства (капеланської служби) у Збройних Силах

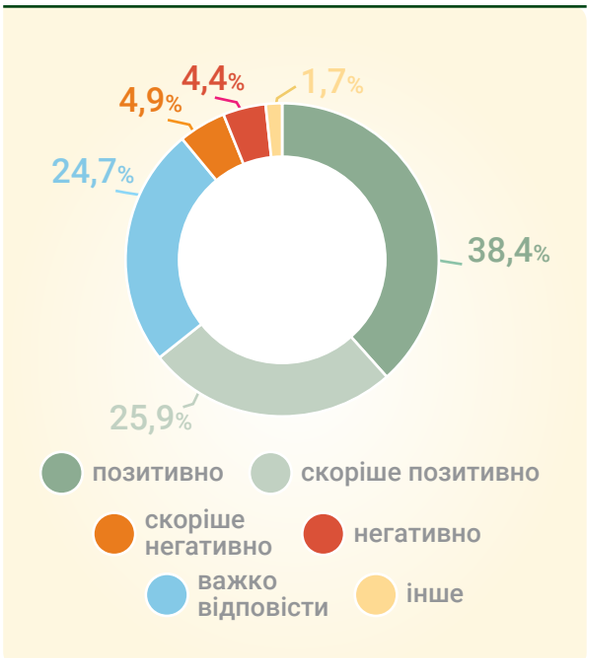

Для посилення духовної опіки особового складу в районі проведення операції Об'єднаних сил упродовж 2018 р. було залучено 256 священнослужителів на волонтерських засадах.

У серпні 2018 р. проведено другий базовий курс підготовки військових священиків (капеланів) на базі Військової академії (м. Одеса), який успішно завершили 24 військові священики (капелани).

Для розвитку служби військового духовенства у Збройних Силах активно проводяться заходи міжнародної співпраці та обміну досвідом з представниками капеланських служб збройних сил США, Канади та Латвійської республіки.

Подальший розвиток служби військового духовенства є важливим аспектом розвитку та формування сучасних Збройних Сил у контексті забезпечення конституційного права військовослужбовців на свободу совісті та віросповідання (діаграма 6.4).

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ ПРАВ ТА МОЖЛИВОСТЕЙ ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ

Забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків (ґендерна рівність) займає центральне місце у системі прав людини та європейських цінностей.

Одним з фундаментальних принципів Статуту ООН, який було прийнято у 1945 р., є "рівні права чоловіків та жінок", а також захист та просування прав жінок.

Україна долучилась до виконання ключових міжнародних зобов'язань щодо забезпечення ґендерної рівності. Забезпечення рівних прав та можливостей, розвиток професійної кар'єри для військовослужбовців – жінок та військовослужбовців – чоловіків є одним з пріоритетів військового керівництва.

Стан впровадження державної ґендерної політики у Збройних Силах

У Збройних Силах проходять військову службу і працюють близько 56 тис. жінок, що складає близько 22% від загальної чисельності особового складу, у тому числі понад 26 тис. військовослужбовців – жінок, з яких 3,5 тис. – офіцери (4% старших офіцерів становлять жінки).

Значна частина жінок добровільно стала на захист незалежності та територіальної цілісності України. В районі проведення операції Об'єднаних сил близько 10% особового складу складають військовослужбовці – жінки та працівники

Збройних Сил. Статус учасника бойових дій за час проведення АТО/ООС отримали понад 7 тис. військовослужбовців – жінок.

Подальшому розширенню можливостей жінок та скороченню ґендерного розриву у військах (силах) сприятиме реалізація вимог Закону України "Про внесення змін до деяких законів України щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків під час проходження військової служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях", який набув чинності 27 жовтня 2018 р. та спрямований на забезпечення прав жінок виконувати військовий обов'язок на рівних засадах із чоловіками (за винятком випадків, передбачених законодавством з питань охорони материнства та дитинства, а також заборони дискримінації за ознакою статі).

Ґендерні аспекти враховано в системі підготовки військових кадрів у вищих військових навчальних закладах у програмах навчальних дисциплін гуманітарного спрямування. Пілотний проект щодо уніфікованого підходу з врахування ґендерного аспекту в освітніх програмах реалізується у Військовому інституті Київського національного університету ім. Т.Г.Шевченка та Національного університету оборони України ім. Івана Черняховського.

Крім того, з 2019 р. жінкам дозволено вступати до військових ліцеїв, зокрема у 2019 р. відбудеться перший набір дівчат на навчання до Київського військового ліцею ім. Івана Богуна.

Відсоток військовослужбовців – жінок, які у 2018 р. вступили до вищих військових навчальних закладів та військових навчальних підрозділів закладів вищої освіти становить близько 8% від загальної кількості особового складу, зарахованого на навчання.

Під час святкування 27-ї річниці незалежності України вперше в історії держави брав участь зведений підрозділ військовослужбовців – жінок, який під час військового параду на Майдані незалежності впевнено продемонстрував свій стройовий вишкіл.

Для реалізації державної ґендерної політики у 2018 р. вжито таких заходів:

- у Генеральному штабі Збройних Сил створено робочу групу з реалізації завдань Цілі партнерства G0013 "Ґендерні питання у Збройних Силах України" в рамках партнерства Україна – НАТО;
- опрацьовано типові обов'язки (завдання) уповноваженого з ґендерних питань – радника керівника (начальника) структурного підрозділу апарату Міністерства оборони, вищих військових навчальних закладах, установ, закладів культури, підрозділів Збройних Сил (у 2018 р. призначено 57 радників з ґендерних питань);
- на офіційному веб-сайті Міністерства оборони постійно здійснюється інформаційне наповнення розділу " Ґендерні питання у сфері безпеки";
- визначено переліки військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського та старшинського складу і тарифних переліків цих посад[12]. Для військовослужбовців – жінок стали доступними всі військово-облікові спеціальності рядового, сержантського і старшинського складу, у тому числі "бойові";
- підвищено ґендерну компетентність особового складу на семінарах, тренінгах та "круглих столах", зокрема: "Суть та етапи ґендерно-орієнтованого бюджетування", "Ґендер для прес-офіцерів", "Щодо удосконалення механізму ґендерно-правової експертизи";
- у рамках патріотичного спецпроекту "Історії українських воїнів" видано книгу "Пророцтво Жани", яка присвячена військовослужбовцям – жінкам – учасницям АТО (ООС) на Сході України;
- проведено анонімні соціологічні дослідження щодо ґендерно-зумовленого насильства і проявів дискримінації за ознаками статі та дотримання вимог законодавства при призначенні на вищі посади військовослужбовців – жінок з врахуванням їх професійної компетенції;
- організовано висвітлення ґендерної тематики на сторінках військових засобів масової інформації;
- забезпечено проведення брифінгів, надання інтерв'ю для засобів масової інформації.

Допомога міжнародних партнерів (організацій) в імплементації ґендерних аспектів у діяльність Збройних Сил

Надійними партнерами в інтеграції ґендерної політики у діяльність Збройних Сил є представники міжнародних організацій – ООН, ОБСЄ та НАТО, які надають всебічну підтримку у досягненні світових стандартів ґендерної рівності, сприяють посиленню ґендерних чинників в діяльності оборонного відомства, а також участі військовослужбовців-жінок в операціях з підтримання миру та безпеки в складі національних контингентів та персоналу.

Спільно з представниками міжнародних організацій організовано та проведено зустрічі, наради, семінари, тренінги та консультації, на яких обговорено проблемні питання щодо впровадження державної ґендерної політики у діяльність військ (сил).

Експертами міжнародних організацій проведено вивчення ґендерного впливу та моніторинг ґендерно-чутливих питань у діяльності Збройних Сил, за результатами яких розроблені методичні посібники та рекомендації, розповсюджені в структурних підрозділах Міністерства оборони, Генерального штабу, органах військового управління та військах (силах) для використання у повсякденній службовій діяльності під час прийняття управлінських та кадрових рішень, а саме:

[12] Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження переліків військово-облікових спеціальностей і штатних посад рядового, сержантського і старшинського складу і тарифних переліків посад вищезазначених військовослужбовців" № 627 від 13.12.2018 (зареєстрований в Міністерстві юстиції України 28.12.2018 за № 1507/32959).

- "Оцінка ґендерного впливу";
- "Рекомендації щодо ролі представників військового командування у запобіганні та протидії домашньому насильству в сім'ях військовослужбовців та демобілізованого особового складу Збройних Сил України";
- "Навчально-методичний посібник для фахівців сектору безпеки і оборони "Жінки. Мир. Безпека";
- "Аналіз вразливості жінок та чоловіків в контексті децентралізації на територіях України, що постраждали від конфлікту" та інші.

В межах партнерства Україна – НАТО за ініціативою представників Альянсу для реалізації додано оновлену Ціль партнерства G0013 "Ґендерні перспективи", яка спрямована на виконання основних положень Національного плану дій з імплементації резолюції РБ ООН 1325 "Жінки, мир, безпека" на період до 2020 року[13].

Врахування ґендерної складової у процесі функціонування та розвитку Збройних Сил сприятиме підвищенню ефективності їх діяльності. Значний обсяг завдань, які виконують військовослужбовці – жінки у військах (силах), у тому числі в районі проведення операції Об'єднаних сил на адміністративних та "бойових" посадах, свідчить про актуальність ґендерної рівності як важливого чинника зміцнення оборонних спроможностей України.

Подальше активне залучення жіноцтва до військової сфери відкриває нові можливості для них, що є однією з умов наближення нашої держави до європейського та євроатлантичного суспільства та одночасно дає змогу максимально ефективно використовувати наявний людський ресурс.

РЕАЛІЗАЦІЯ СОЦІАЛЬНИХ ГАРАНТІЙ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ І ЧЛЕНІВ ЇХ СІМЕЙ

Професіоналізація Збройних Сил тісно пов'язана із забезпеченням конкурентоспроможності військової служби на ринку праці. Це потребує дотримання соціальних гарантій військовослужбовців та членів їх сімей – грошового та інших видів забезпечення в обсязі, який відповідає умовам військової служби і стимулює збереження кваліфікованих військових кадрів та залучення до армії освіченої і свідомої молоді. Держава може очікувати та вправі вимагати від військовослужбовця ефективного виконання ним своїх обов'язків лише за умов дотримання наданих йому соціальних гарантій.

Грошове забезпечення військовослужбовців

У 2018 р. видатки за фондом грошового забезпечення становили 34,8 млрд грн. (на 14,8% більше, ніж у 2017 р.), що в свою чергу дало змогу збільшити розміри грошового забезпечення військовослужбовців порівняно з 2017 р. у середньому на 10% (діаграма 6.5).

Діаграма 6.5. Розміри грошового забезпечення військовослужбовців у 2017 – 2018 рр., *тис грн.*

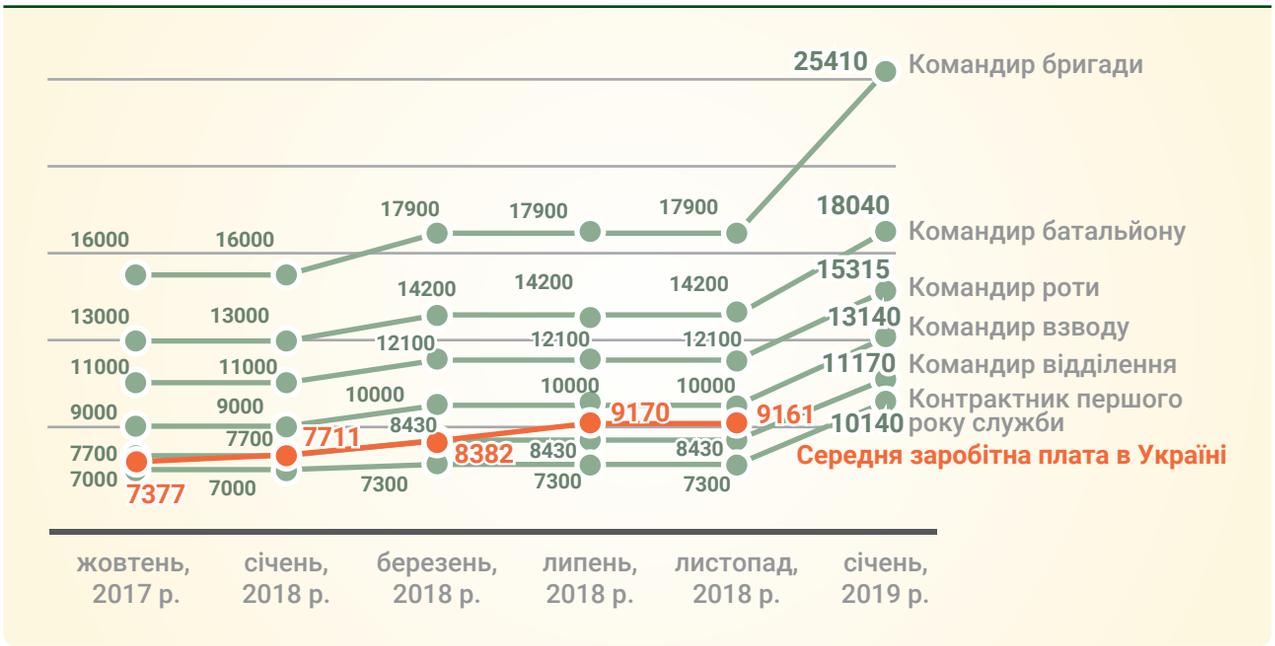

[13] Затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.02.2016 №113 (у редакції розпорядження Кабінету Міністрів України від 05.09.2018 №637-р)

Такі обсяги фінансування у 2018 р. забезпечили можливість здійснити виплати (таблиця 6.1):

- щомісячного грошового забезпечення;
- інших обов'язкових одноразових виплат;
- винагороди за безпосередню участь в антитерористичній операції, а з 01.05.2018 – у заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації;
- грошової допомоги для оздоровлення;
- матеріальної допомоги для вирішення соціально-побутових питань 10% особового складу.

Таблиця 6.1. Середні розміри місячного грошового забезпечення військовослужбовців за основними типовими посадами станом на грудень 2018 р.

Типова посада	Розмір місячного грошового забезпечення військовослужбовців (грн)		
	Сухопутних військ	Десантно-штурмових військ та морської піхоти	Сил спеціальних операцій ЗС України
Командир бригади **(полковник)**	17 900	19 000	–
Командир полку **(полковник)**	16 800	17 800	19 560
Командир батальйону **(підполковник)**	14 200	15 780	17 540
Командир роти **(капітан)**	12 100	13 750	15 730
Командир взводу **(лейтенант)**	10 000	11 900	13 830
Командир відділення **(мол. сержант)**	8 430	10 390	12 150
Стрілець **(солдат)**	7 630	9 480	11 240

Законом України "Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей" передбачено виплату одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві.

Видатки на виплату одноразової грошової допомоги у 2018 р. становили 1 917,3 млн грн. Комісією Міністерства оборони з розгляду питань, пов'язаних із призначенням і виплатою одноразової грошової допомоги та компенсаційних сум, прийнято рішення про призначення одноразової грошової допомоги 6 510 особам на суму 2 329,7 млрд грн., з них:

- у зв'язку із загибеллю (смертю) – сім'ям 412 загиблих (померлих) військовослужбовців на 363,1 млн грн.;
- у зв'язку з пораненням або встановленням інвалідності – 6 098 особам на суму 1 966,6 млн грн.

Виплачено одноразова грошова допомога 5 448 особам на суму 1 917,3 млн грн., з них:

- *у зв'язку із загибеллю (смертю) – сім'ям 346 загиблих (померлих) військовослужбовців на суму 298,8 млн грн., у тому числі сім'ям 208 загиблих учасників ООС (АТО) – 188,0 млн грн.;*
- *у зв'язку з пораненням або встановленням інвалідності – 5 102 особам на суму 1 618,5 млн грн., у тому числі 3 558 особам, які брали участь в ООС (АТО) – 1 248,8 млн грн.*

Одноразова грошова допомога у 2018 р. надавалася за таких умов:

- у разі загибелі (смерті) військовослужбовця – під час виконання обов'язків військової служби[14] та під час проходження військової служби[15];
- у разі встановлення інвалідності – внаслідок поранення (травми, контузії, каліцтва, захворювання), пов'язаного з виконанням обов'язків військової служби, захистом Батьківщини (крім військовослужбовців строкової служби, військовозобов'язаних, резервістів)[16], пов'язаної з проходженням військової служби (крім військовослужбовців строкової служби, військовозобов'язаних, резервістів) та військовослужбовцю строкової військової служби (військовозобов'язаному або резервісту)[17] внаслідок поранення (контузії, травми або каліцтва), при виконанні обов'язків військової служби, або не пізніше ніж через три місяці після звільнення із служби (закінчення зборів, проходження служби у військовому резерві) але внаслідок захворювання або нещасного випадку, що мали місце в період проходження строкової військової служби[18].

Грошове забезпечення військовослужбовців, які беруть участь в заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації (операції Об'єднаних сил)

Розміри винагороди у 2018 р. за безпосередню участь в заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації (операції Об'єднаних сил) чи в антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду становили[19]:

- на лінії бойового зіткнення на глибину ротних опорних пунктів першого ешелону – 10 000 грн.;
- в інших місцях дислокації в межах визначеного району – 4 500,0 грн.
- Крім того, військовослужбовцям, які брали безпосередню участь в заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації чи в антитерористичній операції, збільшено винагороди:
- за успішне виконання завдання – від 60 900 до 365 400 грн. (виплачується на з'єднання, окрему військову частину, установу);
- за знищену (захоплену) техніку – від 12 180 до 243 600 грн. (розподіляється між військовослужбовцями, які беруть безпосередню участь у знищенні (захопленні) техніки, в залежності від їх особистого внеску);
- за безпосередню участь в бойових діях – 1 000 грн. за кожну добу такої участі.

[14] 750-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року (на 01.01.2018 – 1762 грн.) – 1 321 500 грн.

[15] 500-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року (на 01.01.2018 – 1762 грн.) – 881 000 грн.

[16] I група – 400-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 704 800 грн., II група – 300-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 528 600 грн., III група – 250-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 440 500 грн.

[17] I група – 120-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 211 440 грн., II група – 90-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 158 580 грн., III група – 70-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 123 340 грн.

[18] I група – 120-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 211 440 грн., II група – 90-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 158 580 грн., III група – 70-кратний прожитковий мінімум, встановлений для працездатних осіб на 1 січня календарного року – 123 340 грн.

[19] Наказ Міністерства оборони України "Про затвердження Інструкції про розміри і порядок виплати винагороди військовослужбовцям Збройних Сил України та Державної спеціальної служби транспорту за безпосередню участь у воєнних конфліктах, в заходах із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації чи в антитерористичній операції, інших заходах в умовах особливого періоду" від 10.02.2016 № 67

Стан забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей, у тому числі постійним та службовим житлом

У 2018 р. забезпечено житлом 1 509 сімей військовослужбовців, з них:

- *649 – службовим житлом;*
- *429 – квартирами для постійного проживання;*
- *431 – грошовою компенсацією за належне для отримання житлове приміщення.*

Протягом останніх 5 років забезпечено житлом та грошовою компенсацією за належне для отримання житло 5 709 сімей військовослужбовців Збройних Сил, у тому числі:

- *2 478 сімей отримали службові квартири;*
- *2 103 сім'ї отримали житло для постійного проживання;*
- *1 128 сім'ям виплачено грошову компенсацію за належне для отримання житлове приміщення.*

У 2018 р. істотно збільшено фінансування будівництва та придбання житла (діаграма 6.6).

Діаграма 6.6. Фінансування будівництва (придбання) житла у 2014 – 2018 рр., *млн грн.*

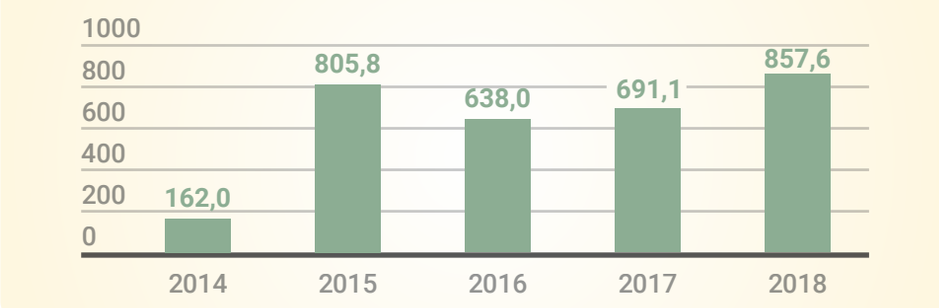

Станом на кінець 2018 р. на квартирному обліку перебувають 48 134 сім'ї військовослужбовців, у тому числі ті, що перебувають на квартирному обліку 10 та більше років – 26 993 сім'ї (діаграма 6.7).

Діаграма 6.7. Кількість військовослужбовців та осіб, звільнених з військової служби в запас або відставку, що перебувають на квартирному обліку в гарнізонах, на кінець 2018 р.

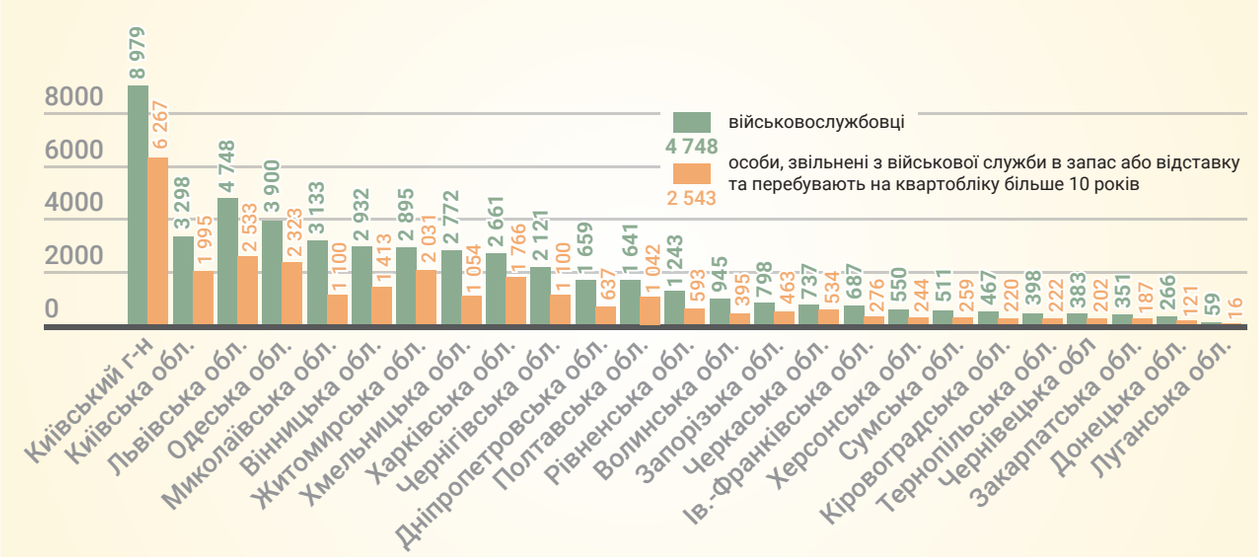

Діаграма 6.8. Стан забезпечення житлом військовослужбовців у 2014 – 2018 рр., *осіб*

Діаграма 6.10. Стан забезпечення житлом сімей військовослужбовців, загиблих під час АТО (ООС) у 2014 – 2018 рр.

Протягом 2014 – 2018 рр. забезпечено житлом 5 709 сімей військовослужбовців, у тому числі 1 128 – шляхом виплати їм грошової компенсації за належне для отримання житло (діаграма 6.8).

Протягом всього часу проведення антитерористичної операції (ООС) з фондів Міністерства оборони отримали житло 1 889 учасників АТО (ООС), у тому числі 92 військовослужбовця, що отримали поранення (діаграма 6.9).

За час проведення антитерористичної операції (ООС) з різних джерел забезпечено житлом 145 сімей, з них за рахунок житлового фонду Міністерства оборони – 60 сімей (діаграма 6.10).

Діаграма 6.9. Стан забезпечення житлом військовослужбовців – учасників АТО (ООС) у 2014 – 2018 рр.

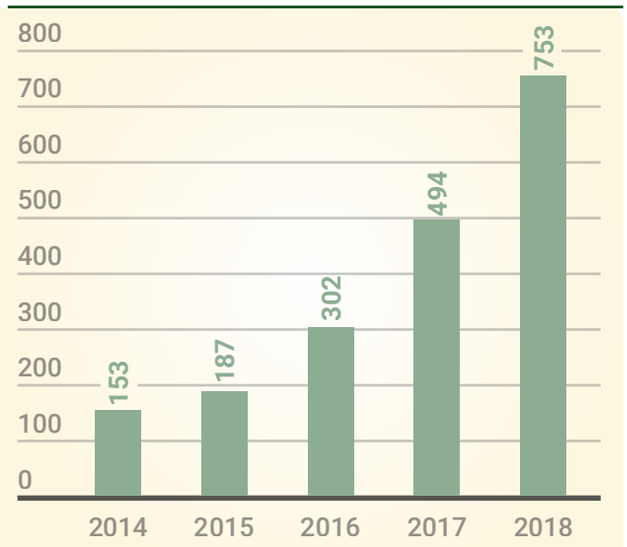

Створення фонду службового житла для розміщення військовослужбовців військової служби за контрактом

Відповідно до розподілу видатків Міністерства оборони на 2018 р. на заходи з переобладнання казарм виділено 38,77 млн грн., за рахунок яких переобладнано військові будівлі у спеціально пристосовані казарми у м. Одеса місткістю 347 ліжко-місць, у м. Очаків місткістю 64 ліжко-місць.

Діаграма 6.11. Стан забезпечення службовим житлом військовослужбовців за контрактом на кінець 2018 р., *ліжко-місць*

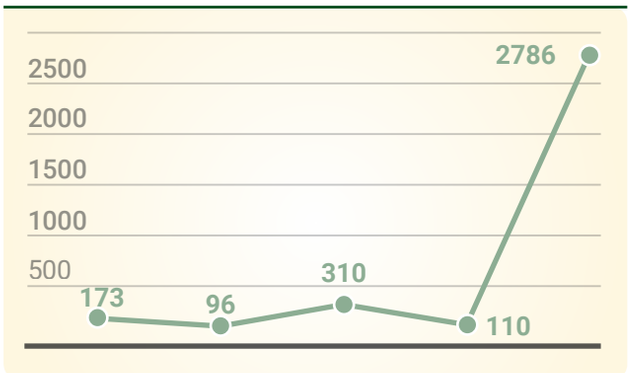

Для створення належних умов для розміщення військовослужбовців військової служби за контрактом Міністерство оборони загалом передбачило 1,51 млрд грн. для будівництва 184 казарм поліпшеного планування, що дасть змогу забезпечити житловими приміщеннями 23 тис. військовослужбовців за контрактом. За підсумками року роботи завершено на 19 об'єктах загальною місткістю 2 375 ліжко-місць.

На кінець 2018 р. переобладнано 3 військові будівлі у спеціально пристосовані казарми загальною місткістю 411 ліжко-місць та побудовано 19 казарм поліпшеного планування загальною місткістю 2 375 ліжко-місць (діаграма 6.11).

Медичне забезпечення військовослужбовців та працівників Збройних Сил

Станом на кінець 2018 р. медичним забезпеченням у закладах охорони здоров'я в системі Міністерства оборони охоплено близько 1,2 млн осіб, з них:

- військовослужбовців – 250 тис.;
- пенсіонерів Міністерства оборони (ветерани військової служби, ветерани війни, учасники ліквідації наслідків аварії на ЧАЕС та інші) – 330 тис.;
- членів сімей військовослужбовців і пенсіонерів Міністерства оборони – 585 тис.;
- працівників Збройних Сил, які працюють у шкідливих умовах – 47 тис.

Охопленість і структура пацієнтів лікувальних та оздоровчих закладів Міністерства оборони представлені на діаграмах 6.12, 6.13, 6.14.

Для проведення санаторно-курортного лікування та медичної реабілітації військовослужбовців, учасників АТО/ООС та інших категорій у Міністерстві оборони існує 4 заклади санаторно-курортного лікування та медичної реабілітації і 2 санаторних відділення в структурі Військово-медичних клінічних центрів регіонів.

Їх загальна штатна ліжкова місткість становить 1650 ліжок (схема 6.8).

Схема 6.8. Санаторно-курортні заклади Міністерства оборони

Діаграма 6.12. Кількість осіб, які пройшли стаціонарне лікування у закладах охорони здоров'я в системі Міноборони у 2017 – 2018 рр., *тис. осіб*

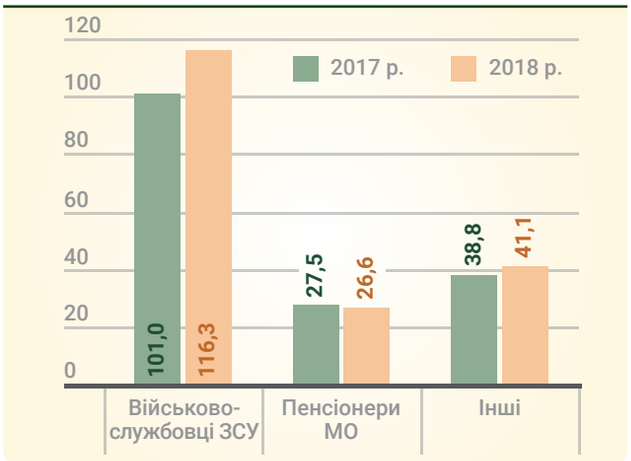

Даграма 6.13. Соціальна структура пацієнтів, які пройшли лікування у закладах охорони здоров'я в системі Міноборони у 2018 р.

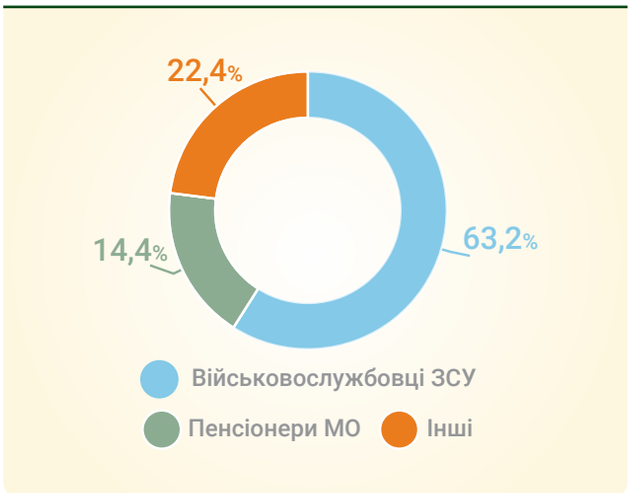

Діаграма 6.14. Кількість осіб, які пройшли лікування та оздоровлення у Центрах медичної реабілітації та санаторного лікування Збройних Сил у 2017 – 2018 рр., *осіб*

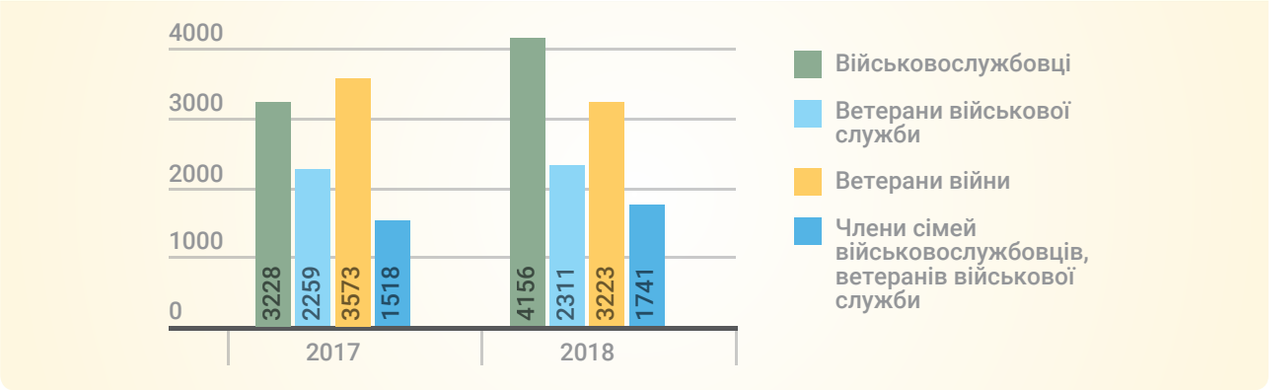

Продовольче забезпечення військовослужбовців Збройних Сил та впровадження реформи системи харчування

У 2018 р. тривало реформування системи продовольчого забезпечення Збройних Сил, спрямоване на її адаптацію до стандартів НАТО відповідно до завдань, визначених Державною програмою розвитку Збройних Сил України на період до 2020 року (схема 6.9).

Схема 6.9. Система харчування військовослужбовців Збройних Сил України

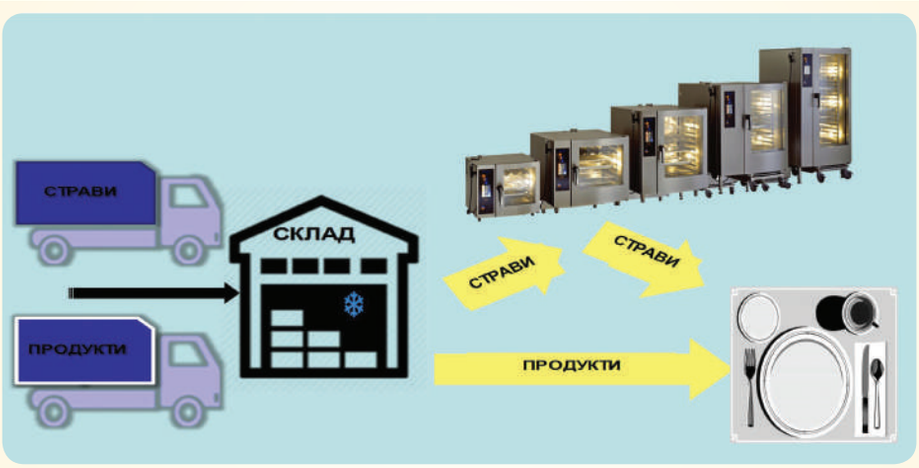

Головний принцип нової системи харчування – здійснення харчування військовослужбовців відповідно до Каталогу продуктів з прив'язкою не до встановлених норм, а до ціни та калорійності, з одночасним обмеженням максимальної ціни та збереженням мінімально-необхідної кількості калорій – у межах 3 000 – 6 000 ккал для харчування одного військовослужбовця на добу.

Каталог продуктів являє собою асортимент продуктів для харчування військовослужбовців, де кожен з цих продуктів має визначену ціну та калорійність за одиницю (визначається за результатами проведених торгів). При цьому основну роль відіграє вимога щодо ціни та калорійності, які не можуть бути меншими за вказані у каталозі продуктів.

Впровадження нової системи харчування привнесло такі позитивні зміни щодо розширення раціону військовослужбовців:

- збільшення м'ясної групи на 40%, (забезпечило повноцінність виходу готової страви, раціональне використання складських потужностей та поліпшило смакову якість страв);
- збільшення овочево-круп'яної групи на 11% (додано 18 найменувань: рис довгозернистий пропарений, рис полірований, баклажани свіжі, кабачки свіжі, капуста кольорова, перець болгарський, салат, томат свіжий, цибуля зелена, петрушка, укріп, часник, шампіньйони свіжі);
- збільшення питомої ваги рису та гречки (78%) по відношенню до інших круп (22%).

Військовослужбовці додатково забезпечуються свіжими сезонними фруктами, кисломолочними продуктами, соками та напоями, кондитерськими та хлібобулочними виробами, спеціями та готовими соусами.

Нова система харчування довела на практиці свою ефективність, доцільність та отримала позитивні відгуки від кінцевого споживача – військовослужбовців Збройних Сил.

Норми продовольчого забезпечення військовослужбовців Збройних Сил (у тому числі сухого пайка)

Каталогом продуктів харчування, затвердженим Міністром оборони України визначено 398 найменувань, серед яких:

овочів – 76
круп – 29
макаронних виробів – 5
спецій, соусів – 35
м'яса, м'ясних виробів – 74
риби – 34
жирів, вітамінів – 10
меду, джему, шоколаду – 20
молочних та кисломолочних продуктів – 20
напоїв – 34
фруктів, ягід, горіхів – 41
хліба, хлібобулочних виробів – 20

З урахуванням вимог до організації харчування особового складу в польових умовах здійснено постачання для військ (сил) зі складу угруповань ООС добового польового набору продуктів у зручному пакуванні, що включає основні страви в асортименті:

- готові перші страви на м'ясному або м'ясо-кістковому бульйоні з яловичини (свинини, курки);
- другі страви з крупи або овочів з м'ясом яловичини (свинини, курки).

До посилених наборів продуктів додатково включається:

- до раціону сніданку – 30 г сухофруктів (в асортименті), 35 г шоколаду чорного (какао не менше 56%), одна гумка жувальна, один безполуменевий нагрівач їжі;
- до раціону обіду – одна гумка жувальна, один безполуменевий нагрівач їжі;
- до раціону вечері – 200 г готової до вживання м'ясної страви (м'ясо тушковане яловичини вищого сорту, м'ясо тушковане свинини безсортове) в реторт-упаковці, одна гумка жувальна, один безполуменевий нагрівач їжі, 2 г кави розчинної, 10 г цукру.

Речове забезпечення Збройних Сил, у тому числі заходи щодо приведення речового забезпечення до стандартів НАТО

Кошторисом Міністерства оборони на 2018 р. для організації речового забезпечення та лазне-прального обслуговування був виділений фінансовий ресурс у сумі 3 562,4 млн грн. (діаграма 6.15), що становило 25% від потреби[20].

Діаграма 6.15. Вартість речового забезпечення одного військовослужбовця у 2014 – 2018 рр., *тис. грн.*

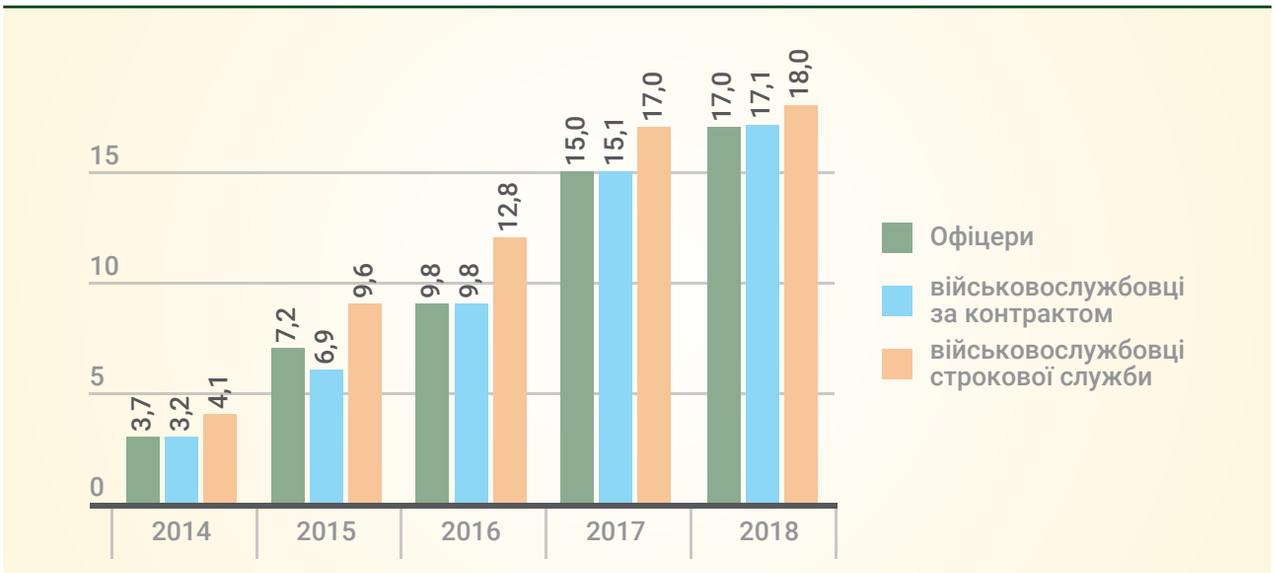

Усього у 2018 р. отримано для забезпечення Збройних Сил:

- польового обмундирування – 153,0 тис. комплектів;
- повсякденної форми одягу – 19,0 тис. комплектів;
- бронежилетів – 25,0 тис. шт.;
- шоломів кулезахисних – 22,4 тис. шт.;
- наметів – 2,8 тис. комплектів;
- постільних речей – 60,0 тис. комплектів.

[20] 3 508,5 млн грн. (оплата речового майна), 39,1 млн грн. (лазнево-пральні витрати), 14,8 млн грн. (інші видатки на закупівлю лазне-прального обладнання, бойових прапорів та музичних інструментів)

Для поліпшення речового забезпечення військовослужбовців введені в дію зміни[21] до наказу Міністерства оборони України "Про речове забезпечення військовослужбовців Збройних Сил України" від 26.04.2016 № 232 щодо термінів носіння речового майна під час виконання завдань в ООС та введено нові предмети речового майна бойового та повсякденного призначення (діаграма 6.16).

Діаграма 6.16. Рівень забезпеченості основними предметами польової форми одягу в 2014 – 2018 рр., %

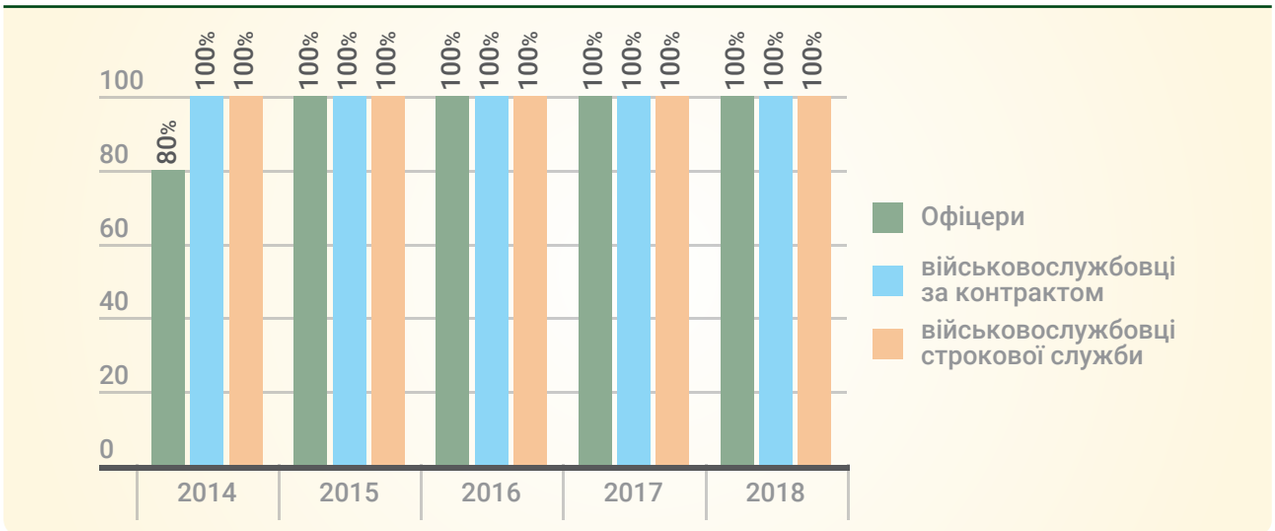

Відповідно до Концепції створення комплексу бойового екіпірування військовослужбовця Збройних Сил України (КБЕ)[22] у 2018 р. опрацьовано технічні завдання та створено комплекти бойового екіпірування систем ураження, управління, захисту[23], життєзабезпечення та енергозабезпечення, які входять до системи КБЕ:

- для військовослужбовців загальновійськових підрозділів – предмети що належать до системи захисту та життєзабезпечення військовослужбовця;

[21] Наказ Міністерства оборони України від 03.03.2018 № 95

[22] Наказ Міністерства оборони України від 10.12.2014 № 876

[23] Склад системи захисту: уніфікований бронежилет (в залежності від завдань, що виконуються), шолом балістичний з пристосуванням для кріплення окремих елементів приладового комплексу та забезпечення можливості поєднання з ним елементів системи управління, захисні комплекти (спеціальний одяг, взуття та спорядження), елементи захисту органів зору та слуху, включаючи захист очей від пилу, захист очей та обличчя від осколків, відкритого полум'я)

- для військовослужбовців спеціальних підрозділів – предмети спеціального одягу, взуття та спорядження, що належать до системи захисту та життєзабезпечення;
- для військовослужбовців-снайперів, а також військовослужбовців зі складу членів екіпажів, обслуг бойових машин – додатково до переліку предметів, що визначений для загальновійськових підрозділів, з урахуванням особливостей виконання бойових завдань.

Для вдосконалення формування технічної документації та постановки на виробництво предметів речового майна введено в дію два військових стандарти:

- ВСТ 01.301.019–2018 "Технічні специфікації Міністерства оборони України. Розроблення технічних специфікацій на предмети для речового забезпечення";
- ВСТ 01.301.001–2018 (02) "Система розроблення та постановки на виробництво предметів речового майна. Основні положення".

Протягом 2018 р. сформовано та надано технічні завдання для виготовлення технічної специфікації на більш ніж 50 предметів спеціального одягу, взуття та спорядження, внесено зміни та введено в дію технічну документацію на 47 найменувань предметів військової форми одягу та взуття.

Також відповідно до стандартів НАТО впроваджено в систему речового забезпечення 17 документів НАТО, з яких 16 – військові стандарти НАТО, 1 – військовий довідник.

Для лазне-прального обслуговування у 2018 р. закуплено та постачено у війська такі засоби:

- 225 пральних машинок активаторного типу для прання в польових умовах (насамперед в районі проведення ООС);
- 702 машинок-автоматів та 418 сушильних машин для забезпечення (обладнання) місць прання речового майна особистого користування військовослужбовців за контрактом в новозбудованих казармах поліпшеного планування.

З урахуванням попередніх років до Збройних Сил всього постачено 30 мобільних лазне-пральних комплексів[24], з них у 2018 р. – 13 комплексів.

Для поліпшення організації лазне-прального обслуговування розроблено новий мобільний лазне-пральний модуль для забезпечення військової ланки батальйон (дивізіон). Дослідний зразок пройшов відомчі випробування, кодифікований та допущений до експлуатації у Збройних Силах[25].

Реалізація заходів щодо впровадження соціальної і гуманітарної політики у 2018 р. сприяла підтриманню на належному рівні морально-психологічного стану особового складу військ (сил) при виконанні завдань за призначенням із захисту територіальної цілісності та незалежності України.

[24] 23 – Сухопутні війська, 5 – Десантно-штурмові війська, 1 – Військово-Морські Сили, 1 – Сили спеціальних операцій.

[25] Наказ Міністерства оборони України № 617 від 07.12.2018.

РОЗДІЛ 7

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ ТА ЗБРОЙНИХ СИЛ

Коли у вас справи йдуть у гору, ваші друзі знають, як ви і хто ви. Коли ж удача не на вашому боці, тоді вже ви знаєте, хто ваші друзі.

Марті Олсен Лэйні, доктор психологічних наук, відома американська дослідниця, педагог, письменниця, психотерапевт

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

Зважаючи на складну безпекову ситуацію, пов'язану з веденням "гібридної війни" Російською Федерацією проти України, основні зусилля міжнародного співробітництва у 2018 р. зосереджувалися на напрямках, що сприяли реалізації воєнної політики держави:

- доведення до світової спільноти достовірної інформації щодо подій, які відбуваються в зоні проведення операції Об'єднаних сил та загальної безпекової ситуації в регіоні;
- закріплення стратегічного курсу щодо євроатлантичної інтеграції;
- виконання міжнародних зобов'язань;
- продовження конструктивного діалогу зі стратегічними партнерами України, державами – сусідами, зокрема щодо отримання матеріально-технічної та консультативно-дорадчої допомоги в рамках здійснення заходів оборонної реформи та протидії російській агресії на Сході України;
- забезпечення розвитку спроможностей Міністерства оборони та Збройних Сил щодо адекватного реагування на загрози національній безпеці у воєнній та інформаційній сферах, захисту України, її суверенітету, територіальної цілісності та непорушності (недоторканності) кордонів.

Діаграма 7.1. Кількість заходів міжнародного співробітництва у 2016 – 2018 рр.

У 2018 р. проведено 939 заходів міжнародного співробітництва, з них (діаграма 7.1):

- 750 заходів двостороннього співробітництва;
- 174 заходи багатостороннього співробітництва;

15 заходів з військово-дипломатичним корпусом, акредитованим в Україні.

- На рівні Міністра оборони – 76 (візити іноземних делегацій в Україну – 15; візити Міністра оборони за кордон – 17; двосторонні (багатосторонні) зустрічі – 27; державні та представницькі заходи повсякденної діяльності – 17);
- на рівні першого заступника, заступників Міністра оборони та державного секретаря Міністерства оборони – 95 (візити іноземних делегацій в Україну – 21; візити за кордон – 9; двосторонні (багатосторонні) зустрічі – 60; державні та представницькі заходи повсякденної діяльності – 5).

ДВОСТОРОННЄ СПІВРОБІТНИЦТВО

Співробітництво зі стратегічними партнерами України

Найбільшою активністю та результативністю у 2018 р. відзначився двосторонній воєнно-політичний діалог з оборонними відомствами **США, Канади, Великої Британії, Литовської Республіки, Республіки Польща**.

Двостороннє співробітництво зі **Сполученими Штатами Америки** у 2018 р. характеризувалось високою інтенсивністю контактів на всіх рівнях за участю керівництва Міністерства оборони, Збройних Сил та представників оборонного відомства і агенцій США, Конгресу США, Європейського командування збройних сил США та Посольства США в Україні. За участю керівництва оборонного відомства України було проведено 33 зустрічі.

Завдяки оновленій Угоді Україна з 2018 р має змогу отримувати безпекову допомогу з фонду Пентагону, надану урядом США відповідно до порядку використання розділу 333 Бюджету міністерства оборони США.

У 2018 р. також розпочато фінансування заходів імплементації проектів в Україні у сфері нарощення оперативних спроможностей Збройних Сил у сфері стратегічної, тактичної розвідок та спостереження, зокрема для потреб Військово-Морських Сил, та реалізацію окремих проектів у сфері біобезпеки на загальну суму понад 40 млн дол. США.

Обсяги міжнародної технічної допомоги від США Збройним Силам у 2018 р. становили понад 106,2 млн дол., у тому числі отримання протитанкових комплексів, укладення контракту на передачу двох патрульних катерів класу “Island”.

Двостороннє співробітництво зі **Сполученими Штатами Америки** у 2018 р. характеризувалось високою інтенсивністю контактів на всіх рівнях за участю керівництва Міністерства оборони, Збройних Сил та представників оборонного відомства і агенцій США, Конгресу США, Європейського командування збройних сил США та Посольства США в Україні. За участю керівництва оборонного відомства України було проведено 33 зустрічі.

Основними напрямами воєнно-політичного співробітництва із США у 2018 р. були:

- *розвиток воєнно-політичного діалогу, проведення консультацій з питань національного суверенітету, територіальної цілісності та безпеки;*
- *впровадження методології оборонного планування на основі спроможностей у силах оборони, узгодження оборонного та бюджетного планування, проведення оборонного огляду;*
- *трансформація системи управління;*
- *впровадження передових методик управління оборонними ресурсами, насамперед програмно-проектного менеджменту;*
- *активізація військово-технічного співробітництва відповідно до програми Міністерства оборони США "Міжнародні оборонні продажі";*
- *професійна освіта та підготовка персоналу.*

У 2018 р. розпочато фінансування заходів імплементації проектів в Україні у рамках нарощення оперативних спроможностей Збройних Сил у сфері стратегічної, тактичної розвідок та спостереження, зокрема для потреб Військово-Морських Сил, та реалізацію окремих проектів у сфері біобезпеки на загальну суму понад 40 млн дол. США.

Протягом 2018 р. **військове співробітництво** між збройними силами України та Сполучених Штатів Америки відбувалось відповідно до положень Концепції розвитку партнерства між оборонними відомствами держав на п'ятирічний період (підписана у 2016 р.) та досягнутих домовленості під час проведення двосторонніх оборонних консультацій у м. Вашингтон (лютий 2018 р.).

Значний крок вперед зроблено в рамках функціонування Багатонаціонального об'єднаного координаційного комітету з питань військового співробітництва та оборонного реформування (далі – БОКК). Крім США, у БОКК також беруть участь інші країни – партнери, зокрема Великобританія, Канада, Литва та Польща. До діяльності БОКК у 2018 р. приєдналося дві країни – королівства Швеція та Данія, що свідчить про зацікавленість партнерів у співпраці з Україною.

Основні зусилля в рамках БОКК були зосередженні на підготовці особового складу (підрозділів) Збройних Сил.

Переважну частину заходів в рамках зазначеного формату займала підготовка механізованих підрозділів, а також підрозділів Десантно-штурмових військ та Сил спеціальних операцій в рамках Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна (JMTG-U).

Канада залишається одним із ключових стратегічних партнерів України. При цьому продовж 2018 р. за участю керівництва оборонного відомства України було проведено 9 заходів.

Основними напрями воєнно-політичного співробітництва з Канадою є:

- *консультації щодо політичної стратегії з питань територіальної цілісності, незалежності та безпеки;*
- *розвиток партнерства у воєнній сфері на регіональному та стратегічному рівнях;*
- *впровадження демократичного цивільного контролю над силами оборони;*
- *впровадження реформ щодо об'єднаного керівництва силами оборони;*
- *удосконалення системи військового керівництва та розвиток системи управління силами оборони;*
- *впровадження системи оперативного (бойового) управління, зв'язку, розвідки та спостереження;*
- *формування професійного цивільного кадрового складу Міністерства оборони.*

У 2018 р. опрацьовано Перелік перспективних проектів у сфері військово-технічного співробітництва між Україною та Канадою в контексті забезпечення потреб в озброєнні та військовій техніці для підвищення спроможностей Збройних Сил. Канадськими виробниками оборонної продукції отримано від МЗС країни ліцензії на експорт летальної зброї до України.

Протягом 2015 – 2018 рр. на території України в межах діяльності канадської військово-тренувальної місії в Україні UNIFIER підготовлено більше 6700 військовослужбовців за 6 напрямами на базі 4 навчальних центрів.

Триває фахова та мовна підготовка українських військовослужбовців у вищих військових навчальних закладах і центрах підготовки Канади.

2018 р. став роком безпрецедентної активізації співпраці з **Великою Британією** на вищому воєнно-політичному рівні. Проведено 5 зустрічей Міністра оборони України з Державним секретарем з питань оборони Великої Британії, у тому числі перший в історії України офіційний візит Міністра оборони України до Великої Британії та два візити в Україну Державного секретаря з питань оборони.

Керівництвом британського оборонного відомства продемонстровано безкомпромісну політичну підтримку України, особливо в умовах загострення безпекової ситуації в Азово-Чорноморському регіоні, зокрема, акту збройної агресії з боку Російської Федерації в районі Керченської протоки 25 листопада 2018 р.

Досягнуто домовленостей щодо розвитку військово-морських спроможностей Збройних Сил, у тому числі модернізації берегових ракетних комплексів та систем спостереження за надводною/підводною обстановкою, постачанні швидкісних патрульних катерів, морських тральщиків та комплексів радіоелектронної боротьби, розбудові відповідної інфраструктури (баз та пунктів базування кораблів та суден, житлових містечок, полігонів тощо), обміні розвідувальною інформацією.

Також велика увага приділялася встановленню прямих зв'язків між суб'єктами оборонно-промислового комплексу двох держав та профільних структур військово-технічного співробітництва з урахуванням отримання вітчизняним Міноборони нових повноважень щодо зовнішньоекономічної діяльності для закупівлі та постачання новітнього озброєння та військової техніки.

У межах співробітництва з Великою Британією реалізовуються такі проекти:

- *удосконалення системи управління силами оборони;*
- *впровадження програмно-проектного менеджменту;*
- *трансформації та удосконалення освітньої діяльності Національного університету оборони України ім. Івана Черняховського.*

Продовжено курсову підготовку підрозділів Збройних Сил із залученням британських інструкторів операції "Орбітал". Британські інструктори успішно провели підготовку двох механізованих бригад перед їх ротацією в район проведення операції Об'єднаних сил.

За сприяння британських інструкторів та представників Корпусу швидкого реагування НАТО проведено два пілотних курси з оперативного планування для офіцерського складу перед виконанням бойових завдань в зоні проведення операції Об'єднаних сил.

Серед країн Балтійського регіону найбільш ефективно здійснювалося співробітництво з **Литовською Республікою**, яка є лідером в реалізації програми Європейського Союзу "Східне партнерство".

У 2018 р. проведено 9 зустрічей на вищому рівні між оборонними відомствами України та Литви.

Найбільш активними сферами співробітництва були розвиток сержантського корпусу та підготовка особового складу Сил спеціальних операцій.

Основними досягненнями співпраці з Литовською Республікою є:

- *консультативно-дорадча допомога литовських радників у процесах реформування Міністерства оборони та Збройних Сил на всіх рівнях;*
- *отримання матеріально-технічної допомоги військового характеру;*
- *розвиток співпраці в межах діяльності багатонаціонального підрозділу ЛИТПОЛУКРБРИГ;*
- *реабілітація 50 поранених українських військовослужбовців;*
- *навчання на фахових та мовних курсах військовослужбовців Збройних Сил у вищих військових навчальних закладах Литовської Республіки.*

Високою інтенсивністю контактів на всіх рівнях характеризувалось співробітництво з **Республікою Польща**.

У 2018 р. проведено черговий раунд "стратегічного діалогу" на рівні заступників міністрів оборони України та Республіки Польща, а також відбулася передача українській стороні від польської повноважень щодо командування спільною литовсько-польсько-українською бригадою ЛИТПОЛУКРБРИГ.

В рамках продовження діяльності ЛИТПОЛУКРБРИГ забезпечено участь представників командування Бригади та визначених підрозділів у багатонаціональних навчаннях "Репід Трайдент – 2018", "Кленова Арка – 2018", "Анаконда – 2018" та у командно-штабних навчаннях "Севен Старс" і "Брейв Босс".

У жовтні 2018 р. набула чинності Генеральна угода між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща у сфері оборони від 02.12.2016, реалізація якої створює всі умови для подальшого розвитку українсько-польської співпраці у сфері оборони, у тому числі за військово-технічним напрямом.

За результатами військового діалогу на рівні начальників генеральних штабів обох країн принципово погоджено можливість залучення сил та засобів Бригади до операції Багатонаціональних сил НАТО у Косово (КФОР), а також залучення особового складу Бригади до підготовки в рамках Об'єднаної багатонаціональної групи з підготовки – Україна (JMTG-U) та до підготовки штабів двох батальйонів ЗС України. Крім того, передбачена участь підрозділів Бригади у навчаннях "Репід Трайдент – 2019","Еджайл Спіріт – 2019", "Кленова Арка – 2019".

В контексті обміну досвідом щодо реформування та розвитку Збройних Сил, важливим напрямом співробітництва є організація та проведення польською стороною інструкторських та мовних курсів для представників Військової служби правопорядку у Збройних Силах. У 2018 р. проведено 4 робочі зустрічі з питань створення Військової поліції та проведено фахову підготовку 10 військовослужбовців Збройних Сил України на базі навчально-тренувальних закладів збройних сил Республіки Польща.

Завдяки зусиллям польських партнерів у 2018 р. тривала реабілітація поранених українських військовослужбовців. У межах проекту "Добрий брат" в Республіці

Польща пройшли курс реабілітації близько 250 військовослужбовців, які брали участь в АТО/ООС.

Двостороннє співробітництво між оборонними відомствами України та **Турецької Республіки** характеризувалося позитивною динамікою і високою результативністю. Упродовж 2018 р. відбулося понад 10 візитів та зустрічей, у тому числі проведено шосте засідання Спільної українсько-турецької комісії з питань оборонно-промислового співробітництва під головуванням заступника Міністра оборони України.

Співробітництво з Турецькою Республікою протягом 2018 р. відбувалося як на двосторонній основі, так і в рамках міжнародних та регіональних організацій для зміцнення миру, безпеки та стабільності в Чорноморському регіоні.

У 2018 р. розпочато реалізацію підписаної у 2016 – 2017 рр. Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про військово-фінансове співробітництво та Протоколу між ними про надання фінансової допомоги.

Співробітництво з країнами – сусідами та провідними країнами світу

У 2018 р. активізовано воєнно-політичний діалог з **Португальською Республікою**. Відбувся офіційний візит в Україну Міністра національної оборони цієї країни, проведено українсько-португальські воєнно-політичні консультації.

Досягнуто домовленостей щодо активізації оборонної співпраці у галузі розбудови військово-морських сил, кібербезпеки, обміну досвідом з логістичного забезпечення, планування миротворчих місій та військових операцій, створення нормативно-правової бази для здійснення військово-технічного співробітництва.

Істотно поглиблено двостороннє військове співробітництво з **Італійською Республікою**.

Протягом 2018 р. відбулися українсько-італійські воєнно-політичні консультації. Італійською стороною висловлено готовність й надалі продовжувати взаємовигідне співробітництво в оборонній сфері, надавати всебічну підтримку європейським та євроатлантичним прагненням України, насамперед у сфері реформування Збройних Сил з метою досягнення повної сумісності зі збройними силами держав – членів НАТО.

Проведено лікування та реабілітацію військовослужбовців – учасників АТО/ООС у лікувальних закладах Італійської Республіки, розширено спектр військового співробітництва, зокрема у сфері тактичної медицини, гірсько-піхотної підготовки та кібербезпеки.

Основними напрямами подальшого співробітництва з Італією визначено:

- *нарощування заходів стратегічного партнерства між оборонними відомствами та поглиблення співробітництва між військово-морськими силами країн, продовження спільної роботи у рамках трансрегіональної морської мережі (T-RMN);*
- *обмін досвідом у проведенні морських операцій;*
- *обмін досвідом між силами спеціальних операцій у сфері новітніх методів ведення бойових дій;*
- *продовження спільного виконання завдань у складі місії НАТО “Рішуча підтримка” в Ісламський Республіці Афганістан.*

У 2018 р. розширено співробітництво з країнами Північної Європи, насамперед з королівствами **Швеція, Норвегія та Фінляндською Республікою**.

Найбільш ефективно шведська сторона залучалася до діяльності БОКК, а також у питанні збільшення кількості шведських інструкторів у рамках участі в операції збройних сил Канади “UNIFIER” в Україні.

У межах двостороннього військового співробітництва започатковано співпрацю з обміну досвідом у сфері безпеки та захисту військових складів.

У Збройних Силах України за підтримки агенції НАТО з підтримки та постачання, а також з урахуванням досвіду шведських збройних сил реалізовується експериментальний проект із впровадження автоматизованої системи обліку та управління запасами боєприпасів, їх класифікації за стандартами НАТО.

За результатами проведення українсько-норвезьких воєнно-політичних консультацій в Україні продовжено реалізацію проектів за фінансової підтримки міністерства оборони Королівства Норвегія, зокрема:

- *професійної перепідготовки та соціальної адаптації військовослужбовців та членів їх сімей;*
- *розвитку системи дистанційного навчання;*
- *зниження рівня корупції в системі управління персоналом.*

У 2018 р. відзначено 10-ту річницю успішної реалізації спільного з **Королівством Данія** проекту “Північний сокіл”[1]. Зазначену співпрацю на взаємовигідних умовах планується продовжити у 2019 р.

В рамках співробітництва між службами військової поліції обох держав збільшено кількість місць для представників України на спеціалізованих навчальних курсах у Королівстві Данія. Крім того, королівством направлено 6 радників, які надають консультативну та інструкторську допомогу в межах діяльності БОКК.

У 2018 р. на новий рівень вийшло співробітництво з **Австрійською Республікою**, якою зроблено значний внесок щодо залучення України до участі у Програмі “Спільна політика безпеки та оборони Європейського Союзу для країн Чорноморського регіону”.

Рішення австрійської сторони щодо приєднання до діяльності багатонаціонального батальйону “Тиса” стало надзвичайно важливим в сучасних безпекових умовах і сприяло запобіганню та швидкому реагуванню у питаннях ліквідації наслідків техногенних катастроф у регіоні.

2018 р. відмічено активізацією та зацікавленістю вищого керівництва оборонного відомства **Федеративної Республіки Німеччини** до розвитку воєнно-політичного співробітництва з Україною. Проведено українсько-німецькі воєнно-політичні консультації та штабні переговори.

Крім того, за ініціативи німецької сторони у 2018 р. започатковано співробітництво за напрямом кібернетичної безпеки.

Французька Республіка, виходячи за рамки суто оборонного співробітництва, у 2018 р. висловила готовність до розгляду нових форм співробітництва, зокрема із залученням механізмів надання допомоги у підготовці персоналу органів державного управління та з питань євроатлантичної інтеграції.

У 2018 р. вперше підписано План співробітництва між Міністерством оборони України та міністерством оборони **Федеративної Республіки Бразилія**.

На новий рівень вийшло співробітництво з **Японією**.

Також вперше проведено українсько-японські консультації з питань безпеки, відбулися окремі зустрічі та переговори в міністерстві закордонних справ, міністерстві оборони, об’єднаному штабі та на головній військово-морській базі сил самооборони Японії “Йокосука”.

[1] Перевезення пального та вантажів з американської авіабази Туле на данську полярну станцію Норд на острові Гренландія для забезпечення життєдіяльності цієї станції

За результатами перемовин підписано Меморандум між Міністерством оборони України та міністерством оборони Японії щодо співробітництва та обмінів у сфері оборони.

Упродовж 2018 р. поглиблювався воєнно-політичний діалог і співпраця між збройними силами України та **Грузії**.

Продовжено курси реабілітації військовослужбовців Збройних Сил у військовому реабілітаційному центрі міністерства оборони Грузії ім. національного героя Грузії М.Макашвілі.

Налагоджено співпрацю між збройними силами України та Грузії з питань:

- *обміну інформацією про повітряну обстановку відповідно до Програми НАТО ОДПО/ASDE, а також обміну аеронавігаційною інформацією;*
- *кібербезпеки в межах перспективних спільних проектів та за напрямами подальшої співпраці;*
- *співробітництва Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана Петра Сагайдачного та національної академії оборони Грузії ім. Давида Агмашенебелі.*

Продовжено спільну участь представників збройних сил обох країн у багатонаціональних навчаннях, підготовку українських військовослужбовців на курсах гірської підготовки в Гірському навчально-тренувальному центрі збройних сил Грузії.

Продовжено співробітництво з **Державою Кувейт**, **Державою Катар**.

У березні 2018 р. відбулися візити Міністра оборони України в Державу Кувейт та Державу Катар у складі делегації на чолі з Президентом України, у ході яких підписано Угоду між Урядом України та Урядом Держави Кувейт про співробітництво у військовій та інших сферах, а також Угоду між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Катар про військово-технічне співробітництво.

У 2018 р. в межах співробітництва з **Австралією** відбувся візит до цієї країни делегації Міноборони на чолі з Міністром оборони України.

Делегація брала участь у заходах міжнародних спортивних змагань “Ігри Нескорених” (м. Сідней), Конференції керівників оборонних відомств (м. Сідней), зустрічі з воєнно-політичним керівництвом Австралії (м. Канберра).

Під час переговорів обговорено потенційні напрями розвитку оборонного українсько-австралійського співробітництва у сферах обміну інформацією, освіти і підготовки, кібербезпеки, військово-технічної співпраці, розвитку спроможностей військово-морських сил, інфраструктури.

Австралійською стороною висловлено готовність укласти Меморандум про співпрацю між Україною та Австралією в оборонній сфері, а також надати фінансову допомогу в розмірі 250 тис. австралійських доларів для здійснення реабілітації поранених військовослужбовців.

Упродовж 2018 р. поглиблювалося співробітництво із **Словацькою Республікою** в межах регіональних проектів (В4+Україна) та діяльності багатонаціонального інженерного батальйону “Тиса”.

У листопаді 2018 р. у Словацькій Республіці проведено українсько-словацькі штабні переговори на рівні експертів, за результатами яких досягнуто домовленостей щодо інтенсифікації військового співробітництва у сферах, які становлять взаємний інтерес.

У 2018 р. зберігалась позитивна динаміка у військовому співробітництві між збройними силами України та **Румунії**. Найбільш активно співпрацювали військово-морські сили обох країн.

У вересні 2018 р. вперше проведено спільні навчання на р. Дунай із залученням кораблів та підрозділів морської піхоти (“Ріверіан – 2018”), а також навчання корабельного складу типу PASSEX у Чорному морі. Представники ВМС ЗС України проводили стажування на кораблях ВМС ЗС Румунії.

Багатостороннє співробітництво та співробітництво в рамках міжнародних організацій, ініціатив

Основні зусилля Міністерства оборони під час багатостороннього співробітництва та співробітництва в рамках міжнародних організацій та ініціатив спрямовувалися на досягнення Україною критеріїв, необхідних для набуття членства в Європейському Союзі та НАТО.

Співробітництво з ЄС. Участь ЗС України у виконанні заходів Порядку денного Асоціації Україна – ЄС у 2018 р.

Протягом 2018 р. співробітництво Міністерства оборони з ЄС здійснювалось відповідно до таких документів:

Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони (в частині, що стосується Міністерства оборони), і Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії та їхніми державами – членами, з іншої сторони;

Робочого плану співробітництва Збройних Сил та Секретаріату Ради ЄС (у сфері Спільної політики безпеки і оборони) на поточний рік;

Зведеного плану заходів міжнародного співробітництва Міністерства оборони та Збройних Сил на поточний рік.

Співробітництво з ЄС у 2018 р. здійснювалося за такими основними напрямами:

- *розширення формату воєнно-політичного діалогу (проводилися зустрічі, консультації керівництва Міністерства оборони та командування Генерального штабу Збройних Сил з представниками інституцій (агенцій) ЄС, Військового комітету ЄС та Військового штабу ЄС);*
- *залучення Збройних Сил до формування бойових тактичних груп ЄС (у першому півріччі 2018 р. підрозділи Збройних Сил взяли участь в оперативному чергуванні в БТГ ЄС "Хелброк" (наступне чергування заплановано у першому півріччі 2020 р.);*
- *участь в ініціативі ЄС "Східне партнерство" (СхП) (Міністерство оборони залучалось до проведення заходів у рамках робочої панелі 1 з питань співробітництва у сфері СПБО – "Демократія, належне урядування та стабільність", у рамках фахової підготовки та у рамках співробітництва з Європейським безпековим та оборонним коледжем (далі – ЄБОК);*
- *розвиток співпраці з Європейським оборонним агентством (далі – ЄОА) (забезпечено розвиток діалогу на вищому рівні та залучення до проектів ЄОА: "Матеріальна стандартизація" і "Єдине європейське небо").*

У межах проекту “Матеріальна стандартизація” забезпечено участь у засіданнях експертних груп (ЕГ):

- ЕГ 25 “Range Interoperability” (сумісність полігонів);
- ЕГ 26 “Blast effects” (вибухові ефекти);
- ЕГ 27 “Automatic Identification Technique” (техніка автоматичної ідентифікації);
- ЕГ 28 “Camouflage” (камуфляж);
- ЕГ 29 “Military clothes” (військовий одяг).

У межах проекту “Єдине європейське небо” (SES) представник Командування Повітряних Сил ЗС України на регулярній основі брав участь в роботі Військової Авіаційної Ради (ESMAB).

У межах розвитку співробітництва з ЄС у листопаді 2018 р. організовано візит в Україну виконавчого директора Європейського оборонного агентства Хорхе Домека.

У ході візиту досягнуто домовленостей щодо подальшої співпраці у межах Адміністративної Угоди між Міністерством оборони та Європейським оборонним агентством, а також підготовлено та передано пропозиції української сторони щодо участі у проектах у рамках Постійного структурованого співробітництва у сфері безпеки і оборони ЄС (PESCO).

Партнерство з НАТО. Виконання заходів в рамках реалізації Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2018 р.

У 2018 р. НАТО, засуджуючи агресивні дії Росії проти України, продовжувала демонструвати свою відданість Особливому партнерству з Україною та підтримувати реформування структур сектору безпеки і оборони України в межах діяльності Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи високого рівня (СРГВР) і механізму Процесу планування і оцінки сил (ППОС), а також дорадчої місії при Представництві НАТО в Україні.

Держави – члени НАТО продовжували сприяти трансформації державних органів сектору безпеки і оборони України для забезпечення ними під належним цивільним і демократичним контролем надійного стримування агресії і захисту від воєнних загроз.

Для імплементації концептуальних документів у галузі реформування Збройних Сил на кінець 2018 р. було залучено консультативно-дорадчу допомогу 67 іноземних радників при Міністерстві оборони та Генеральному штабі Збройних Сил від 13 держав – членів НАТО.

У 2018 р. продовжено воєнно-політичний діалог між Україною та НАТО.

Відбувся візит делегації на чолі з Міністром оборони України до штаб-квартири НАТО (м. Брюссель) для участі у засіданні Північно-атлантичної ради держав – контрибуторів тренувально-дорадчої Місії НАТО "Рішуча підтримка" в Ісламській Республіці Афганістан на рівні міністрів оборони. Крім того, Міністр оборони провів зустріч з Генеральним секретарем НАТО.

Міністр оборони у складі української делегації на чолі з Президентом України взяв участь в окремих заходах Саміту Альянсу (м. Брюссель).

Під час проведення Саміту відбулося спільне засідання Північноатлантичної ради з президентами України та Грузії, в якому також брав участь Міністр оборони.

Представник Міністерства оборони у складі делегації України взяв участь у засіданні Спільної робочої групи Україна – НАТО з питань воєнної реформи (квітень, м. Брюссель) на якому розглядалося питання щодо реформи сектору безпеки і оборони України.

Значна частка допомоги НАТО та її держав – членів у 2018 р. надавалася Україні у рамках Комплексного пакету допомоги НАТО для України (далі – КПД). Практичну підтримку Альянсом проведення реформ в українському війську здійснено через програми Трастових фондів, що увійшли у КПД і зосереджено на 13 галузях співпраці, що містять 40 функціональних напрямів.

Протягом 2018 р. Міністерство оборони, як основний отримувач допомоги, залучено до реалізації чотирьох Трастових фондів НАТО:

- *з модернізації системи зв'язку та автоматизації управління військами;*
- *з логістики і стандартизації;*
- *з утилізації в Україні легких озброєнь, стрілецької зброї, звичайних боєприпасів та протипіхотних мін типу ПФМ-1;*
- *з питань розвитку національної системи протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям.*

Крім того, Міністерство оборони, як неосновний отримувач допомоги, брало участь у реалізації проектів чотирьох Трастових фондів НАТО:

- зі зміни військової кар'єри на професійну цивільну (спільно з Міністерством соціальної політики України під загальним керівництвом Урядового офісу з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Секретаріату Кабінету Міністрів України);
- з кіберзахисту (основний отримувач допомоги – Служба безпеки України);
- з медичної реабілітації (протезування) військовослужбовців (основний отримувач допомоги – Міністерство соціальної політики України);
- з перезахоронення радіоактивних відходів (основний отримувач допомоги – Державне агентство України з управління зоною відчуження).

Надання допомоги від Трастових фондів НАТО у 2018 р. здійснено за такими основними формами:

- *матеріальна допомога: (постачання обладнання (в тому числі медичного), захищених засобів тактичного зв'язку, програмного забезпечення, фінансування заходів з утилізації легких озброєнь, стрілецької зброї, звичайних боєприпасів та протипіхотних мін типу ПФМ-1, перезахоронення радіоактивних відходів та ін.);*
- *дорадча та консультативна допомога Україні (діяльність радників Трастових фондів, які працюють при Представництві НАТО в Україні, проведення експертами НАТО аудиту функціонування структур (за визначеними напрямами);*
- *надання фінансової підтримки у проведенні заходів (візити, зустрічі, стажування, курси, участь в проведенні змагань, допомога в транспортуванні та лікуванні (реабілітації) поранених військовослужбовців України за кордоном).*

У грудні 2018 р. в Україну у кількості 55 од. доставлено обладнання (*засоби тактичного та супутникового зв'язку*) DTCS Radios (Distributed Tactical Communications System), 245 од. NATOSHOUT Burst Devices.

13 грудня 2018 р. у м. Брюссель укладено Імплементаційну угоду між Кабінетом Міністрів України та Організацією НАТО з підтримки та постачання в рамках ТФ з розмінування та протидії саморобним вибуховим пристроям.

У 2018 р. забезпечено перехід України на другий рівень участі у системі кодифікації НАТО, підключення до автоматизованої системи обміну даними (NMBS) та обмін даними з Агенцією НАТО з підтримки та постачання і державами-учасницями системи кодифікації НАТО.

У вересні 2018 р. набрала чинності Угода між Урядом України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про партнерство з підтримки спільного управління предметами постачання.

Міністерство оборони успішно здійснювало заходи, передбачені у відповідних розділах Річної національної програми під егідою Комісії Україна – НАТО на 2018 р. та продовжить співпрацю з Альянсом у 2019 р. з метою створення ефективних, мобільних, оснащених сучасним озброєнням, військовою і спеціальною технікою Збройних Сил, спроможних забезпечувати оборону держави та стати повноцінним членом Організації Північноатлантичного договору.

Виконання Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО у 2018 р.

Відповідно до Індивідуальної програми партнерства між Україною та НАТО (далі – ІПП) на 2018 р. було заплановано участь 647 представників Міністерства оборони та Збройних Сил у 221 заході.

Фактично у 2018 р. в рамках ІПП 605 представників Збройних Сил взяли участь у 179 заходах (таблиця 7.1).

Таблиця 7.1. Показники участі представників Збройних Сил у заходах міжнародного співробітництва

Типи заходів	Кількість заходів/учасників
Навчальні курси, стажування	88/102
Конференції, засідання, семінари, симпозіуми	77/88
Заходи на території України	6/97
Інше (самооцінки підрозділів)	8/318
ВСЬОГО:	**173/605**

Основні зусилля співробітництва Збройних Сил з НАТО в рамках ІПП на 2018 р. зосереджено на таких пріоритетних напрямах:

- *подальший розвиток системи управління та зв'язку;*
- *посилення спроможностей у галузі протимінної діяльності та протидії саморобним вибуховим пристроям;*
- *поетапна адаптація до стандартів НАТО;*
- *розвиток системи оборонного планування на основі розвитку спроможностей, орієнтованих на загрози;*
- *розвиток інтегрованої системи логістики, включаючи систему медичного забезпечення, відповідно до стандартів НАТО;*
- *удосконалення системи бойової підготовки;*

- *розвиток Сил спеціальних операцій на основі доктрин, концепцій та стандартів НАТО;*
- *відновлення спроможностей ВМС;*
- *посилення спроможностей Сухопутних військ відповідно до доктрини, концепцій та стандартів НАТО;*
- *впровадження процесу стратегічних комунікацій в структурах системи управління на стратегічному та оперативному рівнях.*

Досягнення Цілей партнерства визначеними силами і засобами Збройних Сил у рамках участі у "Процесі планування та оцінки сил"

У травні 2018 р. у штаб-квартирі НАТО відбулось засідання Комітету з партнерства та колективної безпеки з Україною у форматі Процесу планування та оцінки сил міжнародної програми НАТО "Партнерство заради миру" (далі – ППОС) з розгляду стану досягнення Цілей партнерства у 2016 – 2017 рр. та схвалення Цілей партнерства у наступному циклі ППОС (2018 – 2019 рр.).

За результатами спільної роботи учасниками засідання позитивно оцінено стан досягнення Цілей партнерства у 2016 – 2017 рр. та в цілому схвалено проект оновленого пакету Цілей партнерства на наступний цикл ППОС (2018 – 2019 рр.) (схема 7.1)

Схема 7.1. Сили та засоби, визначені до участі у ППОС

Залучаються до участі у заходах Програми перевірки та зворотного зв'язку Концепції оперативних можливостей НАТО та Багатонаціональних формувань високої готовності

- Підрозділ військової поліції
- Оперативно тактична наземна група спеціальних операції (SOLTG)
- Десантно-штурмова рота 13 окремого десантно-штурмового батальйону 95 одшбр
- 1 батальйон 30 омбр
- Інженерно-саперна рота
- Рота РХБ захисту (КСВ ЗСУ)
- Важкий транспортний літак Іл-76 МД
- Літак аеромедичної евакуації Ан-26 "Віта" з групою аеромедичної евакуації
- Багатоцільовий фрегат з корабельним вертолітним комплексом
- Десантно-штурмова рота
- Рота морської піхоти
- Бойова тактична команда
- Рота РХБ захисту (ГУОЗ ЗСУ)
- Загін розмінування

Залучаються до участі у заходах Багатонаціональних формувань високої готовності

- Батальйонна тактична група ЛИТПОЛУКРБРИГ

Оновлений пакет Цілей партнерства складається з 42 цілей партнерства, які включають 26 цілей, що стосуються Міністерства оборони та Генерального штабу Збройних Сил (*18 цілей загального змісту, з яких 11 – для Міністерства оборони та 7 – для Генерального штабу, по одній цілі для Сухопутних військ та Сил спеціальних операцій, по 3 цілі для Повітряних Сил та Військово-Морських Сил*) та 16 цілей для інших складових сектору безпеки і оборони.

Для організації роботи з досягнення Цілей партнерства у червні 2018 р. тимчасово виконуючий обов'язки Міністра оборони уточнив Розподіл відповідальних виконавців (співвиконавців) пакету цілей партнерства, а у вересні 2018 р. Міністр оборони затвердив "Перелік основних заходів досягнення цілей партнерства в Міністерстві оборони України та Збройних Силах України на 2018 – 2020 рр." Він конкретизує практичні кроки з реалізації завдань кожної з цілей партнерства з визначенням відповідальних виконавців та співвиконавців заходів, результативних (індикативних) показників та строків їх виконання.

Участь України в операціях під проводом НАТО

Протягом 2018 року українські військовослужбовці брали активну участь у двох місіях НАТО: національний контингент (40 осіб) у складі Багатонаціональних сил "КФОР" в Косово, Республіка Сербія та національний персонал (16 осіб) у складі Тренувально-дорадчої Місії НАТО "Рішуча підтримка" в Ісламській Республіці Афганістан (далі – Місія РП-А).

Водночас відповідно до запиту НАТО та за пропозицією американської сторони триває процес поступового збільшення чисельності національного персоналу у складі Місії РП-А. У 2018 р. додатково направлено 6 військовослужбовців Збройних Сил на посади офіцерів штабу та збільшено чисельність національного персоналу у складі згаданої Місії з 10 до 16 осіб.

Співробітництво з ООН та ОБСЄ

Протягом 2018 р. структурні підрозділи Міністерства оборони та Генерального штабу отримали проектну допомогу від сторони **ООН** за напрямами:

- протимінної діяльності (*щомісячно проводились зустрічі підкластеру протимінної діяльності Програми розвитку ООН в Україні*), під час яких обговорювались актуальні для України питання;
- військової медицини (*заклади охорони здоров'я Міністерства оборони отримали від Офісу проектної підтримки ООН медичного майна на суму 96 тис. дол. США для здійснення діагностики та надання медичної допомоги військовим та цивільним особам, що звернулись до лікувальних закладів відомства*).

Протягом 2018 р. співробітництво Міністерства оборони з **ОБСЄ** здійснювалось за такими напрямами:

- розвитку воєнно-політичного діалогу;
- реалізації заходів Форуму ОБСЄ із співробітництва у галузі безпеки;
- верифікаційної діяльності в рамках роботи Центру запобігання конфліктам;
- діяльності Координатора проектів ОБСЄ в Україні (*проекти з демократичного цивільного контролю над Збройними Силами, зі стратегічних комунікацій, з розвитку потенціалу щодо протимінної діяльності*);
- взаємодії зі Спільною моніторинговою місією (СММ) на Сході України, у тому числі через штаб ООС та Спільний центр з контролю та координації питань припинення вогню та стабілізації лінії розмежування сторін (СЦКК).

Співробітництво в рамках інших міжнародних та регіональних безпекових організацій та ініціатив

У 2018 р. представники Міністерства оборони брали участь у заходах в рамках діяльності **Ради міністрів оборони держав Південно-Східної Європи** (далі – РМО ПСЄ)[2]:

- у засіданні на рівні міністрів оборони РМО ПСЄ (10-12.10.2018, м. Белград, Республіка Сербія);
- у засіданні на рівні заступників начальників генеральних штабів (12-14.06.2018, м. Афіни, Грецька Республіка);
- у засіданнях 2-х координаційних комітетів РМО ПСЄ та 2-х політико-військових керівних комітетів РМО ПСЄ (18-23.03.2018, м. Салоніки, Грецька Республіка та 11-13.09.2018, м. Афіни, Грецька Республіка);
- у заходах, які проводились у рамках комп'ютерного навчання з надзвичайних ситуацій SEESIM (м. Стамбул, Турецька Республіка), що сприяло розвитку співробітництва, координації та взаємосумісності відповідних підрозділів оборонних відомств Албанії, Болгарії, Боснії і Герцеговини, Хорватії, Грузії, Італії, Чорногорії, Сербії, Македонії та України через використання комп'ютерного моделювання під час вирішення спільних завдань.

[2] На виконання Україною міжнародних зобов'язань відповідно до Угоди про створення Координаційного комітету в рамках діяльності Ради міністрів оборони Південно-Східної Європи щодо участі у роботі керівних органів організації

МИРОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Участь України в діяльності з підтримання миру і безпеки продовжувала бути важливою складовою внеску країни у сферу зміцнення миру і безпеки в світі. Основні зусилля у 2018 р. у сфері миротворчої діяльності були спрямовані на збереження існуючого рівня представництва у міжнародних місіях та продовження виконання взятих Україною міжнародних зобов'язань із залученням мінімально-необхідної кількості матеріальних та фінансових ресурсів.

Впродовж 2018 р. близько 600 військовослужбовців Збройних Сил у складі двох національних контингентів та національного персоналу взяли участь у 7 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки (далі – МОПМБ) під проводом ООН, НАТО та у складі спільних миротворчих сил на території 5 країн світу та в районі Аб'єй (схема 7.2).

Результати виконання завдань українськими миротворцями отримали високу оцінку від керівництва міжнародних безпекових організацій.

Водночас, у рамках планового завершення Місії ООН у Ліберії та відповідно до рішення Президента України у 2018 р. в Україну було повернено 56 окремий вертолітний загін та національний персонал зі складу Місії ООН у Ліберії.

Крім цього, у зв'язку з рішенням словацької сторони та на виконання резолюції Ради Безпеки ООН від 30.01.2018 № 2398 у вересні 2018 р. повернулися в Україну два представника Збройних Сил України, які виконували завдання у складі словацького військового контингенту Сил ООН з підтримання миру на Кіпрі.

Впродовж 2018 року було організовано та практично проведено ротації 4 національних контингентів та 39 осіб національного персоналу у складі МОПМБ.

Участь України в МОПМБ залишається дієвим інструментом нарощування оперативних спроможностей визначених сил та засобів Збройних Сил, досягнення ними оптимального рівня взаємосумісності з підрозділами провідних країн, а також дає змогу підтримувати активну позицію держави у міжнародних зусиллях із забезпечення миру і стабільності у світі.

Схема 7.2. Участь національних контингентів і персоналу Збройних Сил у міжнародних операціях з підтримки миру і безпеки, *на кінець 2018 р.*

Національний контингент у складі Багатонаціональних сил KFOR в Косово, Республіка Сербія

особовий склад – 40 осіб
автомобільна техніка – 18 од.
Завдання:
- забезпечення виконання положень Резолюції Ради Безпеки ООН № 1244;
- виконання інженерної розвідки місцевості, інженерних робіт та знешкодження ВНП.

Місія ООН у Косово (UNMIK)

штабні офіцери – 2 особи
Завдання:
- координація діяльності КФОР, EULEX та інших організацій;
- спостереження за дотриманням прав людини;
- підтримка діяльності засобів масової інформації;
- координація питань демократизації суспільства;
- сприяння в наданні гуманітарної допомоги.

Спільні миротворчі сили в Зоні безпеки Придністровського регіону Республіки Молдова

військові спостерігачі – 10 осіб
автомобільна техніка – 4 од.
Завдання:
- здійснення контролю за припиненням вогню, за виведенням озброєних формувань, дотримання режиму в зоні безпеки;
- збір інформації про факти порушення прийнятих домовленостей сторонами по встановленню мира і підтримки правопорядку;
- контроль за дотриманням прав людини;
- спостереження і контроль місць зосередження військової техніки, випадків застосування зброї;
- сприяння в наданні гуманітарної допомоги.

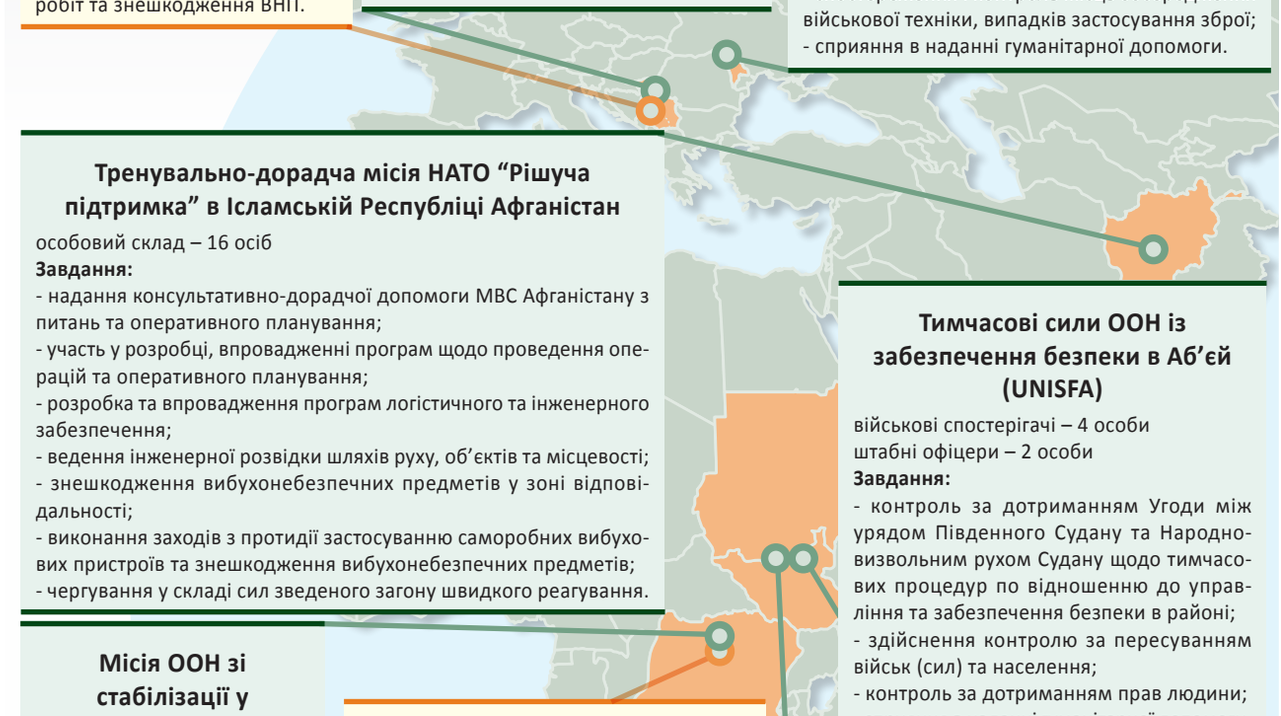

Тренувально-дорадча місія НАТО “Рішуча підтримка” в Ісламській Республіці Афганістан

особовий склад – 16 осіб
Завдання:
- надання консультативно-дорадчої допомоги МВС Афганістану з питань та оперативного планування;
- участь у розробці, впровадженні програм щодо проведення операцій та оперативного планування;
- розробка та впровадження програм логістичного та інженерного забезпечення;
- ведення інженерної розвідки шляхів руху, об’єктів та місцевості;
- знешкодження вибухонебезпечних предметів у зоні відповідальності;
- виконання заходів з протидії застосуванню саморобних вибухових пристроїв та знешкодження вибухонебезпечних предметів;
- чергування у складі сил зведеного загону швидкого реагування.

Тимчасові сили ООН із забезпечення безпеки в Аб’єй (UNISFA)

військові спостерігачі – 4 особи
штабні офіцери – 2 особи
Завдання:
- контроль за дотриманням Угоди між урядом Південного Судану та Народно-визвольним рухом Судану щодо тимчасових процедур по відношенню до управління та забезпечення безпеки в районі;
- здійснення контролю за пересуванням військ (сил) та населення;
- контроль за дотриманням прав людини;
- сприяння в наданні гуманітарної допомоги.

Місія ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго (MONUSCO)

військові спостерігачі – 7 осіб
штабні офіцери – 6 осіб
Завдання:
- контроль за виконанням Угоди про припинення вогню та розслідування порушень домовленостей;
- планування та координація авіаційних пасажирських та вантажних перевезень;
- контроль за дотриманням прав людини;
- сприяння в наданні гуманітарної допомоги.

Місія ООН зі стабілізації у Демократичній Республіці Конго (MONUSCO). Національний контингент (18 овз)

особовий склад – 250 осіб
вертольоти: Мі-24 – 4 од., Мі-8 – 4 од.
автомобільна техніка – 57 од.
Завдання:
- польоти з метою демонстрації сили Місії ООН;
- повітряна розвідка та патрулювання територій;
- вогнева підтримка наземних операцій;
- озброєне супроводження в інтересах Місії ООН.

Місія ООН у Південному Судані (UNMISS)

військові спостерігачі – 3 особи
штабні офіцери – 1 особа
Завдання:
- спостереження за дотриманням сторонами конфлікту угоди про припинення вогню;
- спостереження за переміщенням озброєних груп в зоні відповідальності Місії;
- сприяння проведенню програми роззброєння, демобілізації та реінтеграції колишніх комбатантів;
- забезпечення безпеки міжнародного персоналу та цивільного населення;
- контроль за дотриманням прав людини;
- сприяння в наданні гуманітарної допомоги.

Національний персонал | Національний контингент

Усього в 7 міжнародних операціях з підтримання миру і безпеки у 2018 р. брав участь 341 військовослужбовець Збройних Сил.

Особовий склад національних контингентів та персоналу у 2018 р. успішно виконував визначені завдання у складі МОПМБ та з гідністю представляв Збройні Сили на міжнародній арені. Незважаючи на складну військово-політичну та соціально-економічну ситуацію в країні вдалося забезпечити функціонування національних контингентів та персоналу на високому рівні, зберегти належний рівень представництва Збройних Сил у складі МОПМБ із залученням мінімально-необхідної кількості матеріальних та фінансових ресурсів.

КОНТРОЛЬ НАД ОЗБРОЄННЯМ

Підсумки участі Збройних Сил в міжнародних системах контролю над озброєнням у 2018 р.

Україна, як активна держава-учасниця міжнародних процесів у сфері зміцнення системи європейської безпеки у 2018 р. продовжувала виконувати безстрокові зобов'язання за міжнародними договорами та угодами у галузі контролю над озброєнням для протидії сучасним викликам і загрозам.

У 2018 р. Збройними Силами забезпечено дотримання міжнародних військово-політичних зобов'язань держави шляхом імплементації Договору про звичайні збройні сили в Європі, Договору з відкритого неба, Віденського документа 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки.

Додаткові заходи довіри та безпеки у рамках двосторонніх міжурядових угод із суміжними державами (Словацькою Республікою, Республікою Польща, Республікою Білорусь, Угорщиною та Румунією) сприяли зміцненню регіональної безпеки.

Упродовж 2018 р. на території України проведено 47 контрольних заходів в рамках реалізації зазначених договорів та угод.

Україна в межах процесу контролю над озброєнням протягом року провела 43 контрольних заходи на територіях держав-учасниць ОБСЄ (діаграма 7.2).

Діаграма 7.2. Кількісні показники верифікаційної діяльності у 2018 р.

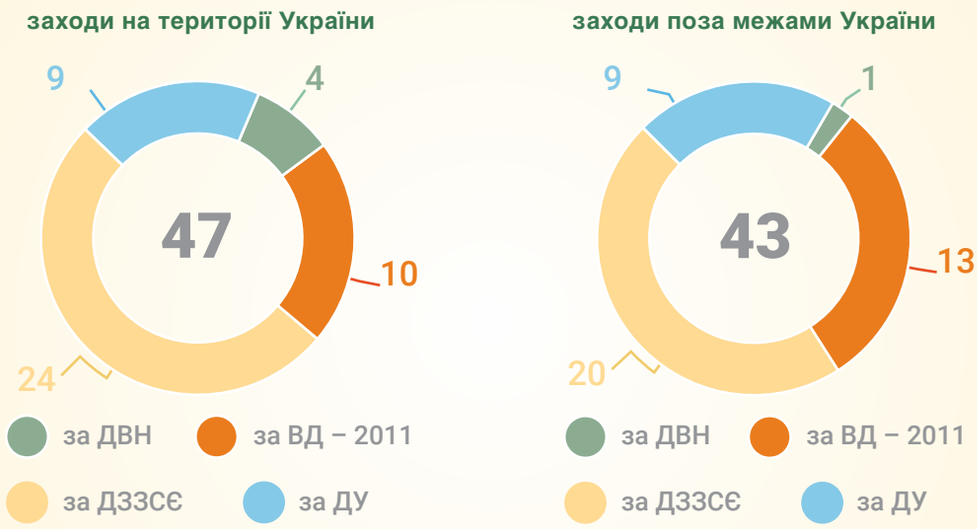

Примітки: **ВД-2011** – Віденський документ 2011 року; **ДЗЗСЄ** – Договір про звичайні збройні сили в Європі
ДВН – Договір з відкритого неба; **ДУ** – двосторонні угоди з суміжними державами

Україна, використовуючи механізми Віденського документа 2011 р. про заходи зміцнення довіри та безпеки, продовжила розпочату в 2014 р. апробацію інспекцій у новому форматі на Сході держави. Протягом 2018 р. проведено 5 таких інспекцій.

Їх результати були офіційно поширені серед усіх держав – учасниць ОБСЄ і стали практичною базою для нових дієвих механізмів та інструментів контролю над озброєнням і військовою діяльністю в Європі в умовах сьогодення.

Держави ОБСЄ підтвердили повне виконання Україною міжнародних зобов'язань та транспарентність військової діяльності Збройних Сил.

Результати верифікаційної діяльності Збройних Сил сприяли посиленню позицій нашої держави у переговорному процесі у межах провідних міжнародних організацій, зокрема ОБСЄ.

Передбачені міжнародними договорами та угодами механізми дали змогу поширювати об'єктивну інформацію про військово-політичну обстановку у нашій державі та діяльність Збройних Сил, інших складових сил оборони та правоохоронних органів України.

У 2018 р. держави ОБСЄ та міжнародна спільнота ще раз переконалися у прозорості військової діяльності та налаштованості України на мирне врегулювання кризової ситуації на Сході України та в Криму.

Додаткові заходи довіри та безпеки у прикордонних районах у рамках двосторонніх міжурядових угод із суміжними державами підтвердили свою дієвість у зміцненні регіональної безпеки.

Завдяки зусиллям України за підтримки держав – союзниць, ОБСЄ отримала перспективи застосування додаткових важелів контролю за переміщенням, діяльністю, накопиченням військ (сил), озброєння та військової техніки Російської Федерації, особливо у прикордонних з Україною районах та на території Автономної Республіки Крим.

ЗАКЛЮЧНА ЧАСТИНА

Пріоритетними завданнями Збройних Сил України на 2019 р. є:

- системне вирішення цілісного комплексу питань, які дають змогу забезпечити комплектування Збройних Сил мотивованим та професійно підготовленим особовим складом;
- трансформація системи військової освіти і підготовки військ (сил), морально-психологічного забезпечення відповідно до стандартів НАТО та їх поєднання з управлінням кар'єрою кожного військовослужбовця;
- розвиток спроможностей Військово-Морських Сил, у тому числі завдяки поетапному відновленню корабельно-катерного складу, забезпеченню ситуаційної обізнаності в Азовсько-Чорноморському регіоні, нарощуванню інфраструктури базування, прийняттю на озброєння берегових ракетних комплексів;
- посилення кіберзахисту в Збройних Силах та інших складових сил оборони для забезпечення стійкості управління, керованості військами та захищеності критичних об'єктів інфраструктури держави;
- забезпечення Збройних Сил сучасним озброєнням і військовою технікою за рахунок нарощування можливостей національного оборонно-промислового комплексу, активізації співробітництва у військово-технічній сфері, набуття Міноборони повноважень щодо здійснення прямих закупівель на зовнішніх ринках;
- сталий розвиток оборонної інфраструктури, у першу чергу для посилення постійної військової присутності на Сході та Півдні України, створення мережі автономних військових баз, обладнання відповідно до стандартів НАТО арсеналів, баз і складів, удосконалення аеродромної мережі;
- ефективне використання оборонних ресурсів, у тому числі впровадження сучасних процедур управління ризиками та ресурсами, боротьба з корупцією та поєднання бюджетних процесів з оборонним плануванням на основі спроможностей.

ДОДАТОК 1

ПЕРЕЛІК НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ, ПРИЙНЯТИХ У 2018 р., РОЗРОБНИКОМ ЯКИХ Є МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ

№ зп	Назва нормативно-правового акта	Дата прийняття та реєстраційний номер	Розробник
	Закони України		
1.	Про схвалення рішення Президента України про допуск підрозділів збройних сил інших держав на територію України у 2018 році для участі у багатонаціональних навчаннях	18.01.2018 № 2270-VIII	ГУВСМО ГШ ЗСУ
2.	Про внесення зміни до статті 12 Закону України “Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей” (щодо запровадження виплати компенсації за піднайом (найом) житла для військовослужбовців військової служби за контрактом(у разі відсутності можливості їх розміщення в спеціально пристосованих казармах або у сімейних гуртожитках)	08.02.2018 № 2288-VIII	ДВОНСГП МОУ
3.	Про внесення змін до деяких законів України з питань оборони щодо Десантно-штурмових військ (щодо зміни назви окремого роду військ з високомобільних десантних військ на Десантно-штурмові війська з урахуванням національної ідентичності та впровадження нових бойових традицій Збройних Сил України)	05.04.2018 № 2396- VIII	КДШВ ЗСУ
4.	Про ратифікацію Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Румунії стосовно співробітництва у сфері військових перевезень	06.09.2018 № 2527- VIII	ДВПСПМС МОУ
5.	Про ратифікацію Генеральної угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Польща про співробітництво у сфері оборони	06.09.2018 № 2526 -VIII	ДВПСПМС МОУ
6.	Про внесення змін до деяких законів України щодо вітання “Слава Україні! – Героям слава!”	04.10.2018 № 2587 – VIII	ВНУ ГШ ЗСУ
7.	Про ратифікацію Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про внесення змін до Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної військової частини	06.12.2018 № 2645-VIII	ГУВСМО ГШ ЗСУ
	Укази Президента України		
1.	Про відзначення державними нагородами України	17.01.2018 № 7/2017	ДКП МОУ
2.	Про відзначення державними нагородами України	22.01.2018 № 12/2018	ДКП МОУ
3.	Про присвоєння почесного найменування Військовому інституту телекомунікацій та інформатизації (присвоєння Військовому інституту телекомунікацій та інформатизації почесного найменування “імені героїв Крут”)	29.01.2018 № 18/2018	КСВ ЗСУ
4.	Про звільнення в запас військовослужбовців строкової служби, строки проведення чергових призовів та чергові призови громадян України на строкову військову службу у 2018 році	15.02.2018 № 33/2018	ГУП ГШ ЗСУ
5.	Про відзначення державними нагородами України	26.02.2018 № 42/2018	ДКП МОУ
6.	Про Положення про Сили спеціальних операцій Збройних Сил України	03.03.2018 № 52/2018	КССО ЗСУ
7.	Про відзначення державними нагородами України	14.03.2018 № 62/2018	ДКП МОУ
8.	Про відзначення державними нагородами України	15.03.2018 № 67/2018	ДКП МОУ
9.	Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277 (доповнити розділ “Генеральний штаб Збройних Сил України позиціями такого змісту: “Командувач об’єднаних сил – генерал-лейтенант, віце-адмірал Заступник Командувача об’єднаних сил – генерал-майор, контр-адмірал)	15.03.2018 № 66/2018	ДКП МОУ
10.	Про призначення С.Наєва Командувачем об’єднаних сил	16.03.2018 № 69/2018	ДКП МОУ

№ зп	Назва нормативно-правового акта	Дата прийняття та реєстраційний номер	Розробник
11.	Про відзначення державними нагородами України	06.04.2018 № 98	ДКП МОУ
12.	Про відзначення державними нагородами України	22.05.2018 № 144/2018	ДКП МОУ
13.	Про День морської піхоти України	23.05.2018 № 145/2018	КВМС ЗСУ
14.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня медичного працівника	13.06.2018 № 160/2018	ДКП МОУ
15.	Про відзначення державними нагородами України	21.06.2018 № 175/2018	ДКП МОУ
16.	Про відзначення державними нагородами України	27.06.2018 № 189	ДКП МОУ
17.	Про відзначення державними нагородами України	27.07.2018 № 217	ДКП МОУ
18.	Про присвоєння почесних найменувань військовим частинам Збройних Сил України та уточнення деяких найменувань (присвоїти 3 окремому полку Спеціального призначення почесне найменування “імені князя Святослава Хороброго” та надалі іменувати його – 3 окремий полк Спеціального призначення імені князя Святослава Хороброго)	22.08.2018 № 232/2018	КССО ЗСУ
19.	Про присвоєння О.Довгому звання Герой України	23.08.2018 № 236/2018	ДКП МОУ
20.	Про присвоєння В.Сосніну звання Герой України	23.08.2018 № 237/2018	ДКП МОУ
21.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня незалежності України	23.08.2018 № 238/2018	ДКП МОУ
22.	Про відзначення державними нагородами України	23.08.2018 № 239/2018	ДКП МОУ
23.	Про присвоєння військових звань	23.08.2018 № 242/2018	ДКП МОУ
24.	Про відзначення державними нагородами України	07.09.2018 № 270/2018	ДКП МОУ
25.	Про внесення змін до Указу Президента України від 15 лютого 2018 року № 33 (уточнення питань призову на строкову службу у жовтні – грудні 2018 року)	10.09.2018 № 274/2018	ГУП ГШ ЗСУ
26.	Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента України від 21 березня 2002 року № 277 (приведення найменування посад в апараті МОУ, установах ЗСУ та граничних військових звань за цими посадами у відповідність до перспективної структури військового управління ЗСУ (Директор ВМД – виключити; начальник ГВМУ – начальник медичної служби ЗСУ, генерал-лейтенант медичної служби – включити)	12.09.2018 № 276/2018	ДКП МОУ
27.	Про внесення змін до Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України	12.09.2018 № 277/2018	ДКП МОУ
28.	Про відзначення державними нагородами України	13.09.2018 № 280/2018	ДКП МОУ
29.	Про відзначення державними нагородами України з нагоди Дня захисника України	11.10.2018 № 315/2018	ДКП МОУ
30.	Про відзначення державними нагородами України	11.10.2018 № 316/2018	ДКП МОУ
31.	Про присвоєння військових звань	12.10.2018 № 322/2018	ДКП МОУ
32.	Про відзначення державними нагородами України	01.11.2018 № 353/2018	ДКП МОУ
33.	Про затвердження граничної чисельності особового складу органу управління Державної спеціальної служби транспорту та визначення місць розташування її підрозділів	29.11.2018 № 399/2018	АДССТ
34.	Про відзначення державними нагородами України	05.12.2018 № 408/2018	ДКП МОУ
35.	Про присвоєння військових звань	05.12.2018 № 409/2018	ДКП МОУ
36.	Про відзначення державними нагородами України	05.12.2018 № 411/2018	ДКП МОУ
37.	Про відзначення державними нагородами України	10.12.2018 № 423/2018	ДКП МОУ
38.	Про внесення змін до додатка № 1 до Указу Президента від 21 березня 2002 року № 277 (позиції “Заступник Міністра оборони України з питань європейської інтеграції (у разі призначення на цю посаду військовослужбовця)” та “Державний секретар Міністерства оборони України (у разі призначення на цю посаду військовослужбовця)” виключити)	31.12.2018 № 444/2018	ДКП МОУ

№ зп	Назва нормативно-правового акта	Дата прийняття та реєстраційний номер	Розробник
	Постанови КМУ		
1.	Про поширення дії постанови Кабінету Міністрів України від 12 червня 2013 р. № 413 на осіб начальницького складу Національного антикорупційного бюро (щодо переліку сімейних обставин та інших поважних причин, що можуть бути підставою для звільнення осіб начальницького складу НАБУ)	31.01.2018 № 34	ГУП ГШ ЗСУ
2.	Деякі питання утворення військового навчального підрозділу Вінницького національного технічного університету (щодо утворення кафедри військової підготовки Вінницького національного технічного університету)	31.01.2018 № 37	ДВОНСГП МОУ
3.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України "Про затвердження Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року"	07.02.2018 № 66-1	ДВТПРОВТ МОУ
4.	Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань у районі проведення антитерористичної операції у мирний час	14.02.2018 № 68	НУОУ ім. Івана Черняховського
5.	Про затвердження Імплементаційного протоколу між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки щодо співробітництва в галузі географічної інформації	04.04.2018 № 248	ГУОЗ ЗСУ
6.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2015 р. № 345 (щодо спрощення порядку постачання до Збройних Сил та інших військових формувань держави озброєння, військової та спеціальної техніки та боєприпасів вітчизняного і іноземного виробництва під час заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії)	11.04.2018 № 299	ДВТПРОВТ МОУ
7.	Про внесення змін до деяких актів Кабінету Міністрів України (приведення деяких актів Кабінету Міністрів України у відповідність із положеннями Закону України "Про особливості державної політики із забезпечення державного суверенітету України на тимчасово окупованих територіях у Донецькій та Луганській областях")	11.04.2018 № 331	ЮД МОУ
8.	Про затвердження Програми підвищення обороноздатності держави та задоволення невідкладних потреб Збройних Сил на 2018 рік	11.04.2018 № 289-4	ДВТПРОВТ МОУ
9.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 91-2	18.04.2018 № 332-5	ДВТПРОВТ МОУ
10.	Про внесення змін у додаток 2 до постанови Кабінету Міністрів України від 29 липня 2009 р. № 780 ("Про Голову Української частини міжурядових комісій з питань військово-технічного співробітництва")	10.05.2018 № 348	ДВТПРОВТ МОУ
11.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 413 ("Про затвердження порядку надання та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередньо участь в анти терористичній операції, забезпечення її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпечення їх здійснення")	10.05.2018 № 350	ДВОНСГП МОУ
12.	Про затвердження Порядку контролю за якістю послуг з харчування особового складу Збройних Сил	16.05.2018 № 488	ГУРСМЗ ЗСУ
13.	Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про військово-фінансове співробітництво	23.05.2018 № 398	ГУВС МО ГШ ЗСУ
14.	Про затвердження Протоколу між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки про втілення фінансової допомоги	23.05.2018 № 399	ГУВС МО ГШ ЗСУ
15.	Про внесення змін у додатки 5 і 14 до постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 91-2	13.06.2018 № 516-9	ДВТПРОВТ МОУ
16.	Про внесення змін до пункту 3 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для здійснення заходів щодо підвищення обороноздатності і безпеки держави	20.06.2018 № 506	ГУОВББССП
17.	Про внесення змін до Порядку організації будівництва житла для військовослужбовців та членів їх сімей на земельних ділянках, що належать до земель оборони	04.07.2018 № 525	ГКЕУ ЗСУ
18.	Про внесення зміни до пункту 2 постанови Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 728 ("Деякі питання забезпечення житлом військовослужбовців та інших громадян")	11.07.2018 № 541	ГКЕУ ЗСУ
19.	Про внесення зміни до пункту 4 Порядку затвердження проектів будівництва і проведення їх експертизи	11.07.2018 № 608	ГКЕУ ЗСУ
20.	Про внесення змін до пункту 8 Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу	18.07.2018 № 573	ГКЕУ ЗСУ

№ зп	Назва нормативно-правового акта	Дата прийняття та реєстраційний номер	Розробник
21.	Про внесення зміни до пункту 2 Порядку підготовки і здійснення потенційно небезпечних заходів в умовах присутності цивільного населення за участю особового складу Збройних Сил, інших військових формувань та правоохоронних органів з використанням озброєння і військової техніки	17.08.2018 № 612	ВНУ ГШ ЗСУ
22.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 9 серпня 2017 р. № 554 ("Про реалізацію пілотного проекту запровадження тимчасового механізму формування та здійснення компенсаційних виплат в іноземній валюті працівникам апарату військових аташе та апарату представника Міністерства оборони при дипломатичному представництві України, направленим у довготермінове відрядження")	26.07.2018 № 661	ГУР МОУ
23.	Про затвердження Угоди між Урядом України та Урядом України та Урядом Держави Кувейт про співробітництво у військовій та інших сферах	22.08.2018 № 625	ДВПСП МОУ
24.	Про внесення змін у додатки 5 і 14 до постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 91-2	22.08.2018 № 630-11	ДВТПРОВТ МОУ
25.	Про затвердження Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Держави Катар про військово-технічне співробітництво	22.08.2018 № 640	ДВТПРОВТ МОУ
26.	Про поширення дії постанови Кабінету Міністрів України від 25 грудня 2013 р. № 975 на іноземців та осіб без громадянства, які проходять військову службу в Збройних Силах України ("Про затвердження Порядку призначення і виплати одноразової грошової допомоги у разі загибелі (смерті), інвалідності або часткової втрати працездатності без встановлення інвалідності військовослужбовців, військовозобов'язаних та резервістів, які призвані на навчальні (або перевірочні) та спеціальні збори чи для проходження служби у військовому резерві")	22.08.2018 № 646	ДФ МОУ
27.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1161 ("Про порядок підтвердження статусу осіб, які беруть безпосередню участь в антитерористичній операції та/або здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, що здійснюються шляхом проведення операції Об'єднаних сил, з метою застосування пільги з оподаткування військовим збором")	22.08.2018 № 650	ДВОНСГП МОУ
28.	Деякі питання виконання Державної цільової оборонної програми розвитку озброєння та військової техніки на період до 2020 року	29.08.2018 № 722-14	ДВТПРОВТ МОУ
29.	Про внесення змін до пункту 8 Порядку визначення розміру і надання військовослужбовцям та членам їх сімей грошової компенсації за належне їм для отримання жиле приміщення	29.08.2018 № 771	ГКЕУ ЗСУ
30.	Про внесення зміни до Порядку утилізації військового майна Збройних Сил	12.09.2018 № 730	ГУР МОУ
31.	Про внесення змін та визнання такими, що втратили чинність, деяких актів Кабінету Міністрів України (приведення актів КМУ у відповідність із вимогами Закону України "Про внесення змін до Закону України "Про Державну спеціальну службу транспорту" щодо статусу Державної спеціальної служби транспорту", в тому числі зміни у Положенні про МОУ, затверджене постановою КМУ від 26.11.2014 № 671 щодо входження ДССТ до системи Міноборони)	12.09.2018 № 737	АДССТ
32.	Щодо пунктів управління (з обмеженим доступом)	12.09.2018 № 746-017	ООШ ЗСУ
33.	Про затвердження Порядку забезпечення Збройних Сил, інших утворених відповідно до законів військових формувань, правоохоронних органів спеціального призначення, Міністерства внутрішніх справ, Національної поліції, розвідувальних органів, військової прокуратури, Державної служби з надзвичайних ситуацій, працівників закладів охорони здоров'я необхідними засобами та ресурсами під час їх залучення до здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях	26.09.2018 № 772	ГУЛ ЗСУ
34.	Щодо пунктів управління (з обмеженим доступом)	26.09.2018 № 786-018	ООШ ЗСУ
35.	Про затвердження Правил застосування спеціальних засобів військовослужбовцями та працівниками воєнізованої охорони Державної спеціальної служби транспорту під час здійснення службових обов'язків та переліку таких засобів	03.10.2018 № 810	АДССТ
36.	Про затвердження Порядку застосування зброї і бойової техніки з'єднаннями, військовими частинами і підрозділами Збройних Сил під час виконання ними завдань щодо відсічі збройної агресії проти України	10.10.2018 № 828	НУОУ ім. Івана Черняховського
37.	Про внесення змін у додатки 7 і 14 до постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 91-2	10.10.2018 № 832-23	ГУР МОУ
38.	Про внесення змін до Порядку проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу	24.10.2018 № 862	ДВОНСГП МОУ
39.	Про затвердження Воєнно-медичної доктрини України	31.10.2018 № 910	ГВМУ

№ зп	Назва нормативно-правового акта	Дата прийняття та реєстраційний номер	Розробник
40.	Про внесення змін до Порядку та позбавлення статусу учасника бойових дій осіб, які захищали незалежність, суверенітет та територіальну цілісність України і брали безпосередню участь в антитерористичній операції, забезпеченні її проведення чи у здійсненні заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської федерації в Донецькій та Луганській областях, забезпеченні їх здійснення	31.10.2018 № 905	ДВОНСГП МОУ
41.	Про затвердження Порядку проведення оборонного огляду Міністерством оборони	31.10.2018 941	ДВПСПМС МОУ
42.	Про затвердження Порядку проведення обов'язкової евакуації окремих категорій населення в разі введення правового режиму воєнного стану	07.11.2018 № 934	ГОУ ГШ ЗСУ
43.	Про внесення змін у додатки 5 і 14 до постанови Кабінету Міністрів України від 14 лютого 2018 р. № 91-2	07.11.2018 № 968-27	ДВТПРОВТ МОУ
44.	Про внесення змін до пункту 6 постанови Кабінету Міністрів України від 2 лютого 2011 № 98 ("Про суми та склад витрат на відрядження державних службовців, а також інших осіб, що направляються у відрядження підприємствами, установами та організаціями, які повністю або частково утримуються (фінансуються) за рахунок бюджетних коштів")	14.11.2018 № 963	ГУП ГШ ЗСУ
45.	Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України	14.11.2018 № 973-030	ГУР МОУ
46.	Про внесення змін у додатки 5 і 14 до постанови Кабінету Міністрів України віл 14 лютого 2018 р. № 91-2	28.11.2018 № 1073-41	ДВТПРОВТ МОУ
47.	Про внесення зміни до норм харчування військовослужбовців Збройних Сил та інших військових формувань	28.11.2018 № 1091	ГУРСМЗ ЗСУ
48.	Про внесення зміни у додаток 1 до Державної цільової оборонної програми будівництва кораблів класу "корвет" за проектом 58250	05.12.2018 № 1032	ДВТПРОВТ МОУ
49.	Про внесення зміни до пункту 263 Порядку планування, формування, розміщення та коригування державного оборонного замовлення, а також здійснення контролю за його виконанням	12.12.2018 № 1063	ГУЗІС ГШ ЗСУ
50.	Щодо розвідувальних і контррозвідувального органів України (з обмеженим доступом)	27.12.2018 № 1133-045	ГУР МОУ
51.	Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2000 р. № 1833-034	27.12.2018 № 1134	АДССТ
52.	Про внесення змін до Порядку зупинення операцій з бюджетними коштами	27.12.2018 № 1143	ГКЕУ ЗСУ
53.	Про внесення змін до постанов Кабінету Міністрів України від 3 серпня 2006 р. № 1081 і 26 червня 2013 р. № 450	27.12.2018 № 1160	ГКЕУ ЗСУ
	Розпорядження КМУ		
1.	Про внесення змін у додаток до розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 травня 2015 р. № 544 (щодо звільнення від оподаткування лікарських засобів і медичних виробів (знеболювальні, антибіотики, засоби для зупинки кровотечі, перев'язувальні матеріали)	25.01.2018 № 48-р	ГВМУ
2.	Про погодження передачі будівлі у м. Дружківці в державну власність з віднесенням її до сфери управління Міністерства оборони	31.01.2018 № 54-р	ГКЕУ ЗСУ
3.	Про погодження передачі нерухомого та індивідуально визначеного майна в м. Очакові у державну власність	21.02.2018 № 119-р	ГКЕУ ЗСУ
4.	Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у квітні-травні 2018 року	21.03.2018 № 171-р	ГУП ГШ ЗСУ
5.	Про надання Міністерству оборони України права затвердження проекту "Реконструкція технічної території військової частини А2358 (с. Цвітоха Хмельницької обл.)	11.04.2018 № 256-р	ЦУБВС ЗСУ
6.	Деякі питання організації та забезпечення підготовки збірної команди України та її участі у 2018 році в міжнародних спортивних змаганнях "Ігри Нескорених" серед військовослужбовців та ветеранів, які зазнали травм, поранень або захворювань під час чи внаслідок виконання службових обов'язків	11.04.2018 № 241-р	УФКС МОУ
7.	Про продовження проведення експерименту під час придбання житла для військовослужбовців Збройних Сил	25.04.2018 № 275-р	ДДЗПМР МОУ
8.	Про передислокацію 222 окремого автомобільного батальйону Військово-Морських Сил Збройних Сил України (з обмеженим допуском)	10.05.2018 № 295-р	КВМС ЗСУ
9.	Про підписання Угоди між Кабінетом Міністрів України та Урядом Республіки Союз М'янма про військово-технічне співробітництво	30.05.2018 № 367-р	ДВТПРОВТ МОУ
10.	Про передачу нерухомого майна у м. Києві до сфери управління Міністерства оборони	06.06.2018 № 390-р	ГКЕУ ЗСУ
11.	Про підписання Протоколу між Урядом Угорщини, Урядом Румунії, Урядом Словацької Республіки та Кабінетом Міністрів України про внесення змін до Угоди між Урядом Угорської Республіки, Урядом Румунії, Урядом Словацької Республіки та Кабінетом Міністрів України стосовно створення багатонаціонального інженерного батальйону	06.06.2018 № 385-р	ГУВСМО ГШ ЗСУ

№ зп	Назва нормативно-правового акта	Дата прийняття та реєстраційний номер	Розробник
12.	Про підписання Угоди (у формі обміну нотами) між Урядом України та Урядом Сполучених Штатів Америки про надання Українській Стороні товарів військового призначення та послуг	06.06.2018 № 389-р	ДВТПРОВТ МОУ
13.	Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству оборони на 2018 рік	13.06.2018 № 406-р	ДФ МОУ
14.	Про затвердження переліку підприємств, які мають право на поставку пально-мастильних матеріалів, що придбаваються нерезидентами для передачі учасникам спільних з підрозділами Збройних Сил військових навчань на території України, які проводяться в рамках програми “Партнерство заради миру” у 2018 році, операції з поставки яких на митній території України звільняються від обкладення податком на додану вартість, та обсягів їх поставки	13.06.2018 № 417-р	ГУВСМО ГШ ЗСУ
15.	Про надання Міністерству оборони права на затвердження проекту “Реконструкція технічної території військової частини А1119 (м. Калинівка Вінницької області)	04.07.2018 № 391-р	ЦУБВС ЗСУ
16.	Про реорганізацію науково-дослідного центру Збройних Сил України “Державний океанаріум”	11.07.2018 № 490-р	КМВС ЗСУ
17.	Про внесення змін до розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 лютого 2015 р. № 133 (Про затвердження складу Української частини комісій з військово-технічного співробітництва)	22.08.2018 № 591-р	ДВТПРОВТ МОУ
18.	Про подання на ратифікацію Верховною Радою України Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України про внесення змін до Угоди між Урядом Литовської Республіки, Урядом Республіки Польща та Кабінетом Міністрів України стосовно створення спільної військової частини	29.08.2018 № 615-р	ГУВСМО ГШ ЗСУ
19.	Про погодження передачі нерухомого майна у м. Маріуполі в державну власність з віднесенням його до сфери управління Міністерства оборони	05.09.2018 № 630-р	ГКЕУ ЗСУ
20.	Про підписання Імплементаційної угоди між Кабінетом України та Організацією НАТО з підтримки та постачання про реалізацію проекту Трастового фонду НАТО із знешкодження вибухонебезпечних предметів та протидії саморобним вибуховим пристроям	29.08.2018 № 609-р	УЕБПД
21.	Про передачу у 2018 році деяких бюджетних призначень, передбачених Міністерству оборони	12.09.2018 № 643-р	ГУР МОУ
22.	Про пункт пропуску через державний кордон на аеродромі “Старокостянтинів”	26.09.2018 № 674-р	КПС ЗСУ
23.	Про затвердження чисельності громадян України, що підлягають призову на строкову військову службу, обсягу видатків для проведення призову у жовтні – грудні 2018 року	26.09.2018 № 679-р	ГУП ГШ ЗСУ
24.	Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству оборони на 2018 рік	03.10.2018 № 700-р	ДФ МОУ
25.	Про затвердження плану заходів стосовно Концепції реформування та подальшого розвитку системи управління державою в умовах надзвичайного стану і в особливий період	03.10.2018 № 716-р ДСК	ГОУ ГШ ЗСУ
26.	Про скасування завдань з накопичення матеріальних цінностей мобілізаційного резерву	24.10.2018 № 763-рт	МВ МОУ
27.	Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству оборони на 2018 рік	24.10.2018 № 768-р	ДФ МОУ
28.	Про перерозподіл деяких видатків державного бюджету, передбачених Міністерству оборони на 2018 рік	14.11.2018 № 858-р	ДФ МОУ
29.	Про внесення змін до переліку земельних ділянок, які можуть бути відчужені разом з розташованими на них об’єктами нерухомого військового майна	14.11.2018 № 894-р	ГУМР
30.	Про затвердження додаткового переліку боєприпасів, що підлягають утилізації	14.11.2018 № 899-р	ГУМР
31.	Питання запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в окремих місцевостях України	12.12.2018 № 1002-р	ДВПСПМС МОУ
32.	Про затвердження переліку компонентів рідкого ракетного палива та інших токсичних хімічних речовин, що підлягають утилізації у 2019-2020 роках	18.12.2018 № 1021-р	ГУМР
Всього: 130 нормативно-правових актів			

ДОДАТОК 2

ВИКОНАННЯ БЮДЖЕТУ МО УКРАЇНИ У 2018 р.

Відповідно до Закону України “Про Державний бюджет України на 2018 р” (з урахуванням змін) на потреби Збройних Сил передбачалося 91 557,4 млн грн. (2,75 % валового внутрішнього продукту), у тому числі за загальним фондом – 82 177,5 млн грн. (89,8 % видатків); за спеціальним – 9 379,9 млн грн. (10,2 % видатків).

Протягом 2018 р. Міністерство оборони отримало 94 926,4 млн грн. (2,85 % ВВП) або 103,7 % річних призначень, із них за загальним фондом – 82 177,5 млн грн. (100 % призначень), за спеціальним – 12 748,9 млн. грн. (135,9 % призначень спеціального фонду, передбачених ДБУ).

Діаграма 1. Фінансування Збройних Сил України у 2018 р., *млн грн., %*

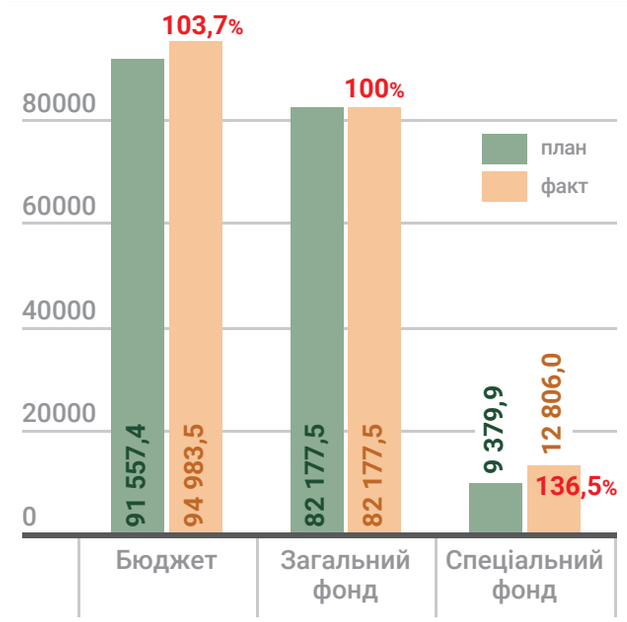

Діаграма 2. Фінансування за функціональним призначенням у 2018 р., *млн грн.*

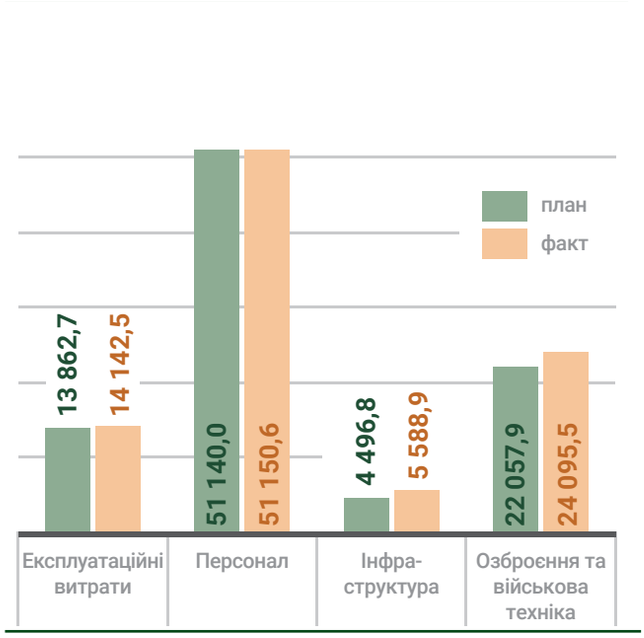

ДОДАТОК 3

ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ, СТРУКТУРА ТА БОЙОВИЙ СКЛАД ЗБРОЙНИХ СИЛ

Схема 1. Організаційна структура Генерального штабу ЗС України (J-структури), *на кінець 2018 р.*

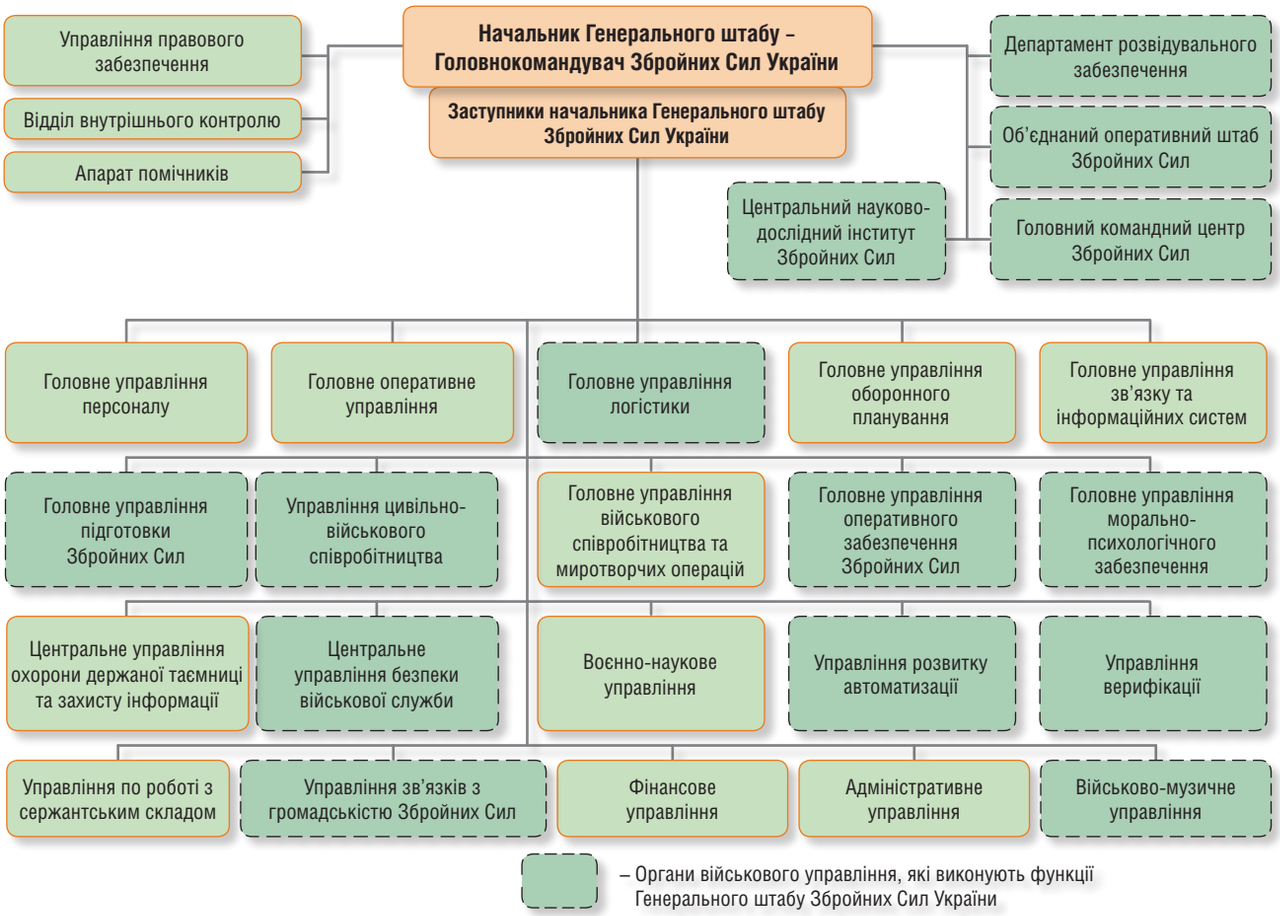

Схема 2. Структура ЗС України, *на кінець 2018 р.*

Схема 3. Чисельність ЗС України у 2014 – 2018 рр., *на кінець 2018 р., тис. осіб*

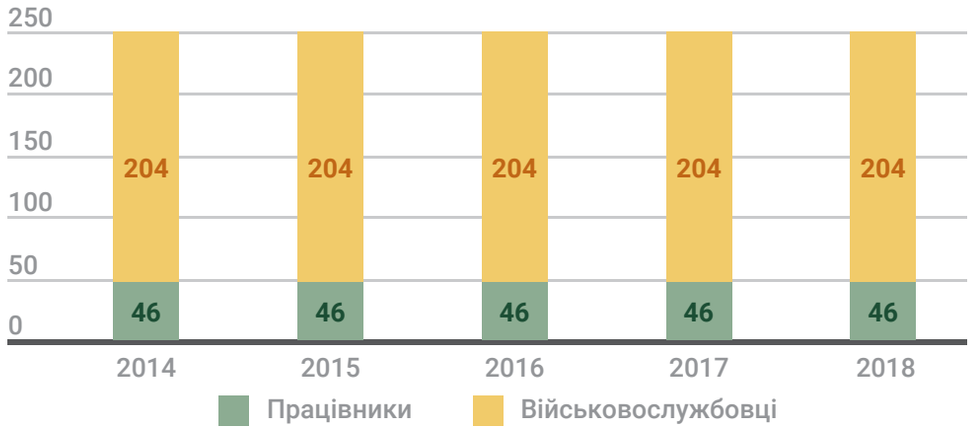

Схема 4. Організаційна структура та бойовий склад Сухопутних військ, *на кінець 2018 р*

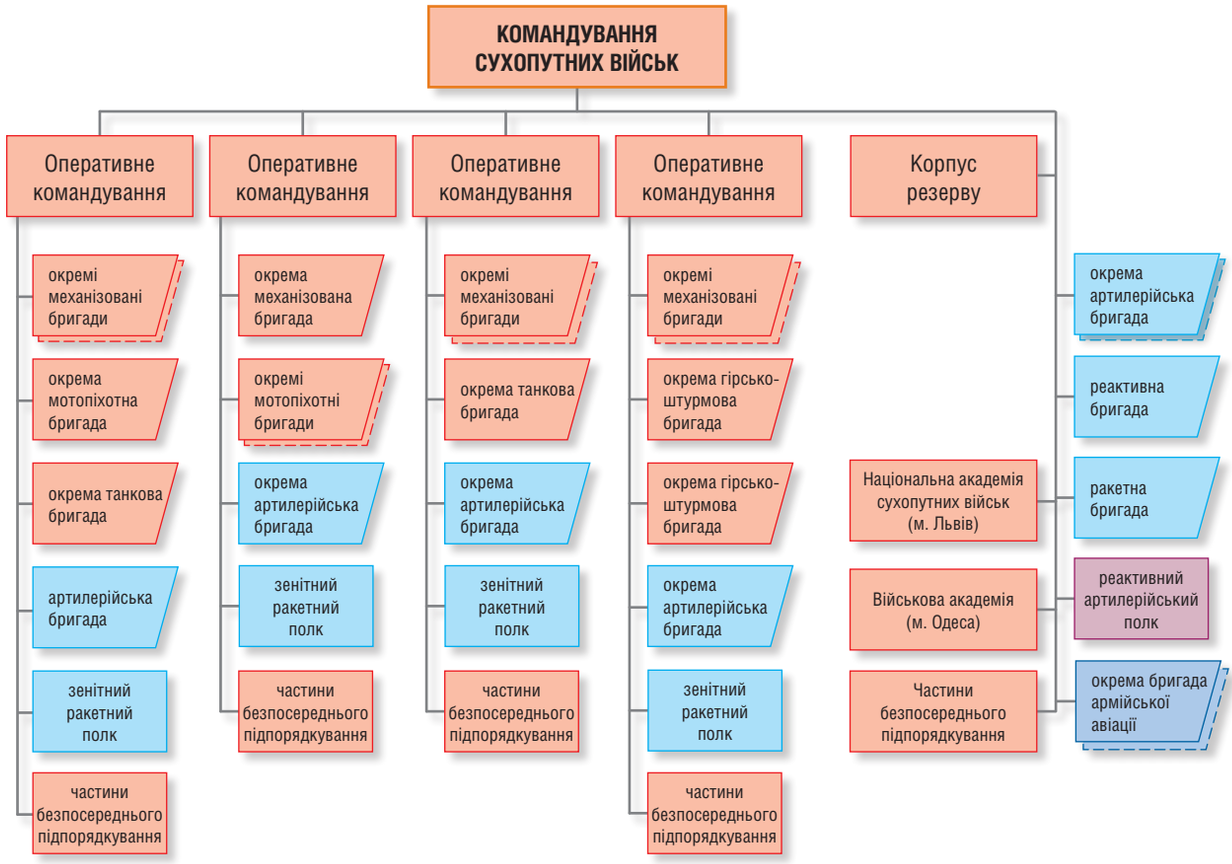

Схема 5. Організаційна структура та бойовий склад Повітряних Сил, *на кінець 2018 р.*

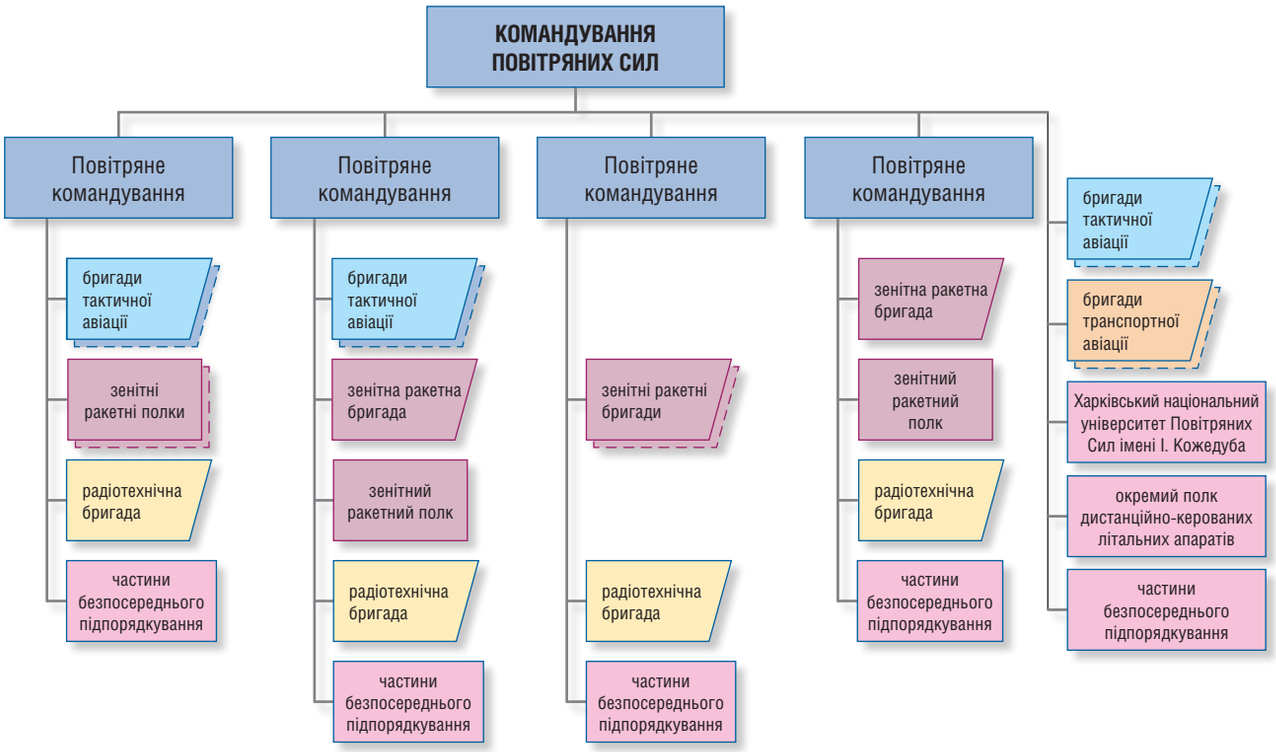

Схема 6. Організаційна структура та бойовий склад Військово-Морських Сил, *на кінець 2018 р.*

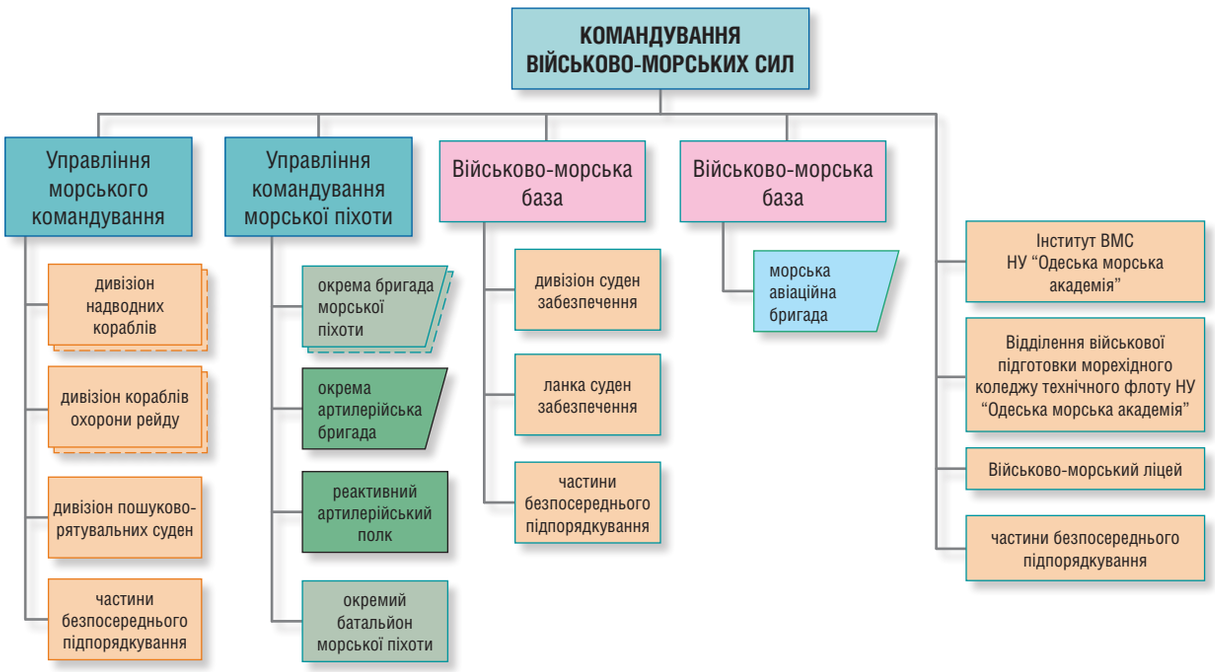

Схема 7. Організаційна структура та бойовий склад Десантно-штурмових військ, *на кінець 2018 р.*

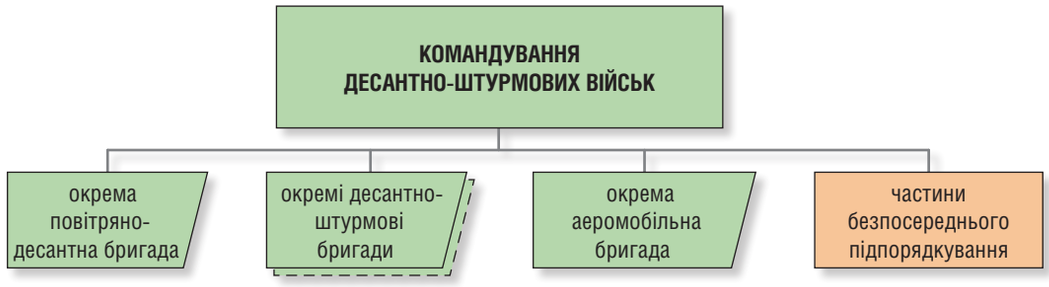

Схема 8. Організаційна структура та бойовий склад Сил спеціальних операцій, *на кінець 2018 р.*

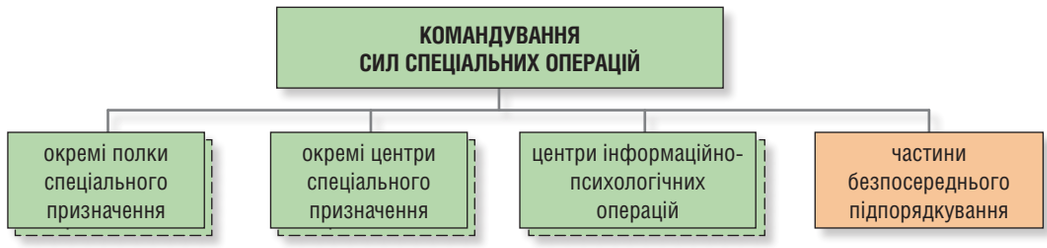

ДОДАТОК 4

ОСНАЩЕННЯ ЗБРОЙНИХ СИЛ ОЗБРОЄННЯМ ТА ВІЙСЬКОВОЮ ТЕХНІКОЮ У 2018 р.

Озброєння та військова техніка	ВИПРОБУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ ОВТ	ПРИЙНЯТТЯ НА ОЗБРОЄННЯ НОВИХ ЗРАЗКІВ ОВТ	ЗАКУПІВЛЯ ОВТ, *од. (компл.)*	МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ПОДОВЖЕННЯ РЕСУРСУ ОВТ
ОВТ ДЛЯ СУХОПУТНИХ ВІЙСЬК	• самохідна гаубиця калібру 155 мм; • лінійка боєприпасів калібру 155 мм до артилерійських систем; • комплекси автоматизованого управління вогнем артилерійських підрозділів; • 60 мм міномет “МП-60”; • мобільна мінометна установка БАРС-8ММК 4909 120 А; • 40 мм підствольний гранатомет типу ГП-40; • гранатометний постріл ПГОФ-40; • бронетранспортери 4х4 “ONCILLA” L2014-UD(UI); • бронетранспортер БТР-70Д(GM); • важка БМП на базі танка Т-64; • гусенична броньована пожежна машина ГПМ-72; • прилади спостереження та орієнтування до зразків бронетанкового озброєння; • тепловізійна система нічного керування “ATRI TINDS”; • спеціальні прилади корегування стрільби зі стрілецької зброї.	• 82-мм міномет “УПІК 82”; • 60 мм постріл з осколковою міною UB60; • виріб Р624; • апаратура системи управління пуском АСУП-624; • контрольно-перевірочна апаратура КПА-624.	• боєприпаси різного призначення – **525 480**; • керовані протитанкові ракети – **1 902**; • артилерійські системи різних калібрів – **92**; • протитанкові ракетні комплекси – **200**; • автоматичні гармати – **21**; • стрілецька зброя та гранатомети – **2 151**; • антиснайперські системи – **7**; • тепловізійні прилади різних типів – **528**; • бронетранспортери – **21**; • бойові машини піхоти – **80**; • броньовані автомобілі – **36**; • броньовані медичні машини, автомобілі санітарні та швидкої допомоги – **119**; • автомобільна техніка (сімейства КрАЗ, Богдан (МАЗ) та загальновійськового призначення) – **566**; • повітряно-десантна техніка (знімне бортове обладнання, безпарашутного десантування, парашутні системи, керовані системи поточного повітряного десантування вантажів) – **118**; • учбово-тренувальний стенд “Стугна-П” – **5**.	• модернізація реактивних систем залпового вогню калібрів 122 мм та 300 мм; • модернізація радіолокаційного комплексу розвідки вогневих позицій ракет і артилерії; • модернізація БТР-70 до виду БТР-70Ді.
ОВТ ДЛЯ ПОВІТРЯНИХ СИЛ	• вертольоти типу Мі-2, Мі-8, Мі-24 з розширеними бойовими можливостями; • літак-розвідник Су-24 МР; • керована авіаційна ракета з активною РЛ ГСН; • некерована авіаційна ракета калібру 80 міліметрів; • безпілотні авіаційні комплекси (“Observer-S”); • зенітний ракетний комплекс середньої дальності; • рухомий автоматизований командний пункт для ППО СВ; • РЛС з автоматичним дистанційним управлінням на вежах; • мобільна лабораторія технічного діагностування авіаційної техніки.	• вертоліт Мі-8МТВ-МСБ-1; • автоматизований командний пункт підрозділів військ ППО Сухопутних військ; • комплексний тренажер екіпажу вертольота Мі-8МСБ-В КТВ-8МСБ-В; • комплексний тренажер екіпажу вертольота Мі-24ПУ1 (КТВ-24ПУ1).	• літаки – **14**; • вертольоти – **16**; • безпілотні авіаційні комплекси – **75**; • радіолокаційні станції (модернізовані, спряження РЛС із ЗРК) – **31**; • автоматизований командно-диспетчерський пункт – **1**; • засоби захисту вертольотів (екранно-вихлопні пристрої) – **25**; • тренажери стрільця-зенітника ПЗРК “Ігла”/“Ігла-1”– **6**.	• модернізація літаків до виду: Су-25М1, Су-25М1К, Су-27-1М, Су-27-УБ, МіГ-29МУ1; Л-39М, Л-39М1; • модернізація вертольотів до виду: Мі-2МСБ; Мі-8МСБ-В; Мі-24ПУ1; • модернізація ПЗРК “Ігла-1 ”; • модернізація радіолокаційної станції до виду 35Д6М; • спряження РЛС 35Д6М із ЗРС С-300ПС; • модернізація РЛС 79К6 для її застосування у складі ЗРК “Бук-М1”; • модернізація зенітної самохідної установки ЗСУ-23-4 “Шилка”; • модернізація зенітного ракетного комплексу “Оса-АКМ”; • модернізація зенітного ракетного комплексу “Бук-М1”.
ОВТ ДЛЯ ВІЙСЬКОВО-МОРСЬКИХ СИЛ	• протикорабельний ракетний комплекс берегового базування; • береговий мобільний заобрійний комплекс виявлення надводних цілей.	• малий броньований артилерійський катер проекту 58155.	• радіолокаційні станції кругового огляду (навігаційні РЛС) – **5**.	• модернізація фрегата “Гетьман Сагайдачний”.

Озброєння та військова техніка	ВИПРОБУВАННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВНІ ПРОЕКТИ РОЗРОБЛЕННЯ ОВТ	ПРИЙНЯТТЯ НА ОЗБРОЄННЯ НОВИХ ЗРАЗКІВ ОВТ	ЗАКУПІВЛЯ ОВТ, *од. (компл.)*	МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА ПОДОВЖЕННЯ РЕСУРСУ ОВТ
СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ ОВТ	• командно-штабна машина на базі БТР різних типів; • металодетектор CMD; • ізолюючий індивідуальний апарат дихання ІАД-1У; • мобільний лазне-пральний модуль МЛПМ; • спеціальний інформаційно-телекомунікаційний термінал; • спеціальний пристрій друку та копіювання; • вибуховий пакет ВП-1 • рукавиці захисні РЗ-2У; • комплекс радіо-, радіотехнічного контролю “Діаграма”; • малогабаритний передавач перешкод “Оберіг-С”; • мультіспектральна камуфляжна сітка.	• загальний військовий протигаз ЗВП-01У; • спеціальний військовий протигаз СВП-01У; • електростанція силова SSM-30-01; • електростанція силова SSM-60-01; • полкова землерийна машина ПЗМ-3-01; • полкова землерийна машина ПЗМ-3-01Б; • спеціальна апаратна СА-22У.	• пристрої радіомоніторингу систем зв’язку – **6**. • станції (постановники, передавачі) перешкод – **18**; • комплекси радіотехнічного контролю – **7**; • комплекси РЕБ з БпЛА – **13**; • радіорелейні станції – **840**; • апаратура передачі інформації – **20**; • спеціальні апаратні – **7**; • апаратура передачі інформації – **20**; • засоби криптографічного захисту – **1 090**; • комплекси перешкоджання роботі технічних засобів розвідки – **12**; • автоматизовані комплекси радіомоніторингу – **6**; • комплекси для проведення досліджень електромагнітних випромінювань – **4**; • навігаційна апаратура споживачів супутникових систем – **449**; • геодезичні прилади – **7**; • піхотні вогнемети – **618**; • комплекси метеорологічні – **4**; • лабораторії вимірювальної техніки – **2**; • технічні засоби тилу (автоцистерни, лабораторії експертизи) – **19**; • мобільні лазне-пральні комплекси МЛПК – **13**; • автогрейдери – **5** од.; • бульдозери – **5**; • екскаватори – **10**; • автомобільні крани – **5**; • електростанції – **14**; • автоклуб-друкарня – **1**.	• засоби зв’язку, виробництва колишнього СРСР.

ДОДАТОК 5

РЕЗУЛЬТАТИ ПІДГОТОВКИ ЗБРОЙНИХ СИЛ У 2018 НАВЧАЛЬНОМУ РОЦІ

ПІДГОТОВКА ОРГАНІВ ВІЙСЬКОВОГО УПРАВЛІННЯ

Таблиця 1. Підготовка органів військового управління

Заходи	Кількість	
	Заплановано на рік	Проведено
Командно-штабні навчання	17	16
Командно-штабні тренування	44	44
Спільні штабні тренування	79	79
Роздільні штабні тренування	81	81
Тренування з розгортання пунктів управління	1	1
Оперативно-польові поїздки	9	6
Збори	9	9
РАЗОМ	**236**	**236**

ПІДГОТОВКА ВІЙСЬК (СИЛ)

Таблиця 2. Підготовка органів управління видів Збройних Сил

Заходи	Кількість	
	Заплановано на рік	Проведено
Сухопутні війська		
Командно-штабні навчання	17	17
Командно-штабні тренування	16	16
Спільні штабні тренування	16	16
Роздільні штабні тренування	16	16
Оперативний збір	6	6
Оперативно-польова поїздка	10	10
Повітряні Сили		
Командно-штабні навчання	7	7
Командно-штабні тренування	14	14
Науково-практична конференція	1	1
Спільні штабні тренування	17	17
Роздільні штабні тренування	10	10
Комплексне тренування з розгортання ПУ	1	1
Військово-Морські Сили		
Командно-штабні навчання	6	6
Командно-штабні тренування	9	9
Спільні штабні тренування	9	9
Роздільні штабні тренування	7	7

БОЙОВА ПІДГОТОВКА ПІДРОЗДІЛІВ ВІЙСЬК (СИЛ)

Таблиця 3. Механізовані, танкові війська Сухопутних військ

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Бригадні тактичні навчання	29	29	100
Батальйонні тактичні навчання	183	183	100
Ротні тактичні навчання	528	528	100
Бойові стрільби взводів	1060	1060	100
Бойові стрільби відділень	2201	2201	100
Стрільби з озброєння танків	618	618	100
Стрільби з озброєння БМП (БТР, БМД)	1794	1794	100
Стрільби зі стрілецької зброї	7148	7148	100
Водіння бойових машин	1826	1826	100
Водіння автомобілів	1700	1700	100

Таблиця 4. Льотно-тактична підготовка і застосування армійської авіації Сухопутних військ

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	4	4	100
Льотно-тактичні вправи	38	38	100
Практичне бомбометання	132	100	76
Практичні стрільби по наземних цілях	2854	2502	87
Стрибки з парашутом	2442	2442	100
Середній наліт на один екіпаж	62 год. 09 хв.	62 год.10 хв.	100

Таблиця 5. Льотно-тактична підготовка і застосування авіації Повітряних Сил

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	9	9	100
Льотно-тактичні вправи	102	102	100
Практичне бомбометання	1137	338	33,7
Десантування повітряних десантів	467	148	31,7
Середній наліт на один екіпаж	39 год. 10 хв.	39 год. 10 хв.	100

Таблиця 6. Виконання курсів бойової підготовки кораблями (катерами) Військово-Морських Сил

Заходи		Кількість		% виконання
		Заплановано на рік	Проведено	
Артилерійські стрільби	по морських цілях	151	151	100
	по повітряних цілях	71	71	100
	по берегових цілях	66	33	50
Мінні вправи	прийомка мін	6	6	100
	постановка мін	8	8	100
Підривні бойові вправи		19	2	10,5
Стрільби ЗРК		0	0	0
Середня наплавність кораблів (катерів), діб		20	20	100

Таблиця 7. Льотно-тактична підготовка і застосування морської авіації Військово-Морських Сил

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Льотно-тактичні навчання ескадрилій	1	1	100
Практичне бомбометання	264	264	100
Десантування повітряних десантів	284	284	100
Середній наліт на один екіпаж	40 год. 00 хв.	38 год. 00 хв.	95

Таблиця 8. Підготовка підрозділів Морської піхоти та артилерії Військово-Морських Сил

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Бригадні тактичні навчання	2	-	-
Батальйонні (дивізіонні) тактичні (тактико-спеціальні) навчання	32	21	65,6
Ротні (батарейні) тактичні (тактико-спеціальні) навчання	55	46	83,6
Бойові стрільби взводів	106	38	36
Бойові стрільби відділень	236	54	23
Стрільби з озброєння танків	40	29	72,5
Стрільби з озброєння БМП (БТР, БМД)	200	90	45
Стрільби зі стрілецької зброї	600	557	92,8
Водіння танків	10	10	100
Водіння БМП (БТР, БМД)	15	15	100
Водіння автомобілів	10	6	60
Стрибки з парашутом	4892	2852	58

Таблиця 9. Підготовка підрозділів Десантно-штурмових військ

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Бригадні тактичні навчання	5	5	100
Батальйонні тактичні навчання	21	21	100
Ротні тактичні (тактико-спеціальні) навчання	86	86	100
Бойові стрільби взводів	258	258	100
Бойові стрільби відділень	774	774	100
Стрільби з озброєння танків	117	67	58
Стрільби з озброєння БМП (БТР)	1238	465	37
Стрільби зі стрілецької зброї	3318	2223	67
Водіння танків	24	24	100
Водіння бойових машин	1659	547	33
Водіння автомобілів	2620	996	38
Стрибки з парашутом	31175	20153	65

Таблиця 10. Підготовка підрозділів Сил спеціальних операцій

Заходи	Кількість		% виконання
	Заплановано на рік	Проведено	
Тактико-спеціальні навчання	16	16	100
Стрільби зі стрілецької зброї	1921	1875	98
Водіння автомобілів	62	60	97
Стрибки з парашутом	15771	15484	98

Таблиця 11. Багатонаціональні навчання за участю підрозділів Збройних Сил у 2018 році

Навчання	Термін проведення	Район проведення	Завдання, що вирішувалися	Загальна чисельність сил, озброєння та військової техніки
На території України або поблизу її кордонів				
Багатонаціональне тактичне навчання з підготовки підрозділів Збройних Сил у рамках **JMTG-U**	22 січня – 19 грудня	Міжнародний центр миротворчості та безпеки (с. Старичі, Яворівський р-н, Львівська обл.)	Підвищення оперативних спроможностей ЗС України шляхом професійної підготовки військовослужбовців та бойового злагодження підрозділів за стандартами НАТО	Від України – 10 000 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою. Від країн-партнерів – 3 000 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою
Sea Breeze – 2018 Українсько-американське командно-штабне навчання	09 – 21 липня	Акваторія Чорного моря	Відпрацювання за стандартами провідних країн світу дій багатонаціональних штабів та сил під час планування і проведення міжнародної операції зі встановлення миру	Від України – 1500 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою. Від країн-партнерів – 2200 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою, 20 кораблів, 5 підводних човнів, 20 літаків та вертольотів
Rapid Trident – 2018 Українсько-американське командно-штабне навчання	03 – 15 вересня	Міжнародний центр миротворчості та безпеки (с. Старичі, Яворівський р-н, Львівська обл.)	Набуття практичних навичок штабів бригади та підрозділів в ході планування бойових дій відповідно до військового процесу прийняття рішення за стандартами НАТО	Від України – 2000 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою, 10 літаків та вертольотів. Від країн-партнерів – 2000 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою, 20 літаків та вертольотів
Riverine – 2018 Українсько-румунське тактичне навчання	04 –06 вересня	Річка Дунай, акваторія Чорного моря	Відпрацьовування спільних дій багатонаціональних катерних тактичних груп для підвищення їх взаємосумісності та спроможностей проведення операції з безпеки на річці Дунай	Від України – 100 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою, 4 корабля. Від країн-партнерів – 100 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою, 6 кораблів, 2 літаків та вертольотів
Світла лавина – 2018 Багатонаціональне командно-штабне навчання	01 – 05 жовтня	Міжнародний центр миротворчості та безпеки (с. Старичі, Яворівський р-н, Львівська обл.)	Оцінка ефективності дій національних складових багатонаціонального інженерного батальйону “Тиса”	Від України – 300 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою. Від країн-партнерів –300 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою
Чисте Небо – 2018 Багатонаціональне тактичне навчання	04 – 25 жовтня	Повітряний простір України, військові аеродроми ЗС України	Підвищення рівня взаємосумісності з повітряними силами США та інших держав – членів НАТО, проведення спільних повітряних операцій із забезпечення повітряного суверенітету	Від України – 450 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою, 20 літаків та вертольотів. Від країн-партнерів – 350 військовослужбовців з озброєнням та військовою технікою, 20 літаків, вертольотів та безпілотних літальних апаратів
Поза межами України				
Combined Resolve 10 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	23 квітня – 12 травня	Федеративна республіка Німеччина	Практичне виконання завдань у багатонаціональному середовищі за стандартами та процедурами НАТО	Від України – 140 військовослужбовців
Combined Resolve 11 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	26 листопада – 14 грудня	Федеративна республіка Німеччина	Практичне виконання завдань у багатонаціональному середовищі за стандартами та процедурами НАТО, підвищення рівня взаємосумісності з підрозділами збройних сил держав – членів та партнерів НАТО	Від України – 149 військовослужбовців

Навчання	Термін проведення	Район проведення	Завдання, що вирішувалися	Загальна чисельність сил, озброєння та військової техніки
Flaming Sword – 2018 Багатонаціональне тактичне навчання	21 травня – 07 червня	Литовська Республіка	Набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціональних сил, підвищення рівня взаємосумісності підрозділів ССпО ЗС України з підрозділами ССпО держав – членів та партнерів НАТО	Від України – 63 військовослужбовця, 6 одиниць техніки
Platinum Eagle – 2018-1 Багатонаціональне тактичне навчання	11 – 17 лютого	Румунія	Набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціонального підрозділу відповідно до стандартів НАТО, удосконалення навичків в управлінні вогнем та практичному виконанні різних видів тактичного маневрування	Від України – 29 військовослужбовців
Platinum Eagle – 2018-2 Багатонаціональне тактичне навчання	27 серпня – 08 вересня	Румунія	Набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціонального підрозділу відповідно до стандартів НАТО, удосконалення навичків в управлінні вогнем та виконанні різних видів тактичного маневрування	Від України – 45 військовослужбовців
CWIX – 2018 Багатонаціональне навчання НАТО з питань кібернетичної безпеки	11 – 28 червня	Республіка Польща	Удосконалення взаємосумісності захищених телекомунікаційних мереж сил держав – членів та партнерів НАТО шляхом дослідження та випробування інноваційних технологій, досягнення технічної та оперативної взаємосумісності телекомунікаційних мереж на всіх театрах ведення бойових дій та їх захисту	Від України – 9 військовослужбовців
Noble Partner – 2018 Багатонаціональне тактичне навчання	29 липня – 15 серпня	Грузія	Набуття навичок спільних дій військовослужбовців у складі багатонаціонального підрозділу, набуття досвіду у веденні різних видів загальновійськового бою та нанесенні вогневого ураження противнику за процедурами та стандартами НАТО	Від України – 96 військовослужбовців
Saber Junction – 2018 Багатонаціональне тактичне навчання	13 – 30 вересня	Федеративна республіка Німеччина	Практичне виконання завдань у багатонаціональному середовищі за стандартами та процедурами НАТО, підвищення рівня взаємосумісності з підрозділами збройних сил держав – членів НАТО	Від України – 137 військовослужбовців
Кленова Арка – 2018 Багатонаціональне командно-штабне навчання із залученням військ	01 – 12 жовтня	Литовська Республіка	Підготовка та оцінка штабів підрозділів національних складових ЛИТПОЛУКРБРИГ до спільного виконання завдань, підвищення рівня взаємосумісності між штабами та підрозділами багатонаціональної бригади ЛИТПОЛУКРБРИГ	Від України – 62 військовослужбовця
Strong Europe Tank Challenge – 2018 Багатонаціональне змагання танкових підрозділів Сильна Європа – 2018	04 – 08 червня	Федеративна республіка Німеччина	Зміцнення дружніх відносин між танковими родами військ держав-учасниць заходу, обмін досвідом ведення бойових дій танковими підрозділами	Від України – 34 військовослужбовця

ДОДАТОК 6

ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, ЯКИМ У 2018 р. ПРИСВОЄНО ЗВАННЯ ГЕРОЙ УКРАЇНИ

Військове звання, прізвище, ім'я, по батькові	Посада	Номер і дата Указу Президента України
лейтенант СОСНІН ВОЛОДИМИР МИКОЛАЙОВИЧ	заступник командира десантно-штурмової роти – інструктор з повітряно-десантної підготовки 13 окремого аеромобільного батальйону 95 окремої аеромобільної бригади	Указ Президента України від 23.08.2018 № 237/2018
лейтенант ДОВГИЙ ОЛЕГ ІВАНОВИЧ (посмертно)	заступник командира гірсько-піхотної роти по роботі з особовим складом 15 окремого гірсько-піхотного батальйону 128 окремої гірсько-піхотної бригади ОК "Північ"	Указ Президента України від 23.08.2018 № 236/2018
старший сержант КОНОПЛЬОВ АНДРІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ (посмертно)	стрілець – помічник гранатометника гірсько-піхотного відділення гірсько-піхотного взводу гірсько-піхотної роти 15 окремого гірсько-піхотного батальйону 128 окремої гірсько-піхотної бригади ОК "Північ"	Указ Президента України від 12.12.2018 № 424/2018